

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

DEEL III
ALGEMENE WOORDENSCHAT

Sectie 1
De mens als individu

Aflevering 1
Het menselijk lichaam

Colofon

ISBN 90-5197-203-4

1e druk 2004

© 2004 Lic. R. Keulen

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel of rechtstreeks bij de uitgever:

Gopher B.V.

Postbus 8018

3503 RA Utrecht

tel.: 030-2905320

Fax: 030-2905310

Dit werk is tot stand gekomen met steun van de Katholieke Universiteit Leuven, het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO) en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te 's-Gravenhage.

Illustratie omslag: Het menselijk Lichaam, vrij bewerkt met Adobe Photoshop

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgever.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

Opgezet door prof. dr. A. Weijnen,
voortgezet door prof. dr. L. Draye en prof. dr. R. van Hout

DEEL III ALGEMENE WOORDENSCHAT

Sectie 1
De mens als individu

Aflevering 1.1
Het menselijk lichaam

door RONNY KEULEN

2004 Gopher Publishers, www.gopher.nl

Ten Geleide

bij aflevering III, 1.1, Het menselijk lichaam

Met de gelijktijdige publicatie van aflevering 1.1: *Het menselijk lichaam* en aflevering 1.2: *Beweging en Gezondheid* verschijnen de eerste afleveringen van deel III, de *Algemene Woordenschat*, die door de Leuvense deelredactie geredigeerd zijn. Eerder zijn reeds de afleveringen van sectie 4, ‘De wereld tegenover de mens’, van de Nijmeegse deelredactie verschenen. Het gaat om de afleveringen over de Fauna (afl. 4.1 & 4.2), de Flora (afl. 4.3) en De wereld (afl. 4.4).

Voor een uitvoerige behandeling van deel III wordt hier verwezen naar de Inleiding op deel III in afl. 4.1: *Fauna: Vogels*. Daar worden o.m. de indeling, de werkwijze, de gebiedsindeling (met een lijst van WLD-plaatsen) en een algemeen overzicht van de geraadpleegde bronnen uitvoerig voorgesteld en toegelicht. Voor meer informatie omtrent de geschiedenis, het belang of de opzet van het WLD kan u ook terecht op de website <http://www.ru.nl/dialect/wld>.

Het lag oorspronkelijk in de bedoeling van de redactie om aflevering 1.1: *Het menselijk lichaam* en aflevering 1.2: *Beweging en Gezondheid* in een enkele aflevering, ‘De mens als lichamelijk wezen’, te publiceren; om druktechnische en praktische redenen – de aflevering zou onhanteerbaar volumineus zijn geworden – is daarvan afgezien. Er zijn nu twee afzonderlijke afleveringen, met eigen inhoudsopgaven en afzonderlijke registers.

Om dezelfde redenen hebben onze collega’s van het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten (WBD)* ook de aflevering i.v.m. “religie en godsdienstbeleving; feest, vermaak en kunst”, die oorspronkelijk als een geheel opgevat werd, in tweeën opgesplitst. Om het parallelisme tussen de beide woordenboeken te handhaven zal het WLD dit voorbeeld volgen. Door deze technische wijzigingen verandert ook de indeling van deel III. Voorts zijn enkele titels van afleveringen herzien. De nieuwe indeling, waarin de wijzigingen in vetjes gemarkeerd zijn, ziet er als volgt uit:

Sectie 1: De mens als individu

- 1.1 Het menselijk lichaam**
- 1.2 Beweging en gezondheid**
- 1.3 Kleding**
- 1.4 Karakter en gevoelens**

Sectie 2: Het huiselijk leven

- 2.1 De woning
- 2.2 Familie en Seksualiteit**
- 2.3 Eten en drinken

Sectie 3: Het gemeenschapsleven

3.1 Maatschappelijk gedrag, school en onderwijs

3.2 Feest en vermaak

3.3 Kerk en geloof

Sectie 4: De wereld tegenover de mens

4.1 Fauna: Vogels

4.2 Fauna: Overige dieren

4.3 Flora

4.4 De wereld

De aflevering over het menselijk lichaam is ingedeeld in drie hoofdstukken, te weten ‘Het lichaam en de lichaamsdelen’, ‘Organen en hun functies’ en ‘De werking van de zintuigen’, die elk weer in paragrafen en eventueel subparagrafen zijn onderverdeeld. Iedere paragraaf en subparagraaf heeft een eigen inleiding waarin de inhoud kort afgebakend en nader voorgesteld wordt.

In de paragraafinleidingen wordt ook verwezen naar de woorden die, om diverse redenen (onvoldoende gegevens, geen heteronymie etc.), niet in de lemmatekst zijn opgenomen. Dit materiaal kan wel geraadpleegd worden in de materiaalbasis op internet (<http://www.ru.nl/dialect/wld>), waar eveneens de materiaalbases van de overige reeds verschenen WLD-afleveringen raadpleegbaar zijn (zie hieronder).

De lemma's zelf staan zoals gebruikelijk niet in een alfabetische, maar in een logische volgorde, net zoals de trefwoorden binnen de lemma's. Binnen een lemma vindt men in de eerste plaats een opsomming van de geraadpleegde bronnen. In de daaropvolgende semantische toelichting wordt een algemene definitie gegeven van het behandelde begrip, zoals die ook gevonden kan worden in *Van Dale* of in *Het Woordenboek der Nederlandsche Taal*. Er is bewust van afgezien om al te medisch-encyclopedische gegevens in de toelichting op te nemen, aangezien die in de regel niet relevant zijn voor de lexicale variatie.

Voor een klein aantal lemma's beschikt de redactie bij hoge uitzondering enkel over gegevens voor een van de beide provincies Limburg. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer er voor een begrip alleen ZND-materiaal (Belgisch-Limburg) of een vroege DC-vragenlijst (Nederlands-Limburg) beschikbaar is. Dit wordt telkens expliciet vermeld in de toelichting. Ten slotte wordt in de toelichting soms informatie gegeven omtrent bepaalde trefwoorden en lexicale varianten, zoals bijvoorbeeld *tompoeske* in het lemma KLEIN PERSOON.

Na de bronvermelding en de toelichting volgt een opsomming van de verschillende trefwoorden en lexicale varianten van een lemma (zie voor de behandeling van een dialectopgave als trefwoord of als lexicale variant de Inleiding op deel III, blz. XII e.v.). Net als de lemma's staan de trefwoorden in een logische volgorde. Het eigenlijke artikel vangt doorgaans aan met het standaardtalige trefwoord of met het meest frequente trefwoord, daarna staan de trefwoorden doorgaans in volgorde van frequentie en vormsamenhang.

Goossens (1972) noemt de taalkaart ‘het werkinstrument van de dialectoloog’ want ‘deze stelt de overeenkomsten en verschillen van de te onderzoeken verschijnselen, evenals hun verspreiding, aanschouwelijk voor’ (p. 41). Ook in deze aflevering wordt de spreiding van de belangrijkste trefwoorden voor een begrip vaak gevisualiseerd op een dialectkaart. Anders dan in de afleveringen over de Fauna en Flora staan de trefwoorden in de legenda niet steeds strikt op frequentie,

maar bij gelegenheid ook in logische volgorde om de overzichtelijkheid te bevorderen. Omwille van de overzichtelijkheid van het kaartbeeld is een niet-gebiedsgebonden trefwoord soms niet opgenomen op de kaart, zoals het trefwoord **ingewanden** op kaart 129, of zijn er voor een bepaald lemma twee kaarten gegenereerd, zoals bij de SPOTNAMEN voor bepaalde lichaamsdelen.

Vaak staan achter in het lemma enkele benamingen bijeen, die op het eerste gezicht op vergissingen, zelfs op foutieve opgaven lijken. Hier dient echter enige voorzichtigheid aan de dag gelegd te worden. Oomes (1972) spreekt immers van de ‘meertoepasselijkheid der benamingen van lichaamsdelen, die aan elkaar vastzitten’. Een mooi voorbeeld hiervan is wel het lemma **KAAK** en de met dit lemma verwante begrippen.

De WLD-website: <http://www.ru.nl/dialect/wld>

De WLD-afleveringen van deel III gaan vergezeld van nauwkeurig gedocumenteerde teksten, de zogenoemde materiaalbases. Deze kunnen worden beschouwd als zeer gedetailleerde versies van de woordenboekafleveringen, waarin trefwoorden voorzien zijn van hun dialectnotering (in fonetisch schrift) en hun precieze geografische localisering.

In deel I (Agrarische Woordenschat) en II (Niet-agrarische vakterminologieën) van WLD en WBD werden de dialectgegevens in druk op deze manier gepresenteerd. In deel III (Algemene Woordenschat) is er echter voor gekozen om de gedrukte woordenboekaflevering meer toegankelijk te presenteren, zonder fonetische documentatie maar met lexicale varianten die het ‘woordbeeld’ recht doen, zonder de reeksen plaatscodes maar met gebiedsomschrijvingen en frequentieaanduidingen. De gedetailleerde data van deel III kan men langs elektronische weg raadplegen.

De materiaalbases die ten grondslag liggen aan de verschenen afleveringen van deel III van het WLD zijn te vinden op <http://www.ru.nl/dialect/wld>. De databanken kunnen op verschillende manieren worden geraadpleegd. De lemma's kunnen op de eerste plaats als lopende tekst, naast de gepubliceerde woordenboektekst, worden ‘doorgebladerd’. Op de tweede plaats kunt u ook door het volledige materiaal van de aflevering zoeken op trefwoord, op begrip, op bron (vragenlijst, woordenboek of monografie) en op Kloekencode. Dat wil zeggen dat u bijvoorbeeld kan opzoeken wat een **kummik** is en waar dit woord gebruikt wordt, welke dialectwoorden voor het GERAAMTE in gebruik zijn, welke dialectwoorden met betrekking tot het menselijk lichaam opgenomen zijn in het Maastrichts woordenboek of welke dialectwoorden men in Hasselt kent voor de verschillende lichaamsdelen.

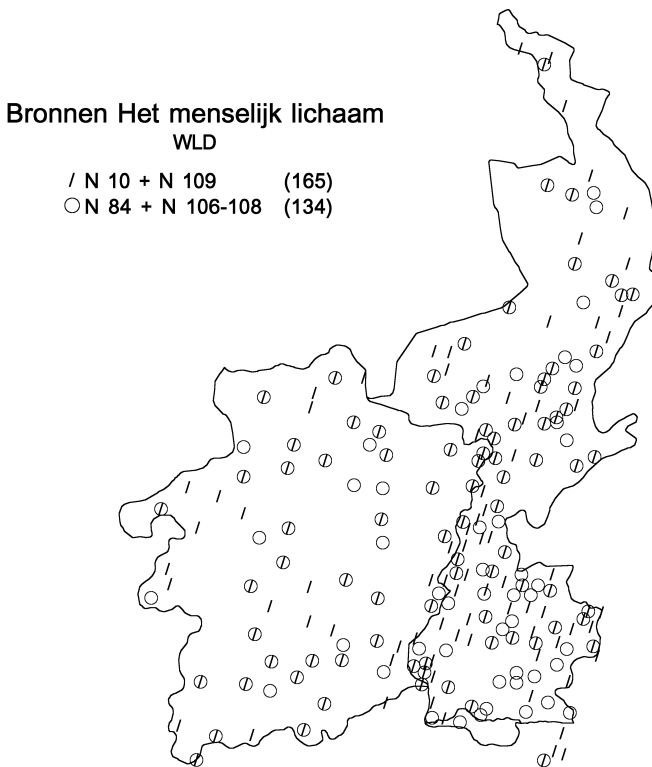
In de loop der jaren zal de website nog verder uitgebreid en gemoderniseerd worden, zodat nog meer materiaal toegankelijk wordt en ook ingewikkeldere zoekopdrachten mogelijk zijn.

Bronnen

Zie voor een uitvoerige behandeling van het bronnenmateriaal ook de Inleiding op deel III, opgenomen in afl. 4.1: *Fauna: Vogels* (blz. XXLII e.v.).

Vragenlijsten

Van buitengewoon belang voor de aflevering over het menselijk lichaam, alsook voor de aflevering over beweging en gezondheid, zijn de gegevens uit de Nijmeegse vragenlijsten N 10 (1961) en N 84 (1981). Omdat de spreiding van deze lijsten in (een deel van) Belgisch-Limburg te wensen over liet, zijn in het kader van deze aflevering aanvullende vragenlijsten met identieke vraagstelling verstuurd naar informanten uit Belgisch-Limburg. De vragenlijsten N 106 (2001), N 107 (2001) en N 108 (2001) vormen een aanvulling op N 84, vragenlijst N 109 (2002) vult N 10 aan. Op de bijgevoegde kaart wordt de herkomst van de invullers voor deze vragenlijsten weergegeven.

Ook uit de overige omvangrijke enquêtes die van primair belang zijn voor het WLD (zie de Inleiding bij deel III, blz. XLII e.v.) zijn heel wat gegevens geraadpleegd: een 90-tal vragen uit 17 verschillende DC-vragenlijsten, 12 begrippen uit de RND, een 70-tal begrippen uit de SGV-enquête en ongeveer 190 vragen uit 34 verschillende ZND-vragenlijsten. Van de monografische bronnen van ZND (“ZND m”, zie de Inleiding op deel III, blz. XLIII e.v.) komen in deze aflevering voor:

- Borgers (P 045, Meldert).
 Claessens (Q 096, Bunde).
 Coenen (K 359, Koersel).
 Coomans, M. (1937), *Het dialect van Diest*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
 Drieskens, J. (1924), *De klankleer van het dialect van Bocholt en dialect-geographisch onderzoek van Noord-Oostelijk Limburg*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
 Dupont, J. (zj.hs.), materiaalverzameling in handschrift uit Bree (L 360).
 Fias (Q 188, Kanne).
 Franssen, J. (1920), *Klank- en vormleer van het dialect van Reckheim*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
 Gessler, L. (1936-37), Uit het taaleigen van Maaseik en omtrek, in: *Limburg 18*, 218-221.
 Geuss (L 416, Opglabbeek).
 Gijsens (P 183, Mielen-boven-Aalst).
 Godelaine (K 353, Tessengerlo).
 GrGr: Grootaers, L. & J. Grauls (1930), *Klankleer van het Hasseltsch dialect*. Leuven.
 Grootaers, J. (1910), *Het dialect van Tongeren: eene fonetisch-historische studie*. Lier.
 Houben, J. (1905), *Het dialect der stad Maastricht*. Maastricht.
 Jaachuns (P 176, Sint-Truiden).
 Keulen, R. (2000), *Synchrone en diachrone fonologie van het dialect van Val-Meer*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
 Kohneman (1980). *Untersuchung über das Leseverhalten einer sprachlichen Minderheit: gezeigt am Beispiel der Leser der öffentlichen Pfarrbücherei Raeren*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
 Kreemers (L 313, Sint-Huibrechts-Lille).
 Langohr, J. (1936), *Het Zuidnederlandsch dialectgebied van Overmaas*. Leuven.
 Lenaerts (P 046, Linkhout).
 Mathys, A.W. (1924), *Klankleer van het dialect van Sint-Truiden en geographisch onderzoek van 23 plaatsen uit de omgeving*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
 Michiels (Q 078, Wellen).
 Notermans (Q 095, Maastricht).
 Peuskens (Q 163, Berg).
 Pipers (Q 071, Diepenbeek).
 Raymaekers, A. (1926), *Het dialect van Loksbergen*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
 Stevens (Q 087, Q 091, Q 094a, Q 169, Q 174, Q 175, Q 178, Q 179).
 Thomassen (Q 088, Lanaken).
 Vanderbeeken (Q 156, Borgloon).
 Vanleeuwe (Q 168, 's-Herenelderen).
 Welter, W. (1929), *Studien zur Dialektgeographie des Kreises Eupen*. Bonn.
 Willems (1885-1890): enquête van de Leuvense hoogleraar P.H.G. Willems.

Canonieke woordenboeken

Anders dan in de eerder verschenen afleveringen over de Fauna en Flora is de lijst van lokale woordenboeken en streekwoordenboeken niet exhaustief geraadpleegd

omdat die m.b.t. het menselijk lichaam door de algemeenheid van de begrippen slechts zelden een nieuwe bijdrage leveren. De woordenboeken zijn daarentegen wel aanvullend (voor plaatsen waarvoor geen ingevulde vragenlijst beschikbaar is) en verifiërend (bij het bepalen van onduidelijke trefwoorden) gebruikt. Van de canonieke woordenboeken komen in deze aflevering voor:

- Beverlo Wb.** Vandermeeren, L. (1995), *Het Bjêvels*. Beverlo. (K 318)
- Boorseem Wb.** Opdenacker, M. (2000), *Maaslands uit Boorseem*. Digitaal woordenboek, zie: <<http://maaslands.free.fr>> (Q 011)
- Diepenbeek Wb.** Castermans, J. e.a. (2000), *Diepenbeeks. Eigenwoordig en eigenzinnig*. Diepenbeek. (Q 071)
- Gronsveld Wb.** Jaspars, G. (1979), *Groëselder Diksjenêr. Woordenboek van het Gronsvelds dialect*. Gronsveld. (Q 193)
- Hamont Wl.** Bernaerts, J. (1991), *Hamonts-Achels dialectwoordenboek. Etymologische verkenningen in het dialect van Hamont en Achel*. Hamont. (L 282, L 286)
- Hasselt Wb.** Staelens, X. (1982), *Dieksjenèr van 't (H)essels*. Hasselt. (Q 002)
- Heerlen Wb.** Jongeneel, J. (1884), *Dorpsspraak van Heerle*. Heerlen. (Q 113)
- Kerkrade Wb.** Amkreutz, L. e.a. (1987, 2e dr. 1997), *Kirchröadsjer Dieksiejoneer*. Kerkrade. (Q 121, Q 121a, Q 121b, Q 121c, Q 121d, Q 121e)
- Kortesseem Wb.** Oris, J. (2000), *Diksjenêr van Kotsove*. Kortesseem. (Q 074)
- Maastricht Wb.** Endepols, H.J. (1955, 4e dr. 1985), *Woordenboek of Diksjenaer van 't Mestreechs*. Maastricht. (Q 095)
- Meerlo-Wanssum Wb.** Voort, Th. van de (1973), *Het dialect van de gemeente Meerlo-Wanssum*. Amsterdam. (L 214, L 214a, L 215, L 217, L 245, L 246a)
- Meijel Wb.** Cromptvoets, H. (1991), *Méëls Woordeboe:k*. Meijel. (L 265)
- Roermond Wb.** Kats, J.C.P. (1985), *Remunjs Waordebook*. Roermond. (L 329)
- Sint-Truiden Wb.** 't Neigemènneke (1995), *Sintruïnse Diksjonèr*. Sint-Truiden. (P 176)
- Sittard Wb.** Schelberg, P.J.G. (1979), *Woordenboek van het Sittards dialect met folkloristische aantekeningen*. Amsterdam. (Q 020)
- Tegelen Wb.** Houx, J. e.a. (1968), *Tegels Dialek. Uiteenzetting over de klankleer, spraakkunst en woordenschat van het dialect van Tegelen*. Maastricht. (L 270)
- Tongeren Wb.** Stevens, A. (1986), *Túngërsë Diksjjënêr*. Tongeren. (Q 162)
- Tungelroy Wb.** Kooijman, G. (1985), *Thematisch Woordenboek van het Tungelroys*. Amsterdam. (L 318b)
- Uikhoven Wl.** Bollen, G. (1985), *Plat Ukevers. Woorden en wendingen uit het dialect van Uikhoven*. Uikhoven. (Q 013)

- Valkenburg Wb.** Dorren, Th. (1927, 2e dr. 1928), *Woordenlijst uit het Valkenburgsch Plat, met etymologische en andere aantekeningen*. Valkenburg. (Q 101)
- Venlo Wb.** Alsters, A. e.a. (1993), *Venloos Woordenboek*. Venlo. (L 271)
- Weertlands Wb.** Berg, J. van den e.a. (1983), *Weertlands Woordenboek*. Weert. (L 287, L 288, L 288a, L 288b, L 288c, L 289, L 289a, L 289b, L 289p, L 289q, L 318a, L 318d, L 318e)
- Zonhoven Wb.** Achten, E. & L. Achten (1996), *Het Zonhovens Woordenboek*. Zonhoven. (Q 001)

Nieuw sinds het verschijnen van de Inleiding op deel III (zie afl. 4.1, blz. XLVI e.v.) zijn **Boorseem Wb.**, **Diepenbeek Wb.** en **Kortessem Wb.**

Overige bronnen

De derde groep bronnen is in deze aflevering vrij beperkt; men vindt er de gebruikelijke bibliografische verwijzingen naar:

- Beenen, P.H.H. (1973), *Dialect en volkskunde van Herten*. Roermond.
- Salemans, B. & F. Aarts (2002), *Maastrichts*. Reeks: *Taal in Stad en Land*, afl. 6. Den Haag.
- Tans, J.G.H. (1938), *Isoglossen rond Maastricht in de dialecten van Belgisch en Nederlandsch Zuid-Limburg*. Maastricht.

Speciale bibliografie

Behalve naar de specifieke studies die tegelijk ook materiaalverzamelingen zijn, wordt hier verder verwezen naar de volgende studies. Het gaat om artikels, boeken, licentiaatsverhandelingen e.d. die betrekking hebben op het menselijk lichaam.

- Daan, J. (1940), Taalkaarten: Buik en Kuit. In: *Onze Taaltuin* 9, blz. 251-256.
- De Tier, V. en K. Rys (2002), Buiken en balgen, hinken en manken: mens en paard in vergelijking, in: *WVD-Contact. Mededelingenblad van het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten* 16, nr. 2, blz. 22-32.
- Ginneken, J. van (1933a), Taalkaart: Neus. In: *Onze Taaltuin* 2, blz. 88-89.
- Ginneken, J. van (1933b), Taalkaart: Wang. In: *Onze Taaltuin* 2, blz. 154-157.
- Ginneken, J. van (1939), Been en Voet, een lexicologisch slavisme. In: *Onze Taaltuin* 8, blz. 187-190.
- Goossens, J. (1972), *Inleiding tot de Nederlandse Dialectologie*. Tongeren.
- Janssen, W. (1941), Vuist in Venlo en omgeving: analogiewerking. In: *Onze Taaltuin* 3, blz. 103-114.
- Keulen, R. (2001), Uit het Woordenboek van de Limburgse Dialecten: Limburgse hersenen zijn complex. In: *Veldeke. Tijdschrift voor de Limburgse Volkscultuur* 76, nr. 4, blz. 92-93.
- Oomes, H. (1972), *De benamingen voor enkele delen van het menselijk hoofd in de Zuidnederlandse dialecten*. Licentiaatsverhandeling K.U. Leuven.

- Pauwels, J.L. (1931), De Bak- of Maaltand in de Zuidnederlandsche Dialecten. In: *Handelingen van de Commissie voor Toponymie en Dialectologie* 5, blz. 283-298.
- Vanderwee, S. (1999), *West-Vlaamse benamingen in verband met het lichamelijke*. Licentiaatsverhandeling Universiteit Gent.
- Weijnen, A.A. en A.P.G.M.A. Ficq-Weijen (1995), *Ziektenamen in de Nederlandse dialecten*. Koninginnegracht.

Kaarten

De kaarten zijn getekend met behulp van de programmatuur die in nauwe samenwerking met de afdeling automatisering van het Meertens Instituut van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW) in Amsterdam is ontworpen. Daar zijn ook de programmaonderdelen gemaakt waarmee het skelet van de lemma's en de materiaalbasis uit de database kan worden afgeleid.

In tegenstelling tot de voorgaande afleveringen van deel III is er in deze en in de komende afleveringen om budgettaire redenen afgezien van de steunkleur in de kaarten en daarmee ook van de gebiedsgrenzen in de taalkaarten. Vanaf 2004 worden de afleveringen niet meer in off-set gedrukt, maar geprint; dit procédé laat alleen zwart-wit illustraties toe. De kaarten zijn ook niet meer in de woordenboekartikelen geplaatst, maar in een afzonderlijke paragraaf achter in het boek. De gebiedsindex, omstandig uiteengezet in de Inleiding bij deel III, afl. 4.1: *Inleiding en Fauna: Vogels*, p. XXI), vindt men hier op de binnenkant van het stofomslag gedrukt.

Financiële steun en begeleiding

Dit werk is tot stand gekomen met steun van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen (FWO), onderzoeksproject G.4425.00N (Max Wildiersfonds) en van de Katholieke Universiteit Leuven. De publicatie is mogelijk dankzij de publicatiesubsidie van de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te 's Gravenhage. In het kader van een nieuw digitaliseringsproject waarbij de afleveringen binnen afzienbare tijd ook raadpleegbaar zullen zijn op internet, is echter afgestapt van de kostelijke meerkleurendruk zoals in de afleveringen over de Fauna en de Flora. Dat er desondanks naast een digitale publicatie ook een papieren versie van deze afleveringen van het WLD zal verschijnen, is voorts mede te danken aan de bereidwillige medewerking van printing-on-demand uitgeverij Gopher.

De wetenschappelijke projectleiding was in handen van prof. dr. L. Draye (K.U.Leuven) en prof. dr. R. van Hout (K.U.Nijmegen).

Mijn hartelijke dank gaat uit naar dr. Joep Kruijssen, die de rol van pionier voor deel III bij het WLD vervulde, en drs. Piet Vos, die de parallelafleveringen voor het WBD verzorgde, voor de vele goede raad en hulp alsook voor de kritische opmerkingen en suggesties bij een eerste versie van het manuscript van deze aflevering. Voorts dank ik ook de overige Nijmeegse en Leuvense collega's voor hun hulp en de aangename werksfeer waarin dit werk tot stand is gekomen.

Ronny Keulen
Leuven, oktober 2004

Inhoudsopgave

Sectie 1: De mens als individu
 Aflevering 1.1: Het menselijk lichaam

Ten Geleide	V	Levend vlees onder de huid	
Inhoudsopgave	XIII	(kaart 19)	25
		Spier	25
1 Het lichaam en de lichaamsdelen	1	<i>1.2 Hoofd</i>	26
		<i>1.2.1 Hoofd en haargroei</i>	26
<i>1.1 Algemeen</i>	1	Hoofd (kaarten 20 en 21)	26
<i>1.1.1 Lichaamsbouw</i>	1	Hoofd: spotnamen (kaarten	
Lichaam (kaart 1)	2	22 ab)	27
Groeien (kaart 2)	2	Voorhoofd (kaart 23)	30
Slecht groeien	3	Achterhoofd (kaart 24)	30
Klein van gestalte	3	Kruin (kaart 25)	31
Klein persoon (kaart 3)	4	Haar (kaart 26)	31
Gedrongen postuur	6	Haarscheiding (kaart 27)	32
Gedrongen persoon (kaart 4)	6	Weerborstel (kaart 28)	32
Grof gebouwd, zwaar van lichaamsbouw (kaart 5)	7	Wilde hoofdharen (kaart 29)	33
Grof gebouwd persoon	8	Haar in de war (kaart 30)	34
Grof gebouwde vrouw (kaart 6)	8	Sluik haar (kaart 31)	35
Pafferig dik, opgeblazen van lijf (kaart 7)	12	Borstelig haar (kaart 32)	36
Pafferig, opgeblazen persoon (kaart 8)	13	Kroeshaar (kaart 33)	38
Slank	14	Gekruld haar (kaart 34)	39
Mager (kaart 9)	15	Krullen	39
Mager worden	16	Pijpenkrul (kaart 35)	40
Zwak, slap (kaart 10)	16	Haarlok (kaart 36)	40
Zwak en mager persoon	17	Haarvlecht (kaart 37)	41
Lenig (kaart 11)	19	Vlechten	42
Lenig persoon	20	Haarstaart (kaart 38)	42
<i>1.1.2 Lichaamsgestel</i>	21	Haarwong (kaart 39)	43
Geraamte (kaart 12)	21	Kuif (kaart 40)	44
Been, beenderen (kaart 13)	21	Afhangend kuifje (kaart 41)	45
Kraakbeen (kaart 14)	22	Kort geknipt haar (kaart 42)	45
Merg	23	Kaal (zijn), kaal hoofd	46
Gewricht (kaart 15)	23	Eerste baardharen (kaart 43)	48
Huid (kaart 16)	24	Bakkebaard(en) (kaart 44)	49
Opperhuid (kaart 17)	24	Ringbaard	50
Moedervlek (kaart 18)	24	Sik (kaart 45)	50
		Snor (kaart 46)	51
		<i>1.2.2 Gezicht</i>	53
		Gezicht (kaart 47)	53

Gezicht: spotnamen (kaarten 48 abc)	53	Nek	81
Snuit (kaart 49)	55	Adamsappel (kaart 83)	81
Sproeten (kaart 50)	55	Borstkas	82
Oog	55	Borsten (van een vrouw) (kaart 84)	82
Iris (kaart 51)	56	Tepel	83
Pupil (kaart 52)	56	Boezem	84
Ooglid (kaart 53)	57	Buik: spotnamen (kaart 85)	85
Wimper (kaart 54)	58	Navel (kaart 86)	86
Wenkbrauw (kaart 55)	59	Oksel	86
Fronsen (kaart 56)	59	Schouder (kaart 87)	86
Rimpels (kaart 57)	60	Schouderblad (kaart 88)	87
Kin (kaart 58)	60	Bovendeel van de rug (kaart 89)	87
Kinnebak (kaart 59)	60	Rug	88
Kaak (kaart 60)	61	Ruggengraat (kaart 90)	89
Kaakbeen(rand) (kaart 61)	62	Ruggenwervel (kaart 91)	89
Kaakgestel (kaart 62)	62	Stuitbeen (kaart 92)	89
Wang (kaart 63)	63	Lende(nen) (kaart 93)	91
Bolle wangen	64	Zijde	91
Kuiltje (in de kin of wang) (kaart 64)	65	Heup (kaart 94)	91
Jukbeen (kaart 65)	65	Lies (kaart 95)	92
Neus: spotnamen (kaarten 66 ab)	66	Schoot (kaart 96)	92
Lange neus (kaart 67)	68	Kruis	93
Dikke neus (kaart 68)	69	Achterwerk (kaarten 97 en 98)	93
Kleine neus (kaart 69)	70	Bil (kaart 99)	95
Wipneus (kaart 70)	71	Aars (kaart 100)	95
Neusvleugel (kaart 71)	71	Aars spleet	96
Neusgaten (kaart 72)	71		
Oor	72	<i>1.4 Ledematen</i>	98
Oorlel (kaart 73)	72	Lidmaat, ledematen (kaart 101)	98
Rechtstaande oren	72	<i>1.4.1 Armen</i>	99
Mond: spotnamen (kaart 74)	73	Elleboog (kaart 102)	99
Bovenlip (kaart 75)	74	Handen: spotnamen (kaarten 103 abc)	99
Onderlip (kaart 76)	75	Handen (kindernamen) (kaart 104)	100
Tong	75	Handpalm (kaart 105)	101
Gehemelte (kaart 77)	75	Muis van de hand	101
Tandvlees	75	Knokkelkuiltjes	102
Gebit	76	Vingers: spotnamen (kaarten 106 ab)	102
Melktanden (kaart 78)	76	Duim	103
Snijtand	77	Wijsvinger	103
Hoektand (kaart 79)	77	Middelvinger (kaart 107)	104
Kies (kaart 80)	77	Ringvinger	104
Verstandskies (kaart 81)	78	Pink (kaart 108)	104
Glazuur	79	Vingerlid (kaart 109)	105
<i>1.3 Hals en romp</i>	80		
Hals	80		
Keel, strot (kaart 82)	80		

Nagel (kaart 110)	105	Nier	127
Maantje op de nagel (kaart 111)	106	Urine	127
1.4.2 Benen	107	Urineren	127
Benen: spotnamen (kaarten 112 ab)	107	Ingewanden (kaart 129)	128
Rechte, vormeloze benen	109	Endeldarm (kaart 130)	129
(Met) Stevige benen	110	Sluitspier van de aars	130
Dij (kaart 113)	112	Uitwerpselen	130
Knieholte (kaart 114)	112	Ontlasting hebben	131
Kuit (kaart 115)	113	Wind (kaart 131)	132
Scheen	113	Een wind laten (kaart 132)	133
Enkel	114	Geluidloos een wind laten (kaart 133)	134
Hiel (kaart 116)	114	Geluidloze wind	135
Voet (alternatieve benamingen)	114	2.5 Voortplantingsstelsel	136
Voetzool (kaart 117)	115	Geslachtsdelen (alg.)	136
Voorvoet	115	2.5.1 Mannelijke geslachts- delen	138
Wreef (kaart 118)	116	Mannelijk geslachtsorgaan	138
2 Organen en hun functies	117	Penis	138
2.1 Zenuwstelsel	117	Voorhuid	141
Hersenen (kaart 119)	117	Teelballen (kaart 134)	142
Zenuw (kaart 120)	118	Balzak (kaart 135)	142
2.2 Hart- en vaatstelsel	119	Sperma	143
Hart (kaart 121)	119	2.5.2 Vrouwelijk geslachtsdeel	144
Bloedwei	119	Vrouwelijk geslachtsdeel	144
2.3 Ademhalingsstelsel	120	Schede	145
Adem (kaart 122)	120	Baarmoeder (kaart 136)	146
Ademen (kaart 123)	120	3 De werking van de zintuigen	147
Keelgat (kaart 124)	121	3.1 Gezicht	147
Luchtpijpen (kaart 125)	121	Zien, kijken	147
Long	122	Knipogen (kaart 137)	147
Huig (kaart 126)	122	Loeren (kaart 138)	149
Middenrif	123	Afloeren, bespieden (kaart 139)	150
2.4 Spijsverteringsstelsel	124	Nieuwsgierig kijken (kaart 140)	151
Kwijn	124	Nieuwsgierig persoon	152
Zeveren	124	Scherp kijken (kaart 141)	152
Speeksel (kaart 127)	124	Tonen (kaart 142)	152
Speeksel uitpuwen (kaart 128)	125	Schemeren van de ogen (kaart 143)	153
Slokdarm	126	Scheelzien (kaart 144)	154
Maag	126	(Met) Tranende ogen (kaart 145)	154
Lever	127	Oogvuil (slaper) (kaart 146)	156

3.2	<i>Gehoor</i>	157	3.4	<i>Tastzin</i>	162
	Goed, scherp luisteren (kaart 147)	157		Gevoelig (zijn) (kaart 150)	162
	Suizen van de oren (kaart 148)	157		Gevoelloos (kaart 151)	162
	Klinken	158	3.5	<i>Smaak</i>	164
3.3	<i>Reuk</i>	160		Smaak (kaart 152)	164
	Ruiken (kaart 149)	160		Proeven (kaart 153)	164
	Stinken	160			

Lijst van de kaarten

1.	Lichaam	165	35.	Pijpenkrul	183
2.	Groeien	166	36.	Haarllok	183
3.	Klein persoon	166	37.	Haarvlecht	184
4.	Gedrongen persoon	167	38.	Haarstaart	184
5.	Grof gebouwd	167	39.	Haarwring	185
6.	Grof gebouwde vrouw	168	40.	Kuif	185
7.	Pafferig dik, opgeblazen van lijf	168	41.	Afhangend kuifje	186
8.	Papzak	169	42.	Kort geknipt haar	186
9.	Mager	169	43.	Eerste baardharen	187
10.	Zwak, slap	170	44.	Bakkebaard(en)	187
11.	Lenig	170	45.	Sik(je)	188
12.	Geraamte	171	46.	Snor	188
13.	Been, beenderen	171	47.	Gezicht	189
14.	Kraakbeen	172	48.	a. Gezicht: spotnamen [1]	189
15.	Gewricht	172		b. Gezicht: spotnamen [2]	190
16.	Huid	173		c. Gezicht: spotnamen [3]	190
17.	Opperhuid	173	49.	Snuit	191
18.	Moedervlek	174	50.	Sproeten	191
19.	Levend vlees	174	51.	Iris	192
20.	Hoofd	175	52.	Pupil	192
21.	Hoofd (fonologisch)	175	53.	Ooglid	193
22.	a. Hoofd: spotnamen [1]	176	54.	Wimper	193
	b. Hoofd: spotnamen [2]	176	55.	Wenkbrauw	194
23.	Voorhoofd	177	56.	Fronsen	194
24.	Achterhoofd	177	57.	Rimpels	195
25.	Kruin	178	58.	Kin	195
26.	Haar	178	59.	Kinnebak	196
27.	Haarscheiding	179	60.	Kaak	196
28.	Weerborstel	179	61.	Kaakbeen(rand)	197
29.	Wilde hoofdhaaren	180	62.	Kaakgestel	197
30.	Haar in de war	180	63.	Wang	198
31.	Sluik haar	181	64.	Kuiltje (in de kin of wangen)	198
32.	Borstelig haar	181	65.	Jukbeen	199
33.	Kroeshaar	182	66.	a. Neus: spotnamen [1]	199
34.	Gekruld haar	182		b. Neus: spotnamen [2]	200

67. Lange neus	200	110. Nagel	223
68. Dikke neus	201	111. Maantje op de nagel	224
69. Kleine neus	201	112. a. Benen: spotnamen [1]	224
70. Wipneus	202	b. Benen: spotnamen [2]	225
71. Neusvleugel	202	113. Dij	225
72. Neusgaten	203	114. Knieholte	226
73. Oorlel	203	115. Kuit	226
74. Mond: spotnamen	204	116. Hiel	227
75. Bovenlip	204	117. Voetzool	227
76. Onderlip	205	118. Wreef	228
77. Gehemelte	205	119. Hersenen	228
78. Melktanden	206	120. Zenuw	229
79. Hoektand	206	121. Hart	229
80. Kies	207	122. Adem	230
81. Verstandskies	207	123. Ademen	230
82. Keel, strot	208	124. Keelgat	231
83. Adamsappel	208	125. Luchtpijpen	231
84. Borsten (van een vrouw)	209	126. Huig	232
85. Buik: spotnamen	209	127. Speeksel	232
86. Navel	210	128. Speeksel uitspuwen	233
87. Schouder	210	129. Ingewanden	233
88. Schouderblad	211	130. Endeldarm	234
89. Bovendeel van de rug	211	131. Wind	234
90. Ruggengraat	212	132. Een wind laten	235
91. Ruggenwervel	212	133. Geluidloos een wind laten	235
92. Stuitbeen	213	134. Teelballen	236
93. Lende(nen)	213	135. Balzak	236
94. Heup	214	136. Baarmoeder	237
95. Lies	214	137. Knipogen	237
96. Schoot	215	138. Loeren	238
97. Achterwerk	215	139. Afloeren, bespieden	238
98. Achterste (fonologisch)	216	140. Nieuwsgierig kijken	239
99. Bil	216	141. Scherp kijken	239
100. Aars	217	142. Tonen	240
101. Lidmaat, ledematen	217	143. Schemeren van de ogen	240
102. Elleboog	218	144. Scheelzien	241
103. a. Handen: spotnamen [1]	218	145. (Met) Tranende ogen	241
b. Handen: spotnamen [2]	219	146. Oogvuil (slaper)	242
c. Handen: spotnamen [3]	219	147. Goed, scherp luisteren	242
104. Handen: kindernamen	220	148. Suizen van de oren	243
105. Handpalm	220	149. Ruiken (fonologisch)	243
106. a. Vingers: spotnamen [1]	221	150. Gevoelig (zijn)	244
b. Vingers: spotnamen [2]	221	151. Gevoelloos	244
107. Middelvinger	222	152. Smaak	245
108. Pink	222	153. Proeven	245
109. Vingerlid	223		

Alfabetisch register	247
Verschenen afleveringen van het WLD	299

1 Het lichaam en de lichaamsdelen

In de eerste paragraaf van deze aflevering worden benamingen voor het lichaam in het algemeen en voor de lichaamsdelen behandeld. Eerst komen de termen met betrekking tot de lichaamsbouw en het lichaamsgestel aan bod (subparagraaf 1.1). Voorts komen de verschillende lichaamsdelen aan de orde, onderverdeeld in de lichaamsregio's waartoe ze behoren. Achtereenvolgens worden de benamingen voor onderdelen van het hoofd, waaronder ook de haargroei (subparagraaf 1.2), de benamingen met betrekking tot de regio hals en romp (subparagraaf 1.3) en de benamingen voor de ledematen (subparagraaf 1.4) behandeld.

1.1 Algemeen

In deze paragraaf komen enkele algemene zaken met betrekking tot de mens als lichamelijk wezen aan de orde. De paragraaf is onderverdeeld in twee subparagrafen: 'Lichaamsbouw (1.1.1)' en 'Lichaamsgestel (1.1.2)'. In de eerste subparagraaf worden enkele algemene begrippen in verband met de bouw of gestalte van het menselijke lichaam behandeld. In de tweede subparagraaf komen de algemene samenstellende delen van het lichaam aan bod.

1.1.1 Lichaamsbouw

Deze paragraaf behandelt verschillende algemene begrippen met betrekking tot de gestalte en de bouw van het menselijke lichaam. In de onderstaande tekst komen vooral benamingen in verband met een afwijkende lichaamsbouw aan bod, d.w.z. mensen die kleiner, struiser, dikker, magerder etc. zijn dan hun gemiddelde medemens. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat in deze paragraaf heel wat affectieve benamingen terug te vinden zijn.

De lemma's MENS, MAN, KEREL en VROUW worden in aflevering 3.1: *Het gemeenschapsleven, maatschappelijk gedrag, school en onderwijs* behandeld.

LICHAAM

Kaart 1, pag. 165

DC 01 (1931) (037), DC 58 (1983) (019i), N 10 (1961) (001), SGV (1914) (021), ZND 01 (1922) (764), ZND 30 (1939) (017a, 017b); Beverlo Wb. (148, 149), Boorse Wb. (044), Tungelroy Wb. (013); Beenen, P. (1973) (172, 211).

Het geheel van de stoffelijke delen die het organisme van een mens of dier vormen; het lijf van mensen of dieren, vaak in tegenstelling tot de geest of ziel.

In een toelichting bij vraag 019i van DC 58 (1983) geeft de informant voor Eigenbilzen aan dat **penske** gebruikt wordt voor lichaam 'tegen de kinderen' en dat dit 'lief klinkt'.

lijf: alg. in heel Lb.

lichaam: freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

corpus (lat.) (ook *croppus*): verspr. Trichterlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Heerlen, Remersdaal, Helden/Everlo, Beegden, Ulestraten, Valkenburg, Mheer, Weert, Maasbracht, Elen, Lanklaar, Meers, Hasselt, Gintelom en Blerick.

körper (du.): freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Klimmen.

prij: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Mechelen, Herten (bij Roermond), Puth, Maastricht en Smeermaas.

pens: Waubach, Tegelen, Ell, Smeermaas en Ottersum.

pensje (*penske*): Eigenbilzen.

buik: Hechtel.

huid: Brunssum en Ten-Esschen/Weustenrade.

gestel: Klimmen en Rijkhoven.

constitutie (*constetuuse*): Klimmen.

zielement: Kinrooi.

GROEIEN

Kaart 2, pag. 166

DC 03 (1934) (016a, 016b), N 84 (1981) (001), N 106 (2001) (001), ZND 40 (1942) (076c); Beverlo Wb. (093), Hasselt Wb. (164, 517), Kortessem Wb. (582); Beenen, P. (1973) (272).

In grootte, i.e. zowel in lengte als in omvang, toenemen. Hier hoofdzakelijk met betrekking tot het toenemen in lengte: groter of langer worden. Voor Eksel is ook het zelfstandige naamwoord **groeispuurt** opgetekend en voor Jeuk de uitdrukking **uit de kwade zijn** (*uit de kwaaije zijn*).

groeien: verspr. in Nl.Lb., Horns en Dommelds.; ook in Bocholt, Maaseik, Rekem, Kanne, Hechtel, Zonhoven, Hasselt, Leopoldsburg en Lommel.

goed groeien: Oirlo en Neerpelt.

opgroeien: Herten (bij Roermond).

in de groei zijn: Maastricht.

wassen: freq. in heel Lb. behalve in het uiterste westen, waar het verspr. is.

goed wassen: Oirlo.

uit de kluiten wassen: Gennep.

groter worden: freq. in Nl.Lb.; ook in Maaseik, Vlijtingen, Val-Meer, Vliermaal, Achel, Peer, Hechtel en Kerkhoven.

groot worden: Tegelen, Eksel, Zolder, Hechtel en Tessenderlo.

profiteren: alg. Lonerlds. en Truierlds., freq. in overig Belg.Lb.; ook in Montzen.

goed profiteren: Zolder en Peer.

bijkomen: verspr. Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Geistingen, Stokkem en Neerpelt.

bijwinnen: Heusden.

winnen: Bilzen en Hasselt.

een scheut krijgen: As, Bilzen, Eksel en Zolder.

omhoog schieten: Venray.
doorschieten: Eksel.
opschieten: Eksel.
zwieren: Neer en Merkelbeek.
schikken: Gruitrode.
goed op willen: Genk.
struis worden: Zolder en Neeroeteren.
dikker worden: Kessel.

SLECHT GROEIEN —————

N 84 (1981) (139), N 107 (2001) (017);
 Kortessem Wb. (459).

Niet goed groeien, achterblijven in de normale groei.
 Voor Loksbergen en Boorseem zijn ook respectievelijk de voltooide deelwoorden **afgevrozen** en **onderkomen** opgetekend. Een informant voor Eksel noteert als mogelijke oorzaak **keveren**, i.e. ‘slecht eten’.

slecht groeien: Simpelveld, Nieuwenhagen, Heuythysen, Nunhem, Susteren, Stevensweert, Maaseik, Rekem, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Kanne, Kaulille, Eksel, Venray en Meijel.
niet goed groeien: Rekem.
niet groeien: Weert, Peer, Venlo en Oirlo.
geen sik groeien: Lommel.
geen groei in hebben: Herten (bij Roermond).
slecht wassen: freq. Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld, Vlodrop, Noorbeek, Terlinden, Tungelroy, Kinrooi, Ophoven, Bocholt, Bree, Hoeselt, Kaulille, Eksel, Hoepertingen, Kortessem, Tessenderlo en Venray.
slecht opwassen: Montzen.
niet wassen: Vaals, Swalmen, Posterholt, Geleen, Stein en Venlo.
niks wassen: Zolder.
achterblijven: freq. Maaskemp.; ook in Mheer, Kinrooi, Echt/Gebroek,

Lanklaar, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Vliermaal, Achel, Eksel, Sint-Truiden, Jeuk, Kerkhoven en Lommel.

klein blijven: Wolder/Oud-Vroenhoven.

dat blijft altijd even klein: Peer.
dat blijft een potwortel: Gennep.
een krauwel blijven: As.
een kreupel blijven: Caberg en Kanne.

de kreupel in hebben: Schimmert, Gronsveld en Eys.

de prat inzitten: Meijel.

daar zit de krot in: verspr.

Kleverlds.; ook in Boekend.

daar zit de kwade in: Eigenbilzen.

daar zit geen schot in: Gulpen.

daar zit geen was in: Kunrade.

niet vooruit gaan: Urmond.

niet vooruit willen: Neer.

niet willen: Weert.

kooieren: Stein.

miezerig zijn: Leopoldsburg.

verkrakelen: Montfort.

verkreupelen: Boorseem en Doenrade.

zich niet maken: Geleen en Merkelbeek.

zich niet schikken:

Grevenbicht/Papenhoven en Beek.

zijn groei is gekraakt: Eksel.

zijn schot niet krijgen: Lommel.

KLEIN VAN GESTALTE —————

N 10 (1961) (002a), N 109 (2001) (001).
 Hasselt Wb. (435).

Van minder dan de middelmatige of natuurlijke wasdom, minder dan de gewone, normale lichaamslengte. Niet lang, kort van gestalte.

klein: freq. Centr.Maaslds. en Kleverlds., verspr. Oostlb. en Trichterlds.; ook in Vrusschemig, Waubach, Montzen, Leuken,

Maasbracht, Genk, Hoeselt,
Tongeren, Achel, Bokrijk,
Lommel en Venlo.
klein gebouwd: Heerlen.
klein van lijf: Kerkrade,
Nieuwenhagen, Stevensweert en
Blerick.
klein van postuur: verspr. Oost.-
Zuidlb., Zuid.Oostlb., Horns en
Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade,
Gemmenich, Tegelen, Baarlo,
Horn, Nederweert, Maastricht,
Oost-Maarland, Vliermaal,
Tongeren, Peer, Gors-Opleeuw,
Sint-Truiden, Venlo, Gennep en
Broekhuizen.
klein postuur: Tungelroy en
Mechelen.
klein van stuk: verspr. Ripuar.,
Oostlb. en Kleverlds.; ook in
Nederweert, Weert, Ittervoort,
Grevenbicht/Papenhoven,
Guttecoven, Maastricht, Hechtel,
Blerick en Venlo.
klein van groei: Peer.
klein van was: Neeroeteren, Rekem,
Tongeren, Eksel, Peer, Koersel,
Alken, Wellen, Sint-Truiden en
Tessengerlo.
klein van gewas: Boeket/Heister-
straat en Ell.
klein van gestalte: Kwaadmechelen,
Roermond en Heerlerheide.
klein van gestel: Peer.
klein van bouw: Paal.
klein van maat: Weert.
kleine maat: Baexem.
kort: Heel en Herten (bij Roermond).
kort van lijf: Susteren, Kerensheide
en Puth.
kort lijf: Hees.
kort van postuur: Horn.
kort van stuk: Meeswijk en
Heerlen.
kort van was: Beverst.
kreupel: Veldwezelt en Valkenburg.
kleisper: Schimmert en Mesch.
geduikt: Diepenbeek.
min: Weert.
niet groot: Overpelt.

erg klein: Tungelroy.
erg petit (fr.): Wijk.
een vuist hoger als een varken:
Echt/Gebroek, Grevenbicht/
Papenhoven en Klimmen.
**maar een vuist hoger als een
varken:** Klimmen.
maar een vuist hoog: Bree.
maar een voet groot: Gingelom.
een stomp hoog: Tongeren.
niet uit de kluiten gewassen:
Leveroy.
er klein uitzien: Roermond.

KLEIN PERSOON —————

Kaart 3, pag. 166

N 10 (1961) (002a), N 84 (1981) (139),
N 107 (2001) (017), N 109 (2001) (001).
Hasselt Wb. (435, 461).

Een persoon die klein van gestalte,
van minder dan de middelmatige of
natuurlijke wasdom, minder dan de
gewone, normale lichaamslengte is.
De opgave *tompoeske* verwijst vol-
gens de informant van Hasselt naar
'Tom Pouce, een bekend circusacteur
voor W.O. I'. De dwerg die de
wereld rondreisde onder de naam
Tom Pouce (of nog Tom Thumb),
lett. vertaald Tom Duim, werd in
1838 in Connecticut geboren als
Charles Sherwood Stratton en is
overleden in 1883.
Het trefwoord **pincher** wordt in Van
Dale omschreven als 'naam van een
groep van hondenrassen, 30 tot 50
cm. hoog, als jachthond gebruikt'.
Voor Klimmen zijn ook de (schert-
sende) uitdrukkingen **hij kan een
varken naar de vot inkijken** en **dat
hij zich strospiëren onder de voe-
ten legt** met betrekking tot een per-
soon met een kleine gestalte opgete-
kend.

kleine, een -: verspr. in Belg.Lb., zeldz. Oost.Zuidlb.; ook in Kelmis, Hoensbroek, Bunde en Boekend.

korte, een -: Meeswijk.

vierkantige, een -: Maasniel.

kruikestop: Heerlen, Haelen, Roermond, Klimmen, Weert, Ell, Echt/Gebroek, Boorseme, Urmond en Blerick.

kruikestok: Klimmen en Ten-Esschen/Weustenrade.

kruikescherf: Klimmen.

krauwel, een -: freq. in het noorden van het Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerheide en Berg-aan-de-Maas.

kleine krauwel: Oplabbeek.

knauwel: Geistingen.

knauweltje (*knauwelke*): Neeroeteren.

kreupel, een -: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Ubachsberg, Schaesberg, Meers en Oost-Maarland.

onderdeur: verspr. Trichterlds.

onderdeurtje (*onderdeurke*): Weert.

krots: Heerlerheide, Nieuwenhagen, Roermond, Klimmen, Zutendaal, Bilzen, Houthalen, Wellen en Borgloon.

krotsje (*krotske, kratske*): Bilzen, Hechtel en Zonhoven.

krot: Jeuk, Vorsen, Venlo, Middelaar en Ottersum.

krotje: Venlo.

kroddel: Venlo.

dop (*doppe*): Gronsveld.

dopje (*dopke, dopske*): Hasselt, Kaulille en Bree.

pagadder: Hasselt.

pagaddertje (*pagadderke*): Hamont.

kleine pagadder: Hechtel.

dabbertje (*debberke*): Hamont.

kleine dabbler (ook *kleine debber*): Tegelen en Neerpelt.

stomp: Beegden, Hasselt en Zutendaal.

stompje (*stimpke*): Hasselt.

stammetje (*stemke*): Hasselt.

prop: Weert.

propje (*propke*): Venlo en Weert.

wraggel (ook *wrakkel*): Heel en Meers.

mannotje (*menneke*): Rekem, Ottersum en Oirlo.

min mannetje (*min menke*): Panningen.

klein mannetje (*klein menke*): Venlo, Neer en Swalmen.

klein ventje: Elsloo.

kleine mens: Haelen.

kereltje (*kealke*): Voerendaal.

dwerg: Baarlo, Maasbracht en Gintelom.

kabouter: Lauw.

alvermannetje (*auvermenke*): Heerlen.

broekenmannetje (*broekenmenneke*): Klimmen.

miesmannetje (*miesmenke*): Venlo.

pismannetje (*pismenke*): Venlo.

pissemannetje (*pissemenke*): Nunhem.

kleine gezette, een -: Neerpelt.

korte stijf, een -: Kerkrade.

kort dik pootje: Nunhem.

cupido-tje (*cupidoke*): Hasselt.

tom pouce-tje (*tompoeske*): Hasselt.

kluit: Oirlo.

knorvel: Brunssum.

knoest: Hoensbroek.

knopperd: Echt/Gebroek.

kop-eik: Klimmen.

kraatsel: Kaulille.

klein krabje (*klei krabke*): Eksel.

kleine krokkerd: Nunhem.

krekel (*krakkel*): Baarlo.

okseltje (*okselke*): Lanklaar.

petieter: Hasselt.

pim: Veldwezelt.

pincher: Bunde.

aap: Smeermaas.

achterblijver: Bilzen.

achterblijvertje (*achterblijverke*): Genk.

halve was: Bilzen en Diepenbeek.

eenwinter: Borgloon.

kakenest: Achel.

scharkuikentje (*scherkuukske*): Blerick.

vernepen ding: Hasselt.

GEDRONGEN POSTUUR

N 10 (1961) (002b), N 109 (2001) (002);
Boorsem Wb. (112).

Kort en breed gebouwd. Zulk een lichaamsbouw vertonend dat de leden als het ware ineengedrukt schijnen.

gedrongen: freq. Oostlb. en Centr.Maaslds., zeldz. Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Vrusschemig, Schaesberg, Maastricht, Hoeselt, Tongeren en Bokrijk.

gedrongen van postuur:
Heerlerheide.

gedrongen postuur: zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Bocholtz, Baarlo, Roermond, Nederweert, Thorn, Buchten, Maastricht, Wijk, Blerick, Boekend, Gennep en Horst.

gedrongen figuur: Baexem.

kort gedrongen: Wanssum, Tegelen en Nieuwenhagen.

kort gewrongen: Leopoldsburg.

ineengedrongen: Koersel en Venlo.

heel ineengedrongen: Boukoul.

gestuikt: zeldz. Horns, Maaskemp., Dommellds., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Boorsem, Rekem en Beverst.

gestuikt postuur: Peer.

kort gestuikt: Eksel.

geduikt: Leveroy.

ingeduikt: Hasselt.

ineengeduikt: Diepenbeek.

ineen: Reuver.

bezet (ook *bezatte*): Belfeld en Roosteren.

gezet (ook *gezatte*): Belfeld, Hoensbroek, Mesch, Urmond, Achel, Broekhuizen en Sevenum.

gezet postuur: Meerssen.

geblokt: Paal, Gingelom en Montzen.

fors: Waubach.

fors van postuur: Waubach en Oost-Maarland.

grof postuur: Mechelen.

dik: Hoensbroek.

klein en dik: Wolder/Oud-Vroenhoven.

kort-dik: Maasbracht.

poepedik: Maastricht.

geknauweld en uitgekotst:
Sint-Pieter.

GEDRONGEN PERSOON

Kaart 4, pag. 167

N 10 (1961) (002b), N 109 (2001) (002).

Voor Tongeren is ook de uitdrukking **het is maar een ampeltje** (*het is maar een ampelke*) opgetekend, i.e. 'het is maar een handvol'. Voorts zijn voor Roermond en Boeket/Heisterstraat respectievelijk de uitdrukkingen **hij heeft alles kort bij elkaar liggen** en **hij heeft een lijf oft met een spaai waas gestoken** opgetekend.

gedrongen, een -: Gemmenich, Moresnet en Kelmis.

gedrongene, een -: Meeswijk.

gedrongen mens: Elsloo en Valkenburg.

gewrongene, een -: Tegelen.

knoest: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Heerlerheide, Mechelen, Zutendaal, Holtum en Obbicht.

knoestje (*knoeske*): Ulestraten.

knoest van een jongen: Baexem.

knoest van een kerel: Baexem.

knoestige mens: Peer.

kruikestop: Nieuwenhagen, Tegelen, Sittard, Hoensbroek, Weert en Venlo.

gestuikte, een -: Bocholt, Guttecoven, Mechelen-aan-de-Maas, Eigenbilzen, Houthalen en Lommel.

korte gestuikte, een -: Neerpelt.
geduikte, een -: Hechtel en Montfort.
dikke, een -: Mechelen.
korte dikke, een -: Neer, Overpelt en Eksel.
dik padje: Haelen.
diknek: Hasselt.
dikzak: Haelen en Lauw.
dikke papzak: Sittard.
knor: Bunde.
knorvel (ook *knoevel, knolver*): Neerbeek, Oirsbeek en Klimmen.
knuddel: Bunde en Houthem.
knuddeltje (*knuddelke*): Houthem.
knauw: Oirsbeek.
knauwel: Lanklaar.
krauwel: Stevensweert.
stomp: Kanne.
stompje (*stompke*): Panningen.
stompe, een -: Meijel.
geblokte, een -: Lommel en Gingelom.
flinke, een -: Heerlerheide.
grote, een -: Tessengerlo.
struise, een -: Beverlo.
forse kerel: Ten-Esschen/Weustenrade.
ampeltje (*ampelke*): Tongeren.
bonk: Gronsveld.
havermannetje (*havermenke*): Nuth/Aalbeek.
halve cent: Tongeren.
koperkont: Venlo.
pochel: Zonhoven.
por: Klimmen.
pork: Swalmen.
potstoof: Overpelt.
propvol: Venlo.
prots: Meijel.
schrinkel: Hoensbroek.
stammetje (*stamske*): Weert.
stobbe (*stob*): Veldwezelt.
ton: Geleen.
tonnetje (*tonneke*): Hamont.
varken: Kerkrade.
wrak: Vlodrop.

GROF GEBOUWD, ZWAAR VAN LICHAAMSBOUW

Kaart 5, pag. 167

N 10 (1961) (104), N 84 (1981) (002), N 106 (2001) (003);
 Beverlo Wb. (253), Hasselt Wb. (165), Kortessem Wb. (494);
 Beenen, P. (1973) (129, 180).

Een groot gewicht hebben, niet tener of rank.

grof: alg. in Nl.Lb., verspr.

Dommellds.; ook in Kinrooi, Bocholt, Neeroeteren, Meeswijk, Rekem, Kanne, Beverst, Zolder, Houthalen, Paal, Kerkhoven, Kwaadmechelen en Lommel.

grof gebouwd: Bocholtz, Voerendaal, Heerlen, Hoensbroek, Klimmen, Weert, Kinrooi, Echt/Gebroek, Boorseme, Peer, Blerick, Boekend en Oirlo.

grof van knoken: Zolder.

grof van knook: Eksel.

grof geknookt: Eksel, Opglabbeek en Hasselt.

goed geknookt: As.

struis: alg. in Belg.Lb., freq.

Noord.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlerheide, Ulestraten, Nederweert, Weert en Meijel.

struis gebouwd: Genk, Eigenbilzen, Achel en Blerick.

zwaar en struis: Peer.

zwaar: verspr. Oostlb. en Kleverlds., zeldz. Ripuar., Oost.Zuidlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Montzen, Weert, Leveroy, Bocholt, As, Bilzen en Overpelt.

zwaar gebouwd: verspr. Zuid.-Oostlb.; ook in Eygelshoven, Kerkrade, Heerlen, Rimborg, Montzen, Maaseik, Boekend en Oirlo.

zwaar van bouw: Oirsbeek.
zwaar van gestel: Eksel.
zwaar van pens: Heerlen.
zwaar knoken hebben: As.
fors: verspr. Zuid.Oostlb. en
Trichterlds., zeldz. Ripuar.,
Oost.Zuidlb. en Centr.Maaslds.;
ook in Heel, Roermond,
Montfort, Boeket/Heisterstraat,
Neeritter, Stevensweert en Val-
Meer.
fors van bouw: Oost-Maarland.
groot: Simpelveld, Vaals,
Nieuwenhagen, Waubach,
Montfort, Nederweert, Tungelroy,
Ell, Buchten, Maastricht, Caberg,
Kanne en Hasselt.
flink: Waubach, Tegelen, Geleen,
Stevensweert, Guttecoven,
Heugem en Meijel.
plomp: Heerlerbaan/Kaumer,
Roosteren, Born en Broekhuizen.
lomp: Venlo.
breed: Rekem en Caberg.
breed in de schouder: Ulestraten.
breed van schouder: Eksel.
gezet (ook *gezatte*): Overpelt, Herten
(bij Roermond) en Opglabbeek.
stevig: Lommel, Weert en Urmond.
stug: Roosteren, Hoensbroek en
Heerlen.
staats: Venray en Bocholtz.
stoer: Thorn en Schimmert.
baats: Roermond.
dik: Opheers.
duchtig: Herten (bij Roermond).
ferm: Maaseik.
goed van poten en aderen:
Kerkrade.
grillig: Loksbergen.
kroddelachtig: Boorsem.
loens: Meeswijk.
pront: Venray.
straf: Thorn.
strang: Baarlo.
vet: Opheers.
woest: Sittard.

GROF GEBOUWD PERSOON

N 10 (1961) (104), N 84 (1981) (002), N 106
(2001) (003);
Beverlo Wb. (253), Hasselt Wb. (165),
Kortessem Wb. (494);
Beenen, P. (1973) (129).

Persoon met een groot gewicht

grove, een -: Mechelen, Vlodrop,
Eksel en Venlo.
struise, een -: Beverlo, Venlo en
Hasselt.
zware gezette, een -: Neerbeek.
kerel: Oost-Maarland.
baatse kerel: Nunhem.
strange kerel: Maasniel.
struise kerel: Hasselt.
struise mens: Eksel.
forse mens: Berg-aan-de-Maas.
forse vent: Venlo.
bonk: Ubachsberg, Waubach en
Maastricht.
beer: Puth en Kerkrade.
grove beer: Belfeld.
grove patroon: Maasbree.
beul: Vijlen en Maastricht.
kadee (<fr.): Hasselt en Sint-Pieter.
hercule (fr.) (*harkuil*): Rothem.
gofferd: Ottersum.
grofnagel: Maasbracht.
kastar: Hasselt.
klopperd: Ottersum.
kolos: Hasselt.
koste: Hasselt.
kuis: Grevenbicht/Papenhoven.
zevenmaandskindje: Venlo.

GROF GEBOUWDE VROUW

Kaart 6, pag. 168

N 07 (1961) (069), N 10 (1961) (104), ZND
05 (1924) (081), ZND 38 (1942) (006), ZND
m (Kreemers);
Beenen, P. (1973) (180).

Een stevige, sterk gebouwde vrouw. De meerderheid van de onderstaande trefwoorden heeft een negatieve bijklank. Opvallend is hier de grote heteronymie met een veelheid aan adjectieven, vergelijkingen en klankschilderingen.

Voor Zonhoven is ook de omschrijving **zo iet dik** opgetekend.

machochel (ook *magoggel*, *masjochel*, *masjokkel*, *machokkel*, *machonkel*, *makokkel*, *marochel*, *maroddel*, *mafoevel*, *mahoefel*): freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

dikke machochel (ook *dikke magoggel*, *dikke makokkel*): Opoeteren, Maastricht, Kaulille, Houthalen, Borgloon en Herk-de-Stad.

schommel: freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Sittard, Valkenburg, Weert, Maasbracht en Urmond.

dikke schommel: Panningen.

schokkel: Roermond, Linne, Meerssen, Rothem, Weert en Elsloo.

schokkelpaard (*sjaggelpaard*): Wolder/Oud-Vroenhoven.

molenpaard (ook *meulepere*): freq. langs de Maas in het Noord.-Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Meerssen, Maastricht, Oost-Maarland en Eksel.

vrouwens wie een molenpaard (*vrommes wie een molenpaard*): Roermond en Maastricht.

vrouwens wie een paard: Berg-aan-de-Maas en Maastricht.

paard van een vrouwens (*paard van een vrommes*): Heerlen en Waubach.

paard: Broekhuizen en Klimmen.

karrenpaard: Heerlerheide.

mekpaard: Peer.

postpaard: Kerkrade.

machine (*machien*): verspr. Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in

Kerkrade, Spekholzerheide, Belfeld, Echt/Gebroek, Lanklaar, Maastricht, Bunde en Val-Meer.

mokkel (ook *mochel*): Tegelen, Weert, Boshoven, Meeuwen, Genk, Wijk, Sint-Pieter, Oost-Maarland, Borgloon, Velden, Horst en Maasbree.

flinke mokkel: Klimmen.

staatse mokkel: Venlo.

dikke mokkel: Leunen.

dik mokkeltje (*dik mochelke*): Opoeteren.

kapitein: verspr. Oostlb.; ook in Geistingen en Grevenbicht/Papenhoven.

gendarme: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Montzen, Bree, Kermt, Zonhoven, Hoepertingen, Sint-Truiden en Aalst-bij-St.-Truiden.

sergeant: Swalmen en Boukoul.

commissaris (*comsaar*): Schinveld.

bai (fr.): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Baexem, Linne, Nuth/Aalbeek, Meerssen, Thorn, Bree en Val-Meer.

vroedbai (<fr.) (*vroebaai*): Moelingen.

baipaal (<fr.): Klimmen.

tas (*tes*): verspr. Demerkemp.; ook in Tongeren en Hamont.

dikke tas (*dikke tes*): Wijchmaal en Opoeteren.

ferme tas (*ferm tes*): Zolder.

flinke tas (*flinke tes*): Lanaken.

straffe tas (*straffe tes*): Houthalen.

mangel: verspr. Oost.Zuidlb., zeldz. in aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade en Bunde.

madsel (ook *mazjel*): verspr.

Zuid.Oostlb.; ook in Maastricht.

bammel: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Spekholzerheide, Moelingen, Zutendaal en Eijsden.

tangbammel: Kerkrade.

fort: verspr. Lonerlds. en Tongerlds.; ook in Jeuk en Buvingen.

holster: Bilzen, Diepenbeek, Wijchmaal en Gutshoven.

dikke holster: Voort en Rijkhoven.

dragonder: Sint-Truiden, Sittard en Klimmen.
flots: Jeuk, Horpmaal en Herstappe.
huzaar: Geistingen, Oirsbeek en Montzen.
kurassier (ook *karossier*): Venlo, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.
wambuis (*wammes*): Schinveld, Brunssum en Gulpen.
pad: Neeroeteren en Sint-Lambrechts-Herk.
meubel: Baarlo en Maasniel.
schuut: Tegelen en Venlo.
vrouwmens (*frommes, vrommes*): Blerick, Hasselt en Heerlen.
dik vrouwmens (*dik vrommes*): Sint-Huibrechts-Lille, Roermond en Heerlerheide.
ferm vrouwmens (*ferm vrommes*): Heusden en Mielen-boven-Aalst.
flink vrouwmens (*flink vrommes*): Velden, Benzenrade en Waubach.
fors vrouwmens (*fors vrommes*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Schaesberg, Pey, Hoensbroek, Klimmen, 's-Gravenvoeren en Houthalen.
grof vrouwmens (*grof vrommes*): Sevenum.
mentig vrouwmens (*mentig vrommes*): Meijel.
roze vrouwmens (*roze vrommes*): Maastricht.
staats vrouwmens (*staats vrommes*): Tegelen.
sterk vrouwmens (*sterk vrommes*): Sint-Huibrechts-Lille.
stevig vrouwmens (*stevig vrommes*): Nederweert.
straf vrouwmens (*straf vrommes*): Eksel.
struis vrouwmens (ook *struis vrommes*): Eisdén, Mechelen-aan-de-Maas, Hamont, Kuringen, Heers, Sint-Truiden, Oostham en Tessengerlo.
woest vrouwmens: Swalmen en Boukoul.
mens: Nederweert.

flink mens: Wolder/Oud-Vroenhoven.
struise vrouw: Valkenburg, Molenbeersel, Maasbracht, Eisdén, Bilzen, Riksingén, Koninksem, Kuringen en Oostham.
forse vrouw: Henri-Chapelle en Kelmis.
fors gebouwde vrouw: Rimbúrg.
strange vrouw (*strang vrouw*): Herkenbosch.
woeste vrouw: Grathem.
vrouw flink van poot: Heerlen.
vrouw gelijk een garderobe (*een vrouw gelijk een geldroop*): Jeuk.
vrouw met een behoorlijke kom-eens-voor: Maastricht.
een goede kom-eens-voor: Tegelen.
wijf: Sevenum.
dik wijf: Borgharen, Kaulille, Beverlo, Wellen en Geysteren.
flink wijf: Haelen, Meerssen, Klimmen en Broekhuizen.
fors wijf: Roermond en Elsloo.
ferm wijf: Molenbeersel.
stevig wijf: Houthem.
roze wijf: Maastricht.
madam: Meerssen en Valkenburg.
dikke madam: Heerlen, Hoensbroek, Valkenburg en Heugem.
forse madam: Heugem.
bazin: Sint-Truiden.
dikke bazin: Sint-Truiden.
meun: Bergen, Horst en Linne.
dikke meun: Sevenum.
stevige meun: Venray.
dikke prij: Baexem, Swalmen, Boukoul en Weert.
sterke prij: Hasselt.
struise prij: Kuringen.
zwaar prij: Heerlen.
dikke beest: Weert.
vette beest: Weert.
flinke teef: Heusden en Lanklaar.
ferme teef (*ferm teef*): Riksingén.
veeg: Sint-Huibrechts-Lille en Hechtel.
sterke veeg: Hamont.
dikke trien: Maaseik en Heerlen.

dikke, een -: Lommel, Beringen en Roggel.
flinke, een -: Roosteren en Meerssen.
flinke capabele, een - (*een flinke conpabele*): Schinveld.
capabel, een -: Montzen.
goede, een - (*een goeie*): Venlo.
goede gezonde, een -: Lanklaar en Riksingen.
baatse, een -: Horn.
struise, een -: Wellen en Rosmeer.
stevige, een -: Makset.
straffe, een -: Rosmeer.
traag, een -: Herten (bij Roermond).
beer van een vrouwmens (*beer van een vrommes*): Neerbeek en Sittard.
bonk van een vrouwmens (*bonk van een vrommes*): Panningen en Geistingen.
klomp van vrouwmens (*klomp van vrommes*): Blerick.
mortier van een vrouwmens (*mortier van een vrommes*): Swalmen en Boukoul.
wel van een vrouwmens: Montzen.
wolk van een vrouwmens (*wolk van een vrommes*): Zutendaal.
kerel van een vrouwmens (*kerel van een vrommes*): Panningen.
kerel van een wijf: Urmond.
vrouw wie een boom: Beverst.
vrouwmens gelijk een boom (*vrommes gelijk een boom*): Tessenderlo.
bom: Valkenburg en Val-Meer.
bommenwerper: Nederweert.
fom: Millen.
dikke fom: Vlijtingen.
kanon: Mielen-boven-Aalst.
dik kanon: Beverst.
kwak: Tessenderlo.
kwakkel: Sint-Huibrechts-Lille.
dikke kwakkel: Zonhoven.
dikke kwak: Tessenderlo.
manwijf: Reuver.
manswijf: Sittard.
marjan: Hamont.
dikke marjan: Heythuysen.

olga: Sint-Truiden.
moeder (*moeier, moer*): Neerpelt en Neeroeteren.
moei: Merselo.
matant (<fr.) (*metaant*): Hamont.
dikke matant (<fr.): Peer.
mechel: Stein en Heerlerheide.
dikke mechel: Bergen en Heerlerheide.
mossel: Oost-Maarland.
dikke mossel: Montenaken.
dikke patat: Maaseik.
stevige patat: Makset.
pees: Mechelen.
pees van een vrouw: Remersdaal.
peer van een vrouw: Heerlerheide.
peet: Reppel.
dikke peet: Bocholt en Neerglabbeek.
dikke prats: Opoeteren.
pratstaar: Spekholzerheide.
pratsvot: Kerkrade.
pratskont: Kerkrade.
pondkont: Sint-Truiden.
flodderkont: Sint-Huibrechts-Lille.
pul: Caberg.
ferm pul: Schinnen.
ton: Broekhuizen en Maastricht.
tonnetje (*tonneke*): Bocholt.
strontton: Peer.
strontston: Heerlerheide.
tram: Geleen.
tramp: Rothem.
trampel: Geleen.
trom: Bunde en Millen.
trombone: Eisden.
trommel: Bunde.
dikke trommel: Overpelt.
hommel: Venray en Montfort.
bassel: Schinveld.
bussel: Sint-Truiden.
struise bussel: Sint-Truiden.
brade (*braai*): Boeket/Heisterstraat.
dikke bolster: Rijkhoven.
dikke bommel: Vlijtingen.
brombeer: Bocholt.
brok: Sint-Huibrechts-Lille en Hechtel.
ferme brok (*ferm brok*): Mielen-boven-Aalst.

doede (*douda*): Venlo.
dikke doos: Bergen.
fatlel: Gulpen.
hazengaak: Sittard.
helleveeg: Sittard.
hemp: Thorn.
hoedel: Mechelen.
hoenkel: Zutendaal.
holgeter: Thorn.
houwbank: Mheer.
huif: Thorn.
joekel: Heerlen.
kadaster: Caberg.
dikke kalebas (*dikke kalbas*): Velm.
kameraad: Sittard.
kemel: Sint-Pieter.
klotstuit: Gutshoven.
knaabes: Nieuwstadt.
knaap: Haelen.
labats: Spekholzerheide.
maatkar: Eigenbilzen.
madat: Linkhout.
dikke mahol: Sint-Lambrechts-Herk.
mamiel: Ulbeek.
dikke merul: Wellen.
moepel: Ulbeek.
monument: Moelingen.
mormel: Oirlo.
padaver: Makset.
ferm partos: Kuringen.
pats: Montzen.
praddel: Bunde.
reuzing: Buvingen.
ruin: Val-Meer.
schepsel: Heugem.
schrans: Valkenburg.
serdelbeer: Heel.
fel stuk: Mielen-boven-Aalst.
tamboer: Bunde.
tottel: Heel.
toggel: Montfort.
troggel: Montfort.
dikke truffel: Limbricht.
wals: Geleen.
weerborstel (*warborstel*): Geleen.
struise wreef: Tessenderlo.
zeikvat (*zeikfaat*): Roosteren.

PAFFERIG DIK, OPGEBLAZEN VAN LIJF

Kaart 7, pag. 168

N 10 (1961) (103, 109), N 109 (2001) (003, 004).

Opgezet, dik, van iemand die zich (te) overvloedig voedt. Opgezwollen. Voor Leveroy is ook de uitdrukking **goed voor de Limco** opgetekend. **Limco** verwijst naar de Coöperatieve Vereniging Slachtveecentrale voor Limburg, die gevestigd is in Weert.

opgeblazen (dik): freq. in heel Lb. behalve in het uiterste westen.

opgeblaasd (dik): Ell en Ittervoort.

opgeblazen van lijf: Venlo en Kelmis.

opgeblazen lijf: Blerick.

opgeblazen gevoel: Oirlo en Boekend.

papperig opgeblazen: Peer.

papperig (dik) (ook *pamperig dik*): freq. Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Rimburg, Weert, Leuken, Neeritter, Ittervoort, Opglabbeek, Maastricht, Achel, Houthalen, Halen, Lommel en Ottersum.

pappetig (dik): verspr. Trichterlds. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Buchten en Rekem.

pappig: Achel en Maastricht.

papachtig: Hasselt.

papzakkerig: Brunssum.

pafferig (dik): verspr. Horns; ook in Bocholtz, Heerlen, Roermond, Posterholt, Sittard, Valkenburg, Maastricht, Wijk, Koersel, Hechtel, Paal, Velden, Venlo, Middelaar en Oirlo.

paffetig: Waubach.

pampus: Kerkrade, Heerlerheide, Roermond, Puth, Nuth/Aalbeek, Weert en Veldwezelt.

pampusdik: Guttecoven.

pampustig: Hoensbroek.

pampelijk dik: Kerkrade.
poesterig (ook *poestetig*): freq.
 Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook
 in Heerlen en Hoensbroek.
poester: Heerlerheide.
poestig (*poezetig*): Eygelshoven.
opgepoest: Maasbracht.
opgespoest (dik) (ook *opgespoetst*):
 Horn, Roermond, Herten (bij
 Roermond) en Horst.
gespoest (ook *gespoets*, *gespoetst*):
 Panningen, Boukoul en Montfort.
gezwellen: Rekem en Beverst.
opgezwollen (dik): Vruschemig,
 Hoensbroek, Tongeren, Jeuk en
 Vorsen.
opgelopen: Mechelen, Oirsbeek,
 Neeroeteren, Hees, Maastricht en
 Opheers.
opgezet: Schaesberg, Heel, Neeritter
 en Maastricht.
opgejaagd: Koersel, Neeritter en
 Oplabbeek.
opgespuut: Gors-Opleeuw.
opgesteven: Eksel.
opgestijfd: Meeuwen en Kinrooi
opgetrompt: Montfort.
opgepapt: Baarlo.
opgepoft: Swalmen, Stein en Hoeselt.
gepoft: Mechelen-aan-de-Maas en
 Oost-Maarland.
poftetig: Klimmen.
pofterig: Maasniel en Oost-
 Maarland.
pofterig opgeblazen: Ulestraten.
plofterig: Mesch.
plotsrig: Tegelen en Maastricht.
flotsig: Opheers.
geplotserd (*geploesterd*): Brunssum.
potserig: Sittard.
protserig dik: Tegelen.
dempig: Diepenbeek, Hasselt,
 Gennep en Wanssum.
vadsig: Venlo, Geleen en Bocholtz.
kwabbelig: Tungelroy en Rimborg.
kwabbeltig: Ubachsberg.
kwabbelachtig: Boeket/Heisterstraat
 en Holtum.
fatterig: Kerensheide.
patserig: Venlo.

zwabberig: Kwaadmechelen.
meelzakkerig: Kerkrade.
mottig (ook *motsig*): Baexem en Ell.
ongemot: Panningen.
virig: Broekhuizen.
patapoef (ook *boetepoef*): Sittard en
 Gemmenich.
vet: zeldz. Zuid.Oostlb., Horns en
 Trichterlds.; ook in Heerlen,
 Oplabbeek, Vliermaal,
 Tongeren, Lauw, Hamont,
 Overpelt, Alken, Wellen,
 Sint-Truiden, Halen en Lommel.
papvet: Rekem.
moddervet: Neeroeteren.
model vet: Echt/Gebroek.
dik: Kerkrade, Voerendaal,
 Heerlerheide, Montzen, Oirsbeek,
 Schimmert, Ophoven, Geistingen,
 Roosteren, Oost-Maarland,
 Hechtel, Bokrijk, Sint-Truiden en
 Wanssum.
fel dik: Tongeren.
lomp dik: Boekend.
plotsig dik: Tegelen.
pof dik: Roermond.
te dik: Tongeren.
vies dik: Tegelen.
overdik: Tegelen.
winddik: Weert.
pummeldik: Tongeren.
ongezond dik: Nederweert.
ongezonde dikte: Blerick.
maf: Waubach, Montfort, Ulestraten,
 Grevenbicht/Papenhoven, Neer-
 pelt, Overpelt, Kwaadmechelen,
 Tessenderlo en Broekhuizen.
maf van dikigheid: Sittard.
bierbuikig: Kerkrade.

PAFFERIG, OPGEBLAZEN PERSOON

Kaart 8, pag. 169

N 10 (1961) (103, 109), N 109 (2001) (003,
 004);
 Venlo Wb. (123).

Opgezwollen persoon, gezegd van iemand die zicht (te) overvloedig voedt; papzak.

Het trefwoord **fatty** verwijst naar Roscoe Arbuckle (1887-1933), een Amerikaanse film- en variétéacteur en regisseur. Hij was een van de populairste komieken van de stomme film, beroemd om zijn lichaamsomvang.

Voor Venlo en Boeket/Heisterstraat zijn ook respectievelijk de uitdrukkingen **een dikke buik hebben** en **een sladderbuik hebben** opgetekend. Een informant voor Maastricht noteerde voorts de vergelijking **een pens wie een bierton**.

papzak: freq. Noord.Oostlb., zeldz. Zuid.Oostlb., Maaskemp., Trichterlds., Tongerlds. en Truierlds.; ook in Echt/Gebroek, Eigenbilzen, Kaulille, Eksel, Hechtel, Hasselt, Gors-Opleeuw, Tessenderlo, Lommel en Afferden.

opgeblazen papzak: Zutendaal.

pappens: Lanklaar, Diepenbeek, Zonhoven, Hoepertingen, Wellen en Sint-Truiden.

papjannes: Maastricht.

dikzak: Rekem, Hoeselt, Hechtel, Vorsen, Blerick en Venlo.

dikpens: Gingelom.

dikke pens: Sint-Truiden.

dikke, een -: Beverlo, Tessenderlo en Berg-aan-de-Maas.

dikke mossel: Hasselt.

vetzak: Heerlerheide, Puth, Zutendaal en Hasselt.

vetpens: Mechelen.

vette, een -: Berg-aan-de-Maas.

vettig maffig mens: Peer.

vettig maffig vrouwmens: Peer.

vet varken: Haelen en Maastricht.

zo vet als een varken: Berg-aan-de-Maas.

blaasbalg (ook *blaasbalk*):

Heerlerheide en Mechelen.

fatty: Venlo Wb. en Hasselt.

gespeede, een -: Hasselt.

echte hommelt: Hasselt.

krabbedopje (*krabbedopke*):
Kaulille.

meelzak: Haelen en Kinrooi.

paffer: Tessenderlo en Paal.

kop en kont: Hasselt.

plotkont: Bunde.

pompeus: Schimmert.

porpens: Hasselt.

reus: Nieuwenhagen.

rolmops: Hasselt.

rolvat: Hasselt.

stijf, een -: Kerkrade.

struise, een -: Hasselt.

trom: Bunde.

waterprij: Eigenbilzen.

SLANK

N 37 (1971) (001), N 84 (1981) (003, 139),
N 106 (2001) (004);

Beverlo Wb. (238, 256), Kortessem Wb. (507, 546).

Smal, recht en enigszins lang, doch zo dat de evenredigheid van de afmetingen een harmonische indruk maakt.

SLANK wordt in het algemeen als mooi ervaren, in tegenstelling tot het volgende lemma *MAGER*. Uit de dialectbenamingen blijkt dat het verschil in werkelijkheid minder scherp is.

smal: alg. Oost.Zuidlb., Oostlb.,

Horns, Zuidgeld.Lb. en

Kleverlds., freq. Maaskemp. en

Centr.Maaslds.; ook in

Simpelveld, Ospel, Weert,

Hoeselt, Zolder, Gors-Opleeuw,

Vorsen en Leopoldsburg.

slank: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb.,

Horns, Maaskemp., Centr.-

Maaslds. en Trichterlds.; ook in

Kerkrade, Vaals, Montzen,

Bilzen, Tongeren, Achel, Kaulille,

Peer, Zolder, Zonhoven, Alken,

Kerkhoven, Tessenderlo, Blerick,

Venlo en Meijel.

fijn: Simpelveld, Heerlen, Neer, Herten (bij Roermond), Vlodrop, Schinnen, Schimmert, Klimmen, Weert, Neeroeteren, Stein, Geulle, Maastricht, Caberg, Kanne, Bilzen, Val-Meer, Eksel en Wellen.

mager: Eys, Swalmen, Kinrooi, Geistingen, As, Lanklaar, Rekem, Urmond, Caberg, Bilzen, Eigenbilzen, Val-Meer, Hoeselt, Hoepertingen, Gors-Opleeuw en Jeuk.

teer: Tengelroy, Bree, Zutendaal, Maaseik, Vlijtingen, Hoeselt, Eksel, Zolder, Hechtel, Beverlo, Kortessem, Borgloon, Jeuk, Loksbergen en Meijel.

tenger: Herten (bij Roermond), Merkelbeek, Wolder/Oud-Vroenhoven, Kanne, Peer, Zolder, Houthalen en Kerkhoven.

schraal: Bree, As, Eigenbilzen, Sint-Truiden, Lommel en Blerick.

rank: Montfort, Schimmert, Bocholt, Maastricht en Meijel.

gelps (ook *gleps*): Bilzen, Eksel, Zolder en Loksbergen.

gelp: Eksel.

reel: Achel, Eksel en Jeuk.

ijl: Weert, Geleen en Maastricht.

opgeschoten: Beverlo, Bree en Lauw.

lang uitgeschoten: Boorseem.

lang: Ittervoort.

dun: Caberg en Tongeren.

subtiel (*septiel*): Mheer en Eys.

ris (ook *rits*): Gronsveld en Oplabbeek.

eenspierig: Boorseem.

enkel: Gruitrode.

periculeus (*preculeus*): Beverlo Wb.

snarrig: Ell.

snips: Zolder.

spits: Nieuwstadt.

vernepen: Kortessem.

MAGER

Kaart 9, pag. 169

N 10 (1961) (106), N 37 (1971) (001), N 109 (2001) (005);

Boorseem Wb. (112), Hasselt Wb. (287),

Kortessem Wb. (316).

Dun, schraal. Het tegenovergestelde van dik of vet, niet vlezig.

Het verschil met het vorige lemma SLANK is dat MAGER in het algemeen niet noodzakelijk als mooi wordt ervaren. Voor Eksel is ook de uitdrukking **lelijk van magerigheid** opgetekend.

mager: alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds., freq. in overig Lb.

zo mager als een hout: Hasselt en Eksel.

zo mager als een stok (*zo mager als een stek*): Eksel.

zo mager als een lat: Sittard.

zo mager als een gard (*zo mager als een geerd*): Peer.

zo mager wie een vits: Kinrooi.

zo mager als een doorn: Hoeselt.

zo mager als een ptering: Hasselt.

zo mager als een spier: Hasselt.

zo mager als een sprinkhaan: Eksel.

magel: Horn.

houtmager: Nunhem.

houterig: Valkenburg.

schraal: alg. Noord.Oostlb.,

Weertlds., Horns, Maaskemp.,

Centr.Maaslds., Dommelds. en

Demerkemp., freq. Zuid.Oostlb.,

Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en

Kleverlds., verspr. in overig Lb.

behalve in het Ripuar. en Geullds.

schriel: Limbricht en Maastricht.

schrapel (ook *schriepel*): freq.

Kleverlds.; ook in Ulestraten,

Urmond, Kerensheide, Velden en

Blerick.

subtiel (*septiel*): Kerkrade, Bocholtz, Vrusschemig en Mheer.
smal: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerheide, Nieuwenhagen en Ell.
fijn: Valkenburg, Weert, Hees en Maastricht.
dun: Oirlo, Weert en Maastricht.
min: Weert, Maastricht en Valkenburg.
schamel: Bree, Roggel en Thorn.
eenspierig: Boorsem.
dor: Heel.
gurg: Hoensbroek.
ijl: Boeket/Heisterstraat.
joppig: Kerkrade.
klamme: Herten (bij Roermond).
knoketig: Sint-Pieter.
kremp: Herten (bij Roermond).
kreupel: Zutendaal.
nirpes: Puth.
schabbetig: Geleen.
schraag: Lutterade.
schruw: Heerlerheide.
schriekelig: Kerkrade.
spenerig: Tegelen.
scherp: Kwaadmechelen.
vlijm: Lauw.

MAGER WORDEN —————

N 84 (1981) (004), N 106 (2001) (002);
 Beverlo Wb. (281), Hasselt Wb. (490),
 Kortessem Wb. (356, 546);
 Beenen, P. (1973) (085).

Vermageren, mager(der) worden in lichamelijk opzicht; lichaamsgewicht verliezen.

vermageren: freq. in Belg.Lb. en Oostlb.; ook in Epen, Montzen en Blerick.
mageren: Weert en Waubach.
mager worden: alg. Kleverlds., freq. Oostlb., Centr.Lb. en Westlb.; ook in Waubach, Ingber en Boekend.
magerder worden: Weert.
afvallen: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr.

Noord.Oostlb. en Centr.Lb.; ook in Kaulille, Eksel, Zolder, Kortessem, Jeuk, Gennep, Meijel en Sevenum.

vervallen: Jeuk, Geleen en Caberg.
afslanken: verspr. Ripuar. en Noord.Oostlb.; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Wijlre, Oirsbeek, Brunssum, Valkenburg, Kelpen, Thorn, Bree, Stein, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Blerick, Venlo en Meijel.
slanken: Born.
slinken: Kunrade, Montfort, Schimmert, Haler, Bocholt, Loksbergen, Venlo, Meijel en Maasbree.
krimpen: verspr. Zuid.Oostlb. en Maaskemp.; ook in Heerlen, Haelen, Geistingen, Bilzen, Houthalen, Zonhoven, Tessenderlo en Venlo.
afnemen: Nieuwenhagen, Gulpen, Brunssum en Venlo.
door de tek gaan: Hechtel, Eksel en Bree.
verspelen: Neer, Eksel en Bilzen.
dun worden: Oirlo en Maasbree.
smal worden: Eksel en Heerlen.
schraal worden: Loksbergen.
minder worden: Venray.
lichter worden: Kinrooi.
uitteren: Zolder en Kerkrade.
verkreupelen: Boorsem.
er slecht uitzien: Oirlo.
in geen goed vel steken: Grevenbicht/Papenhoven.

ZWAK, SLAP —————

Kaart 10, pag. 170

DC 02 (1932) (052), N 37 (1971) (001), N 84 (1981) (005, 133), ZND 08 (1925) (138), ZND m (Coomans, Franssen, Houben, Langohr, Mathys, Raymaekers); Boorsem Wb. (114), Kortessem Wb. (616), Sint-Truiden Wb. (251), Zonhoven Wb. (589).

Gering van kracht, van lichaamsvermogen. Niet sterk, niet krachtig; van levende wezens of hun lichaamsdelen met het oog op de fysieke kracht die hun eigen is, de spier- of werkkracht waarover zij kunnen beschikken. De lexicale variant *schwarg* is enkel opgetekend voor Vaals.

zwak (ook *schwarg*): alg. in heel Lb.
slap: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Kleverlds., zeldz. Horns, Maskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Weert, Maastricht, Caberg, Val-Meer, Hoeselt, Sint-Truiden, Jeuk, Leopoldsburg, Tessenderlo en Venlo.
min: verspr. Oostlb. en Trichterlds.; ook in Weert, Tungelroy, Thorn, As, Echt/Gebroek, Geulle, Eksel, Venlo, Meijel en Maasbree.
minnetjes: Roermond en Geleen.
flauw: Mheer, Boorseem, Lanaken en Val-Meer.
kleisper: verspr. in het uiterste zuiden van het Zuid.Oostlb.; ook in Maastricht.
teer: Gruitrode, Hamont, Jeuk en Loksbergen.
tenger: Gruitrode.
frêle (fr.): Blerick.
gurg: Brunssum en Klimmen.
armzalig: Voerendaal.
dood: Tienray.
fijn: Kapel-in-'t-Zand.
lucht: Merkelbeek.
pand: Maastricht.
schrapel (*schriepel*): Venray.
vazel: Heythuysen.
week: Jeuk.
niet sterk: Reuver en Schimmert.
niet erg sterk: Oirlo.
niks waard zijn: Maastricht.

ZWAK EN MAGER PERSOON

N 10 (1961) (106), N 37 (1971) (001a, 001b),
 N 84 (1981) (003, 004, 005, 133, 139), N 106

(2001) (002, 004), N 107 (2001) (017), N 109 (2001) (005);
 Boorseem Wb. (112), Kortessem Wb. (220),
 Roermond Wb. (265);
 Beenen, P. (1973) (102, 229, 234).

Voor Hechtel zijn ook de vergelijkingen **wie de dood van Ieperen en juist een lat** opgetekend en voor Eksel **juist een geraamte**. Een informant voor Venray noteert ook **geen sterke** en een informant voor Oirlo de uitdrukking '**een magere, dat was OK, maar zo'n haring!**'.

kreupel, een -: Mechelen, Ulestraten, Klimmen, Guttecoven en Geulle.
krauwel, een -: Montfort, Obbicht en Schimmert.
fijne, een -: Maasbree, Boekend en Herten (bij Roermond).
smalle, een -: Weert, Panningen en Hoensbroek.
schrale, een -: Weert en Kaulille.
magere, een -: Kaulille.
stijf, een -: Eijsden.
gurge, een -: Meerssen.
slappe, een -: Munstergeleen.
zwakke, een -: Margraten.
schranke, een -: Mechelen.
schrankel (ook *schrakkel*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Herten (bij Roermond).
schrankelzak (*schrakkelzak*): Haelen.
ozelaar: zeldz. Zuidgeld.Lb. en aansluitend Noord.Oostlb.
ozeltje (*ozelke*): Panningen en Swalmen.
ozelzak: Tegelen.
bonenstaak: Herten (bij Roermond), Vlodrop en Jeuk.
boonstaak: Hoeselt.
boongard (*boongeerd*): Klimmen.
lat: Weert en Klimmen.
lats: Bocholtz.
lat geit: Heerlen.
lantaarn (*latjan*): Hasselt.

lemmend: Neeritter.
magere lemmend: Nunhem.
spintlemmend: Sevenum.
spintlicht: Eijsden.
spintvlieger: Maastricht.
krotsje (*kratske, kretske, krotske*):
 Veldwezelt, Bilzen, Hechtel en
 Hasselt.
krotseltje (*kretselke*): Boorse Wb.
elender (du.): Broeksittard en Sittard.
elendertje (*elenderke*): Susteren.
pierik: Weert.
magere pier: Schinveld.
magere spierling: Venlo en
 Panningen.
spiering: Maastricht.
spier: Helden/Everlo.
spriet: Waubach.
pemel: Montfort en Schimmert.
piemel: Montfort en Amstenrade.
zwakke piemel: Vlodrop.
piemeltje (*piemelke*): Schimmert.
pirmel: Schinveld.
piezel: Brunssum.
pezerik: Weert en Neeroeteren.
pissertje (*een pissierke*): Ospel.
slapzwans: Kerkrade en Vijlen.
slappeling: Heerlerbaan/Kaumer.
zwakkeling: Munstergeleen.
zwak schepsel: Schimmert.
zwakke mens (ook *zwak mens*):
 Leuken en Sittard.
zwakke tere mens: Eksel.
schamele mens: Tungalroy.
schrapele mens: Ottersum.
subtiel mens (*septiel mens*):
 Bleijerheide en Mheer.
subtiel mensje (*subtiel menske*):
 Klimmen.
mieterig mannetje (*mieterig
 menke*): Guttecoven.
petieterig mannetje (*petieterig
 menke*): Herten (bij Roermond).
vazel mannetje (*vazel menke*):
 Herten (bij Roermond).
dor kind: Thorn en Schimmert.
vazel varkentje (*vazel verrekske*):
 Klimmen.
fijn iemand (*een fijn iemens*):
 Roggel.

schaak iemand (*schaak iemens*):
 Roggel.
slappe tinus: Roermond.
smalle tinus: Neer.
schrاله hannes: Peer.
magermans: Sittard.
mageremus: Sittard.
levend lijk: Heerlen.
geraamsel: Stein.
knookcarillon: Maastricht.
vel en knoken: Moresnet.
vel en schenkelen: Nunhem.
vel over schenk: Eksel.
puur schenk: Eksel.
pens noch darmen (*pens noch
 derm*): Nunhem.
aardappeltje (*erpelke*): Ospel.
ampeltje (*hampelke*): Bree.
braakwagen: Herten (bij Roermond).
kraakwagen: Heythuysen en Ell.
verkratst ding: Hasselt.
doorpeger: Klimmen.
femeltje (*femelke*): Bree.
lange flempus: Hechtel.
lang snoer: Herten (bij Roermond).
flauw lans: Hasselt.
gespiede nagel: Klimmen.
giets: Heerlen.
gils: Klimmen.
gratendief: Tegelen.
hanenwurger: Klimmen.
heupenschokkel: Asenray/Maalbroek.
ketje (*ketsje*): Bilzen.
kettel: Kortessem.
kits: Schimmert.
kleine lievenheer: Sittard.
krak: Posterholt.
kreuzeltje (*kreuzelke*): Tegelen.
pen: Neer.
perenslikker: Sevenum.
petiertetje (*petieterke*): Jeuk.
pits: Obbicht.
pitserd: Heerlen.
poppenlappenjongetje (*poppen-
 lappenjongske*): Herten (bij
 Roermond).
suikerpopje (*suikerpopke*):
 Roermond.
ribbenkoning: Vijlen.
rijpenmagazijn: Maastricht.

scharminkel: Weert.
scheerling: Neeritter.
scherf: Klimmen.
mager scherf: Peer.
mager schraap: Buchten.
schraapsel: Wellen.
schraapshaasje: Kerkrade.
schrapnel: Schaesberg.
magere schrekkedek: Haelen.
schrotel: Helden/Everlo.
seuresje (*seureske*): Helden/Everlo.
smalbatser (*smalbetser*): Herten
 (bij Roermond), Hoensbroek en
 Maastricht.
smal mondje (*smalle mondedje*):
 Weert.
smalle gieter: Sevenum.
smalle remmel: Hoensbroek.
smalle smink: Neer.
smalle verrekkeling: Weert.
snebel: Mechelen.
spin: Klimmen.
magere spie-juut: Schaesberg.
splinter: Klimmen.
vits: Maasbree.
zwak pand: Maastricht.
zwakke potentat: Helden/Everlo.

LENIG

Kaart 11, pag. 170

DC 43 (1968) (024), N 10 (1961) (112, 114),
 N 109 (2001) (058);
 Boorse Wb. (112), Diepenbeek Wb. (026,
 145, 147), Kortessem Wb. (282), Tungelroy
 Wb. (028);
 Beenen, P. (1973) (129).

Buigzaam, soepel. Zich gemakkelijk
 bewegend of buigend.

De vorm **gesmij** is door d-deletie
 ontstaan uit GESMIJDE en is verwant
 aan het Duitse *geschmeidig*.

Voor Tegelen is ook de uitdrukking
zo zwak als een vits opgetekend.

gezwank (ook *gezwang*): alg.
 Noord.Oostlb., Weertlds., Horns,

Centr.Maaslds. en in het zuiden
 van het Oost.Zuidlb. en Zuid.-
 Oostlb.; ook in Neeroeteren,
 Haren, Blerick, Boekend, Oirlo
 en Meijel.

zwank: Baarlo en Meerssen.
zwak: alg. Beringerlds. en Brab.Lb.,
 freq. Zuidgeld.Lb. en aansluitend
 Kleverlds. en Noord.Oostlb.,
 verspr. Weertlds. en Horns; ook in
 Gemmenich, Waubach, Sittard,
 Ulestraten, Hulsberg, Mechelen-
 aan-de-Maas, Koersel, Hasselt,
 Vechmaal en Gingelom.

gezwak: alg. Dommellds., freq.
 Maaskemp. en Demerkemp.;
 ook in Eigenbilzen, Lommel en
 Ottersum.

lenig: verspr. Oost.Zuidlb.,
 Zuid.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en
 Kleverlds.; ook in Diepenbeek
 Wb. en in Tegelen, Panningen,
 Weert, Stevensweert, Roosteren,
 Mechelen-aan-de-Maas,
 Maastricht, Bunde, Peer,
 Zonhoven, Gingelom en
 Tessenderlo.

gelenig: Mheer.

gelenkig (du.): alg. Ripuar., freq.
 Oost.Zuidlb.

lips: alg. in Haspengouw.

slap: alg. Trichterlds., freq. in aan-
 sluitend Zuid.Oostlb.; ook in
 Vaals, Baexem, Weert, Stramproy,
 Boorse Rekem en Halen.

rap: alg. in het noorden van het
 Kleverlds.; ook in Hees,
 Smeermaas en Blerick.

nits: Mechelen, Puth, Ten-Esschen/
 Weustenrade, Elsloo en Bunde.

handig: verspr. Kleverlds.; ook in
 Maastricht.

lucht: Diepenbeek Wb. en in
 Beverst, Hasselt, Alken en
 Gors-Opleeuw.

gewandt (du.): Voerendaal,
 Nieuwenhagen en Bocholtz.

gesmij: Montzen en Kelmis.

gemij: Mheer.

gem: Klimmen.

adroit (fr.) (*adret*): Diepenbeek Wb.
en in Gingelom en Vliermaalroot.

kwiek: Venlo en Valkenburg.

soepel: Maastricht en Valkenburg.

vief: Venlo en Klimmen.

kevief (<fr.): Blerick.

kevits: Bocholt.

kevitsig: Opglabbeek.

vitsig: Gronsveld.

alert: Kerkrade.

behendig: Broekhuizen.

fit: Mechelen-aan-de-Maas.

fluks: Vliermaalroot.

sluw (*slouw*): Heerlerheide.

smal: Kerkrade.

LENIG PERSOON —————

DC 43 (1968) (024), N 10 (1961) (112).

Buigzaam, soepel persoon. Iemand die zich gemakkelijk kan bewegen en buigen.

slappe, een -: Kanne.

vieve, een -: Kanne.

licht ding (*locht ding*): Hasselt.

gezwankte kerel: Schaesberg.

zwakke kadee (<fr.): Mechelen-
Bovelingen.

zwakke tak: Helden/Everlo.

1.1.2 Lichaamsgestel

In deze subparagraaf komen de samenstellende delen van het lichaam aan bod. Ook ‘moedervlek’ is in deze paragraaf opgenomen omdat moedervlekken reeds van bij de geboorte op de huid aanwezig zijn en over het hele lichaam kunnen voorkomen.

GERAAMTE

Kaart 12, pag. 171

N 10a (1961) (003), SGV (1914) (010), ZND 01 (1922) (336), ZND 01u (1924) (066), ZND B1 (1940sq) (052), ZND m (Godelaine, Houben, Welter); Boorse Wb. (044), Kortessem Wb. (136), Tungelroy Wb. (013).

De gezamenlijke beenderen van het lichaam van mens of dier, voor zover zij, van vlees en andere delen ontdaan, een samenhangend geheel vormen; het gebeente, het rif.

geraamte (ook *geraamt*, *geraamde*, *gerempte*): alg. in Belg.Lb. (behalve in het Centr.Maaslds.), Weertlds., Horns en Kleverlds., freq. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb., verspr. Zuid.-Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.

geraams (ook *geremps*): alg. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., freq. Oost.Zuidlb., verspr. Noord.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Maasbracht, Limmel, Oost-Maarland en Blerick.

geraamsel (ook *gerempsel*): freq. Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Zuidgeld.Lb.; ook in Tegelen, Belfeld, Reuver, Sittard, Amby, Mheer, Rosmeer en Heijen.

geraamste (ook *geremts*): Susteren en Rimburch.

geraam: Lozen en Heerlerheide.

raam: Velden.

skelet: Ubachsberg, Welkenraedt, Tegelen en Herten (bij Roermond).

karkas: Panningen, Belfeld, Roermond en Eksel.

knoken (*kneuk* (mv.)): Broekhuizen en Geleen.

knokenmagazijn: Eksel.

buiswerk: Middelaar.

gebeente: Tegelen.

körper (du.): Bocholtz.

ribbenkast: Ittervoort.

BEEN, BEENDEREN

Kaart 13, pag. 171

N 10 (1961) (007), N 10a (1961) (004), SGV (1914) (002), ZND 01 (1922) (059), ZND 21 (1936) (009a, 009c), ZND m (Drieskens, Dupont, Welter); Beverlo Wb. (031), Hamont Wl. (101), Tungelroy Wb. (013); Beenen, P. (1973) (157).

De beenderen zijn de zelfstandige en hardste delen van het geraamte van een mens of een gewerveld dier. De opgaven zijn vaak in het meervoud gegeven. Al naargelang *bee*, *been*, *bein*, *knook* en *kneuk* sleep- of stoottoon hebben kunnen ze respectievelijk enkelvoud of meervoud zijn.

knook (ook *kneuk*, *knoken* (mv.)): alg. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., freq. Oostlb., Centr.Lb., Dommelds., Demerkemp., Zuiderkemp., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Beverlo, Paal, Heers, Kortessem, Ginkelom, Sint-Truiden en Lommel.

been (ook *bee*, *bein*, *benen* (*mv.*)): alg. Tongerlds., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb., freq. Centr.Maaslds., Bilzerlds., Trichterlds. en Demerkemp., verspr. Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlerheide, Heerlen, Vrusschemig, Weert, Tungalroy, Stevensweert, Meeuwen, Opoteren, Hamont en Lommel.

beenderen (*mv.*) (ook *beender* (*mv.*), *bener* (*mv.*)): Kelmis, Geleen, Schimmert, Opglabbeek, Lanaken, Beverst, Wijchmaal, Lummen, Beverlo, Sint-Truiden, Loksbergen en Lommel.

gebeente: Kessenich, Schulen, Hasselt en Halen.

schenk (ook *schenken* (*mv.*)): alg. Weertlds. en Dommellds., freq. Horns, Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Baexem, Leopoldsburg, Lommel en Meijel.

schenkel (ook *schenkelen* (*mv.*)): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Maasbracht en Leopoldsburg.

bot (ook *botten* (*mv.*)): freq. Kleverlds., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Heerlerheide, Heerlen, Schimmert, Klimmen en Tungalroy.

botje: Panningen, Venray en Horst.

been van de lijken: Riksingen.

doodsbeen: Neeroeteren, Geistingen en Zonhoven.

dodenknook (*doeienknook*): Lanaken.

KRAAKBEEN

Kaart 14, pag. 172

N 10a (1961) (002), SGV (1914) (019), ZND 01 (1922) (671), ZND 01u (1924) (134), ZND B1 (1940sq) (027), ZND m (Dupont, GrGr, Houben, Langohr, Michiels, Vanderbeeken, Welter); Hamont Wl. (061), Tungalroy Wb. (013); Beenen, P. (1973) (159).

Benaming voor zekere vaste, veerkrachtige, paarlemoer- of geelachtig witte delen in het lichaam van mensen en dieren, die de gewrichtsuitenden van de beenderen bekleden, sommige beenderen verbinden en in enkele gedeelten van het lichaam het been vervangen of aanvullen. De variant *knirs* is voornamelijk geconcentreerd in het Weertlds.

knoers/knors (ook *knirs*, *knoes/knos*): alg. in Nl.Lb., freq. Maaskemp., Centr.Maaslds. en Dommellds.; ook in Montzen, Welkenraedt, Eupen en Zonhoven.

knor (ook *knorre*): freq. Beringerlds. en Getelds., verspr. rond Maasbracht; ook in Eupen, Maaseik, Bilzen, Martenslinde, Eksel en Houthalen.

knots: alg. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Vaals, Ubachsberg, Kinrooi, Rosmeer, Vliermaal, Kermt, Hasselt.

knapschenkel: verspr. in het noorden van het Centr.Maaslds.; ook in Dieteren.

kraakbeen: zeldz. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Tegelen, Panningen, Sint-Odiliënberg, Weert, Eisdén, Riksingen, 's-Herenelderen, Overpelt, Heusden, Hasselt, Paal, Veulen, Tessengerlo, Blerick, Venlo en Griendtsveen.

kraaksbeen: Veulen.

knoersbeen (*knosbeen*): Guttecoven.

knorbeen: Oostham.

knorrel: Roermond.

knorvel: Puth.

knoerzel: Middelaar en Ottersum.

knobbel: Afferden.

knoopbotje: Ottersum.

nekbeen: Oost-Maarland.

MERG

DC 42B (1967) (008), N 10a (1961) (005),
SGV (1914) (023), ZND 01 (1922) (845),
ZND 31 (1939) (016), ZND A1 (1940sq)
(085), ZND m (Drieskens, Dupont, GrGr,
Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken,
Welter).

Zachte en vette stof waarmee de
holten in de beenderen zijn gevuld
(*medulla*).

merg (ook *marg*, *mark*, *merk*): alg.
in heel Lb.
mergel: Middelaar en Sint-Truiden.
mergbeen: Tegelen.
beenmerg: Beesel.
sap van de benen: Leopoldsburg.
jeugd: Alken.
nerven: Heers.

GEWRICHT

Kaart 15, pag. 172

N 10 (1961) (008), SGV (1914) (010),
ZND 01 (1922) (347), ZND 24 (1937) (013),
ZND m (Langohr, Welter);
Kortessem Wb. (141).

Beweegbare verbinding van twee of
meer beenderen, of nog het verband
van twee of meer beenderen, waar-
van de uiteinden alleen met elkaar
verbonden zijn door een omsluitende
beursband of bindweefselkoker,
zodat beweging mogelijk is.
Het trefwoord **elleboog en knie** is
allicht ingegeven door de vraagstel-
ling 'Hoe heet het gewricht van een
lidmaat, d.i. de plaats waar de been-
deren van armen of benen met elkaar
verbonden zijn?' (ZND 24). Dit ver-
klaart ook waarom dit trefwoord
enkel is opgegeven in Belgisch-
Limburg.

gewricht: alg. in heel Lb. behalve in
het Ripuar. en Geullds.
gelenk (du.): alg. Ripuar. en
Geullds.; ook in Heerlen,
Rimburg, Eys en Brunssum.
gewerf: freq. langs de Maas in het
Noord.Oostlb., verspr. Zuid.-
Oostlb., Centr.Maaslds. en
Trichterlds., zeldz. Oostlb-Rip.
overgg.; ook in Gemmenich,
Nederweert, Thorn, Opoeteren,
Geliere/Bret, Bilzen, Ottersum,
Broekhuizen en Sevenum.
gewelf: Zichen-Zussen-Bolder.
gewreef: Buggenum, Grote-Brogel,
Urmond en Broekhuizen.
wreef: Kerkrade.
wervel: Roermond, Sittard, Neeritter,
Echt/Gebroek, Sint-Pieter en
Linde.
gewervel: Baexem, Meeswijk,
Velden en Blerick.
gewerver: Boorsem, Rekem en
Eupen.
werven: Zonhoven.
elleboog en knie: zeldz. Maaskemp.,
Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in
Linde.
knook: Voerendaal, Heerlen,
Gruitrode, Achel, Neerpelt, Peer,
Hoepertingen, Voort en
Gingelom.
knokkel (*knokel*): Peer en Montzen.
lid (ook *lee* (*mv.*)): Bocholt,
Martenslinde, Beverst,
Vliermaalroot, Schulen, Herk-
de-Stad en Nieuwerkerken.
gelid: Weert, Schinveld en Val-Meer.
scharnier: Roermond, Tongeren,
Eksel, Hechtel en Tessenderlo.
geweek: Leuken, Molenbeersel en
Susteren.
vouwen (*vaan*): Zonhoven en
Borgloon.
har: Koersel.
koot: Ulbeek.
pees: Hoeselt.
rotel: Vreeren.
schrinkel: Beverst.
vergaring: Mielen-boven-Aalst.

HUID

Kaart 16, pag. 173

DC 01 (1931) (059), N 10b (1961) (001),
ZND 29 (1938) (043), ZND A1 (1940sq)
(108).

De natuurlijke bekleding van het
menselijke of dierlijke lichaam.

huid: alg. in Nl.Lb., freq. in
Belg.Lb.

vel: alg. in Belg.Lb., freq. in Nl.Lb.

OPPERHUID

Kaart 17, pag. 173

N 10 (1961) (010), N 109 (2001) (051).

De buitenste bekleding van het men-
selijke of dierlijke lichaam (*epider-
mis*), ter onderscheiding van de daar-
onder liggende lederhuid.

opperhuid: Nunhem, Mesch,
Maasbracht, Roosteren,
Echt/Gebroek, Wijk, Bokrijk,
Blerick en Venlo.

bovenhuid: Posterholt, Ulestraten en
Vrusschemig.

bovenste huid: Ulestraten en
Heerlerheide.

huid: freq. in het zuiden van het
Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en
Zuid.Oostlb.; verspr. Noord.-
Oostlb., Weertlds., Horns en
Kleverlds.; ook in Echt/Gebroek,
Elsloo, Maastricht, Gors-
Opleeuw, Koersel, Paal,
Leopoldsburg, Tessenderlo,
Lommel en Venlo.

vel: alg. in Belg.Lb., freq. in Nl.Lb.

bovenste vel: Roermond, Neerbeek
en Peer.

bovenvel: Vorsen.

overvel: Kelmis.

eerste vel: Smeermaas.

nerf (ook *erf, nerft*): Kerkrade,
Heerlen, Roermond, Valkenburg,
Urmond en Kerensheide.

MOEDERVLEK

Kaart 18, pag. 174

N 84 (1981) (007), N 106 (2001) (036);
Beverlo Wb. (165), Kortessem Wb. (120).

Een vlek op de huid waarmee men
geboren wordt. Een gewone moeder-
vlek is vrij symmetrisch en meestal
licht tot donkerbruin van kleur.

moedervlek (ook *moeiervlek*): freq.
in Nl.Lb. en Centr.Lb. (behalve in
het Tongerlds.); ook in Hoeselt,
Eksel, Peer, Zolder, Zonhoven,
Hoepertingen, Sint-Truiden,
Vorsen en Kerkhoven.

moedersvlek: Kapel-in-'t-Zand.

moederplek (ook *moederplak*,
moeiervlek): freq. langs de Maas
in het Noord.Oostlb.; ook in
Eksel, Borgloon, Tessenderlo,
Blerick en Venlo.

moedersplek: Born.

geboorteplek (ook *geboorteplak*):
alg. Lonerlds., verspr.

Maaskemp.; ook in Kinrooi,
Maaseik, Tongeren, Lauw,
Kaulille, Zolder en Loksbergen.

geboorteplekje (*geboorteplekske*):
Zolder.

geboortevlek: Achel, Eksel en
Loksbergen.

pepervlek: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-
Oostlb. en Trichterlds.; ook in
Neeroeteren, Lanklaar, Boorsem
en Eksel.

peperplek: Kinrooi en Maaseik.

peperkoren: Eksel, Hechtel, Alken
en Lommel.

peperkoor: Beverlo en Eigenbilzen.
peperkoortje (*peperkoorke*): Zolder,
Houthalen en Bilzen.

peperkoos: Jeuk.

peperbolletje (*peperbolleke*): Eksel.

pepermuntje (*pepermunteke*):

Zolder.

tache de beauté (fr.): Leopoldsburg
en Kinrooi.

wijnvlek: Nieuwstadt en Montzen.

wijnplek (*wijnplak*): Hechtel.

plek (*plak*): Weert.

maal: Ell.

bruine plaats: Eigenbilzen.

muizenkont: Tongelroy.

LEVEND VLEES ONDER DE HUID

Kaart 19, pag. 174

N 10 (1961) (003), N 109 (2001) (052).

Het zachte vlezige, gevoelige deel
van het menselijke en dierlijke
lichaam.

leven, het - (ook *het leef*): alg. in
heel Lb.

levend, het -: Hechtel.

levendig, het - (*het lefzig*): Gors-
Opleeuw.

vlees: zeldz. in heel Lb.

levend vlees: Kerkrade, Heerlen,
Geleen, Weert, Geistingen,
Echt/Gebroek, Mechelen-aan-de-
Maas, Hasselt en Gingelom.

levendig vlees (*lefzig vlees*): Hoeselt.

bloedvlees: Puth, Lauw, Peer,
Houthalen, Hasselt en Beverlo.

ruw vlees (ook *ruwe vlees, ruje
vlees*): Eygelshoven, Rimborg,
Schaesberg, Montzen, Klimmen,
Sint-Truiden en Venlo.

wild vlees: Vorsen.

SPIER

N 10 (1961) (004).

Hasselt Wb. (421), Kortessem Wb. (477),
Sint-Truiden Wb. (216), Tongeren Wb. (522),
Uikhoven Wl. (156), Zonhoven Wb. (440).

Elk der actief beweeglijke weefsel-
strengen waarmee het geraamte van
de hogere diersoorten bekleed is, en
die door samentrekking en strekking
de delen van dit geraamte of ook
andere lichaamsdelen doen bewegen.
In vragenlijst N 10 (1961) luidde de
vierde vraag “een pees, een spier”.
De *pees* is het taaie, uit bindweefsel
bestaande uiteinde van de spier,
waarmee deze aan de beenderen is
vastgehecht. In de onderstaande lem-
matekst zijn enkel de varianten voor
‘spier’ opgenomen. De opgaven voor
‘pees’ vertonen geen lexicale varia-
tie, overal is **pees** opgetekend.

spier: alg. in heel Lb. behalve in het
Ripuar.

muskel (du.): alg. Ripuar., freq. in
het noorden van het Zuid.Oostlb.;
ook in Heerlen, Moresnet en Ell.

1.2 Hoofd

In deze paragraaf wordt het begrippenapparaat in verband met het hoofd, het bovenste deel van het lichaam dat door de hals met de romp verbonden is, behandeld. In een eerste subparagraaf komen verschillende benamingen in verband met het bovenste gedeelte van het hoofd en daarbij aansluitend verschillende haardrachten en de baardgroei aan bod.

Een tweede subparagraaf behandelt benamingen met betrekking tot het gezicht, het voorste gedeelte van het hoofd beneden de grens van de haarinplanting en de componenten ervan.

1.2.1 Hoofd en haargroei

In deze subparagraaf worden de verschillende benamingen met betrekking tot het hoofd en de haargroei behandeld. Eerst komen enkele algemene benamingen met betrekking tot het hoofd, voorhoofd, achterhoofd e.d. aan bod. Voor het begrip ‘de slaap (van het voorhoofd)’ (N 10b (1961) (012)) is geen lexicale variatie opgetekend; overal werd **slaap** geantwoord.

Vervolgens komen verschillende soorten haardracht aan de orde, zowel de natuurlijke haardracht als de eerder verzorgende haardracht. In het Woordenboek van de Brabantse Dialecten (WBD) worden de verzorgende haardrachten, m.a.w. de haartooi die door tussenkomst van de mens tot stand komt, behandeld in aflevering 1.3: *Kleding*. Het gaat om HAARSCHEIDING, KUIF, AFHANGEND KUIFJE (BIJ KORTGEKNIPT HAAR), KORTGEKNIPT HAAR, HAARSTAART, HAARVLECHT, VLECHTEN, HAARWRONG EN PIJPENKRUL.

Ten slotte komen in deze subparagraaf verschillende soorten baarddracht aan bod. Voor het begrip ‘baard’ (DC 01 (1931) (028), N 10b (1961) (020), ZND A1 (1940) (049)) werd overal **baard** (ook *baad*) opgegeven behalve in Stevensweert waar **stoppel** werd geantwoord. ‘Baard’ is dan ook niet als apart lemma opgenomen.

Een informant voor Heijen noteerde voorts **keizersbaard** voor een baard ‘die enkel bestaat uit twee punten aan de wang, met de kin weggeschoren en zonder snor’ (DC 01 (1931) (032 add.): *Zijn U wellicht nog andere woorden voor een bepaald soort baarddracht in Uw dialect bekend?*).

HOOFD

Kaart 20, pag. 175

DC 01 (1931) (001), N 10 (1961) (024), N 10b (1961) (003), N 84 (1981) (008), N 109 (2001) (062), SGV (1914) (014), ZND 01 (1922) (494), ZND A1 (1940sq) (225), ZND m (Drieskens, Franssen, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Beverlo Wb. (106); Boorse Wb. (044, 045), Kortessem Wb. (184, 246);

Tungelroy Wb. (014);
Beenen, P. (1973) (139).

Het bovenste deel van het lichaam dat door de hals met de romp is verbonden.

In de onderstaande lemmatekst worden de varianten **kop** en **hoofd** behandeld. Zie voor andere benamingen voor het hoofd bij het volgende lemma: HOOFD: SPOTNAMEN.

In het lemma HOOFDPIJN komt het

lexeem **hoofd** alleen voor in het zuidwesten van Belg.Lb., elders gebruikt men overal **koppijn** (zie WLD III, afl. 1.2: *Beweging en Gezondheid*, par. 2.2.3.1).

kop: alg. in heel Lb.

hoofd (ook *hoof*, *hood*, *huid*, *heud*, *hoed*, *hud*, *huud*, *hied*, *heid*): freq. in Nl.Lb., Centr.Maaslds. en in het zuidwesten van Belg.Lb., verspr. in overig Lb.

*In de onderstaande tekst worden de verschillende fonologische varianten van **hoofd** als aparte trefwoorden behandeld.*

Kaart 21, pag. 175

hoofd: Stramproy, Stevensweert en Blerick.

hoof: Schaesberg en Borgloon.

hood: Schimmert en Kerkrade.

huid: alg. Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds., freq. Oost.Zuidlb. en Lonerlds.; ook in Bleijerheide, Eupen, Bocholt, Eigenbilzen, Neerrepen, Tongeren, Gingelom, Blerick en Meerlo.

heud: alg. Ripuar., freq. Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb., zeldz. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Montzen, Roermond, Kinrooi, Venray en Oirlo.

hoed: Oostrum, Horst en Klein-Brogel.

hud: freq. Noord.Oostlb.; ook in Gemmenich, Neeritter, Stevensweert, Roosteren, Echt/Gebroek, Urmond, Gingelom en Swolgen.

huud (ook *uud*): verspr. Truierlds. en Getelds.; ook in Koersel, Heusden, Zonhoven en Tessenderlo.

hied (ook *ied*): Kermt en Hasselt.

heid: Opglabbeek en As.

HOOFD: SPOTNAMEN —

Kaart 22a, pag. 176

Kaart 22b, pag. 176

DC 01 (1931) (001, 002), N 10 (1961) (024), N 10b (1961) (003), N 109 (2001) (062), ZND 01 (1922) (494), ZND m (Dupont); Kortessem Wb. (484).

In de onderstaande lemmatekst komen de schertsende benamingen voor het hoofd aan bod. Voor Boukoul is ook de uitdrukking **die heeft een half vat gekregen toen de koppen uitgedeeld werden** opgetekend.

bol (ook *bolle*): freq. Weertlds., Dommelds., Tongerlds., Lonerlds. en aansluitend Demerkemp., verspr. Kleverlds., zeldz. Oostlb., Horns en Centr.-Maaslds.; ook in Terwinselen, Schin-op-Geul, Wijlre, Bree, Hees, Maastricht, Gingelom, Tessenderlo, Lommel en Venlo.

bolletje (ook *bolke*, *bolleke*): Kinrooi, Meers, Maastricht en Neerpelt.

bolles: alg. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., freq. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds., verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Weert, Ittervoort, Bunde, Oost-Maarland, Hamont, Venlo, Oirlo en Horst.

dikke bolles: Nieuwenhagen.

bollesje (*bolleske*): Ell en Valkenburg.

knikker: freq. Oostlb., Horns, Trichterlds., Dommelds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Kerkrade, Leuken, Bocholt, Bree, Neeroeteren, Roosteren, Echt/Gebroek, Tongeren, Bokrijk, Alken, Leopoldsburg, Tessenderlo, Zelem, Halen en Lommel.

knikkel: Mechelen-aan-de-Maas.

knikkerd: verspr. Weertlds. en Horns; ook in Panningen, Heel, Roermond, Sittard, Ulestraten, Echt/Gebroek, Grevenbicht/Papenhoven, Kerensheide, Maastricht, Kanne, Neerpelt, Velden en Meijel.

tets (ook *dets*, *test*, *tjes*): verspr. Lonerlds., Truierlds. en aansluitend Demerkemp., zeldz. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Valkenburg, Meeswijk, Tongeren.

dikke tets (*dikken tjes*): Jeuk.

tjiets: Panningen.

appel: Kerkrade, Beegden, Neerpelt, Overpelt, Vorsen, Tessenderlo en Lommel.

aardappel (*äpel*, *erpel*, *irpel*): zeldz. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Klimmen.

knots: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Genk, Zutendaal, Houthalen en Sint-Truiden.

knotser: Lommel.

knotserd: Meeuwen en Zutendaal.

knotsenbol: Eksel.

knotskop: Ospel, Tungalroy, Meeswijk, Neerpelt, Koersel, Hechtel, Paal en Wanssum.

knotkop: Veldwezelt.

knolkop: Kelmis.

klotskop: verspr. Geullds.; ook in Voerendaal, Mechelen en Blerick.

knor (ook *knoer*): freq. in het noordwesten van het Noord.Oostlb.

knors: Bunde.

knops: Urmond.

kiebus (ook *kebes*, *kubes*): verspr. Noord.Oostlb., Weertlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Waubach, Lanklaar, Meeswijk, Hamont en Horst.

knobbes: Neeroeteren en Eys.

kobbess (ook *kobus*): Heerlen, Schaesberg, Roermond, Brunssum, Bocholt, Urmond,

Val-Meer, Tongeren, Tessenderlo en Venlo.

kobbessje (*kobbesske*): Sittard.

koppes: Montfort.

kappes: zeldz. Kleverlds.; ook in Haelen en Urmond.

kuls (ook *kuiles*): freq. Noord.-Oostlb.; ook in Grathem, Thorn en Velden.

suts: freq. in het noorden van het Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Kinrooi, Hamont en Kaulille.

sutskop: Hechtel.

bums (ook *buns*): Tegelen, Steyl, Reuver, Velden en Venlo.

hersens: Roermond, Herten (bij Roermond), Houthem, Weert en Afferden.

hersenspan: Klimmen.

hoofdschaal (ook *huidschaal*): Weert, Bree en Bunde.

hoofdje (*hoodsje*, *hötje*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Neeritter, Thorn en Heugem.

kopje (ook *kopke*): Wijk en Kerkrade.

dikkop: Baarlo, Mechelen-aan-de-Maas, Veldwezelt, Eksel, Hasselt, Beverlo, Gingelom, Jeuk en Venlo.

varkenskop: Mechelen, Rekem, Veldwezelt, Hoeselt en Hasselt.

paardskop: Zonhoven en Hoensbroek.

schaapskop: Hoensbroek.

ezelskop: Hasselt.

waterkop: Kerkrade, Heerlen, Mechelen, Moresnet, Baarlo en Mechelen-aan-de-Maas.

moeskop (*mooskop*): Paal, Nunhem en Leveroy.

moeshoofd (*mooshood*, *moeshuid*): Bocholt en Tungalroy.

motskop: Baarlo, Nunhem en Hasselt.

ballonnetjeskop (*ballonnekeskop*): Beverlo.

blaaskop: Hasselt.

bomkop: Venlo.

botskop: Mheer.
botsenbol: Roermond en Klimmen.
botsenbolletje (*botsenbolleke*):
 Neerpelt.
domkop: Mechelen-aan-de-Maas.
drukbol: Venlo.
kompeskop: Bocholtz.
krotenkop: Montfort.
kroot: Bunde.
platenkop: Mechelen.
plaat: Tegelen en Posterholt.
rotkop: Hasselt.
schone kop: Peer.
stomme kop: Rekem.
kop van jut: Sittard.
kop wie een vot: Sittard.
kop wie een pieperd: Sittard.
kop wie een suikerpotje (*kop wie een suikerpotsje*): Maastricht.
kop wie een toren: Hoeselt.
kop wie een tuierhamer (ook *kop wie een tuierhamel*): Haelen, Boukoul en Holtum.
riethamer: Bunde en Klimmen.
biegel: Nunhem, Buggenum en Baexem.
bovenkamer: Gingelom en Oirsbeek.
donder: Opheers en Amstenrade.
dop (ook *doppe*): Beegden, Boukoul en Terwinselen.
duiles: Reuver, Swalmen en Boukoul.
huif: Klimmen en Sint-Pieter.
kei (ook *kaai*): Lommel, Kwaadmechelen en Tessenderlo.
kegel: Achel, Kaulille en Hasselt.
kogel: Vorsen.
knoest: Holtum, Rimborg en Kerkrade.
koker: Hamont, Bree en Gingelom.
nolles: Neeritter en Ittervoort.
öpper: Maastricht en Sint-Pieter.
ster (ook *stier*): Kortessem en Nieuwenhagen.
toot: Venray en Sint-Truiden.
appeltoot: Venray.
tuit: Stein.
tuitenbolles: Klimmen.
tutsenbol: Kwaadmechelen.

tuts (ook *duts*): Boukoul en Tegelen.
uts: Maastricht.
bluts: Baarlo.
bakkes: Haelen.
bles: Meerssen.
bult: Roermond.
duiel: Boukoul.
dulmes: Belfeld.
eitje (*eike*): Maastricht.
oeuf (fr.): Maastricht.
façade (fr.): Bree.
gevreet: Heerlen.
gezicht: Kerkrade.
gielis: Geleen.
glibberd: Weert.
haats: Nunhem.
haren: Echt/Gebroek.
kanes: Nuth/Aalbeek.
kanonskop: Maastricht.
karoet: Heerlen.
kersenpit: Limbricht.
kiembol: Weert.
kijmes: Weert.
kilf: Roermond.
klets: Schinveld.
kletskop: Hasselt.
kloet: Steyl.
knauw: Puth.
knoeperd: Nederweert.
kolleraab: Horn.
kopstuk: Elen.
kopzes: Vrusschemig.
kroon: Meeswijk.
kurbes: Bocholtz.
kwiebus: Nederweert.
lapel: Kerkrade.
maske: Baarlo.
muil (*moel*): Neer.
nunnes: Geistingen.
raap: Maastricht.
smoel: Beverst.
snuffel: Broekhuizen.
spakan: Montfort.
statie (*stase*): Bocholtz.
tjöl: Diepenbeek.
toepes: Gemmenich.
tönes: Kanne.
vat: Vrusschemig.
half vat: Montfort.

VOORHOOFD —————

Kaart 23, pag. 177

DC 01 (1931) (002), ZND 07 (1924) (044b),
ZND 08 (1925) (064), ZND 19 (010),
ZND 19 (1936) (010);
Hamont Wl. (112), Kortessem Wb. (558),
Tungelroy Wb. (014);
Beenen, P. (1973) (238, 263).

Voorste deel van het hoofd, deel van het gelaat boven de wenkbrauwen tot aan het haar.

Soms kan ‘voorhoofd’ ook gelaat, (aan)gezicht betekenen, wat tevens blijkt uit het trefwoord **gezicht**. Op de kaart zijn de algemenere benamingen **kop**, **hoofd** en **gezicht** niet opgenomen. Voor de verspreiding van de lexicale varianten van **hoofd**, zie het lemma HOOFD.

voorhoofd (ook *voorhood*): alg. Weertlds., Horns, Bilzerlds., Tongerlds., Westlb., Truierlds. en Brab.Lb., freq. Noord.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb., Maaskemp., Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Bleijerheide, Eynatten, Montzen en Horst.

voorkop: alg. Zuid.Oostlb., Trichterlds. en Kleverlds., verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds. en Bilzerlds.; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Gulpen, Mechelen, Swalmen, Melick, Neeritter, Stevensweert, Neerpelt, Lottum en Arcen.

voor de kop: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., zeldz. Kleverlds.; ook in Roermond, Rotem, Stein, Itteren, Heugem en Martenslinde.

voorste van de kop: Genk.

kop: verspr. Maaskemp., Centr.-Maaslds. en Dommellids., zeldz. Horns en Tongerlds.; ook in Terwinselen, Heerlen, Welkenraedt, Herten (bij Roermond),

Sittard, Berg-en-Terblijt, Lanaken, Val-Meer, Hechtel, Kuringen, Beverlo, Kozen, Herkede-Stad, Brustem, Lommel, Middelaar, Well en Horst.

hoofd (*huid, heut, huut*): Weert, Molenbeersel, Vliermaalroot, Hoeselt, Neerrepen, Kleine-Brogel, Heusden, Kozen en Heks.

ster: alg. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., freq. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., zeldz. Noord.Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in As, Martenslinde, Hamont, Sint-Huibrechts-Lille, Eksel, Houthalen, Kermt, Hasselt, Wellen, Velm, Sint-Truiden, Tessenderlo en Arcen.

sterretje (*sterke*): Hamont en Sint-Truiden.

gezicht: Welkenraedt, Weert, Genk, Bilzen, Mopertingen, Tessenderlo en Arcen.

front: Eygelshoven en Gronsveld.

voorfront: Nuth/Aalbeek en Cadier.

voorgevel: Heusden.

voorschaal: Niel-bij-As.

hoofdschaal (*huidschaal*): Thorn.

ACHTERHOOFD —————

Kaart 24, pag. 177

N 10 (1961) (025), N 109 (2001) (022).

Achtere gedeelte van het hoofd, van de kruin tot de nek. Voor de verspreiding van de lexicale varianten van **hoofd**, zie het lemma HOOFD.

achterhoofd (ook *achterhood*):

zeldz. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Mheer, Opglabbeek, Meeswijk, Hoeselt, Hasselt, Opheers, Gingelom, Sint-Truiden, Jeuk en Halen.

achterkop: alg. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds., freq. Noord.Oostlb. en Centr.Maaslds.;

ook in Kelmis, Nederweert, Tungalroy, Thorn, Bree, Genk, Tongeren, Achel, Eksel, Bokrijk, Kwaadmechelen, Lommel, Blerick, Venlo, Gennep en Wanssum.

achter in de kop: Meijel.

achter op de kop: Roermond, Boukoul, Schimmert, Klimmen, Roosteren, Meeswijk, Elsloo en Blerick.

achterste van de kop (ook *äste van de kop*): Kanne, Overpelt, Peer, Beverlo, Gingelom en Lommel.

achterste van het hoofd (*äste van de huid*): Wellen.

vanachter op het hoofd: Lommel.

vanachter op de kop: Lommel, Tessenderlo en Koersel.

vanachter aan de kop: Houthalen.
de kop vanachter: Neerpelt en Bree.

kruin: Kerkrade, Voerendaal, Rimburg, Beegden, Montfort, Houthem, Nederweert, Obbicht, Guttecoven, Berg-aan-de-Maas, Veldwezelt en Hechtel.

knots: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerheide, Mechelen en Kerensheide.

bol: Belfeld, Ophoven, Diepenbeek, Lauw, Alken, Hoepertingen, Sint-Truiden en Sevenum.

bolles: Hamont, Kaulille en Klimmen.

hinter-kop: Nieuwenhagen, Schaesberg en Kerkrade.

hinter-bouw: Bocholtz.

hinten op de kop: Waubach en Schaesberg.

tuts: Maasniel.

achtertets (*achterdets*): Broekhuizen.

achtergevel: Grevenbicht/Papenhoven.

hersenpan: Leveroy.

hoofdschaal (*huidschaal*): Nunhem.

kaanes: Veldwezelt.

knikker: Eksel.

krauwekoel: Neerbeek.

hoofd (*hood*): Echt/Gebroek, Meers en Tongeren.

kop: Maastricht en Waubach.

kopje (*kopke*): Maastricht.

nek (*nak*): Klimmen.

KRUIN

Kaart 25, pag. 178

N 10 (1961) (040), SGV (1914) (019), ZND 01 (1922) (696), ZND 29 (1938) (007), ZND m (Godelaine, Houben, Langohr, Raymaekers).

De kruin is het bovenste deel van het hoofd, meer bepaald de plek vanwaar de haren als stralen in het rond uitgaan.

kruin: alg. in heel Lb.

kruintje (ook *kruinke*, *kruintsje*, *kruinteke*): freq. Noorderkemp., Zuiderkemp. en Dommellds., zeldz. in overig Westlb. en Tongerlds.; ook in Boeket/Heisterstraat, Bree, Neerglabbeek, Hees, Duras en Lommel.

struif: verspr. in het zuiden van het Tongerlds., Lonerlds. en Truierslds.

top: zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Hasselt en Voort.

kop: Reuver, 's-Herenelderen, Aalst-bij-St.-Truiden en Jeuk.

boven op de kop: Jeuk.

bovenste van de kop: Gingelom.

bovenste van het hoofd: Sint-Truiden.

krop: Wellen en Bilzen.

hoofdschaal (*huidschaal*): Ulbeek.

nestje (*neske*): Wilderen.

ster: Nederweert.

HAAR

Kaart 26, pag. 178

DC 01 (1931) (027), DC 28 (1956) (009), RND (052), ZND 01 (1922) (404), ZND 29 (1938) (010), ZND m (Drieskens, Godelaine, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter).

Elk der fijne, buigzame in de lederhuid gewortelde en op draden gelijkende lichaampjes, die het lichaam van mensen en dieren bedekken. De fonologische variant *g(w)or* komt voor in het zuiden van het Bilzerlds. en Tongerlds. en is eveneens opgenomen op de kaart.

haar (ook *g(w)or*): alg. in heel Lb.
haren (mv.): alg. Geullds., freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb., verspr. Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Neer, Vlodrop en Posterholt.

HAARSCHEIDING —————

Kaart 27, pag. 179

N 10 (1961) (050), N 109 (2001) (025);
 Boorse Wb. (045), Tungelroy Wb. (017).

Scheidingslijn aangebracht in het haar.
 Voor Grevenbicht/Papenhoven is ook de uitdrukking **een lange Onze Vader hebben** opgetekend en voor Peer **gescheiden haar**.

schei: alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Maaseik, Echt/Gebroek, Kerensheide, Eigenbilzen, Beverst, Achel, Houthalen, Hasselt en Bokrijk.

scheigel: alg. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Zutendaal en Val-Meer.

scheiel: freq. Horns en Centr.-Maaslds.; ook in Schaesberg, Tegelen, Susteren en Brunssum.

scheiding (ook *scheiïng*): Tegelen, Sittard, Geleen, Bree, Zutendaal, Overpelt en Wanssum.

scheilijn (*scheiling*): Bree en Neeroeteren.

lijn: Bree, Hasselt en Diepenbeek.

pad: alg. Dommellds. en aansluitend Maaskemp., verspr. Kleverlds.; ook in Tegelen, Panningen, Ospel, Leveroy en Velden.

paadje (ook *peeke*): Meijel, Hechtel en Eksel.

luizenpad: verspr. Horns, zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Bree en Kaulille.

luizenpaadje: Blerick, Echt/Gebroek en Obbicht.

haarpad: Peer.

voor (ook *foor*): alg. Tongerlds. en Lonerlds., freq. Truierlds.; ook in Hasselt.

streep: alg. Demerkemp., freq. Beringerlds., Truierlds., Brab.Lb. en Lommel; ook in Bree en Val-Meer.

meet: verspr. Brab.Lb. en Lommel; ook in Eksel en Paal.

reet: Alken.

plooi: Sint-Truiden.

schaar: Moresnet.

straat: Genk.

WEERBORSTEL —————

Kaart 28, pag. 179

N 10 (1961) (041), N 109 (2001) (026),
 N 114 (2002) (001), ZND 29 (1938) (007);
 Beverlo Wb. (299), Boorse Wb. (045),
 Hamont Wl. (128), Tungelroy Wb. (016);
 Beenen, P. (1973) (271).

Bosje haar op het hoofd dat tegen de vleug (i.e. de richting waarin de haren van nature liggen) in staat, pluk haar die als een borstel omhoog staat. Valse kruin.

Voor Puth is ook de uitdrukking **een worm in de kop hebben** opgetekend. Een informant voor Bilzen noteerde voorts de schertsende benaming **hongerhaar** voor

‘rechtopstaand kruinhaar bij kinderen’.

weerborstel: alg. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Dommellds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Zuid.Oostlb. en Maaskemp.; ook in Heerlerheide, Heerlen, Sint-Pieter, Beverst, Tongeren, Hasselt, Paal, Gingelom, Jeuk, Kwaadmechelen, Tessenderlo en Lommel.

weersborstel: Heerlen, Sittard, Ulestraten, Tungelroy, Hamont, Eksel en Ottersum.

weerbos: Bree, Zutendaal, Neerpelt, Overpelt.

weerwas: alg. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., freq. Zuid.Oostlb.; ook in Neeroeteren, Opglabbeek, Maastricht en Beverlo.

werewas: Bree, Boorseme en Stein.

wirwas: Meers, Ubachsberg en Schaesberg.

wirwar: Oirsbeek.

struif: verspr. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Boorseme.

weerstruif: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Genk, Echt/Gebroek, Elsloo, Veldwezelt, Bunde en Koersel.

weersstruif: Ulestraten.

verkeerde struif: Smeermaas, Oost-Maarland en Kelmis.

terjasse struif: Hees.

valse struif: Kanne en Mesch.

valse kuif: Meeswijk.

valse kruin: Mechelen, Valkenburg, Maastricht, Eigenbilzen, Hasselt, Bokrijk en Wanssum.

dobbel kruin: Mechelen, Maastricht en Hasselt.

dubbel kruin: Geleen.

twee kruinen: Puth.

kruintje (*kruinke*): Gingelom.

geen kruin: Kerkrade.

foute kruin: Gemmenich.

verkeerde kruin: Mechelen.

warsdrijf kruin: Valkenburg.

dwarsdrijfver: Hoensbroek.

dwarspoes: Eksel.

dwarsborstel: Hechtel.

borstel: Hamont.

pruik: Vorsen en Lauw.

valse pruik: Rimborg.

struik: Tongeren.

weerstrons: Houthalen.

wendrik: Klimmen.

wervel: Guttecoven.

wrong: Houthem.

kaal plek: Beverlo.

WILDE HOOFDHAREN

Kaart 29, pag. 180

N 10 (1961) (049), N 109 (2001) (024);
Boorseme Wb. (045).

Haren zoals voorkomend in de natuurlijke staat waarbij het hoofdaccent gelegd wordt op de verwardheid, het wanordelijke e.d. die het gevolg zijn van het ontbreken van een bepaalde ordening en (nog) niet door de invloed van de mens gewijzigd zijn.

wild haar (ook *wil haar*, *wilde haar*): Montzen, Tegelen, Panningen, Boukoul, Sittard, Maasbracht, Neeroeteren, Tongeren, Neerpelt, Gingelom, Blerick, Venlo en Sevenum.

wilde haren (ook *wil haren*): Heerlen, Nieuwenhagen, Schaesberg, Valkenburg, Urmond, Maastricht, Bunde, Sint-Pieter, Oost-Maarland, Gingelom en Blerick.

haren wie een wilde: Berg-aan-de-Maas.

vleughaar: freq. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Mechelen, Schimmert, Weert, Roosteren, Kerensheide, Venlo en Broekhuizen.

vleugharen: Vrusscheming.

vlegelharen: Buchten en Holtum.
vlegelsharen: Mesch.
vliegend haar: Kanne.
varkenshaar (ook *vèr(re)keshaor*):
 freq. Tongerlds., Demerkemp.,
 Lonerlds. en Truierlds.; ook in
 Kerkrade, Baexem, Rekem, Hees,
 Kaulille en Lommel.
varkenskop (*vèr(re)keskop*): Zelem
 en Gors-Opleeuw.
stekelvarken: Veldwezelt.
haar wie een stekelvarken: Nunhem.
stekelhaar: Achel.
stekelhaar: Achel.
stekels: Opheers.
duivelshaar: Baexem, Weert,
 Beverst, Tongeren en Peer.
duivelsharen: Stein.
duivelshaartjes (*duivelshaarkes*):
 Eyselshoven.
struivelen (ook *struivels*, *stroefels*):
 Kerkrade, Kelmis, Mheer,
 Ophoven, Rekem en Peer.
wilde struivelen (*wil struivelen*):
 Valkenburg.
struivelhaar: Gemmenich, Montzen,
 Zutendaal, Boorseem en
 Kwaadmechelen.
struivelsharen: Rimbürg.
struivelig haar: Schaesberg.
struivel (ook *stroefel*): Jeuk,
 Boorseem en Moresnet.
struif: Moresnet, Vliermaal, Wellen
 en Jeuk.
haarbos: Achel, Meeuwen en
 Sint-Truiden.
wilde haarbos (*wille haarbos*):
 Eksel.
bos haar: Beegden en Hoensbroek.
bos: Tongeren.
wilde bos (*wille bos*): Beverlo,
 Hechtel en Hasselt.
bosaap: Hasselt.
bosduivel: Wijk.
bosuil: Hechtel.
luizenbos: Ottersum.
luis: Heerlerheide.
ragebol: Maastricht.
ruw haar: Schimmert, Ittervoort,
 Overpelt en Boekend.

woest haar: Meijel en Puth.
warse haren: Tegelen en Opglabbeek.
verward haar: Klimmen.
verwaaide kop: Kinrooi.
weerkop: Hamont.
weershaar: Baarlo.
weerborstel: Roermond en
 Ulestraten.
haren wie een weerborstel:
 Meeswijk.
haar wie een weerwolf (*haar wie
 een weerwouf*): Opglabbeek.
borstelkop: Hasselt.
boddekop: Ulestraten.
haarkop: Leuken.
rattenkop: Hasselt.
rozenkop: Maastricht.
ruwkop: Lommel.
toeska: Leveroy.
toeskop: Leveroy.
wilde kop (*wille kop*): Eigenbilzen.
wilde struis (*wille struis*): Susteren.
kruidenharen (*kruienharen*):
 Neerbeek.
strohaar: Baexem.
smissen: Brunssum.
melkboerenhondenhaar: Blerick.

HAAR IN DE WAR —————

Kaart 30, pag. 180

DC 28 (1956) (009), Lk 06 (1956) (009).

Ordeloze doorenmenging van haren,
 toestand van ordeloosheid, wanorde,
 verwarring.
 Aan het einde van het lemma staan
 enkele zelfstandige naamwoorden
 voor (een persoon met) een hoofd
 met verwarde haren en enkele uit-
 drukkingen.

in de war (ook *in de wer*, *in de wor*):
 freq. in Nl.Lb. en grensgebied,
 Maaskemp. en Dommellids.; ook
 in Hasselt, Wijer, Sint-Truiden,
 Borlo, Leopoldsbürg, Tessenderlo
 en Lommel.

dooreen (ook *durch-ee*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. in overig Nl.Lb.; ook in Kessenich, Gruitrode, Opglabbeek, Maaseik, Kanne, Tongeren, Kermt, Vechmaal, Leopoldsburg en Lommel.

ondereen (ook *ongeree(n)*): freq. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Kerkrade, Heerlen, Waubach, Berkelaar, Maastricht en Maasbree.

ineen (ook *inee*): Voerendaal, Beegden, Putbroek, Hoensbroek, Berg-en-Terblijt, Ell, Geulle, Kanne, Blerick, Gennep, Meterik en Maasbree.

ineengekookt (ook *ineegekookt*): Herten (bij Roermond) en Nuth/Aalbeek.

in de gekookt: Kinrooi.

gekookt: Spaubeek.

ruw (ook *ruwe*): verspr. Horns; ook in Roggel, Sevenum en Maasbree.

gans ruw: Wanssum.

heel ruw: Heel.

verward (ook *verweerd*, *verwiaad*): verspr. Lonerlds., zeldz. Zuid.-Oostlb.; ook in Zichen-Zussen-Bolder en Borlo.

verraasd: verspr. Lonerlds.; ook in Vliermaalroot.

verruïneerd (*verreneweerd*): Hasselt.

verhooid: Wijchmaal.

verklaterd: Kuringen, Berg en Membruggen.

verklad: Vechmaal.

in de kladder: Hasselt.

in de klit: Schimmert.

in de knoop: Heijen en Opglabbeek.

in de geward: Kinrooi.

warres: Helden/Everlo.

wars: Opglabbeek.

wild: Borlo, Vaesrade en Mechelen.

buikduivel (*bauchduivel*): Puth.

handenharen: Raeren.

boddekop: Schinnen, Brunssum en Ulestraten.

rattenkop: Hoepertingen.

spoeskop: Beesel.

struivelskop: Vaals.

warkop: Ulestraten.

er verruizeld uitzien: Maastricht.

daar zitten pruiken in mijn haar: Hout-Blerick.

met mijn haar zijn de ratten

doende geweest: Leveroy.

net zo een spinnenjager: Maasbree.

wie een toest (*wie een toes*): Roggel.

SLUIK HAAR

Kaart 31, pag. 181

DC 01 (1931) (027), N 10 (1961) (044),
N 109 (2001) (027).

Glad, neerliggend haar, zonder de neiging op te springen of om te krullen.

Voor Peer is ook de omschrijvende uitdrukking **geen kapsel van te maken** opgetekend en voor Overpelt **haar recht door**.

sluik haar: freq. Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlerheide, Weert, Thorn, Stevensweert, Maastricht, Bunde, Hamont, Bokrijk en Halen.

recht haar (ook *rechte haar*): freq. Noord.Oostlb.; ook in Voerendaal, Weert, Tungalroy, Neeroeteren, Roosteren, Beverlo, Blerick, Venlo en Meijel.

rechte krullen (ook *rechte krollen*): Belfeld en Obbicht.

rechte pieken: Tegelen.

rechte borstelen: Stein.

stijf haar: verspr. Westlb. en Zuiderkemp.; ook in Rimborg, Schimmert, Leveroy, Bocholt, Opglabbeek, Rekem, Hees, Hoeselt, Sint-Truiden en Lommel.

plat haar: verspr. Dommelds., zeldz. Centr.Maaslds.; ook in

Kelmis, Montzen, Rothem, Genk, Tongeren, Gingelom en Jeuk.
platshaar: Meeswijk.
glad haar: zeldz. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Ulestraten, Klimmen en Elsloo.
gladde haren: Bocholtz.
pemelen (ook *pemels*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Ell, Grathem, Kaulille en Blerick.
pemelhaar: verspr. Noord.Oostlb.
pemelig haar: Swalmen.
peemhaar: Middelaar en Wanssum.
pemen: Ottersum.
demelen: Grevenbicht/Papenhoven.
zemelen: Nieuwenhagen, Schaesberg, Boukoul, Brunssum en Ten-Esschen/Weustenrade.
zemelhaar: Montfort.
zemelig haar: Kerkrade.
piezelen (ook *bizzelen*): freq. Trichterlds.; ook in Valkenburg, Mheer en Rekem.
piezelenhaar: Bunde.
piezelhaar: Oost-Maarland.
stekelhaar: verspr. Tongerlds.; ook in Ophoven, Peer, Zonhoven, Opheers en Sint-Truiden.
stekels: Vorsen.
haar wie een stekel: Sittard.
haar wie een stekelvarken: Neeritter.
stekelvarkenshaar: Tongeren.
varkenshaar (*vèr(re)keshaar*): Beegden, Koersel, Paal, Gingelom, Sint-Truiden en Velden.
pinhaar: Baarlo, Baexem, Susteren, Wanssum en Broekhuizen.
piekhaar: Tegelen, Leveroy en Hechtel.
pieken: Baexem.
gepiekt (deelw.): Boekend.
strooien dak: Venlo, Veldwezelt en Maastricht.
strooien haar: Venlo.
snak haar: Nieuwenhagen en Kerkrade.
snakke krullen (*snakke krollen*): Ubachsberg.

peenhaar: Broekhuizen en Roermond.
vezelhaar: Hoensbroek.
vezelshaar: Mechelen.
vezelenhaar: Mechelen.
draadhaar: Moresnet.
flessenhaar: Meeuwen.
paardsharen: Vlodrop.
dun haar: Thorn.
lang haar: Kanne.
steil haar: Schimmert.
pegelrecht haar: Haelen.
weershaar: Baarlo.
flutjes haar: Diepenbeek.
flets haar: Schinveld.
pletshaar: Kerensheide.
kletshaar: Puth.
kletskop: Kerkrade.
vleesterkop: Eigenbilzen.
bros: Kinrooi en Sint-Truiden.
bles: Meijel.
knot: Mechelen.
smelen: Tegelen en Valkenburg.
stoppels (*stoppelen*): Houthem.
sleep haartje (*sleep haarke*): Maastricht.
kopje touw (*kopke touw*): Holtum.

BORSTELIG HAAR —————

Kaart 32, pag. 181

DC 01 (1931) (027), N 10 (1961) (045),
 N 109 (2001) (028).

Op borstels gelijkend haar; haar gelijkend op varkensharen: dik, hard en stijf opstaande.

stekelhaar: freq. Horns, Westlb., Truierlds. en Brab.Lb., verspr. Zuid.Oostlb., Weertlds., Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Schaesberg, Heel, Boukoul, Veldwezelt, Eigenbilzen, Hoeselt, Lommel, Venlo, Middelaar, Ottersum en Wanssum.
stekelharen: Neerbeek.

- steekhaar:** Blerick en Venlo.
steekharen: Tongeren.
stekenhaar: Jeuk.
stekelig haar: Horn, Montfort, Weert, Urmond en Houthalen.
stekelachtig haar (*stekelachtige haar*): Thorn.
stekels (*stekelen, stekel (mv.)*): Houthem, Nieuwenhagen en Mechelen.
stekelzaken: Hasselt.
stekelvarken: Panningen, Baarlo en Sittard.
stekelvarkenshaar: Nederweert.
haar wie een stekelvarken: Haelen.
varkenshaar (ook *vèr(re)keshaar*): verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Nederweert, Weert, Tungelroy, Ittervoort, Opglabbeek, Guttecoven, Val-Meer, Sint-Truiden en Venlo.
egelhaar: Hasselt en Tongeren.
paardenhaar: Panningen.
pinhaar: freq. Kleverlds.; ook in Heerlen, Baexem, Geleen, Valkenburg, Weert, Neeroeteren, Meeswijk, Kerensheide, Hasselt, Paal, Lommel, Blerick en Venlo.
pinnetjeshaar (*pinnekeshaar*): freq. Dommellds. en aansluitend Maaskemp.; ook in Bokrijk, Beverlo en Tessenderlo.
pinnetjesdraad (*pinnekesdraad*): Bree.
pinnetjes (*pinnekes*): Hamont en Overpelt.
bezem: Gors-Opleeuw en Kanne.
borstel: freq. Trichterlds.; ook in Heerlen, Sittard, Nuth/Aalbeek, Rothem en Diepenbeek.
haar wie een borstel: Limbricht en Oost-Maerland.
borstelen: ook in Vruschemig, Nieuwenhagen, Wijlre, Sittard, Oirsbeek, Lanklaar, Urmond en Itteren.
borsteltjes: Venlo.
borstelig haar: freq. Centr.Maaslds., verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Panningen, Roermond en Maastricht.
borstelhaar: Mechelen, Montzen, Tegelen, Puth, Schimmert en Meerssen.
borstelenhaar: Mechelen.
borstelenharen: Rimborg.
borstelenkop: Elsloo, Schaesberg en Tongeren.
borstelenkramer: Holtum.
WC-borstel: Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.
varkensborstel: Weert.
keerborstel: Leopoldsburg.
weerborstel: Boekend.
weershaar: Broekhuizen.
weerse haar: Broekhuizen.
bros: Roermond, Meeuwen, Vliermaal, Lauw, Hamont, Overpelt, Gingelom, Sint-Truiden en Leopoldsburg.
brosje (*broske*): Eksel en Rekem.
broskop: Hechtel.
stekkerig haar (ook *stekkerige haar*): Blerick, Tegelen en Maasniel.
stekkerhaar: Roermond.
stekker: Maasbracht.
piekhaar: Tegelen en Roermond.
piekjeshaar (*piekskeshaar*): Hechtel.
stijf haar: Beegden, Neeritter, Obbicht, Berg-aan-de-Maas en Blerick.
vrij haar: Tegelen en Weert.
ruw haar: Neer en Roosteren.
grof haar: Blerick.
steil haar: Hoensbroek.
strohaar: Kerkrade, Bocholtz, Waubach en Baexem.
haar wie stro: Neeritter.
vlashaar: Baexem.
wortelenhaar: Moresnet.
stoppelhaar: Leveroy.
stoppels (*stoppelen*): Belfeld en Voerendaal.
struifhaar: Susteren en Beverst.
struivelshaar: Bocholtz.
struivelen: Kerkrade.
strobbelem: Klimmen.
stobbig: Kerkrade.

storkelen: Nieuwenhagen.
poetshaar: Bocholtz.
pekelig haar: Stevensweert.
pezen: Posterholt.
ragebol: Tongeren.
ruspeltig haar: Eygelshoven.
schuivelhaar: Kerkrade.

KROESHAAR

Kaart 33, pag. 182

DC 01 (1931) (027), N 10 (1961) (041, 042),
 N 109 (2001) (029);
 Beverlo Wb. (138), Boorseme Wb. (045).

Dicht ineengekruld, gekrinkeld haar.
 De samenstellingen met **kroezel-**
 komen hoofdzakelijk voor in
 Belg.Lb. en in het zuidoosten van
 Nl.Lb. In overig Nl.Lb. worden
 samenstellingen met **kroes-** gebruikt.

kroes: Kerkrade, Weert, Geistingen,
 Grevenbicht/Papenhoven,
 Sint-Pieter en Meijel.

kroeshaar: alg. Noord.Oostlb.,
 Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb.
 en Kleverlds., freq. Ripuar.,
 Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en
 aansluitend Centr.Maaslds.; ook
 in Maastricht, Achel, Bokrijk en
 Wellen.

kroeskop: freq. Oost.Zuidlb.,
 Noord.Oostlb., Horns en
 Kleverlds.; ook in Bocholtz,
 Schinveld, Puth, Zutendaal,
 Berg-aan-de-Maas, Meers, Bunde
 en Tessenderlo.

kroeskopje (*kroeskopke*): Nunhem.

kroesjes: Hasselt.

kroezel: Schimmert.

kroezelhaar: alg. Maaskemp.,
 Westlb. en Truierlds., freq.
 Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds.,
 Trichterlds. en Tongerlds.; ook in
 Moresnet, Montzen en Lommel.

kroezelkop: Stevensweert,
 Veldwezelt, Eigenbilzen, Eksel,

Zonhoven, Hasselt, Paal en
 Kwaadmechelen.

kroezelen (ook *kroeselen*): verspr.
 Trichterlds. en Tongerlds.; ook in
 Houthem, Mheer, Ophoven,
 Echt/Gebroek, Rekem en
 Val-Meer.

kroezelenkop: Mechelen, Roermond,
 Valkenburg, Elsloo en Smeermaas.

kroezelenhaar: Voerendaal.

kroezeltje (*kroezelke*): Nunhem.

kroezeltjeshaar (*kroezelkeshaar*):
 Boorseme.

kroezelig haar: Thorn, Montfort en
 Sittard.

gekroezeld haar: Mechelen, Sittard,
 Thorn, Oost-Maarland en
 Tessenderlo.

krullen (ook *krollen*): Blerick,
 Sittard en Lauw.

krullenhaar (*krollenhaar*): Beverlo
 en Mechelen.

krullenharen (*krollenharen*):
 Rimburch.

krulhaar (*krolhaar*): Hees, Bunde,
 Tongeren, Halen, Blerick en
 Boekend.

krulkop (*krolkop*): Baarlo, Ell en
 Susteren.

krullenkop (*krollenkop*): Gingelom
 en Kerkrade.

krulletjes (*krulkes, krullekes, krol-*
lekes): Limbricht, Weert, Gors-
 Opleeuw en Zelem.

fijne krulletjes (*fijn krulkes*):
 Guttecoven.

kleine krulletjes (*klein krullekes*):
 Overpelt.

krulletjeshaar (*krulkeshaar, krullek-*
eshaar): Kaulille en Roosteren.

krulletjesharen
 (*krulkesharen*): Waubach.

krulletjeskop (*krullekeskop*): Eksel.

schaapshaar: Kerensheide.

schapenkrulletjes (*schapenkrulkes*):
 Herten (bij Roermond).

negerhaar: Nieuwenhagen en
 Kerkrade.

negerkrullen (*negerkrollen*):
 Kerkrade.

spoeshaar: Venlo en Reuver.
spoeskop: Tegelen en Panningen.
boddekop: Sittard en Ulestraten.
ragebol: Neeritter.
brulhaar: Hoensbroek.
friezelhaar: Hechtel.
struivelhaar: Gemmenich.
krom haren: Hoensbroek.
loeze, een -: Heerlerheide.

GEKRULD HAAR ---

Kaart 34, pag. 182

N 10 (1961) (043), ZND 35 (1941) (057).

Krullend, krulswijze golvend, krullig haar.

gekruld haar (ook *gekrold haar*, *gekrolde haar*): freq. Zuid.-Oostlb., Centr.Lb., Westlb., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Heerlen, Tegelen, Baexem, Roermond en Horst.

gekrulde haren (ook *gekroldde haren*, *gekrold haren*): Rotem, Waubach en Rimbarg.

krulhaar (ook *krolhaar*): alg. Kleverlds., Zuidgeld.Lb., Noord.Oostlb., Weertlds., Horns en aansluitend Centr.Maaslds., freq. Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Westlb. en Brab.Lb.; ook in Heerlen, Ulestraten, Houthem, Neeroeteren, Gingelom, Sint-Truiden en Lommel.

krulharen (ook *krolharen*): Eisden en Zichen-Zussen-Bolder.

krullenhaar (*krollenhaar*): freq. Dommelds. en aansluitend Maaskemp., verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Weert, Kerensheide, Mal, Heusden, Houthalen, Beverlo, Paal, Nieuwerkerken, Montenaken, Kwaadmechelen en Tessenderlo.

krullenharen (*krollenharen*):

Bocholtz, Gemmenich, Schaesberg, Moresnet, Hoensbroek en Klimmen.

krullend haar (ook *krollend haar*, *krollende haar*): Valkenburg, Elsloo, Maastricht, Bunde en Blerick.

krullen (ook *krollen*): freq. in heel Lb.

krulletjes (*krulkes*, *krullekes*, *krollekes*): Tegelen, Sittard, Bree, Tongeren, Hamont en Lommel.

krulkop: Haelen, Swalmen, Ten-Essen/Weustenrade, Ittervoort, Stevensweert, Hasselt en Sevenum.

krullenkop (ook *krollenkop*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Mechelen, Bocholt, Berg-aan-de-Maas, Meers, Bunde, Sint-Pieter, Overpelt, Beverlo, Ulbeek en Lommel.

krullenbol (ook *krollenbol*): Leopoldsburg, Ulbeek en Mesch.

krullenbos (*krollenbos*): Bocholt en Opitter.

kroezelhaar: Hees, Stevoort, Heppen, Heers en Linkhout.

kroezelig haar: Lanaken.

kroezelkop (*kroesekop*): Kaulille.

wellen: Hoensbroek en Kerkrade.

slag in het haar: Weert.

krom haar: Panningen.

sluik haar: Valkenburg.

springhaar: Schimmert.

KRULLEN ---

DC 01 (1931) (027), SGV (1914) (019), ZND 01 (1922) (701), ZND 29 (1938) (010), ZND m (Godelaine, Houben, Langohr, Welter); Gronsveld Wb. (249), Hamont Wl. (066), Heerlen Wb. (349, 409), Kerkrade Wb. (243), Kortessem Wb. (255), Maastricht Wb. (395), Roermond Wb. (150, 263), Sittard Wb. (200, 389), Valkenburg Wb. (152); Beenen, P. (1973) (221).

Herhaaldelijk, spiraalvormig geworden haarlok, hetzij van nature zo groeiend of kunstmatig teweeggebracht.

Een tiental informanten die de SGV-enquête invulden, noteerden voor ‘krullen’ ook de benamingen **spaan** (*speen*), **hobbelspaan**, **schaafspaan** (*schaafspeen*, *schaasspien*) of **schaaveling**. Uit de lokale woordenboeken blijkt dat deze woorden enkel gebruikt worden in de betekenis van ‘schaafkrullen, schaafspaaners’. Zie voor de dialectbenamingen voor ‘schaafkrullen’ onder het lemma SCHAFAFVAL in WLD II.12: Houtbewerking, p.30-31.

krullen (meestal *krollen*): alg. in heel Lb.

krulletjes (*krullekes*): Lommel.

croezelen: Maastricht, Mheer en Montzen.

PIJPENKRUL

Kaart 35, pag. 183

N 86 (1981) (065), N 114 (2002) (002).

Spiraal- of buisvormige haarkrul. Bij het trefwoord **pijpen-lote** is het eerste element van het Fr. **papillote** onder invloed van **pijpenkrul** verkeerdelijk geherinterpreteerd als **pijpen**, wat aanleiding heeft gegeven tot de vreemd aandoende mengvorm.

pijpenkrul (ook *pijpenkrol*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.-Maaslds., Trichterlds., Dommelds. en Kleverlds.; ook in Hechtel, Houthalen, Tessenderlo, Lommel en Venlo.

pijpenkrulletje (*pijpenkrolleke*): Genk.

pijpenlok: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; verspr. Noord.-

Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Vaals, Kinrooi, Horst en Maasbree.

pijplok: Geistingen.

lok: Kerkrade.

papillote (fr.) (ook *pampillot*): verspr. in Haspengouw; ook in Nieuwenhagen, Gulpen, Montfort, As, Stein, Peer, Leopoldsburg, Loksbergen en Venlo.

pijpen-lote: Blerick.

krul (ook *krol*): Ell, Zutendaal, Maastricht, Vliermaal, Eksel, Vorsen en Lommel.

haarkrul: Kerkhoven.

haarpijp: Eigenbilzen.

pijp: Eigenbilzen, Riemst, Diepenbeek, Eksel, Zolder en Lommel.

pijpe (*pijpe*): Diepenbeek.

toet: Munsterbilzen, Vlijtingen, Hoeselt, Wellen en Gors-Opleeuw.

toetel: Grote-Spouwen.

toetenkrul (*toetenkrol*): Bilzen.

tres: Eksel.

krulspang (*krolspang*): Nieuwstadt.

kurkentrekker: Bunde.

HAARLOK

Kaart 36, pag. 183

N 86 (1981) (061), N 114 (2002) (001).

Bosje hoofdhaar van min of meer slingerende gedaante, maar niet zo sterk krullend of gedraaid als bij een haarkrul.

Een informant voor Bilzen noteert dat **bek** een modeterm is voor ‘bekvormig, golvend gekruld haar op het voorhoofd’. Hij noteert voorts ook **kalot** en **mystinguette** (*mistêgèt*) als modeterm voor ‘vierkant gesneden haardracht’.

lok: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Maaseik, Bilzen, Kaulille en Houthalen.

lokje (*lokske*): Kapel-in-'t-Zand, Geleen, Oirsbeek, Ell, Kelpen en Sevenum.

haarlok: Kinrooi, Bree, Eigenbilzen en Achel.

pijpenlok: Oirsbeek.

schanslok: Maastricht.

krul (ook *krol*): verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Heel, Posterholt, Stein, Maastricht, Eigenbilzen, Tongeren en Alken.

krulletje (*krulke, krulleke*): Meerlo, Meijel en Maastricht.

krulhaar (ook *krolhaar*): Hechtel en Zonhoven.

streng (ook *strank*): Heerlen, Montfort, Genk, Geulle, Maastricht, Munsterbilzen, Bilzen, Eigenbilzen, Zonhoven, Kerkhoven, Tessenderlo, Venlo en Gennep.

strengetje (*strengske*): Susteren en Maastricht.

haarstreng (ook *haarstrank*): Heerlerbaan/Kaumer en Ingber.

struif: 's-Gravenvoeren, Opglabbeek, As, Veldwezelt, Kanne, Bilzen, Vlijtingen, Diepenbeek, Vliermaal, Eksel, Zolder en Hoepertingen.

struifje (*struifke*): Jeuk en Kanne.

struivel: Maastricht.

struiveltje (*struivelke*): Maastricht.

struiver: Maastricht.

poes: Nunhem, Herten (bij Roermond), Montfort, Eksel, Oirlo en Meijel.

poesje (*poeske*): Neer, Susteren, Grevenbicht/Papenhoven en Hechtel.

wis: Roermond, Maasniel, Susteren, Lutterade, Ittervoort, Geistingen, Bilzen, Hoeselt, Kaulille en Loksbergen.

wisje haar (*weske haar*): Zutendaal.

stresje (*streske*): Peer.

tres (ook *tris*): Maastricht, Bilzen, Grote-Spouwen, Vliermaal, Eksel, Jeuk, Vorsen, Leopoldsburg, Lommel en Venlo.

tros: Venray en Meeuwen.

bos: Opglabbeek, Eksel, Lommel en Meijel.

bosje (*beske*): Peer.

bles: Bilzen, Bocholt en Eksel.

blesje (*bleske*): Bilzen.

kles: Lommel.

bek: Bilzen en Tongeren.

floche (fr.): Lommel.

floche-tje (<fr.) (*flösken*): Lommel.

frou (fr.) (*froei*): Lauw.

kuif: Bree.

lange manen: Maasbree.

mèche (fr.): Sint-Truiden.

piezelen: Maastricht.

smeel: Horst.

staart: Vlodrop.

geknuppelde staart (*geknuppelde stat*): Jeuk.

stoep: Riemst en Val-Meer.

streep: Heerlen.

strem: Haler.

vlecht: Gors-Opleeuw.

HAARVLECHT

Kaart 37, pag. 184

SGV (1914) (040), N 86 (1981) (062), N 114 (2002) (001, 006), ZND 35 (1941) (096).

Tot een streng gevlochten hoofdhaar dat naar beneden hangt.

De benaming **bimmel** voor Hasselt heeft een spottende ondertoon.

Bisje (*biske*) is verwant aan ***bis** 'staart van een varken' in Zonhoven Wb. (p. 49), vgl. ook het lemma [VARKENS]STAART in WLD I.12: *Kleinvee en pluimvee*, p. 17.

vlecht (ook *fliët, vlucht*): alg. in Nl.Lb. en grensgebied, verspr. Maaskemp., Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Achel,

Heusden, Hasselt, Alken, Groot-Loon en Muizen.
vlechtje (*vlechke*): Genk.
meetjesvlecht: Rekem.
haarvlecht (ook *haarvlucht*): verspr. Maaskemp.; ook in Eisdén, Mechelen-aan-de-Maas, Peer, Kuringen, Hoepertingen, Mettekoven en Sint-Truiden.
gevlochten haar: Hoepertingen.
staart (ook *start, stat, stert, stet*): freq. Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds., Westlb. en Truierlds.; ook in Maaseik, Veldwezelt, Tessenderlo en Lommel.
staart, geslinderde - (*geslinderde stet*): Beverlo.
staartje (*statje, stertje, stetje, stetsje*): Grote-Brogel, Opoeteren, Diepenbeek, Kaulille, Kuringen, Sint-Lambrechts-Herk en Alken.
staartje, klein - (*klein stertje*): Opoeteren.
staartje, gevlochten - (*gevlochten stetje*): Wellen.
staarthaar (*starthaar, stathaar*): Opoeteren en Mal.
haarstaart (*haarstart, haarstat, haarstert, haarstet*): Bree, Opplabbeek, Hamont, Overpelt, Spalbeek, Stevoort, Beverlo, Gelinden, Borlo, Oostham en Meldert.
haarstaartje (*haarstertsje*): Bree.
tres: freq. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Getelds.; ook in Bilzen, Diepenbeek en Lommel.
tresje (*treske*): Ulbeek.
haartres: Paal.
haarstreng (ook *haarstrank*): Opitter en Bilzen.
streng (ook *strank*): Neeroeteren, Stein, 's-Herenelderen en Voort.
streen: Reppel.
papillote (fr.): Beverlo, Nieuwerkerken en Sint-Truiden.
houppe (fr.): Nieuwerkerken en Sint-Truiden.
bimmel: Hasselt.
bisje (*biske*): Zonhoven.

dop: Peer.
hiepje (*hiepke*): Bilzen.
knuppel: Eijsden.
kuif: Neeroeteren en Stevoort.
lang haar: Gutshoven.
peesje (*peeske*): Opoeteren.
pijp: Kuringen.
pijpen: Lommel.
pijpenkrulletjes: Lommel.
pijpjes (*pijpkens*): Lommel.
rollo's: Beverlo en Neeroeteren.
slinger: Noorbeek, Terlinden, Bocholt en Opgrimbie.
strik: Linde.
vlegel: Meijel.
wis: Wellen.

VLECHTEN

N 86 (1981) (062), N 114 (2002) (006),
 ZND A1 (1940sq) (149).

De hoofdharen kruiselings over en door elkaar slaan, zodat zij een samenhangend geheel gaan vormen.

vlechten (ook *fliëten, vluchten*): alg. in heel Lb.
vlechten maken (*fliëten maken*): Ubachsberg.
tressen (<fr.): Leopoldsburg, Eksel en Bilzen.
breien: Nieuwenhagen.
kippelen: Loksbergen.
knuppelen: Jeuk en Diepenbeek.
krosteren: Vorsen.
slingeren: Gronsveld en Mheer.
slinderen (*slenderen*): Lommel.

HAARSTAART

Kaart 38, pag. 184

N 86 (1981) (064), N 114 (2002) (003).

Het los neerhangende gedeelte van het haar als men het bijeen gebonden draagt.

staart (ook *start, stat, stert*): freq. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Weert, Bree, Meeuwen, Zonhoven, Hoepertingen, Sint-Truiden, Jeuk, Leopoldsburg en Lommel.

staartje (*stertje, stetsje*): Oirsbeek, Hoeselt en Tongeren.

haarstaart: Peer.

vlecht (ook *vliët, vlucht*): verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Tungalroy, Ell, Bree, As, Born, Maastricht en Zonhoven.

vlechtstaart (*vlechtstert*): Venlo.

paardenstaart (ook *peedestat, peerdenstart, peerdenstert, peerestart, peerestert, pjaddestat*): freq. Maaskemp., Dommellids. en Demerkemp.; ook in Montfort, Hoensbroek, Ophoven, Geistingen, Maaseik, Rekem, Riemst, Val-Meer, Jeuk, Vorsen, Kerkhoven, Tessenderlo, Loksbergen, Lommel en Meerlo.

paardenstaartje (*peerdenstertje*): Geistingen.

paardsstaart (*peerdsstart, peersstart, peersstert, pjadsstat*): verspr. Bilzerlds.; ook in Nunhem, Herten (bij Roermond), Kinrooi, Stein, Maastricht, Vliermaal en Sint-Truiden.

paardstaart (*peerdstart, pjadstat*): verspr. Trichterlds. en Lonerlds.; ook in Eigenbilzen en Grote-Spouwen.

paardstaarts (*peedstats*): Vaals.

staarts (*stats*): freq. Oost.Zuidlb.; ook in Kerkrade.

stütz (du.) (*stots*): freq. in het zuiden van het Zuid.Oostlb. en aansluitend Oost.Zuidlb.

poes: Kapel-in-'t-Zand en Grevenbicht/Papenhoven.

HAARWRONG

Kaart 39, pag. 185

N 10 (1961) (046), N 109 (2001) (030); Beverlo Wb. (096), Boorsem Wb. (045), Kortessem Wb. (071), Tongeren Wb. (555).

Door draaiing tot een geheel bij elkaar gevoegde haren, meestal samengebracht ergens aan de bovenzijde van het hoofd.

Het trefwoord **knotsje** kan zowel het verkleinwoord zijn van **knot** als van **knots**.

kuif: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Noord-Oostlb., Horns en Maaskemp.; ook in Eigenbilzen, Diepenbeek en Beverst.

kuifje (*kuifke*): Rimborg, Posterholt, Sittard, Schinveld en Schimmert.

kuifel (ook *kuivel*): Gronsveld en Heel.

knot (ook *knoet*): verspr. Oost-Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Nederweert, Bunde, Beverst, Hoeselt, Eksel en Bokrijk.

haarknot: Peer.

knotje (ook *knoetke, knoetje, knutje*): freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Centr.Maaslds.; ook in Bocholtz, Heerlen, Nieuwenhagen, Geleen, Schinveld en Houthalen.

knots (ook *knoets*): Mechelen, Sittard, Heugem, Oost-Maarland, Ottersum en Broekhuizen.

knotsje (*knutsje, knutske*): verspr. Trichterlds.; ook in Ulestraten, Schimmert en Horst.

dot (ook *tot*): alg. Dommellids.; ook in Geistingen, Bree, Meeuwen, Lauw, Koersel, Hechtel, Hasselt, Beverlo, Kortessem, Sint-

Truiden, Leopoldsburg, Kwaadmechelen, Lommel en Blerick.
wrong: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Heerlen, Tegelen, Panningen, Oost-Maarland en Tongeren.
haarwrong: Meerssen, Berg-aan-de-Maas, Mechelen-aan-de-Maas en Peer.
tres: freq. Beringerlds., Truierlds. en Getelds.; ook in Tegelen, Tongeren en Achel.
tresje (*treske*): Gingelom.
knoef: verspr. Lonerlds.; ook in Vliermaal en Hasselt.
knoefel: Gingelom.
knoedel (ook *knoddel*): Opglabbeek en Valkenburg.
haarknoedel: Bocholtz.
knop (*knoep*): Hoepertingen, Opheers en Hees.
knauw (*knao*): Kerkrade, Bocholtz en Kelmis.
vlecht (ook *fliëte*): Gemmenich, Moresnet, Neer, Valkenburg en Mechelen-aan-de-Maas.
haarvlecht: Reuver en Eksel.
bol (ook *bolle*): Baarlo en Swalmen.
chignon (fr.): Tongeren.
dop: Tessenderlo.
drol: Venlo.
drolletje (*drolke*): Venlo.
houppe (fr.): Jeuk en Val-Meer.
opgedraaide haren: Venlo.
opgestoken haren: Venlo.
staart (*stet*): Kwaadmechelen.
stoep: Wanssum en Panningen.
stront: Tongeren.
toet: Neeroeteren en Oost-Maarland.
tots: Tessenderlo.

KUIF

Kaart 40, pag. 185

DC 01 (1931) (027), N 10 (1961) (039),
 N 109 (2001) (032), N 114 (2002) (001);
 Tungalroy Wb. (017);
 Beenen, P. (1973) (159).

Opstaand of opgekamd voorhaar
 (of een deel daarvan).

kuif: freq. in Nl.Lb. en grensgebied, verspr. Maaskemp.; ook in Bilzen, Diepenbeek, Tongeren, Achel, Kaulille, Hasselt, Opheers, Sint-Truiden en Kwaadmechelen.

haarkuif: Peer.

kuifje (ook *kuifke*): freq. Noord.Oostlb. en Dommellds.; ook in Bocholtz, Heerlerheide, Nieuwenhagen, Rimborg, Ulestraten, Neeritter, Kinrooi, Bree, Opglabbeek, Echt/Gebroek, Bunde, Hasselt, Bokrijk, Gingelom, Tessenderlo, Halen, Lommel en Venlo.

kruif: Maasbracht, Houthalen en Alken.

struif: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en Zuid.Oostlb., verspr. Tongerlds.; ook in Genk, Zutendaal, Grevenbicht/Papenhoven, Guttecoven, Rekem, Hees, Eigenbilzen, Koersel, Hasselt, Paal, Gingelom en Jeuk.

struifje (*struifke*): Zelem.

struivel: Lanklaar, Maastricht en Kerkrade.

bles: Panningen en Hasselt.

borstel: Roermond en Maastricht.

bosje (*boske*): Overpelt.

bros: Tongeren.

brosje (*broske*): Beverlo en Neerpelt.

capoul (*kerpoel*): Vliermaal.

frou (fr.): Vorsen.

hanenkam: Eksel.

houppe (fr.): Tongeren.

nikkelakke: Weert.

poes: Tegelen.

pruikleuwerik: Meijel.

schoef: Meers.

stoep: Val-Meer.

struis: Sittard.

wis: Hoensbroek.

AFHANGEND KUIFJE (BIJ KORTGEKNIPT HAAR)

Kaart 41, pag. 186

N 10 (1961) (047), N 109 (2001) (031),
N 114 (2002) (001);
Kortessem Wb. (212, 493), Tongers Wb.
(244).

Hoofdhaar dat over het voorhoofd is gekamd en is afgeknipt even boven de wenkbrauwen, zoals bij een pony de manen van nature neerhangen. Voor Eksel is ook de uitdrukking **de haren klets over de kop** opgetekend.

pony: alg. in Nl.Lb.; ook in Kinrooi, Ophoven, Neeroeteren, Veldwezelt, Hamont en Overpelt.

franse pony: Weert.

ponyhaar: Bree.

ponykop: Schimmert, Guttecoven, Blerick en Venlo.

froufrou (fr.) (ook *fefru*): freq. Dommelds., Demerkemp. en Beringerlds.; ook in Montzen, Kinrooi, Bocholt, Rekem, Leopoldsburg, Tessenderlo en Lommel.

frou (fr.): verspr. Truierlds. en Getelds.; ook in Lanklaar, Meeswijk, Rekem, Bilzen, Hoeselt, Hasselt, Alken en Gors-Opleeuw.

frou-tje (<fr.) (*fruke*): Vorsen.

bles: Mechelen-aan-de-Maas, Rekem, Veldwezelt, Hees, Bilzen, Eigenbilzen, Achel, Gingelom, Sint-Truiden en Tessenderlo.

blesje (*bleske*): Zutendaal.

haarbles: Peer.

capoul (*kapoel, kepoel, kerpoel*): freq. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Val-Meer en Jeuk.

capouletje (*kappoeleke*): Tongeren en Kanne.

struif: Klimmen, Nederweert, Echt/Gebroek, Bunde, Bokrijk en Kortessem.

struifje (*struifke*): Ubachsberg, Nieuwenhagen, Neerbeek en Nederweert.

struivel: Meerssen.

kuif: Tungenroy en Buchten.

kuifje (*kuifke*): Echt/Gebroek, Ulestraten en Valkenburg.

polkakoop: Panningen, Klimmen en Vruschemig.

polkakopje (*polkakopke*): Maastricht.

pagekopje (*pagekepke*): Hasselt.

bro: Opheers en Diepenbeek.

calotte (fr.): Kwaadmechelen.

knot (*knoet*): Tegelen.

poesje (*poeske*): Hechtel.

KORT GEKNIPT HAAR

Kaart 42, pag. 186

N 86 (1981) (063), N 114 (2002) (004).

Kort, rechttopstaand hoofdhaar (vgl. Fr. 'cheveux en brosse').

Een informant voor Kinrooi noteert ook **coupe Américaine 2,5** waarmee men na W.O. II een lengte van 2,5 cm. bedoelde.

bro: freq. Bilzerlds., Tongerlds., Lonerlds. en aansluitend Demerkemp.; ook in Roermond, As, Genk, Maaseik, Rekem, Veldwezelt, Kanne, Eksel, Leopoldsburg, Kerkhoven, Loksbergen en Venlo.

brotsje (*brotske*): freq. Bilzerlds.; ook in Eksel, Hechtel, Kuringen en Jeuk.

broshaar: Meeuwen.

broskop: Hechtel.

à la bro: Wellen.

stoppels (ook *stoppelen, stoppel (mv.)*): verspr. Oost.Zuidlb.; ook

in Susteren, 's-Gravenvoeren, Ophoven, Maaseik, Munsterbilzen, Eigenbilzen, Grote-Spouwen, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Zonhoven, Alken, Sint-Truiden, Vorsen, Tessenderlo, Lommel, Venlo en Venray.

stoppeltjes (ook *stoppelkes*): Heerlerbaan/Kaumer, Vlodrop, Hoensbroek, Wijnandsrade, Hulsberg, Kinrooi, Thorn en Achel.

stoppelhaar: Lommel en Kerkhoven.

stoppelenkop: Herten (bij Roermond).

stompjes (*stompkes*): Born.

pinnetjes (*pinnekes*): Hechtel.

pinnetjeshaar (ook *pinnekeshaar*): freq. Maaskemp. en Dommellds.; ook in Veldwezelt en Hechtel.

pinnetjeskop (*pinnekeskop*): verspr. Maaskemp. en Dommellds.; ook in Lommel.

stekels (ook *stekelen*): Nieuwenhagen, Sweikhuizen, Stein, Bilzen, Eigenbilzen en Jeuk.

stekeltjes (*stekelkes*): Geulle.

stekelhaar: Eksel en Bree.

biebop: Nieuwenhagen, Kapel-in-'t-Zand, Haler en Thorn.

bubikop (<du.): Kerkrade.

bubikopje (<du.) (*bubikopke*): Brunssum.

mekkie: Vaals, Ubachsberg, Eys en Maastricht.

kort: Posterholt.

kort geknipt: Oirlo.

kort haar: Gennep, Hoeselt en Schimmert.

korte haren: Ingber.

heel korte haren: Peer.

kaal: Doenrade, Ten-Esschen/Weustenrade, Guttecoven, Venray en Meijel.

kaal geknipt: Oirlo, Noorbeek en Terlinden.

kaal geschoren: Montfort en Zutendaal.

kaal gesneden: Maasbree.

kaal over het zwaard: Ell.

ratsenkaal: Klimmen.

rattenkaal: Klimmen.

rattenkop: Nunhem en Maastricht.

kale kop: Meerlo en Nieuwstadt.

kaalkop: Montfort.

kaalkoppig: Stein.

klets kop: Sevenum, Houthalen en Geleen.

borstel: Weert en Gronsveld.

borstelig haar: Maastricht.

borstelkopje (*borstelkopke*): Maastricht.

pleeborstel: Sevenum en Maastricht.

kuifje (*kuifke*): Venlo.

struifje (*struifke*): Kunrade.

struivelenkop: Gronsveld.

polka: Ittervoort.

polkakop: Caberg.

polkakopje (*polkakopke*): Maastricht.

jongenskop: Maastricht en Schimmert.

kast over de kop: Neer.

piezelen: Wolder/Oud-Vroenhoven.

ragebol: Meijel.

strooien dak: Veldwezelt.

KAAL (ZIJN), KAAL HOOFD

DC 42B (1967) (007a), N 10 (1961) (051), N 109 (2001) (023); Beverlo Wb. (117), Boorse Wb. (045), Hamont Wl. (057), Kortessem Wb. (202, 227), Tungelroy Wb. (014, 016); Beenen, P. (1973) (148).

Zonder haar, niet (meer) met haar bedekt, in mindere of meerdere mate van haar ontbloomt.
In de onderstaande lemmatekst staan de benamingen voor een hoofd zonder haar, benamingen voor personen met een kaal hoofd en uitdrukkingen door elkaar.

kletskop: freq. in heel Lb.

kletskop wie een blote kont:

Smeermaas.

klets: Lommel en Beverlo.

kaal: verspr. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Nieuwstadt, Limbricht, Bree, Meeuwen, Echt/Gebroek, Dilsen, Stokkem, Neerpelt, Houthalen, Beverlo, Kortessem en Lommel.

kaal kruin: Herten (bij Roermond).

kaalkop: Gemmenich, Tegelen, Roermond, Sittard, Neeritter, Kinrooi, Ophoven, Mechelen-aan-de-Maas, Kortessem en Venlo.

kale kop: verspr. Ripuar., Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Panningen, Tungelroy, Neeroeteren, Peer, Kortessem, Horst en Maasbree.

kale, een -: Neer, Herten (bij Roermond), Hoensbroek, Weert, Maastricht, Achel en Boekend.

maan: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Sittard, Smeermaas, Ginkelom, Lommel en Meijel.

half maan: Hasselt.

volle maan (ook *vol maan*, *volle maand*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Bocholtz, Nieuwenhagen, Waubach, Moresnet, Limbricht, Puth, Klimmen, Leuken, Ell, Leveroy, Bree, Roosteren, Urmond, Maastricht, Sint-Pieter, Tongeren, Lauw, Peer, Hasselt, Broekhuizen en Sevenum.

volle maanskop: Obbicht.

maneschijn: Boekend en Gronsveld.

de maan schijnt (ook *de maand schijnt*): Kerkrade, Nunhem, Ten-Esschen/Weustenrade, Mheer, Kinrooi, Meeswijk, Maastricht, Oost-Maarland, Hoeselt, Kaulille, Eksel en Sevenum.

hij laat de maan schijnen:

Lanklaar.

bij hem gaat de maan op (*bei dem geht der mond op*): Rimburch.

plaat: verspr. Ripuar. en

Oost.Zuidlb.; ook in Moresnet, Montzen, Montfort, Brunssum, Valkenburg, Klimmen, Maasbracht, Boekend, Venlo en Venray.

plaatkop: Haelen.

platenkop: verspr. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Montfort, Sittard, Nuth/Aalbeek, Echt/Gebroek, Stein en Velden.

platengieles (*platengilles*):

Nieuwenhagen en Mechelen.

glibber: verspr. Trichterlds.; ook in Tegelen, Belfeld, Haelen, Meeressen, Weert, Thorn en Venlo.

kale glibber: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Houthem, Guttecoven, Maastricht, Heugem en Venlo.

glibberd: Weert.

kale glibberd: Nederweert en Roermond.

kale knikker: Nieuwenhagen, Mechelen, Tegelen, Oirsbeek, Ell, Kinrooi, Echt/Gebroek, Bunde, Hasselt, Lommel, Blerick, Ottersum en Oirlo.

kale knikkerd: Sittard, Ulestraten, Weert en Meijel.

gletsjer: Ubachsberg, Beegden, Limbricht, Hoensbroek, Echt/Gebroek, Kerensheide, Bunde en Horst.

kale gletsjer: Bunde.

gletsjerd: Nederweert.

biljartbal (ook *biljartbol*): Heerlen, Roermond, Weert, Obbicht en Venlo.

kop wie een biljartsbal (*kop wie een biljartsbol*): Hechtel.

kaaskop: Tegelen, Roosteren, Berg-aan-de-Maas en Broekhuizen.

buidel (*biegel*): Thorn.

kale buidel (*kale biegel*): Nunhem en Baexem.

kale bolles: Rimburch.

kale jim: Maastricht.

kale kols: Baexem.

kale tjiets (ook *kale jits*, *kale zits*): Weert, Panningen en Maastricht.

glits: Belfeld.
glad wie een eikop: Valkenburg.
gladdekker: Limbricht.
het is een gladde vent: Heel.
glazen pan: Hoeselt.
globe: Blerick.
kei: Elsloo.
lang gezicht: Klimmen.
lang Onze Vader: Elsloo.
schaalsbol: Tegelen.
spiegel: Hoensbroek.
zonnebloem: Nieuwenhagen.
zo kaal als een hennenkot:
 Hechtel.
kop wie een kont: Tungelroy.
kinderkont: Hasselt.
kindervotje: Klimmen.
kop wie een kindervotje: Klimmen.
kop wie een vot: Schinveld en Oost-
 Maarland.
nonnenvot: Mesch.
naakse vot: Nieuwenhagen.
blote vot van een arme mens:
 Klimmen.
vot met oren: Stevensweert.
hij is aan het verhuizen: Bree.
hij gaat op reis: Roosteren.
hij gaat immigreren: Sevenum.
**hij gaat emigreren, want hij
 heeft zijn haar al ingepakt:**
 Horst.
hij heeft de haren ingepakt:
 Sittard.
hij had een pan uitlekken:
 Kerkrade.
hij heeft een geboende kop: Haelen.
hij is er glad bovenop: Venlo.
hij is minister: Susteren en
 Smeermaas.
**hij kan zich de haren laten snijden
 met de pats op:** Klimmen.
hij scheigelt zich met de handdoek:
 Ulestraten.
barvoets onder de hoed (*berves
 onder de hoed*): Tegelen.
barveotse kop: Bree.
de heilige drievuldigheid: Haelen.
door zijn haar uitgewassen: Hees.
**op zijn kop kunnen de luizen
 schaatsen:** Leveroy.

zijn bed is te kort: Ulestraten.
zoekt geen mantelstok: Vlodrop.

EERSTE BAARDHAREN

Kaart 43, pag. 187

DC 01 (1931) (032 add.), N 10 (1961) (048),
 N 109 (2001) (033);
 Beverlo Wb. (063), Boorse Wb. (045).

Eerste baardgroei bij jongens.
 In heel Limburg treffen we samen-
 stellingen met het collectivum **-haar**
 aan. De opgaven met de meervouds-
 vorm **-haren** beperken zich tot het
 zuiden van Nederlands-Limburg,
 i.e. het Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.-
 Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.
 en Trichterlds. (zie ook het lemma
 HAAR).

De trefwoorden **duivelshaar**, **dons**,
nesthaar en **vleughaar** treffen we
 ook aan bij de benamingen voor het
 fijne, pluizige haar waarmee jonge
 vogels bedekt zijn voordat ze veren
 krijgen, zie daarvoor het lemma
 DONS, NESTVEREN in WLD III, afl.
 4.1: *Vogels*, p. 33-34.

duivelshaar: freq. Ripuar., Geullds.,
 Zuid.Oostlb., Weertlds., Horns,
 Maaskemp., Centr.Maaslds.,
 Dommellds., Demerkemp.,
 Beringerlds. en Brab.Lb., verspr.
 Trichterlds., zeldz. Noord.Oostlb.;
 ook in Mechelen, Gingelom, Sint-
 Truiden, Lommel, Venlo en Oirlo.

duivelsharen: freq. Oost.Zuidlb. en
 Zuid.Oostlb.; ook in Urmond en
 Maastricht.

duivelshaartjes (mv.) (*duivelshaar-
 kes (mv.)*): Hoensbroek en
 Schaesberg.

duiveltjehaar (*duivelkeshaar*): Peer
 en Boorse.

melkbaard: freq. Noord.Oostlb.,
 Centr.Maaslds., Trichterlds.,

Bilzerlds., Tongerlds.,
Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz.
Zuid.Oostlb.; ook in Weert,
Ittervoort, Stevensweert,
Neeroeteren, Zutendaal, Hasselt,
Alken, Sint-Truiden en Zelem.

melkbaardje (ook *melkbaardsje*):
Obbicht, Kanne, Vliermaal,
Tongeren, Wanssum en Sevenum.

melkmuil: Ulestraten en Bocholtz.

melkhaar: Panningen, Sittard,
Meeswijk, Blerick en Meijel.

melkharen: verspr. Zuid.Oostlb. en
Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade
en Bunde.

melkshaar: freq. Oost.Zuidlb.; ook
in Eyselshoven.

melksharen: Nieuwenhagen en
Rimburg.

melkshaartjes (mv.) (*melkshaarkes*
(*mv.*)): Sittard.

melksbaard: Brunssum en
Nieuwenhagen.

vleug: Tegelen.

vleughaar (ook *fleughaar*, *fleukhaar*,
vleukhaar): freq. Noord.Oostlb.;
ook in Bocholtz, Ubachsberg,
Limbricht, Echt/Gebroek en
Heugem.

vleugharen (ook *fleugharen*, *vleuk-*
haren): Voerendaal, Mechelen,
Geleen, Klimmen, Ten-
Esschen/Weustenrade en
Echt/Gebroek.

vleughaartjes (mv.) (*vleughaarkes*
(*mv.*)): Herten (bij Roermond) en
Schinveld.

vlug haar: Tegelen.

dons: verspr. Truierlds.; ook in
Weert, Ophoven, Thorn,
Maastricht, Val-Meer, Tongeren,
Hasselt, Wellen, Blerick en
Ottersum.

donshaar: Beverlo en Peer.

donsharen: Heerlen.

wol: Overpelt, Eksel, Opheers en
Lommel.

wolhaar: Broekhuizen.

nesthaar: Heerlen, Weert, Obbicht
en Maastricht.

nestharen: Kerkrade, Heerlerheide,
Heerlen, Ulestraten, Valkenburg,
Maastricht, Sint-Pieter en Oost-
Maarland.

nesthaartjes (mv.) (*nesthaarkes*
(*mv.*)): Venlo.

varkenshaar: Tegelen.

geitenhaar: Lommel.

geitenbaard: Boekend.

konijnsbaard (*knijnsbaard*):
Mechelen.

fluks haar (*floesj haar*):
Hoensbroek.

hongerhaar: Zonhoven.

jonge mansharen: Gingelom.

baardharen: Maastricht.

piezels: Horst.

veren: Ottersum.

BAKKEBAARD(EN) —————

Kaart 44, pag. 187

DC 01 (1931) (032), N 10b (1961) (021),
N 106 (2001) (014);
Hasselt Wb. (055), Kortessem Wb. (100),
Tungelroy Wb. (017).

Baard die men alleen op of langs de
wangen, niet over kin en hals laat
groeien.

bakkebaard(en): alg. in Nl.Lb.,
Horns, Centr.Maaslds. en
Maaskemp., freq. Dommelds.,
Demerkemp. en Brab.Lb.; ook in
Kanne, Paal, Sint-Truiden en
Lommel.

bakkebaardje(s) (ook *bakkebaard-*
sje(s)): freq. Zuidgeld.Lb. en
Kleverlds., zeldz. Oostlb.; ook in
Gulpen, Moresnet, Leveroy,
Stevensweert, Meeswijk,
Guttecoven, Maastricht, Heugem,
Tongeren, Hamont en
Tessengerlo.

favoris (fr.) (ook *fabriejen*, *fabries*,
fabrieven, *fabriezen*, *favorieten*):
alg. in Haspengouw, freq.

Dommellds., Demerkemp.,
Beringerlds. en Brab.Lb.; ook in
Montzen, Zutendaal, Maaseik,
Rekem en Lommel.

chambranles (fr.) (*sjambrangs*):
Eksel.

bokkenbaard(en): Schin-op-Geul,
Slenaken, Heel, Berg-en-Terblijt,
Gronsveld, Stevensweert,
Neeroeteren, Meeswijk,
Maastricht, Bunde, Borgharen,
Eigenbilzen, Tongeren, Achel,
Gingelom en Leopoldsburg.

bokkenbaardje (*bokkenbaardsje*):
Kanne.

geitenbaard: Simpelveld.

geitensikjes (*geitensikskes*): Achel.

oorbaard: freq. Horns; ook in
Roggel, Baexem, Hushoven,
Bree, Opglabbeek, Kaulille en
Swolgen.

orenbaard: Venray, Horst en
Maasbracht.

koteletten: Heerlen, Chèvremont en
Spekholzerheide.

kotelettenbaard: Nuth/Aalbeek.

koetsiersbaardje (*koetsiersbaard-
sje*): Maastricht en Meerssen.

nonde(d)ju-tjes (*nondejukes*):
Schinnen en Valkenburg.

luizenladdertjes (*luizenladderkes*):
Roermond.

baard: Kerkhoven en Amby.

apenbaard: Elsloo.

ruigbaard: Borgharen.

klompenriem: Urmond.

latten: Eksel.

napoleon: Echt/Gebroek.

schampsteen: Itteren.

scheerbak: Meeuwen.

snuits: Puth.

steenweg: Lanklaar.

RINGBAARD

DC 01 (1931) (030), N 10b (1961) (013),
N 106 (2001) (015).

Ringvormige baard, een korte baard
die als een ring om het gezicht loopt,
langs de wangen en onder de kin.

ringbaard: alg. in heel Lb.

ringbaardje (ook *ringbaardsje*, *ring-
baarteke*): verspr. Dommellds.;
ook in Schaesberg, Kinrooi,
Geistingen, Bocholt, Bree,
Maaseik, Lanklaar, Meeswijk,
Kanne, Eigenbilzen, Val-Meer,
Hoeselt, Tongeren, Tessenderlo,
Loksbergen en Lommel.

volle baard: Ubachsberg, Heerlen,
Sittard, Valkenburg en Bilzen.

volbaard: Simpelveld.

ronde baard: Neeritter, Schin-op-
Geul en Chèvremont.

vissersbaard: Buggenum en
Maastricht.

schippersbaard: Hasselt.

geitenbaard: Vorsen en Borgloon.

bokkenbaard: Sint-Geertruid.

oorbaard: Ospel.

Christusbaard: Eigenbilzen.

Paul Krugerbaard: Arcen.

gewrongen baard: Leopoldsburg.

een ingeraamd gezicht: Elsloo.

baard: Welten, Pey, Schinnen, Puth,
Amby, Tongeren, Eksel, Alken en
Wellen.

baardje (ook *baarteke*): Oirlo en
Hechtel.

bakkebaard: Moresnet, Baexem,
Dieteren en Nuth/Aalbeek.

kinnebaard: Vaals.

sik: Terwinselen.

SIK

Kaart 45, pag. 188

DC 01 (1931) (031), ZND 06 (1924) (059);
Maastricht Wb. (139).

De sik is een smalle kinbaard.
Oorspronkelijk was de sik een baard
die qua vorm aan de baard van een
geit doet denken, waarvan we nog

sporen terug vinden in de dialectbenamingen. Tegenwoordig wordt sik gebruikt om een al dan niet naar onder uitstekende baardgroei op het midden van de kin aan te duiden. Maastricht Wb. vermeldt **Henri-Quatre** (*hariékater*) in de betekenis van ‘puntbaardje, sik’ en licht toe “als Hendrik IV van Frankrijk droeg”.

sik: alg. in Nl.Lb.; ook in Molenbeersel, Neeroeteren, As en Sint-Huibrechts-Lille.

sikje (*sikske*): alg. Dommelds., freq. Trichterlds.; ook in Buggenum, Baexem, Roermond, Meerssen, Amby, Ophoven, Neeroeteren, Niel-bij-As, Rotem, Eisdén, Bilzen, Koninksem, Houthalen, Oostham en Arcen.

sikbaardje: Sint-Huibrechts-Lille.

sikkenbaard: As.

bokkenbaard: zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Opgrimbie, Elsloo, Maastricht, Ifteren, Heusden, Velm en Mielen-boven-Aalst.

bokkenbaardje (ook *bokkenbaard-sje*): alg. Bilzerlds. en Lonerlds., verspr. Centr.Maaslds., Demerkemp. en Zuiderkemp.; ook in Montzen, Nuth/Aalbeek, Valkenburg, Riksingen, Sint-Truiden en Loksbergen.

bokkensik: Brunssum.

geitenbaard (ook *geissebaard*): Vaals, Ubachsberg, Welkenraedt, Sittard, Schimmert, Urmond en Well.

geitenbaardje (ook *geitenbaardeke*, *geitenbaardsje*): Vijlen, Montzen, Schinnen, Merkelbeek, Amstenrade, Bilzen, Linde en Sint-Truiden.

geitensik: Venray, Schinnen en Houthem.

baardje (*baardsje*): Koninksem.

spitsbaardje: Montzen.

puntbaard: Heel.

kinsbaard: Smpelveld.

wijventreiter: Rekem.

potverdommetje (*potverdommeke*):

Heijen.

verdommelinetje (*verdommelingske*): Grathem.

duiveltje (*duivelke*): Grathem.

struiveltje (*struivelke*): Meerssen.

bakkebaard: Einighausen.

bakkebaardje (*bakkebaardsje*): Terwinselen.

vlecht: Opgrimbie.

vlechtje (*vlechtske*): Arcen.

henri-quate (*hariékater*): Maastricht Wb.

napoleon: Arcen.

knevel: Vaals.

sip: Opgrimbie.

spin: Steyl.

tsiep: Kerkrade.

SNOR

Kaart 46, pag. 188

DC 01 (1931) (029), SGV (1914) (034), ZND 07 (1924) (006); Beverlo Wb. (131, 167), Kortessem Wb. (315), Tungelroy Wb. (017); Beenen, P. (1973) (229).

Haargroei op de bovenlip.

snor: freq. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar.; ook in Opglabbeek, As, Bilzen, Hamont en Sint-Huibrechts-Lille.

snorretje (*snorke*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Maastricht en Borgharen.

schnauz (du.) (ook *snuits*, *snoets*): alg. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Helden/Everlo, Posterholt, Stein, Meerselo en Blitterswijk.

snuitser: Mheer.

snuffel: Eisdén.

moustache (fr.): alg. in Haspengouw, Westlb. en Zuiderkemp.; ook in Valkenburg, Molenbeersel, Rotem, Lanklaar en Opgrimbie.

knevel: freq. Zuid.Oostlb.,
Trichterlds. en in het zuiden van
het Centr.Maaslds., zeldz. Horns
en Kleverlds.; ook in Vaals,
Wijlre, Reuver, Buggenum, Weert
en Venlo.

kneveltje (*knevelke*): Lanaken.

snorbaard: zeldz. Noord.Oostlb.;
ook in Berg-en-Terblijt, Heer,

Mheer, Maasbracht, Echt/
Gebroek, Obbicht, Blerick en
Leunen.

snorrenbaard: zeldz. Noord.-
Oostlb.; ook in Gulpen, Dieteren,
Susteren, Weert, Thorn,
Stevensweert, Merselo en Venray.

baard: Welkenraedt.

lepelveger: Urmond.

1.2.2 Gezicht

In deze subparagraaf worden de begrippen in verband met het aangezicht of het gelaat behandeld. Hier komen begrippen met betrekking tot gezicht, ogen, neus, oren, mond e.d. aan bod. Voor de begrippen 'neus', 'mond', 'lip' en 'tand' is er geen lexicaal variatie opgetekend. Deze begrippen zijn dan ook niet als afzonderlijk lemma's opgenomen in de onderstaande lemmatekst, maar zijn wel terug te vinden in de materiaalbasis.

GEZICHT

Kaart 47, pag. 189

DC 01 (1931) (003), N 10 (1961) (023), N 84 (1981) (008), ZND 08 (1925) (030), ZND 23 (1937) (070);
Kortessesem Wb. (144), Tungelroy Wb. (014, 023).

Het aangezicht, gelaat: het voorste gedeelte van het hoofd beneden de grens van de haarinplanting.

gezicht: alg. in heel Lb.

aangezicht: Meijel en Herten (bij Roermond).

wezen: verspr. in Nl.Lb.; ook in Weert, As, Lanaken, Maastricht, Eksel en Heusden.

gelaat: Meijel.

GEZICHT: SPOTNAMEN

Kaart 48a, pag. 189

Kaart 48b, pag. 190

Kaart 48c, pag. 190

DC 01 (1931) (003), N 10 (1961) (023), N 84 (1981) (008), N 109 (2001) (063), ZND 01 (1922) (044), ZND 08 (1925), ZND m (Godelaine);
Boorseem Wb. (046), Maastricht Wb. (098);
Beenen, P. (1973) (129).

In dit lemma komen de schertsende benamingen voor het gezicht aan bod.

Voor Mechelen-aan-de-Maas zijn ook de trefwoorden **een schele**, **een scheve** en **een magere** opgetekend.

bakkes: freq. in Belg.Lb., verspr. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar. en Geullds.

muil (ook *maul*, *moel*): freq. Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Dommellids.; ook in Bocholtz, Roermond, Weert, Zichen-Zussen-Bolder, Tongeren, Hasselt, Opheers, Gingelom, Halen, Venlo en Ottersum.

smoel: freq. Westlb. en Truierlds., verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Weert, Leuken, Molenbeersel, Geistingen, Genk, Bunde, Eigenbilzen, Val-Meer, Tongeren en Lommel.

smoelwerk: Weert, Blerick, Venlo en Oirlo.

tronie: verspr. Oostlb.; ook in Ophoven, Bunde en Venlo.

gevreet: verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds., zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Nederweert, Ittervoort, Kinrooi, Echt/Gebroek en Blerick.

gevrees (ook *gevres*): verspr. Zuid.-Oostlb.; ook in Nieuwenhagen en Urmond.

bevreet: Herten (bij Roermond).

vreet: Hoensbroek.

vreetes: Heerlen.

fresse (du.) (*vres*): freq. Ripuar. en aansluitend Oostlb.-Rip. overgg.; ook in Lauw.

- facie** (<lat.): verspr. Oostlb.; ook in Schaesberg, Baexem, Roermond, Montfort, Boeket/Heisterstraat, Weert, Neeritter, Echt/Gebroek, Wolder/Oud-Vroendhoven, Maastricht, Eksel en Venlo.
- façade** (fr.) (ook *fasaat*): Bocholtz, Gemmenich, Bree, Meeuwen, Hees, Diepenbeek, Tongeren, Achel, Kaulille, Hasselt, Opheers, Gors-Opleeuw, Gingelom, Jeuk en Loksbergen.
- visage** (fr.): verspr. Oostlb-Rip. overgg.; ook in Kerkrade.
- gevel**: Tegelen, Roermond, Meers en Tongeren.
- voorgevel**: Stein, Kerensheide, Kaulille en Leopoldsburg.
- voorkomen**: Weert.
- snuit** (meestal *snoet*): freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Heerlen, Weert, Leuken, Ell, Bree, Opglabbeek, Meerssen, Tongeren, Overpelt, Hasselt, Alken, Tessenderlo, Halen en Lommel.
- snuitje** (ook *snoetke*): Neeritter en Meerssen.
- snuits** (*snoets*): freq. Zuid.Oostlb. en Trichterlds., zeldz. Centr.Maaslds. en Bilzerlds.; ook in Bocholtz, Mechelen, Roermond, Herten (bij Roermond), Boeket/Heisterstraat, Neeritter, Urmond, Meers, Elsloo, Eigenbilzen en Val-Meer.
- snuitsje** (*snuitske*): Oost-Maarland.
- maske**: Mechelen, Haelen, Sittard, Brunssum, Valkenburg, Maastricht, Bunde, Heugem en Blerick.
- masker**: Roosteren en Oost-Maarland.
- mombakkes**: Schinveld, Hoensbroek, Valkenburg en Venlo.
- mommebakkes**: Weert.
- mommegezicht**: Kerkrade, Maasniel, Klimmen, Roosteren, Holtum en Guttecoven.
- puts**: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Kerkrade.
- smikkel**: Opglabbeek, Tongeren, Koersel, Hasselt, Paal, Loksbergen en Lommel.
- wafel**: Bocholtz, Heerlerheide, Meers en Sint-Pieter.
- fysionomie** (ook *fieselemie*, *fietelemie*, *fietemes*): Maastricht Wb. en in Kerkrade, Heerlen, Tegelen, Montfort, Tongeren en Venlo.
- falie**: Echt/Gebroek en Maastricht.
- postzegel**: Brunssum, Mheer, Weert en Grevenbicht/Papenhoven.
- ster** (*star*, *stier*): Herten, Boorseme en Stein.
- porem** (*porum*): Venlo en Roermond.
- ponem**: Urmond.
- pones**: Sittard.
- gebik** (ook *gebek*): Nederweert, Weert, Kinrooi en Thorn.
- bek**: Tessenderlo.
- bef**: Rothem.
- bavvie**: Maastricht en Sint-Pieter.
- baviaan**: Klimmen.
- apengezicht**: Mechelen.
- gezicht wie een aap**: Sittard.
- apensnuit** (*apensnoet*): Leveroy.
- apentoet**: Leveroy.
- toet**: Heel.
- toetje**: Tegelen.
- gezicht wie een toet**: Sittard.
- gezicht wie een helver katten**: Hoeselt.
- kop wie een riethamer**: Klimmen.
- dik hoofd**: Neeritter.
- elf trappengezicht**: Kerkrade.
- lelijk gezicht**: Rekem.
- schijnheilig gezicht**: Tungalroy.
- schone kop**: Klimmen.
- schoon gezicht**: Peer.
- schreeuwgezicht** (*schrauwgezicht*): Voerendaal.
- uilengezicht**: Mechelen.
- vieze smoel**: Zonhoven.
- zoldesgezicht**: Klimmen.
- zuur gezicht**: Hoeselt.
- bilderlade** (<du.): Rimborg.

bladen (*blaaier*): Ubachsberg.

gabie: Maastricht.

geu: Gingelom.

happes: Roermond.

kei (*kaai*): Kwaadmechelen.

kiestaat: Nieuwenhagen.

knots: Klimmen.

murf: Belfeld.

smurft: Weert.

opzicht: Boorseem.

oven: Ell.

portzit: Brunssum.

praats: Nieuwenhagen.

schilderij: Roosteren.

slikkes: Nieuwenhagen.

snufferd: Ell.

taats: Heerlerheide.

trut: Montzen.

wambuis (*wammes*): Ulestraten.

wroet: Eksel.

SNUIT

Kaart 49, pag. 191

SGV (034), ZND 07 (1924) (008).

Het vooruitstekende deel van het gezicht van zoogdieren.

Met betrekking tot personen wordt dit woord als schertsende benaming voor zowel de neus en de mond als voor het aangezicht gebruikt, hetzij in ruw taalgebruik hetzij liefkozend.

snuit (meestal *snoet*): alg. Weertlds., Maaskemp., Tongerlds., Westlb., Truierlds., Brab.Lb., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Bilzerlds.

snuits (meestal *snoets*): alg. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., freq. Oost.Zuidlb. en Bilzerlds., zeldz. Noord.-Oostlb.; ook in Simpelveld en Montzen.

SPROETEN

Kaart 50, pag. 191

N 10 (1961) (071), N 109 (2001) (055),

SGV (1914) (035);

Boorseem Wb. (046), Kortessem Wb. (481),

Tungelroy Wb. (035);

Beenen, P. (1973) (234).

Bruinachtige of gele vlekjes op de huid, veroorzaakt door de inwerking van de zon of ultraviolette stralen. Voor Blerick is ook **proeten** (zonder *s-*) opgetekend.

sproetelen (ook *sproetels*, *sprosselen*): freq. in heel Lb. behalve in het Brab.Lb.

sproeten (ook *sprossen*): freq. Brab.Lb., verspr. in overig Lb. behalve in het uiterste zuiden van Belg.Lb.

sproetselen: Weert, Veldwezelt, Hees en Val-Meer.

spronselen (ook *spronsels*): freq. Maaskemp., Horns en aansluitend Noord.Oostlb.; ook in Maaseik.

brobbelen (*borbelen*): Nuth/Aalbeek.

bekklateren: Obbicht.

OOG

DC 01 (1931) (004), N 10b (1961) (004),

RND (081), SGV (1914) (027);

Beverlo Wb. (188), Boorseem Wb. (046),

Kortessem Wb. (319, 367), Tungelroy Wb. (014);

Beenen, P. (1973) (200, 253).

Elk van de uitwendig zichtbare organen van het gezichtsvermogen. De lexicale variant *oo(w)* komt (naast *oog*) voor in het zuiden van Nl.Lb., in het Geullds. en in de gemeente Voeren. Ten westen van deze variant is *auf* opgegeven voor Val-Meer. Voor Zichen-Zussen-

Bolder is *een aif pitsen* opgetekend bij het lemma KNIPOGEN.

oog (ook *auf*, *oo(w)*): alg. in heel Lb.

pips (*pups*): Meerssen, Urmond, Maastricht en Smeermaas.

doppen (mv.) (ook *döp*): Weert, Maasbracht, Maastricht en Arcen.

kotten (mv.) (ook *kotter*, *kodde*, *keut*): Amstenrade, Kinrooi, Beverlo en Lommel.

karbonkel: Smeermaas.

IRIS

Kaart 51, pag. 192

N 84 (1981) (009), N 106 (2001) (017).

Het regenboogvlies in het oog, het gekleurde vlies dat de binnenruimte van het oog in twee kamers verdeelt. Dit vlies heeft in het midden een opening, de pupil.

iris: freq. in Nl.Lb.; ook in Bocholt, Val-Meer, Hoeselt, Tongeren en Peer.

oogappel: alg. Maaskemp. en Demerkemp., freq. Oost.Zuidlb., verspr. Centr.Maaslds., Trichterlds. en in Haspengouw; ook in Montzen, Neer, Reuver, Schimmert, Ittervoort, Ophoven, Kaulille, Eksel, Kerkhoven en Tessenderlo.

oogappeltje (*oogappelke*): Bilzen.

oogbolletje (*oogbolke*): Geulle.

appel (van het oog): Epen, Geleen, Schimmert, Thorn, Zolder en Wellen.

kindje (*kindsje*, *kinneke*): Achel, Eksel, Gors-Opleeuw, Borgloon, Leopoldsburg en Lommel.

oog: Kapel-in-'t-Zand, Montfort, Vlodrop, Kinrooi, Venray en Meijel.

maantje (*maanke*): Ospel, Ell en Opglabbeek.

het wit van het oog: Brunssum en Klimmen.

de kleur van het oog: Gruitrode en Echt/Gebroek.

het blauw van de ogen: Oirlo.

het bruin van de ogen: Oirlo.

kleurskern: Jeuk.

het topje van het oog (*topke van het oog*): Kinrooi.

popje (*pupke*): Weert en Montfort.

pupil: Posterholt en Vorsen.

kijk: Venray.

kijker: Boekend.

lens: Tungelroy.

blad: Loksbergen.

PUPIL

Kaart 52, pag. 192

N 10a (1961) (006), N 106 (2001) (018); Tungelroy Wb. (014).

Donkere opening in het midden van het oog, die wijder wordt naarmate er minder of meer licht in het oog valt.

pupil: freq. in Nl.Lb. en Centr.Lb., verspr. Dommellids. en Demerkemp.; ook in Sint-Truiden, Vorsen, Leopoldsburg en Tessenderlo.

popje (*pupke*): Nieuwenhagen.

oogappel: verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Neer, Melick, Maastricht, Achel, Eksel, Zolder, Zonhoven, Alken en Tienray.

appel: Geleen.

kindje (ook *kindsje*, *kinneke*, *kinke*): freq. Lonerlds., verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Montzen, Eksel, Jeuk, Vorsen, Loksbergen en Lommel.

kijker: Nunhem, Bocholt, Eksel, Sevenum en Maasbree.

maantje (*maanke*): Tungelroy en Ittervoort.

het zwart van de ogen: Bilzen.

oog: Venray.

oogpunt: Geulle.

puntje: Meijel.

kapje (*kapke*): Loksbergen.

licht: Reuver.

OOGLID

Kaart 53, pag. 193

DC 39 (1965) (017a, 017b), N 10a (1961) (006), ZND 34 (1940) (003);
Beverlo Wb. (186), Hasselt Wb. (326),
Tungelroy Wb. (014).

Elk van de beide beweegbare, aan de buitenkant door de huid beklede, kleppen waarvan men de randen dicht bij elkaar kan brengen zodat het zichtbare deel van de oogbol erdoor bedekt wordt.

Eerst worden de algemene benamingen voor ooglid behandeld, daarna komen specifieke benamingen voor het bovenste en onderste ooglid aan bod.

Het trefwoord **oogschel** is een samenstelling van ‘oog’ en ‘schel (i.e. schil)’, **oogscheel** daarentegen is samengesteld uit ‘oog’ en ‘scheel (uit schedel)’. In de lexicale varianten *oogscheil* en *oogschail* wijst de diftong nog op afkomst uit ‘schedel’.

A. Algemeen

ooglid (ook *auflid*): freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

ogenlid: Vruschemig.

oogslid: Mheer, Tungelroy, Ell, Obbicht en Urmond.

lid van het oog: Schaesberg, Elsloo, Beverlo en Sint-Truiden.

lid: Meijel en Beringe.

dekssel: freq. Lonerlds. en Truierlds., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Bocholtz, Mechelen, Amstenrade, Valkenburg, Nederweert, Thorn,

Lanaken, Maastricht, Hout-Blerick en Venlo.

dekseltje (*dekselke*): Baexem.

oogdekssel: freq. Noord.Oostlb., Lonerlds., Truierlds. en Zuidgeld.Lb., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Kerkrade, Neeritter, Ittervoort, Maaseik, Stevoort, Zonhoven, Hasselt en Sevenum.

oogdekseltje (*oogdekselke*):

Baexem.

oogdekssel: Roermond en Mheer.

ogendekssel: Reuver, Sittard en Eigenbilzen.

oog-deckel: Vaals.

oren-deckel: Kerkrade.

oogdek: Ospel.

plimp (ook *plump*, *flump*): freq. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Bocholtz, Eys, Stramproy en Opoeteren.

oogplimp (ook *oogplump*, *oogflump*): Eygelshoven, Bleijerheide, Mechelen, Wahlwiller, Geleen, Ulestraten, Noorbeek, Tungelroy, Beek (bij Bree), Echt/Gebroek en Oost-Maarland.

oogsplimp (*oogsplump*): Geleen, Hoensbroek, Schimmert, Weert, Tungelroy, Guttecoven, Berg-aan-de-Maas en Oost-Maarland.

plimper (ook *plumper*): Bocholt en Gruitrode.

oogplimper (*oogplumper*): Beverlo.

oogpimpel: Noorbeek.

oogpips (*oogpups*): Schinveld.

oogschaal: Venlo, Roermond en Brunssum.

scheel (ook *skeil*): verspr.

Beringerlds.; ook in Bree en Lommel.

oogscheel (ook *oogschail*, *oogscheil*): freq. Dommelds. en aansluitend Maas-, Demer- en Zuiderkemp.; ook in Heerlen, Nieuwenhagen, Kerensheide, Paal, Beringen, Meldert en Lommel.

schel: Swalmen, Ell, Peer en Gennep.
oogschel: freq. Maaskemp.; ook in Posterholt, Maastricht, Hechtel, Helchteren, Leopoldsburg en Lommel.
oogschelp: Nuth/Aalbeek, Geistingen, Lanaken en Stokrooie.
oogklep: Heerlen, Mechelen, Vijlen, Baexem, Schinveld, Gronsveld, Laar, Neeritter, Maasbracht, Maastricht, Velden en Blerick.
oogsdop: Helden/Everlo.
oogvlim: Blerick.
oogsvlim: Helden/Everlo.
oogvel: Klimmen en Waubach.
vel van de ogen: Klimmen.
vlek op het oog: Sittard.
lel: Panningen.
lip: Ulbeek.
lipje van het oog (*lipke van het oog*): Laar.

B. Bovenste ooglid

bovenste ooglid (ook *boverste ooglid*): Ulestraten, Mheer, Maasbracht, Blerick en Venlo.
bovenste oogdek: Ospel.
bovenste oogklep: Gronsveld.
bovenste plimp: Schinnen.
bovenste lid: Arcen.
bovenlid: Bergen en Tegelen.
bovenlokje (*bovenlokske*): Boekend.
bovenste van het oog: Sint-Truiden.

C. Onderste ooglid

onderste ooglid: Hoensbroek, Ulestraten, Mheer, Maasbracht, Blerick, Hout-Blerick en Venlo.
onderste oogplimp: Wahlwiller.
onderste plimp (*onderste plump*): Spaubeek, Schinnen en Oirsbeek.
onderste oogdek: Ospel.
onderste oogdeksel: Beesel en Hoensbroek.
onderste deksel: Baarlo.
onderste oogklep: Gronsveld.
onderste lid: Arcen en Tegelen.

onderlid: Tegelen.
onderlokje (*onderlokske*): Boekend.
lipje van het oog (*lipke van het oog*): Laar.

WIMPER _____

Kaart 54, pag. 193

DC 01 (1931) (006, 007), DC 39 (1965) (017a, 017b), N 10 (1961) (add.), ZND 34 (1940) (004a, 004b), ZND m (Coomans, Houben, Langohr);
 Beverlo Wb. (303), Boorseem Wb. (046), Hamont Wl. (089), Tungalroy Wb. (014).

Elk van de relatief korte en stevige, naar buiten gebogen haren die in de rand van de oogleden groeien; ooghaartje.
 Voor Meerssen zijn ook de metaforische benamingen **deksel** en **blinden (mv.)** opgetekend.

plimp (ook *plump, flump*): alg.
 Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., freq. Horns, Maaskemp., Dommellids. en Demerkemp.; ook in Val-Meer, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Paal, Tervant, Wellen en Meldert.
oogplimp (ook *oogplump, oogflump*):
 Vaals, Nieuwenhagen, Heel, Pey, Sibbe/IJzeren, Margraten, Hushoven, Stramproy, Neeritter, Neeroeteren en Borgharen.
oogsplimp (ook *oogsplump, oogsflump*): freq. Weertlds. en Horns, zeldz. Oostlb.; ook in Simpelveld, Kerkrade, Stein, Bunde en Eijsden.
ogenplimp: Eigenbilzen.
plimper (ook *plumper, flumper*):
 verspr. in het noorden en noordwesten van Belg.Lb.
wimper: freq. Maaskemp., Westlb. en Truierslds., zeldz. in overig Lb.

oogwimper: Achel.
oogswimper: Haelen.
wimpel: freq. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Susteren, Ophoven, Bree, Neeroeteren, Riksingen, Neerpelt, Peer, Schulen, Kuringen, Leopoldsburg, Zelem en Linkhout.
oogwimpel: Merselo.
pimpel: verspr. Tongerlds.; ook in Martenslinde en Beringen.
oogpimpel: Alken.
vlim (ook *flum*): freq. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Maasbracht en Arcen.
oogvlim: Venray, Swolgen en Lottum.
oogsvlim: Horst, Arcen en Haelen.
haartje (*haarke*): Gingelom en Jeuk.
plimphaartje (*plimphaarke*): Gulpen en Mechelen.
ooghaartje (*ooghaarke*): Schimmert.
ooghaar: Heerlen.
haar aan de ogen: Geysteren en Ulbeek.
oogsbrauw: Arcen en Maastricht.
oogvin: Arcen.

WENKBRAUW

Kaart 55, pag. 194

DC 01 (1931) (005), N 10 (1961) (add.), SGV (1914) (043), ZND 34 (1940) (004a, 004b), ZND m (Houben).
 Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.111).

Boog van korte haren langs de bovenrand van de oogkassen.
 Als lexicale varianten van **-brauw** komen ook *-bra* en *-braai* voor. Zie voor de lexicale varianten van **wenk-** de etymologische opmerking in het WNT bij het lemma WENKBRAUW.

wenkbrauw (ook *winkbrauw*, *wijnkbrauw*, *wijnbrauw*, *wimbrauw*): alg. in Belg.Lb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. in overig Lb.
wenksbrauw (ook *wensbrauw*): alg. Zuiderkemp., freq. Beringerlds.

en Kleverlds.; ook in Achel, Hechtel en Runkelen.
oogbrauw: verspr. Ripuar. en Oost.Zuidlb., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heel, Swalmen, Hushoven, Stramproy, Neeritter, 's-Heren-elden, Well en Wellerlooi.
ogenbrauw: verspr. Ripuar.; ook in Roermond, Posterholt, Meerssen, Mechelen-aan-de-Maas en Eigenbilzen.
oogsbrauw: alg. Oost.Zuidlb. en Oostlb., freq. Horns, Centr.-Maaslds., Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Terwinselen, Ospel, Weert, Lottum en Arcen.
brauw: Vaals, Mechelen, Geleen en Oirsbeek.
haar boven de ogen: Heers.
haren boven de ogen: Borlo.
haartjes van de ogen (*haarkes van de ogen*): Jeuk.
wenkschel (*wijnschel*): Gorsem, Nieuwerkerken en Sint-Truiden.
oogschel: Velm.
oogscheer: Niel-bij-St.-Truiden Wl., Gingelom en Montenaken.
borstel (ook *bortsel*): Opoeteren en Hasselt.
ozie (*euzen*): Helchteren.
wenk: Limmel.

FRONSEN

Kaart 56, pag. 194

N 84 (1981) (011), N 106 (2001) (020).

Het voorhoofd of de wenkbrauwen in rimpels trekken, tot rimpels samen-trekken.

fronsen: alg. in Belg.Lb., freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Blerick, Meijel, Venlo en Maasbree.

fronselen (ook *befronseled*, *gefronseld*): freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Bocholt, Stein, Maastricht, Eksel en Jeuk.

rimpelen (ook *gerimpeld*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Weert, Tungalroy, Bocholt, Gruitrode, Boorsem, Urmond, Maastricht, Caberg, Sint-Truiden en Jeuk.

rimpselen (*gerimpseled*, *rumpselen*): Kinrooi, Bree, Grevenbicht/Papenhoven, Eksel en Zolder.

runzeln (du.): Klimmen.

rimpels trekken: Oirlo, Meerlo en Tienray.

samentrekken: Peer.

trekken: Geleen.

vouwen: Kerkrade.

grijnen: Maastricht.

frauwelen: Simpelveld.

RIMPELS

Kaart 57, pag. 195

DC 18 (1950) (001b), N 84 (1981) (011), N 106 (2001) (020), ZND 41 (1943) (028), ZND B1 (1940sq) (047).

Rimpels zijn de plooiën of groeven in de huid, meestal in het gelaat, op het voorhoofd, maar ze kunnen ook op andere plaatsen van het lichaam voorkomen.

Voor Sint-Lambrechts-Herk en Herkede-Stad zijn ook respectievelijk de voltooide deelwoorden **berimpseled** en **verrimpeled** opgetekend.

rimpels (ook *rimpeleen*): freq. in heel Lb.

rimpsels (ook *rimpselen*): verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds. en Demerkemp.; ook in Vaals, Meerssen, Valkenburg, Berg-en-Terblijt, Stramproy en Borgharen.

vouwen (ook *vaaien*, *vagen*): verspr. Zuidgeld.Lb.; ook in Vaals, Helden/Everlo, Maasniel, Montfort, Weert, Achel en Kuringen.

voren: Vaals, Putbroek, Bree, Meeuwen, Guttecoven, Koninksem, Heusden, Hasselt en Montenaken.

fronsels (ook *fronselen*): verspr. Horns; ook in Panningen, Pey en Roosteren.

gefronseld (*gevreundsel*): Montfort.

plooien: Arcen, Venlo en Nuth/Aalbeek.

klovelen: Kerkrade.

reten: Lauw.

snee: Hasselt.

strepn: Montenaken.

KIN

Kaart 58, pag. 195

DC 01 (1931) (024), N 10b (1961) (015); Kortessem Wb. (316).

Het onderste middengedeelte van het aangezicht, het deel onder de mond, gevormd door het uitstekend midden-deel van het onderste kaakbeen.

kin: alg. in heel Lb.

baard: verspr. in het uiterste zuiden van Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen, Eijsden en Val-Meer.

moezel: Kortessem Wb.

KINNEBAK

Kaart 59, pag. 196

DC 01 (1931) (025), DC 02 (1932) (005), DC 27 (1955) (030a, 030b), N 10b (1961) (014), N 106 (2001) (010), ZND 01 (1922) (607), ZND m (Mathys); Kortessem Wb. (224).

De oorspronkelijke betekenis van KINNEBAK is: onderkaak als deel van het skelet of als het onderste gedeelte van het gezicht. Bij uitbreiding wordt KINNEBAK soms ook gebruikt om de *kaak* of beide kaken samen (kaakgestel, kakement) en vervolgens de *wang* aan te duiden.

kinnebak: alg. in Belg.Lb., verspr. in Nl.Lb.

kinnebakke: Heerlen, Schaesberg, Puth, Hoensbroek, Peer en Sint-Truiden.

kinbakke: Munstergeleen en Kelmis.

kinbakkes: Munstergeleen, Amby, Stramproy en Urmond.

kinnebakkes: freq. Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en Kleverlds., verspr. Bilzerlds.; ook in Terwinselen, Eygelshoven, Neeroeteren, Tongeren, 's-Herenelderen, Sint-Truiden, Tessenderlo, Lommel en Lottum.

bakkes: Terwinselen, Reuver, Haelen, Amby, Stramproy, Neeritter, Maastricht en Achel.

bakke: Bleijerheide.

bakkeknook: Kerkrade.

kinnebaard: Gemmenich, Hoepertingen, Voort, Zelem en Loksbergen.

kits: Heerlerheide, Spekholzerheide en Eys.

kin: Rekem, Tongeren, Eksel, Hasselt, Wellen, Gingelom en Jeuk.

kinnegebak: Itteren.

kaak: Gulpen, Hoeselt, Gors-Opleeuw en Borgloon.

kaakbeen: Kerkhoven.

kaaksbeen: Wellen.

geschaar: Lanklaar en Nuth/Aalbeek.

kummik: Stein.

bef: Maastricht.

kwek: Lommel.

slikstuk: Spekholzerheide.

KAAK

Kaart 60, pag. 196

DC 01 (1931) (022), DC 02 (1932) (005), DC 27 (1955) (030a, 030b), Lk 05 (1955) (030a, 030b), N 10b (1961) (005), ZND A2 (1940sq) (305);

Kerkrade Wb. (149), Kortessem Wb. (244), Maastricht Wb. (115), Tungelroy Wb. (015, 112);

Beenen, P. (1973) (147, 213).

Het beendergestel dat de mondholte omsluit.

In dit lemma zijn er heel wat verschillende benamingen die de 'meertoepasselijkheid van benamingen van lichaamsdelen die aan elkaar vastzitten (Oomes 1972)' illustreren. De grote diversiteit aan benamingen doet vermoeden dat **kaak** in Limburg een relatief jong dialectwoord is.

De trefwoorden **wang**, **bakke**, **kum** en **kummik** komen meestal voor als benaming voor de WANG. **Kinnebak** en **kinnebakkes** duiden normaliter de KINNEBAK aan Ook **kits** vinden we terug bij de benamingen voor de KINNEBAK. **Kin** en **koon** worden gebruikt om respectievelijk de KIN en het JUKBEEN te benoemen. De trefwoorden **raak** en **rakel** zijn eigenlijk specifieker dan 'kaak'. Zij duiden net als het trefwoord **kaaksbeen** het KAAKBEEN aan. **Geschaar** en **kakement** komen voor als benaming voor de beide kaken tezamen, het KAAKGESTEL.

De informant voor Schinveld specificeert verder ook *ungerkaak*, de **onderkaak**.

kaak: freq. in heel Lb.

kiefer (du.): freq. Ripuar.

kieuwen (uitsl. mv.) (ook *kieven* (mv.)): Tungelroy Wb. en Pey.

kauwschenk (*kieuwschenk*): Stramproy.

bakkeknook: Kerkrade, Bleijerheide en Vaals.

kits: Nieuwenhagen,

Spekholzerheide en Bocholtz.

wang: freq. in Belg.Lb.; ook in Dieteren en Valkenburg.

bakkes: Roggel, Herten (bij Roermond), Sittard, Berg-en-Terblijt, Arcen en Merselo.

bakke: Kerkrade, Kelmis, Eys en Moresnet.

kum: Val-Meer.

kummik: Stein en Puth.

kinnebak: Panningen, Buggenum, Merkelbeek, Stramproy, Stevensweert, Lanklaar en Hees.

kinnebakkes: Heel en Born.

kin: Reijmerstok en Vaals.

koon: Tungalroy.

raak (ook *raken*, *rachen* (*du.*)): zeldz. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Itteren.

rakel: Bleijerheide.

kaaksbeen: Eksel en Meeswijk.

kakenbeen: Venray.

geschaar (ook *geschier*): Maastricht Wb. en in Echt/Gebroek, Nuth/Aalbeek en Meerssen.

kakement: Linne, Koningsbosch, Berg-en-Terblijt, Grathem en Echt/Gebroek.

KAAKBEEN(RAND) —————

Kaart 61, pag. 197

DC 01 (1931) (022), DC 02 (1932) (005), DC 27 (1955) (030a, 030b), N 10 (1961) (034), N 106 (2001) (010), N 109 (2001) (039), N 84 (1981) (016), ZND 49 (1958) (009a); Beenen, P. (1973) (213).

Een van de beide kaken, de bovenkaak of de onderkaak.

Als lexicale variant van **raak** (Mnl. *rake*) kan *raken* zowel meervoudsvorm zijn als voorkomen in enkelvoudige betekenis (cfr. WNT), vgl. ook Du. 'Rachen': keelopening.

Daarnaast komt **raak** ook voor als benaming voor het GEHEMELTE.

raak (ook *raken*, *rachen* (*du.*)): alg. in Nl.Lb. en Maaskemp.; ook in Kinrooi, Geistingen, Lanklaar, Meeswijk, Mechelen-aan-de-Maas, Veldwezelt, Eigenbilzen en Tongeren.

rakel (ook *rakels* (*mv.*)): freq. in het uiterste zuiden van het Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds.

kaakbeen: Rekem, Overpelt, Kaulille en Hechtel.

kaaksbeen: alg. Westlb. en Brab.Lb.; ook in Zutendaal, Vliermaal, Tongeren en Lommel.

kaak (ook *kaken* (*mv.*)): Nieuwenhagen, Waubach, Tegelen, Neer, Geleen, Valkenburg, Tungalroy, Ophoven, Zutendaal, Obbicht, Wijk, Kanne, Hoeselt, Achel, Blerick, Venlo, Wanssum en Oirlo.

kakement: Bunde.

rand: Eksel.

kaakrand: Broekhuizen en Beegden.

raakrand: Roermond.

tandrand: Tegelen.

tandvlees: Susteren, Klimmen, Hechtel en Gingelom.

kinnebak: Hamont, Neerpelt en Hees.

bakkes: Horn en Bokrijk.

kieuw: Ottersum.

kiefer (*du.*): Kerkrade.

gebiss (*du.*): Kerkrade.

geschaar: Brunssum.

schaar: Opglabbeek.

been: Diepenbeek.

KAAKGESTEL —————

Kaart 62, pag. 197

DC 01 (1931) (022), DC 27 (1955) (030a, 030b), N 106 (2001) (011), N 84 (1981) (016).

De beide kaken (onder- en bovenkaak) tezamen, de kaakbeenderen als een geheel beschouwd.

kakement: freq. in Nl.Lb.; ook in Opglabbeek en Boorseem.
geschaar: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Roggel, Heel, Linne, Ell, Ophoven, Stevensweert, Maastricht, Bunde en Eksel.
schaar: Kunrade, Kesseleik, Kapel-in-'t-Zand, Klimmen, Bocholt, As, Born, Stein, Maastricht, Peer, Houthalen, Kerhoven en Venray.
kaak: Thorn, Genk, Bilzen en Leopoldsburg.
kaken (mv.): freq. in Belg.Lb., zeldz. in Nl.Lb.
wangen (mv.): Kinrooi, Reppel, Bree, Gruitrode, Rekem en Eigenbilzen.
bakkes: Neer, Ten-Esschen/Weustenrade, Neeroeteren, Caberg, Eigenbilzen, Wellen, Borgloon en Venray.
kakenbakkes: Schinnen.
kakesement: Kapel-in-'t-Zand.
bakkesement: Noorbeek.
raak (*raken, rachen (du.)*): Kerkrade en Eys.
baard: Noorbeek en Terlinden.
mond: Eigenbilzen.
muil: Achel en Swalmen.
muilwerk: Tungleroy.
kin: Caberg.
kinbak: Merkelbeek.
kinnebak: Hoepertingen.
gebit: Montzen.
gelid: Eksel.
gezicht: Eigenbilzen.
stomp: Melick.

WANG

Kaart 63, pag. 198

DC 01 (1931) (022), DC 27 (1955) (029a, 029b, 030a, 030b), Lk 05 (1955) (029a, 029b), ZND 36 (1941) (021); Boorseem Wb. (046), Hasselt Wb. (515), Kerkrade Wb. (051), Kortessem Wb. (583),

Maastricht Wb. (166), Sittard Wb. (202), Tungleroy Wb. (015).

Elk van de beide, bij het jukbeen geronde, vlezige zijanten van het aangezicht tussen de slaap of het oog en de onderkaak.

De opgaven **kaak** in het westen sluiten aan bij de rest van Vlaanderen, waar men geen dialectwoord 'wang' kent en uitsluitend 'kaak' bezigt voor WANG (vgl. Van Ginneken (1933)). De opgaven **bakke** in het oosten zijn verwant aan het Du. *Backe*.

wang: freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar. en Geullds.

wangetje (*wangske*): Beek, Bree, Eijsden en Lommel.

kaak: freq. Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb., ook in Putbroek, Weert, Bocholt, Neeroeteren, Genk, Maastricht, Vlijtingen, Diepenbeek, Spalbeek, Hasselt en Lommel.

bak: Urmond en Raeren.

bakke: alg. Ripuar., freq. Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Sint-Pieters-Voeren, Vlodrop en Blerick.

bakkes: Vaals, Roermond, Vlodrop, Maasbracht, Stevensweert, Berkelaar, Holtum, Wijchmaal, Venlo, Bergen en Venray.

kum: Wjlre, Sint-Pieters-Voeren, Ulestraten, Mheer, Moelingen, Eijsden en Val-Meer.

kummetje (*kummeke*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Geulle.

kumbak: Bingelrade, Oirsbeek en Nuth/Aalbeek.

kummik: freq. Centr.Maaslds., verspr. in aansluitend Zuid.Oostlb.

kieuw: Wanssum.

gezicht: Berkelaar en Schinveld.

aangezicht: Maasbracht.

gevreest: Vlodrop.

happes: Vlodrop.

kinnebak: Blerick.

dubbele kin (*dubbel kin*): Venlo.

koon: Ulestraten.
opzij: Geleen.
van bezijden: Lottum.
zijkant: Sint-Truiden.

BOLLE WANGEN

N 10 (1961) (032), N 109 (2001) (038).

Een informant uit Maastricht noteerde eveneens **papblazer** voor een 'persoon met bolle wangen' en voor Hasselt werd het bijvoeglijk naamwoord **gesput** opgegeven. Voor Nuth/Aalbeek is ook de uitdrukking **een kop wie een riet-hamer** opgetekend en in Tongeren noteerde een informant als toelichting **kwaddelen** voor 'afhangende wangen'.

bolle wangen (ook *bol wangen*): verspr. Oostlb., Horns en Trichterlds.; ook in Ubachsberg, Grevenbicht/Papenhoven, Diepenbeek, Peer, Bokrijk, Tessenderlo, Halen, Venlo, Venray en Horst.
bolle wangetjes (*bol wangskes, bolle wangskes*): Sittard, Ulestraten, Weert, Berg-aan-de-Maas en Oost-Maarland.
wangetjes (*wangskes*): Veldwezelt.
volle wangen (*vol wangen*): Baarlo en Horn.
volle maan (ook *vol maan, volle maand*): Kelmis, Mechelen, Moresnet, Valkenburg, Tongeren, Hasselt, Kwaadmechelen, Velden, Middelaar en Wanssum.
gezicht wie een volle maan (*een gezicht wie een vol maan*): Panningen.
volle maansgezicht (ook *vol maansgezicht*): Heerlerheide, Tegelen, Herten (bij Roermond), Maasniel, Ulestraten, Nederweert, Weert en Urmond.
vol gezicht: Rimborg en Mesch.

dikke wangen: Baexem, Swalmen, Valkenburg, Klimmen, Thorn, Meeswijk, Obbicht, Mechelen-aan-de-Maas, Hoeselt, Overpelt, Hasselt, Beverlo, Wellen, Gors-Opleeuw, Jeuk, Wanssum en Broekhuizen.
dikke bakken: verspr. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Brunssum en Hoensbroek.
dikke bakkes: Voerendaal.
dikke muil: Guttecoven.
dikke kummiken: Neerbeek en Puth.
flinke kummetjes (*flinke kummetjes*): Elsloo.
ronde wangen (ook *ron wangen*): Oplabbeek, Lanklaar, Mechelen-aan-de-Maas, Hamont, Overpelt en Houthalen.
rond van wangen: Lommel.
rond bakke: Montzen.
rond gezicht: Stein.
ronde appeltjes (*rong appelkes*): Tegelen.
appeltje: Kerkrade.
appelwangen: Leveroy en Eksel.
appelwangetjes (*appelwangskes*): Ell, Heugem en Kanne.
appelenwangen: Maastricht.
appelenwangetjes (*appelenwangskes*): Maastricht.
pommekop: Meers.
tomaten: Lommel.
toetwangen: verspr. Noord.Oostlb., Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Schimmert, Valkenburg, Boeket/Heisterstraat, Achel, Blerick en Venlo.
toetswangen: Meerssen.
toeters: Sint-Truiden.
blaaswangen: Limbricht en Heerlerheide.
blaasbakke: Kerkrade.
blaaskaken: Tessenderlo en Zelem.
opgeblazen wangen: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Bree, Meeswijk, Neerpelt en Meijel.
opgeblazen bakke: Bocholtz.
opgeblazen kaken: Hasselt.

spoeswangen: Sevenum.
kakwangen: Roermond,
 Echt/Gebroek, Maastricht,
 Sint-Pieter, Lauw en Venlo.
kakkewangetjes (*kakkewangskes*):
 Venlo.
kaakwangen: Sint-Truiden.
kwakwangen: Paal.
poepwangen: Boekend.
protswangen: Valkenburg.
blote kont: Weert.
melkmik: Hasselt.
hangwangen: Tegelen, Baarlo,
 Ittervoort, Peer en Oirlo.
hangenbakke: Kelmis.
zwabberkaken: Lommel en
 Gingelom.
zwabberwangen: Bocholt.
zwadderwangen: Eigenbilzen.
bobbelwangen: Hasselt en
 Tongeren.
vaderwang: Weert.
bellefleuren (<fr.): Heel en
 Moresnet.
bobbes: Rothem.
dikkop: Herten (bij Roermond).
dikmuil: Neeroeteren.
papkop: Blerick.
papmuil: Neeritter en Meers.

KUILTJE (IN DE KIN OF WANGEN)

Kaart 64, pag. 198

DC 21 (1952) (003c), N 84 (1981) (013),
 N 106 (2001) (013), ZND 29 (1938) (012b);
 Beverlo Wb. (140);
 Beenen, P. (1973) (167).

Een kleine holte in de wangen of kin van sommige mensen, hetzij aangeboren hetzij als gevolg van bepaalde gelaatsbewegingen.

kuiltje (ook *kuilke*, *kuileke*, *kuiltje*):
 alg. in Nl.Lb., Horns, Maaskemp,
 en Centr.Maaslds., freq. in overig
 Lb.

kinkuiltje (*kinkuilke*): Heythuysen.
kuil: Sint-Truiden en Lontzen.
kotje (ook *kotsje*, *kotteke*): freq.
 Bilzerlds., Tongerlds., Westlb.
 en Truierlds.; ook in Eupen,
 Helden/Everlo, Ospel, Weert,
 Kanne, Leopoldsburg,
 Kwaadmechelen en Lommel.
kot: Oostham en Beverlo.
putje (ook *putsje*, *putteke*): freq. in
 het noordwesten van Belg.Lb.;
 ook in Maasniel, Schimmert,
 Maastricht, 's-Herenelderen,
 Sint-Lambrechts-Herk en Jeuk.
lokje (*lokske*): Nuth/Aalbeek,
 Valkenburg, Noorbeek en Born.
gaatje (ook *gateke*, *gaatsje*): Maaseik,
 Alken en Zichen-Zussen-Bolder.

JUKBEEN

Kaart 65, pag. 199

N 84 (1981) (013), N 106 (2001) (012).

Wangbeen onder het oog. Het jukbeen is een van de aangezichtsbeenderen aan weerszijden van de schedel tussen bovenkaak, voorhoofdsbeen, slaapbeen en wiggebeen. Voor Geleen is ook de uitdrukking **knokerig gezicht** opgetekend.

jukbeen (ook *jukbee*): freq. Horns;
 ook in Simpelveld, Niewenhagen,
 Gulpen, Reuver, Posterholt,
 Schimmert, Bocholt, Bree,
 Echt/Gebroek, Stein, Geulle,
 Maastricht, Sint-Pieter,
 Eigenbilzen, Achel, Eksel,
 Zolder, Houthalen, Zonhoven,
 Hoepertingen, Kerkhoven,
 Loksbergen, Lommel, Blerick,
 Venlo en Meerlo.
juk: Tessenderlo en Peer.
koon: freq. Oostlb.; ook in Tungalroy,
 Ophoven, Bocholt, Zutendaal,
 Born, Stein, Maastricht, Achel,
 Jeuk, Blerick, Venlo en Venray.

koontje (*koonke*): Weert, Maasniel en Stein.
wang: Bree, Neeroeteren, Maastricht en Boekend.
wangbeen: Heythuysen, Kanne, Peer, Alken en Jeuk.
knook van de wang: Kanne.
knook: Meijel, Rekem en Wolder/Oud-Vroenhoven.
kaakbeen: Eksel en Oplabbeek.
kaaksbeen: Zolder.
bovenkaak: Caberg.
kaken (mv.): Leopoldsburg.
bakke: Kunrade en Vaals.
bakkes: Maastricht.
kinbakke: Merkelbeek.

NEUS: SPOTNAMEN ———

Kaart 66a, pag. 199
 Kaart 66b, pag. 200

DC 01 (1931) (010), N 10 (1961) (029),
 N 106 (2001) (022, 023), N 109 (2001) (064),
 N 84 (1981) (014, 015), SGV (1914) (025),
 ZND 05 (1924) (016), ZND 39 (1942) (027a);
 Beverlo Wb. (173), Boorseme Wb. (048).

De neus is het vooruitstekende deel in het midden van het aangezicht tussen het voorhoofd en de mond. Hij is het zintuig van de reuk.

Voor het begrip 'neus' zelf is er geen lexicale variatie opgetekend. In de onderstaande lemmatekst staan de algemeen gangbare schertsende benamingen voor de neus. Aan het einde van in het lemma staan enkele uitdrukkingen.

gevel: freq. in heel Lb. behalve in het zuidwesten van Belg.Lb.

gever: Hees.

voorgevel: Nunhem, Herten (bij Roermond), Boukoul, Schinveld, Oirsbeek, Mesch, Kinrooi, Bree, As, Holtum, Urmond, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Bilzen, Afferden en Meijel.

voordeur: Oirlo.

snuit (ook *snoet*, *snuite*): freq. in Belg.Lb., zeldz. Oostlb. en Horns; ook in Waubach, Rimburch, Boekend, Nederweert, Weert, Venray en Blitterswijk.

snuitje: Hasselt.

snuiter (*snoeter*): Hoensbroek.

snuitserd (*snoetserd*): Oost-Maarland.

snuits (*snoets*): zeldz. Oostlb. en Trichterlds.; ook in Grathem, Thorn, Meeswijk, Boorseme, Eigenbilzen en Val-Meer.

tul (ook *teel*, *teule*, *tuul*): freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb., verspr. Zuid.Oostlb.

tulder: verspr. Zuid.Oostlb., zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Voerendaal, Bunde en Itteren.

kuit (ook *koet*): freq. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Neeritter en Ittervoort.

kokker (ook *koker*): freq. Noord.-Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerheide, Schaesberg, Weert, Urmond, Meers, Sint-Pieter, Heugem en Hamont.

kokkerd: zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Baexem, Roermond, Sittard, Weert, Maastricht, Blerick, Venlo en Meijel.

kokkel (ook *kokel*): freq. Trichterlds., zeldz. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld en Tongeren.

kokkerel: Klimmen en Heugem.

fok: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Waubach, Baexem, Nederweert, Weert, Maasbracht, Bocholt, Bunde, Lommel en Venlo.

fokkerd: Brunssum, Nuth/Aalbeek en Valkenburg.

snotfokker: Tegelen.

snotkokker (*snotkoker*): verspr. Kleverlds.; ook in Tegelen, Panningen, Baarlo, Stein en Venlo.

snotkokkerd: Weert.

snotskokker (*snotskoker*): Tegelen en Ulestraten.
snotterkokker (*snoterkoker*): Kinrooi.
snotterneus: Tungelroy en Leveroy.
snotneus: Ell, Berg-aan-de-Maas, Velden, Wanssum en Oirlo.
snotfabriek: Ulestraten.
snotharen: Tegelen.
snotterharen: Montfort.
snotspomp: Ulestraten.
snotter: Blerick en Belfeld.
snotterd: Gennep.
snottoet: Tegelen.
toet: Weert.
tuitel (ook *tottel*): verspr. Zuid.-Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.
tuitler: Geleen.
teunis: zeldz. Oost.Zuidlb.; ook in Kerkrade en Klimmen.
teulis: Kerkrade.
toepes: Hoensbroek.
bikkel (ook *biggel*): Ubachsberg, Klimmen, Meeswijk, Urmond en Maastricht.
tomaat: Houthalen, Hasselt, Beverlo, Alken, Leopoldsburg en Tessenderlo.
tomatenneus: Beverlo.
pompoen: Tessenderlo.
komkommer: Broekhuizen en Klimmen.
gurk (ook *joerk*): Middelaar en Tegelen.
kroot: Obbicht.
beer: Hasselt.
brombeer: Hasselt.
aardbeer (*ebber*): Tongeren.
neus wie een aardbeer (*neus wie een ebber*): Hoeselt.
dikke patat in het gezicht: Moresnet.
zuipneus: Neer en Echt/Gebroek.
pintneus: Maastricht.
schnapsneus: Nunhem.
jeneverneus: Beverlo.
jeneversnuit: Hasselt.
champagnesnuit: Hasselt.
domper: Tegelen, Beegden, Bocholt en Tongeren.

domphoren: Koersel.
kaarsendomper: Hasselt en Beverst.
kaarsensmoker: Tongeren.
smoker: Tongeren.
klomp: Montzen, Panningen, Echt/Gebroek, Rekem, Kanne en Vliermaal.
neus wie een klomp: Neer en Berg-aan-de-Maas.
neus wie een klompje (*neus wie een klompke*): Nunhem.
stomp: Overpelt, Roermond en Kanne.
tomp: Montfort.
tromp: Gors-Opleeuw.
fomp: Lommel, Paal en Tegelen.
fom (ook *voem*): Venlo en Opheers.
fop: Boekend, Baarlo en Overpelt.
slurf: Venlo en Tongeren.
bottel: Guttecoven en Sittard.
jodenneus: Sittard, Valkenburg, Meeswijk en Mechelen-aan-de-Maas.
jodensnuit: Hasselt.
papegaaiensnuit: Hasselt.
doggensnuit: Hasselt.
haviksneus: Beverlo.
bokersneus: Beverlo.
dogneus: Heerlerheide.
langneus: Mechelen-aan-de-Maas.
platneus: Maastricht.
stoepneus: Schinveld.
zippneus: Heerlerheide.
zwamneus: Weert.
dure neus (*duur neus*): Sittard.
grote neus: Wijlre.
kromneus: Mechelen-aan-de-Maas.
neusje (*neuske*): Rimburch.
neuzerienes: Kerkrade.
bakke (*pakke*): Buggenum.
boortoren: Kerensheide.
doppes: Heerlen.
façade (fr.): Hees.
front: Beegden.
gaffel: Hasselt.
gomper: Venlo.
haak: Kaulille.
kegel: Reuver.
klink: Hasselt.
mop: Tegelen.

pulverheur: Klimmen.
pompernel: Thorn.
prut: Sint-Truiden.
schouw: Tongeren.
sneb (*snep*): Jeuk.
snuffel: Leveroy.
snufferd: Roermond.
stütz (du.) (*stots*): Maastricht.
suts: Maaseik.
trechter: Eijsden.
versluf: Tongeren.
wroet: Beverlo.
van Nazareth zijn: Heel.
van Asenray zijn (*van Nazerooi zijn*): Heel.
vergunning hebben: Ell.
neus wie een foekepot: Nunhem.
een fatsoenlijke mens mag aan de deur staan: Herten (bij Roermond).

LANGE NEUS

Kaart 67, pag. 200

N 84 (1981) (014), N 106 (2001) (023),
 ZND 39 (1942) (027a).

In de onderstaande lemmatekst komen de benamingen voor een lange neus aan bod. Voorts is voor Eksel ook de vergelijkende uitdrukking **neus gelijk een herenpeer** opgetekend en voor Hechtel **neus wie een stekkerhaak**.

lange neus (meestal *lang neus*): freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Lb. (behalve het Weertlds.), Westlb., Truierlds., Noorderkemp. en Zuiderkemp., verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Montzen, Lommel en Meijel.
flinke neus: Schimmert.
gevel: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Wijlre, Gulpen, Ten-Esschen/Weustenrade, Gronsveld, Kinrooi, Ophoven, Maaseik, Lanklaar, Kanne, Eigenbilzen, Hoeselt,

Achel, Eksel, Zolder, Tessengerlo en Venlo.
grote gevel: Paal, Lommel, Meijel en Sevenum.
lange gevel: Tessengerlo, Meerlo en Houthalen.
goede gevel (*goeie gevel*): Koersel, Herten (bij Roermond) en Ellikom.
flinke gevel: Maasbree en Thorn.
schone gevel: Sittard en Eys.
forse gevel: Venray.
voorgevel: Bree en As.
lange voorgevel: Meijel.
schone voorgevel: Herten (bij Roermond).
snuit: verspr. Truierlds.; ook in Waubach, Tongeren, Koersel en Loksbergen.
lange snuit (meestal *lang snuit*): freq. Maaskemp., Dommellids., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Kinrooi, Lauw, Muizen en Montenaken.
tul: freq. Oost.Zuidlb.
lange tul (*lang tul*): verspr. Ripuar. en Oost.Zuidlb.
kokkel (ook *kokel*): verspr. Trichterlds.; ook in Simpelveld en Stein.
lange kokkel (*lang kokkel*): Maastricht.
kokker (ook *koker*): Reuver, Susteren, Schinnen, Ell, Haler en Venlo.
kuit: Blerick, Boekend en Kapel-in-'t-Zand.
lange kuit (*lang kuit*): Roermond, Swalmen en Vlodrop.
kuif: Neeroeteren en Maaseik.
toet: Loksbergen.
tuitel (ook *tottel*): Geleen, Schimmert, Rekem en Maastricht.
lange tuitel: Rotem.
fok: Venlo, Bocholt en Hulsberg.
lange fok: Lommel.
fokker: Born en Nieuwstadt.
kaarsendomper: Caberg, Bilzen, Kaulille en Gors-Opleeuw.
domphoren: Bocholt en Montfort.
domper: As.

kapstok: Hoepertingen en Gors-

Opleeuw.

joekel: Gennep en Kanne.

spitsneus: Swalmen en Mheer.

wipneus: Tessenderlo.

steekneus: Weert.

puntneus: Maastricht.

stompneus: Tungalroy.

jodenneus: Merkelbeek.

nazareth: Ospel.

vonk: Loksbergen.

larp: Loksbergen.

patat: Loksbergen.

gurk (*joerk*): Venlo.

lange gurk (*lang gurk*): Lutterade.

lange snuffel: Kinrooi.

lange tromp (*lang tromp*):

Hoepertingen.

torentje (*toreke*): Oirsbeek.

sneb (*sneep*): Borgloon.

tokes (*tokus*): Venray.

DIKKE NEUS

Kaart 68, pag. 201

N 10 (1961) (029, 031), N 106 (2001) (022, 023), N 109 (2001) (035, 064), N 84 (1981) (014, 015), ZND 39 (1942) (027a);

Boorseem Wb. (048), Tungalroy Wb. (016).

In de onderstaande lemmatekst worden verschillende dialectbenamingen voor een dikke neus behandeld.

Voorts is voor Eksel ook de uitdrukking **goed bedeed zijn** opgetekend.

Op de kaart zijn alleen de trefwoorden opgenomen die niet voorkomen bij het algemenere lemma NEUS:

SPOTNAMEN.

dikke neus: verspr. Oost.Zuidlb.;

ook in Reuver, Roermond, Posterholt, Brunssum, Wijnandsrade, Geistingen, Thorn, Stevensweert, Bree, Zutendaal, Stein, Maastricht, Bilzen, Eigenbilzen, Val-Meer, Hoeselt, Hoepertingen en Kerkhoven.

dikke rode neus: Peer.

klomp: verspr. Zuid.Oostlb.; ook

in Heerlen, Epen, Montzen, Panningen, Kesseleik, Maaseik, Echt/Gebroek, Maastricht, Kanne, Vliermaal en Tongeren.

dikke klomp: Rekem.

neus wie een klomp: Neer, Herten

(bij Roermond), Berg-aan-de-Maas en Boorseem.

neus wie een klompje (*neus wie een klompke*): Nunhem.

tromp: verspr. Lonerlds.; ook in

Weert, Jeuk, Tessenderlo en Loksbergen.

neus wie een tromp: As.

trompneus: Genk.

tomp: Eksel.

stomp: Roermond, Geleen,

Ophoven, Kanne, Overpelt en Venlo.

stompneus: verspr. Horns; ook in

Heythuysen, Swalmen en Maastricht.

stompneusje (*stompneuske*):

Hechtel.

stompe neus: Schimmert.

stompe gevel: Meerlo.

stompe voorgevel: Meijel.

domper: verspr. Maaskemp.; ook in

Tegelen, Beegden, Montfort, Tongeren, Zolder, Boekend en Venlo.

kaarsendomper: As, Caberg,

Bilzen, Beverst, Hoeselt, Kaulille, Zolder, Hasselt en Gors-Opleeuw.

domphoren: Koersel, Bocholt en

Montfort.

kokkel (ook *kokel*): verspr.

Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Brunssum, Gronsveld en Tongeren.

dikke kokkel: Caberg.

kokker (ook *koker*): Reuver,

Roermond, Ell en Sint-Pieter.

dikke kokker (*dikke koker*): Meijel.

flinke kokker (*flinke koker*): Oirlo.

kokkerd: Maastricht.

kokkerel: Klimmen.

konkernol: Doenrade.

snuit: Waubach, Kinrooi, Bilzen, Hechtel en Vorsen.
dikke snuit: Achel, Kaulille, Alken en Wellen.
kuit: Neer, Haelen, Kapel-in-'t-Zand en Blerick.
dikke kuit: Swalmen en Vlodrop.
kuif: Maaseik.
tul: Heerlen en Vijlen.
dikke tul: Nieuwenhagen, Kerkrade en Eys.
dikke tulder: Noorbeek en Terlinden.
gevel: Ten-Esschen/Weustenrade, Simpelveld en Heerlerbaan/Kaumer.
ferme gevel: Eksel en Kinrooi.
voorgevel: Bilzen.
tuitel: Susteren en Geleen.
tuit: Tungelroy.
tomaat: Lauw, Eksel, Houthalen en Loksbergen.
komkommer: Gennep.
gurk (*joerk*): Blerick.
biet: Gors-Opleeuw.
patat: Bilzen, Sint-Truiden, Leopoldsburg en Loksbergen.
patatenneus: Lanklaar.
aardappel (*erpel*): Stevensweert.
aardbeer: Weert.
aardberenneus (*ebberenneus*): Bilzen.
neus wie een herenpeer: Tungelroy.
soepneus: Wijnandsrade.
zuipneus: Sevenum en Kunrade.
schnapsneus: Nunhem.
jeneverneus: Eksel en Bilzen.
jeneversnuit: Eksel en Peer.
handige tap (*hennigen tap*): Eksel.
dop: Blerick.
dopneus: Sevenum en Oirsbeek.
knop: Posterholt.
knopneus: Vaals.
kopneus: Maastricht.
fok: Lommel.
fokneus: Bocholt.
fopneus: Venray, Maasbree en Venlo.
mop: Venlo.
mopneus: Swalmen.

mops: Neeroeteren.
mopsneus: Echt/Gebroek.
mots: Maastricht.
topneus: Venray.
jodenneus: Merkelbeek en Bilzen.
ballonnetjesneus (*ballonnekesneus*): Eksel.
doggenneus: Maastricht.
dul neus: Montfort.
langneus: Melick.
beitel: Lanklaar.
dikke trut: Eksel.
joekel: Eigenbilzen.

KLEINE NEUS

Kaart 69, pag. 201

DC 37 (1964) (001a), ZND 39 (1942) (027b).

kleine neus (ook *klein neus*): Gulpen, Baarlo, Noorbeek, Rekem, Neerpelt, Kaulille, Peer, Zolder, Hechtel, Zonhoven, Kortesseem, Wilderen, Tessenderlo, Velden, Heijen, Siebengewald en Merselo.
klein neusje (ook *klei(n) neuske*): alg. in heel Lb.
neusje (*neuske*): Bilzen, Hoepertingen, Sint-Truiden en Montenaken.
snuitje (ook *snoetje, snuitsje*): Ellikom, Tongeren, Neerpelt, Hoepertingen, Velm en Sint-Truiden.
klein snuitje (ook *klein snoetje, klei(n) snoeteke, klei snuitje, klei(n) snuitsje*): freq. Demerkemp., verspr. Maaskemp.; ook in Stokkem, Rekem, Hamont, Kaulille, Peer, Sint-Lambrechts-Herk, Ulbeek, Herk-de-Stad, Montenaken en Jeuk.
kleine snuit (*klein snuit*): Sint-Lambrechts-Herk en Genk.
kleine snuiter (*klei snuiter*): Helchteren.
korte neus: Hechtel, Montenaken en Vlijtingen.

stompneus: Hechtel, Rotem en Sint-Truiden.
stompneusje (*stompneuske*): Koersel.
stompje (*stompke*): Stokkem en Tongeren.
stoepneusje (*stoepneuske*): Ellikom.
fijn neusje (*fijn neuske*): Paal.
bull-dog: Montenaken.
piepneusje (*piepneuske*): Lommel.
wipneus: Koersel.
wipneusje (ook *wipneuske*): Tessenderlo en Genk.

WIPNEUS

Kaart 70, pag. 202

DC 01 (1931) (010), N 10 (1961) (029, 031), N 109 (2001) (035), ZND 39 (1942) (027a, 027b).

Korte neus met een opwaarts gerichte neuspunt.

Het trefwoord **hups** is verwant aan Du. 'hübsch' en betekent mooi, schoon, sierlijk.

Voor Echt/Gebroek is ook de uitdrukking **neus waar het inregent** opgetekend en voor Hasselt **snuit waar het aan inregent**.

wipneus: alg. in heel Lb.
wipneusje (ook *wipneuske*): verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Rimbürg, Nunhem, Bree, Genk en Tessenderlo.
wipsnuit: Neerpelt en Sint-Truiden.
wipsnuitje (ook *wipsnuiteke*): Eksel, Jeuk en Hasselt.
wipperd: Maasniel.
stoepneus: Montzen, Tegelen, Maastricht en Lauw.
stoepsneus: Kelmis.
stoepneusje (*stoepneuske*): Swalmen.
stoetneus: Maastricht.
dogneus (ook *dokneus*): Tegelen en Klimmen.

doggenneus: Rothem en Gronsveld.
dopneus: Klimmen.
topneus (ook *toepneus*): Baexem, Neerbeek en Geleen.
spitsneus: Ottersum en Vorsen.
steekneus: Blerick.
stompneus: Swalmen.
stompneusje (*stompneuske*): Hechtel.
stütz (du.) (*stots*): Maastricht.
snuitje: Neeroeteren.
snuitsje (*snuitske*): Veldwezelt.
snuit omhoog: Hasselt.
wijsneus: Voerendaal.
wenkneus: Mechelen.
pukneus: Montfort.
fopneus: Tegelen.
kokkerel: Elsloo.
boel: Heerlen.
roetsjbaan: Kerkrade.
kapstok: Leopoldsburg.
pinnige neus: Gingelom.
opgedraaide neus: Meeswijk.
opgeschroefde neus: Eigenbilzen.
hupse neus: Sittard.

NEUSVLEUGEL

Kaart 71, pag. 202

DC 01 (1931) (011), N 10b (1961) (009), N 106 (2001) (021).

De beweeglijke buitenwand van een neusgat.

neusvleugel (ook *nase-vleugel*): alg. in heel Lb.
vleugel: Hasselt en Houthem.
neusvleuger: Hoepertingen, Opheers, Sint-Truiden en Loksbergen.
vleuger: Alken.
neuswand: Venray.

NEUSGATEN

Kaart 72, pag. 203

N 10 (1961) (028), N 109 (2001) (036);
Beverlo Wb. (173), Hasselt Wb. (316).

De twee uitwendige openingen van de neusholte boven de mond. Voor Hoeselt is voor 'grote neusgaten' de schertsende uitdrukking **neuskotten wie een kelderkot** (*neuskotter wie een kallerkot*) opgetekend.

neusgaten (ook *neusgater*): alg. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Centr.Maaslds.; ook in Schimmert, Bree, Neeroeteren, Maastricht, Smeermaas, Wijk, Hamont, Overpelt, Bokrijk, Opheers, Gingelom, Sint-Truiden, Zelem en Halen.

neuzengaten (*neuzengater*): Middelaar en Wanssum.

neuslokken (ook *neuslokker*; *naselokker*): alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Trichterlds., zeldz. Centr.Maaslds.

neuskotten (ook *neuskotter*): alg. in Belg.Lb. behalve in het uiterste zuidwesten; ook in Berg-aan-de-Maas.

briesgaten: Stein.

gaten (*gater*): Vlodrop.

OOR

DC 01 (1931) (008), RND (081a), ZND 05 (1924) (032), ZND A2 (1940sq) (417).

Het gehoororgaan. Als lichaamsdeel wordt deze benaming gebruikt om het zichtbare gedeelte van het uitwendige oor te benoemen.

Voor Wijlre is voor 'grote oren' de benaming **lepels (mv.)** (*lepelen*) opgetekend.

oor: alg. in heel Lb.

losch: Urmond en Bunde.

OORLEL

Kaart 73, pag. 203

DC 01 (1931) (009), N 10b (1961) (008),
N 106 (2001) (016);
Tungelroy Wb. (016).

Het afhanginge lapje aan de onderzijde van de oorschelp.

Vgl. voor de trefwoorden **oorlap** en **oorlapje** het Du. 'Ohrläppchen (oorlel)'.

oorlel: freq. in heel Lb. behalve in het Geullds.

oorlelletje (*oorlelke*, *oorlelleke*): Schimmert, Buchten, Rekem, Eksel en Zolder.

lel: freq. Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds., zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Spekholzerheide, Kessel, Bunde, Smeermaas, Houthalen, Hasselt, Tessenderlo, Zelem, Lommel, Middelaar, Well en Oirlo.

lelletje (*lelke*, *lelleke*): Haelen, Swalmen, Schinnen, Meerssen, Stevensweert, Neeroeteren, Hees, Eijsden, Tongeren, Neerpelt, Hechtel, Hasselt, Leopoldsburg en Tessenderlo.

oorlapje (ook *oorlapke*, *oorlapsje*): alg. Ripuar. en Geullds.; ook in Koningsbosch en Arcen.

oorlap: Vaals, Gemmenich, Arcen en Merselo.

oorschelp: Bocholt.

RECHTSTAANDE OREN

N 10 (1961) (027), N 109 (2001) (034);
Boorseem Wb. (048).

flaporen: verspr. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds.,

Tongerlds., Dommellds., Demerkemp. en Truierlds.; ook in Kerkrade, Bocholtz, Heerlerheide, Bree, Blerick en Venlo.

flappen: Leopoldsburg.

laporen (ook *laboren*): Nieuwenhagen, Tegelen, Haelen, Stevensweert, Urmond en Sevenum.

lapsoren: Kerkrade, Mechelen, Neerbeek, Puth, Stein en Hasselt.

fikoren: verspr. Oostlb.; ook in Schaesberg, Oost-Maerland, Boekend, Wanssum en Broekhuizen.

fikse oren: Achel.

fiksoortjes (*fiksoorkes*): Schimmert, Grevenbicht/Papenhoven, Berg-aan-de-Maas, Meers en Middelaar.

fikoortjes (*fikoorkes*): Roermond, Meeuwen, Kerensheide, Overpelt, Sint-Truiden, Lommel, Blerick en Afferden.

fikoren: Nieuwenhagen, Ulestraten, Leveroy, Maastricht en Kwaadmechelen.

fikjes (*fikskes*): Lommel.

ezelsooren: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Gemmenich, Kelmis, Heerlen, Schaesberg, Moresnet, Montzen, Baarlo, Baexem, Posterholt, Sittard, Valkenburg, Weert, Wijk, Tongeren, Peer, Hechtel, Hasselt, Ginkelom, Blerick en Ottersum.

ezelsoortjes (*ezelsoorkes*): Neeritter.

varkensooren: Heerlerheide, Meerssen, Roosteren en Tessenderlo.

varkensoortjes (*varkensoorkes*): Schinveld.

muizenoren: Voerendaal.

muizenootjes (*muizenoorkes*): Heel en Urmond.

konijnsoren: Roermond en Hechtel.

hazenoortjes (*hazenoorkes*): Sittard.

hondsoren: Tongeren.

foxoren: Lanklaar en Gronsveld.

oren wie een geit: Montfort.

oren wie krotenbladeren: Berg-aan-de-Maas.

oren wie notenbladeren: Leveroy.

moesbladeren (*moosblaar*): Hoensbroek en Nieuwenhagen.

spitsoren: Mechelen, Reuver, Hoensbroek, Schimmert, Klimmen, Berg-aan-de-Maas, Veldwezelt en Sint-Truiden.

spitse oren: Neerpelt en Holtum.

spitsootjes (*spitsoorkes*): Rimborg, Boukoul, Leuken en Roosteren.

steekoren: Ulestraten, Veldwezelt, Eigenbilzen, Beverst, Koersel, Paal en Lommel.

steekootjes (*steekoorkes*): Houthalen.

steil oren: Bocholt en Neeroeteren.

steil oortjes (*steil oorkes*): Opglabbeek.

staande oortjes (*staande oorkes*): Eksel.

uitstaande oren: Roermond.

rechtstaande oren: Kanne.

rechte oren: Beverlo.

grote oren: Peer.

flatsoren: Ell, Bree en Opglabbeek.

lotsoren: Hoepertingen en Gors-Opleeuw.

platoren: Hoensbroek.

schoteltjes (*schotelkes*): Bree.

wawa's: Tegelen.

windvangers: Sint-Pieter.

MOND: SPOTNAMEN ———

Kaart 74, pag. 204

DC 01 (1931) (012), RND (086), SGV (1914) (024), ZND 01 (1922) (880, 892), ZND 31 (1939) (033a), ZND m (Coomans, Drieskens, GrGr, Langohr, Mathys, Michiels, Raymaekers, Thomassen, Vanderbeeken, Welter).

De mond is de holte in het hoofd die toegang geeft tot het spijsverteringskanaal en waarvan de buitenkant gevormd wordt door de lippen. Voor het begrip 'mond' zelf is er geen

lexicale variatie, overall is **mond** opgetekend. In de onderstaande lemmatekst komen de schertsende benamingen voor de mond aan bod. Voor Lommel is ook **grote toon** opgetekend.

muil (ook *moel*): alg. in Nl.Lb. en in het oosten van Belg.Lb., freq. in overig Lb.

muilwerk (*moelwerk*): Urmond en Maastricht.

muilbakkes (*moelbakkes*): Urmond.

bakkes: freq. Westlb., Truierlds. en Brab.Lb., verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Heel, Grathem, Beverst en Lommel.

schuurpoort: verspr. Truierlds.; ook in Bunde, Kuringen, Ulbeek en Rijkel.

schuurdeur: Leopoldsburg.

schuur: Leopoldsburg.

blets: Wijlre, Mechelen, Montzen, Amstenrade en Meerssen.

smoel: Weert, Paal, Venray en Horst.

snuit (ook *snoet*): Meerssen, Stevensweert, Blerick en Heijen.

snuits (*snoets*): Maastricht en Eijsden.

snuitsje (*snuitske*): Urmond.

snater (ook *snedder*): Venray, Sint-Truiden en Urmond.

bek: Roermond, Valkenburg, Wellerlooi en Horst.

toet: Lommel, Neeritter en Stevensweert.

toetje: Stevensweert.

puts: Spekholzerheide, Bocholtz en Montzen.

baviaan: Simpelveld en Spekholzerheide.

bavvie: Maastricht.

kop: Sittard, Meerssen, Merselo en Venray.

gezicht: Leunen, Maastricht en Meerssen.

gevreet: Grathem, Heel en Echt/Gebroek.

gevreets: Amstenrade en Meerssen.
fresse (du.) (*vres*): Spekholzerheide.

gaperd: Stevensweert en Urmond.

bebbel: Wellen.

kwebbel: Amstenrade.

bef: Valkenburg.

bevalen: Ulestraten.

blad: Maastricht.

gabie: Maastricht.

hoevenmuil: Bree.

hoon: Rosmeer.

keel: Jeuk.

klep: Venray.

menageklep: Meerssen.

mirm: Nieuwenhagen.

mulder: Lommel.

oven: Sittard.

slop: Urmond.

wafelijzer: Maastricht.

werk: Montzen.

BOVENLIP

Kaart 75, pag. 204

DC 01 (1931) (020), N 10b (1961) (006),
N 106 (2001) (024a).

De lip aan de bovenzijde van de mondopening. De lippen zijn de vlezige, bloedrijke en daardoor rood gekleurde randen van de mondopening. Voor het begrip 'lip' zelf is er geen lexicale variatie.

De lexicale variant *bovelste lip* is opgegeven voor Buggenum, Heel en Stramproy.

bovenlip: alg. in heel Lb. behalve in het Ripuar., waar het verspr. is.

bovenste lip (ook *bovelste lip*): zeldz. in heel Lb.

overlip: alg. Ripuar.; ook in Vijlen.

overste lip: freq. in het zuiden van het Oost.Zuidlb.; ook in Bleijerheide, Gemmenich en Montzen.

slalip (*slaailip*): Lommel.

ONDERLIP —————

Kaart 76, pag. 205

DC 01 (1931) (021), N 10b (1961) (007),
N 106 (2001) (024b).

De onderste lip, de lip aan de onderzijde van de mond.

De lexicale variant *ongelste lip* is opgegeven voor Heel en Stramproy (vgl. ook *bovelste lip* in het vorige lemma).Voor Lommel is ook **hanglip** opgetekend.**onderlip**: alg. in heel Lb.**onderste lip** (ook *ongelste lip*):
zeldz. in heel Lb.**TONG** —————DC 01 (1931) (026), N 10b (1961) (011),
ZND 32 (1939) (006);
Boorse Wb. (047), Maastricht Wb. (229),
Tungelroy Wb. (015).

De tong is het vlezig, beweeglijke lichaamsdeel in de mond dat als smaakorgaan en als spraakorgaan functioneert.

Het woordtype **blad** is schertsend en allicht ruimer verspreid dan uit de opgaven blijkt. Maastricht Wb. vermeldt ook nog **lel** in de uitdrukking *haw d'n lel*.**tong**: alg. in heel Lb.**blad**: verspr. Horns, zeldz.Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook
in Wijlre, Boorse, Eksel en
Lommel.**tongblad**: Tongeren.**lap**: Grathem.**GEHEMELTE** —————

Kaart 77, pag. 205

DC 30 (1958) (009b), N 10a (1961) (007),
ZND 35 (1941) (054).

De gewelfde bovenwand van de mondholte, waardoor die van de neusholte gescheiden wordt.

Het woordtype **raak** (Mnl. *rake*) komt ook voor als benaming voor KAAKBEEN(RAND). De lexicale variant *raken* kan zowel meervoud als enkelvoud zijn (cfr. WNT), vgl. ook Du. 'Rachen': keelopening.**gehemelte** (ook *gehemelt*): alg. in Belg.Lb., verspr. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar.**gehemel**: Waubach.**raak** (ook *raken*, *rachen* (du.)):
freq. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Eygelshoven, Kerkrade, Boeket/Heisterstraat, Echt/Gebroek, Holtum, Guttecoven en Maastricht.**hemel** (ook *gemel*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Lonerlds.; ook in Belfeld, Opitter, Neeroeteren, Zichen-Zussen-Bolder, Kaulille, Spalbeek, Montenaken, Jeuk en Oirlo.**verhemelte** (ook *verhemelt*): freq. Zuid.Oostlb. en Kleverlds., zeldz. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb., Maaskemp. en Trichterlds.; ook in Nederweert, Thorn, Urmond, Eksel en Venlo.**bovenste, het -**: Hechtel.**TANDVLEES** —————DC 30 (1958) (009a), Lk 05 (1955) (030a),
N 10 (1961) (035), ZND 49 (1958) (009a).De zachte bekleding (*gingiva*) van dat gedeelte van de kaakbeenderen, waarin de tanden zitten.

tandvlees: alg. in heel Lb.
randvlees: Panningen en Bree.
raak (ook *raken*): Eys, Schinnen,
 Mheer, Neeroeteren, Opoeteren,
 Mechelen-aan-de-Maas en
 Venray.
rakel: Tongeren en Heks.
kakement: Bunde.
bibbertjes (*bibberkes*): Maasniel.
bildertjes (*bilderkes*): Heel.
billen: Ten-Esschen/Weustenrade.

GEBIT

DC 14 (1946) (017), N 10a (1961) (008),
 ZND 35 (1941) (045a), ZND 45 (1946) (017),
 ZND m (Vanderbeeken, Welter).

Het geheel van alle tanden en kiezen
 van een mens.
 Nadien is men de benaming **gebit**
 ook gaan gebruiken om een 'kunst-
 gebit' aan te duiden.

gebit: alg. in heel Lb.
tanden: zeldz. in heel Lb.
getante: Linkhout.
geschaar: Ulestraten.
gevreet: Panningen.
bit: Tegelen.
bijters: Bocholt.

MELKTANDEN

Kaart 78, pag. 206

DC 01 (1931) (016), N 10 (1961) (033),
 N 109 (2001) (040), ZND 07 (1924) (074e),
 ZND 29 (1938) (046a);
 Kortessem Wb. (040), Tungelroy Wb. (016).

De eerste tanden bij mens of dier, de
 tanden die zich het eerst bij een kind
 (vanaf ongeveer zes maanden) ont-
 wikkelen en op ongeveer zevenjarige
 leeftijd door andere, blijvende tanden
 vervangen worden.

Het woordtype **bijtertje** (ook *bijter-
 ke*) is hoofdzakelijk opgegeven op de
 vraag naar kinderwoorden voor de
 tanden (ZND 07 (1924) (074e)),
 maar zij duiden vaak ook de melk-
 tanden aan, cfr. b.v. Kortessem Wb.
 (p. 40) en Tungelroy Wb. (p. 16).

melktanden: freq. in heel Lb.
melktandjes (ook *melktandekes*,
melktandsjes): zeldz. Oostlb.,
 Maaskemp., Centr.Maaslds.,
 Trichterlds., Dommellds.,
 Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook
 in Heerlen, Weert, Neeritter,
 Hoeselt, Tongeren, Hasselt,
 Wellen en Mielen-boven-Aalst.
melkstanden: verspr. Ripuar. en
 Oost.Zuidlb.; ook in Moresnet,
 Ten-Esschen/Weustenrade en
 Oost-Maarland.
melkstandjes: Hoensbroek.
bijtertjes (ook *bijterkes*): freq. in
 Haspengouw; ook in Montzen,
 Tungelroy, As, Lanklaar, Rekem,
 Lanaken, Sint-Huibrechts-Lille,
 Houthalen en Kermt.
bijters: Molenbeersel, Sint-Truiden
 en Welkenraedt.
zuigtanden: Heerlen, Maasniel,
 Lauw en Blerick.
zuigtandjes: Afferden.
zuiktanden: Heerlerheide, Roermond,
 Ulestraten, Venray en Horst.
zuiktandjes (ook *zuiktandekes*):
 Meers en Valkenburg.
memtanden: Kwaadmechelen.
memtandjes (ook *memtandekes*):
 Lommel, Weert en Eksel.
memmentandjes (ook *mammetand-
 jes*): Wanssum, Broekhuizen en
 Heerlen.
mamatandjes: Nederweert.
moederstand (*moes(e)tant*):
 Echt/Gebroek en Montzen.
kindertanden: Meeswijk en
 Gingelom.
melkgebit: Wanssum en Ell.
melkmuil (*melkmoel*): Bocholtz.
suikertanden: Bocholt.

suikertandjes: Opglabbeek.
eerste tanden: Thorn.
kalvertanden: Baarlo.

SNIJTAND

DC 01 (1931) (017), ZND 07 (1924) (074c, 074d), ZND 29 (1938) (046a).

Voortand, tand vooraan in de mond die dient om het voedsel af te snijden.

snijntand: alg. in Nl.Lb., freq. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds., verspr. Dommellds.; ook in Opglabbeek, As, Rotem, Eisdén, Rekem, Lanaken, Houthalen en Tessenderlo.
voorstetand: verspr. Centr.-Maaslds.; ook in Bleijerheide, Roggel, Munstergeleen, Nuth/Aalbeek, Iteren, Eksel, Wijchmaal, Kermt, Wellen, Velm, Sint-Truiden, Borlo, Oostham en Tessenderlo.

voortand: Geleen en Bunde.
slagtant: Weert en Stevensweert.
bijttanden: Hamont.
bijtertje (*bijterke*): Grathem.

HOEKTAND

Kaart 79, pag. 206

DC 01 (1931) (018), ZND 07 (1924) (074c, 074d), ZND 29 (1938) (046a, 046b).

Spitsetand tussen de snijttanden en de maaltanden, oogtant.

hoektand: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns en Trichterlds.; ook in Kerkrade, Guttecoven, Urmond, Leopoldsburg, Lottum, Arcen en Gennep.
eckzahn (du.): Vaals.
oogtant (ook *auftant*): alg. in Belg.Lb., freq. in Nl.Lb.

oogtant: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Schaesberg, Mechelen, Buggenum, Heel, Linne, Stevensweert en Mechelen-aan-de-Maas.

ogtant: Dieteren.
wolftant: Roermond en Nuth/Aalbeek.
hondtant: Sint-Huibrechts-Lille en Wijchmaal.
scherpetand: Sint-Truiden.
tand aan de kant: Geysteren.

KIES

Kaart 80, pag. 207

DC 01 (1931) (014, 018), ZND 01 (1922) (045), ZND 01u (1924) (010), ZND 07 (1924) (074b, 074c), ZND 29 (1938) (046a, 046b), ZND B1 (1940sq) (060), ZND m (Michiels); Beverlo Wb. (124), Hasselt Wb. (285), Kortessem Wb. (049), Sint-Truiden Wb. (069), Tongeren Wb. (042), Tungalroy Wb. (015), Zonhoven Wb. (030).

De tanden achteraan in de mond die dienen om spijzen fijn te malen en die te onderscheiden zijn van de andere tanden door grootte en vorm (bij de mens: knobbelige oppervlakte).

De mens heeft in elke kaakhelft drie ware en twee valse kiezen; de ware kiezen hebben meer dan twee knobbels (*dentes molares*), de valse kiezen hebben slechts twee knobbels op de kroon (*dentes praemolares*). Het trefwoord **baaktand** groepeeret de opgaven waar de vocaal lang gerealiseerd wordt (t.w. *baaktand*, *baoktant*, *booktant*, *bouktand* en *buoktant*), d.w.z. zowel de woorden met oorspronkelijke lange wgm. â als de woorden met gerekte â uit wgm. korte a. Net als bij b.v. 'braak(land)' zijn beide vormen haast niet meer te onderscheiden (cfr. WNT). Het trefwoord **buiktand** is ontstaan door

volksetymologische verwarring van ‘baaktand’ met het begrip ‘buiik’.

baktand: freq. in Nl.Lb. en aansluitend Horns en Centr.Maaslds., verspr. Maaskemp. en Dommellds.; ook in Martenslinde, Houthalen, Zonhoven, Beringen, Mielen-boven-Aalst, Leopoldsburg en Lommel.

baaktand (ook *baatant*): freq. Lonerlds. en aansluitend Truierlds. en Getelds.; ook in Montzen, Rosmeer, Diepenbeek, Vliermaal, Stevoort en Hasselt.

buiiktand: Tongeren, Berbroek, Spalbeek, Kermt, Hoepertingen, Wellen, Borgloon en Herk-de-Stad.

beuktand: Kortessem Wb.

bokstand: Sint-Truiden Wb.

boktand: Heppen en Vliermaal.

bokkentand: Bilzen.

bakkestand: Bilzen.

dikke tand: freq. in Haspengouw en aansluitend Maas- en Demerkemp.; ook in Sint-Martensvoeren, Amby, Gronsveld, Weert, Kinrooi, Elen, Sint-Huibrechts-Lille en Beverlo.

dubbele tand: Sint-Huibrechts-Lille en Overpelt.

dobbele tand: alg. Dommellds. en aansluitend Beringerlds. en in de Limburgse Kempen; ook in Beverst en Lommel.

grote dubbele tand: Sint-Huibrechts-Lille.

dobbeltand: Zonhoven.

enkele tand: Beringen.

grote tand: Maasbracht, Neeroeteren, Neerpelt, Beringen en Nieuwerkerken.

kies: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Schinnen, Meerssen, Houthem, Weert, Stramproy, Stevensweert, Maastricht, Merselo en Venray.

kiestand: Zichen-Zussen-Bolder en Lauw.

maaltand: Neeroeteren, Vroenhoven, Bilzen, Millen, Hasselt, Gelinden, Sint-Truiden, Leopoldsburg, Kwaadmechelen en Tessenderlo.

etentand: Borlo.

kauwtand: Lauw.

achterste tand: Eisden.

achtertand: Tessenderlo en Maastricht.

VERSTANDSKIES

Kaart 81, pag. 207

DC 01 (1931) (015), N 10b (1961) (010), N 106 (2001) (025), ZND 29 (1938) (046a, 046b);

Hasselt Wb. (525).

Elk der vier achterste kiezen, zo genoemd naar het late tijdstip van de doorbraak.

wijsheidstand: alg. in Belg.Lb.; ook in Bleijerheide en Kelmis.

wijsheidtand: Tessenderlo.

wijzentand: Nieuwerkerken.

verstandstand: alg. Zuid.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb. en Kleverlds.; ook in Terwinselen, Vaals, Roggel, Swalmen, Leveroy, Mechelen-aan-de-Maas, Hamont, Overpelt, Koersel, Wellen en Boekend.

verstandtand: Guttecoven, Einighausen en Schimmert.

tand van verstand: verspr. Noord.Oostlb., Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Meerssen, Weert, Grathem, Stevensweert, Kanne en Eksel.

tand van het verstand: Bocholtz, Steyl, Kessel, Reuver en Lottum.

verstandskies: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Weert, Stevensweert, Maastricht en Oirlo.

laatste baktand: Berg-en-Terblijt.

achterste baktand: Buggenum en Berg-en-Terblijt.

achterste tand: Boorseem.

dikke tand: Eigenbilzen en Amby.

wolfstand: Nuth/Aalbeek.

GLAZUUR

N 84 (1981) (017), N 106 (2001) (026).

Glasachtige laag die de tanden bedekt, email.

Een informant voor Genk noteerde **glanzende schijn** en **glinsterende schijn**, maar plaatst zelf vraagtekens bij deze opgaven. Voor Peer is ook de uitdrukking **goede gezonde tan-**

den glinsteren in de mond opgetekend.

glazuur: freq. in Nl.Lb., verspr. in Belg.Lb. behalve in het westen.

email: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Montzen, Schimmert, Kinrooi, Stevensweert, Maaseik, Born, Maastricht, Sint-Pieter, Hoeselt, Houthalen, Sint-Truiden, Jeuk, Meijel en Maasbree.

geëmailleers: Gulpen.

wit: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Ophoven, Bree, Bilzen, Lauw, Eksel, Zonhoven, Wellen, Tessenderlo, Loksbergen en Venray.

glans: Leopoldsburg, As en Tongeren.

blinkende tand: Meijel.

1.3 Hals en romp

In de onderstaande paragraaf komen de dialectbenamingen voor de lichaamsdelen aan bod die behoren tot de romp. De romp omvat de lichaamsdelen van de mens die niet behoren tot de uitstekende delen, t.w. de ledematen en het hoofd, die respectievelijk in de volgende en in de voorgaande paragraaf worden behandeld. In het begin van deze paragraaf komen ook de dialectbenamingen voor de HALS, de KEEL en de NEK aan de orde, de lichaamsdelen die de overgang tussen hoofd en romp vormen.

Voor het begrip 'rib' is geen lexicale variatie opgetekend. Overal werd **rib** (ook *rip*) geantwoord. De antwoorden op de vraag naar de 'komvormige ruimte tussen de heupbeenderen (N 10 (1961) (022))' leverde onvoldoende materiaal op om tot een lemma te verwerken; zij zijn wel opgenomen in de materiaalbasis.

HALS

DC 01 (1931) (033), N 10b (1961) (019),
SGV (1914) (012), ZND 01 (1922) (418);
Boorsem Wb. (048), Kortessem Wb. (163),
Tungelroy Wb. (017).

De hals is het versmalde, buigzame deel van het lichaam dat het hoofd met de romp verbindt.

De lexicale variant *haus* komt voor in het Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en in het Zuid.Oostlb. Een tiental informanten gaven *nek* op, de benaming die in het AN gebruikt wordt om het achterste gedeelte van de hals aan te duiden.

hals (ook *haus*): alg. heel Lb.

nek (ook *nak*): Meeuwen,
Opgrimbie, Urmond, Val-Meer,
Tongeren, Koersel, Paal, Lommel,
Venlo en Oirlo.

neks: Eksel.

KEEL, STROT

Kaart 82, pag. 208

DC 01 (1931) (033, 034, 035), N 10b (1961)
(016, 017), RND (084), SGV (1914) (036),
ZND 07 (1924) (063), ZND A1 (1940sq)
(139);

Beverlo Wb. (121), Boorsem Wb. (048),
Kortessem Wb. (207), Tungelroy Wb. (017);
Beenen, P. (1973) (147, 242).

De keel of de strot is het voorste gedeelte van de uitwendige hals. De term strot heeft ook nog de connotatie van de daarachterliggende ademhalingsorganen. In de Limburgse dialecten worden beide termen door elkaar gebruikt, al heeft strot in sommige gevallen een pejoratieve gevoelswaarde.

Het woordtype **gorgel** is, net als Du. 'Gurgel', ontleend aan Lat. *gurgula*.

keel: alg. in heel Lb.

strot (ook *stros*): alg. in heel Lb.
behalve in het Centr.Maaslds.,
waar het freq. is.

strots: alg. Centr.Maaslds., freq. in
aansluitend Oostlb.; ook in
Nieuwenhagen, Gulpen, Sint-
Pieter en Horst.

gorgel (ook *gurgel*, *girgel*):
Nieuwenhagen, Helden/Everlo,
Weert, Tungelroy, Grathem,
Lanklaar, Eijsden, Grubbenvorst,
Afferden en Wellerlooi.

muil (*moel*): Vaals, Ottersum,
Bergen en America.

pijp: Beverlo.

slikkerd: Leunen.

NEK —————

DC 01 (1931) (034), N 10b (1961) (018),
N 106 (2001) (009), ZND 07 (1924) (063);
Boorseem Wb. (048), Hasselt Wb. (314),
Kortessem Wb. (123, 324), Tungeleij Wb.
(017);
Beenen, P. (1973) (238).

De nek is het achterste deel van de hals bij mensen en dieren.

Een vijftal informanten noteerden *hals*, de AN-benaming voor het versmalde, buigzame deel van het lichaam dat het hoofd met de romp verbindt.

In de *Diksjeñer van Kotshove* (Kortessem Wb.) treffen we eveneens het dialectwoord *geëlhòur* aan, b.v. in de zin ‘hée broek ze geëlhòur en was obbe slaag doud’ (“hij brak zijn nek en was op slag doud”).

nek (ook *nak*): alg. in heel Lb.

neks: Eksel.

geelhaar: Kortessem Wb.

hals: Urmond, Eigenbilzen,
Tongeren, Achel, Borgloon en
Lommel.

ADAMSAPPEL —————

Kaart 83, pag. 208

N 10 (1961) (038), N 109 (2001) (043).

De adamsappel is het vooruitstekende bovenste gedeelte van het strottenhoofd. Bij mannen springt het meer in het oog dan bij vrouwen. In de onderstaande lemmatekst is ‘ademsappel’ opgenomen als lexicale variant van adamsappel én als apart trefwoord. De lexicale variant *ademsappel* bij **adamsappel** komt voor in de Limburgse Kempen en is het resultaat van een verdoeffing van de tweede lettergreep. Deze variant is niet verwant aan het zelfstandig

naamwoord ‘adem’, waarvoor men in deze streek gewoonlijk ‘asem’ of ‘ajem’ gebruikt. Het trefwoord **ademsappel** daarentegen, met als lexicale variant *ajemsappel*, is wel volksetymologisch ontstaan onder invloed van ‘adem’.

Het trefwoord **pitsknobbel** verwijst naar **pits** in de betekenis van sterke drank, jenever.

adamsappel (ook *ademsappel*):

freq. in heel Lb. behalve in Haspengouw, waar het verspr. is.

ademsappel (ook *ajemsappel*):

Stein, Maastricht en Tongeren.

appel: Bokrijk en Kerkrade.

keelappel: Gingelom.

adamsaardappel (*adamserpel*):

Neeritter en Horn.

adamsknobbel: Heerlen, Tegelen, Valkenburg, Eksel en Houthalen.

knobbel: Heerlerheide, Tegelen, Valkenburg, Bocholt, Rekem, Maastricht, Lauw, Neerpelt, Sint-Truiden en Tessengerlo.

keelknobbel: Rimborg, Klimmen, Holtum en Gingelom.

keelsknobbel: Maasniel.

keelknop: Heel, Montfort, Thorn, Opglabbeek, Kanne en Eigenbilzen.

keelsknop: zeldz. Horns; ook in Boukoul, Boeket/Heisterstraat en Nederweert.

keelkoor: Heerlerheide.

keelkrop: Kerkrade.

krop: Roermond, Susteren, Brunssum, Zonhoven, Hasselt, Opheers, Ottersum en Wanssum.

knop: Haelen, Nunhem en Hoensbroek.

bierknop: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Mechelen, Meers, Maastricht en Bunde.

biersknobbel: Heerlerheide.

pitsknobbel: Klimmen, Genk, Urmond en Blerick.

zuipknobbel: Klimmen.

zuipknop: Mechelen.

zuipknopje (*zuipknopke*): Elsloo.
zuipknookje (*zuipknookske*): Tegelen.
strotsenknookje (*strotsenknookske*):

Neerbeek.

strotappel: Smeermaas.

strotsappel: Kerensheide.

strot: Baexem, Ittervoort, Wolder/
 Oud-Vroenhoven, Maastricht,
 Wijk, Eigenbilzen en Tessenderlo.

gorgel (*gurgel*): Heerlerheide.

gorgelknobbel (*gurgelknobbel*):

Mechelen.

slikker: Beverst, Gors-Opleeuw,
 Zelem en Lommel.

bobbel: Weert.

bol: Gingelom.

hoeperd: Baarlo.

slikstuk: Schaesberg.

tap: Kerkrade.

BORSTKAS

N 84 (1981) (018), SGV (1914) (004), ZND
 01 (1922) (122), ZND 22 (1936) (005), ZND
 A1 (1940sq) (240).

Het voorste min of meer gewelfde
 deel van het menselijke lichaam dat
 zich tussen de hals en het middelrif
 bevindt.

borst (ook *brost*): alg. in heel Lb.

borstkas (ook *brostkas*): verspr. in
 Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree,
 Meeuwen, Oplabbeek, Jeuk en
 Loksbergen.

borstkast: Weert, Tungelroy,
 Ittervoort, Bree en Meijel.

ribbenkast: Wijlre, Neer, Kapel-in-
 't-Zand, Lutterade, Klimmen, As
 en Eksel.

BORSTEN (VAN EEN VROUW)

Kaart 84, pag. 209

N 10c (1961) (147), N 10c (1995) (147).

De beide ronde vlezige, in een tepel
 eindigende klieren bij vrouwen waar-
 in de moedermelk zich afscheidt.

Een informant die liever anoniem
 bleef en geen plaatsgegevens invulde
 noteerde voorts **brug**, de uitdrukkin-
 gen **de bloes vol en hout voor de
 deur** en de schertsende benamingen
luchtballonnen en **München
 Gladbach**.

In de onderstaande lemmatekst zijn
 ook spotnamen voor zowel grote als
 kleine borsten opgenomen.

memmen: freq. in Nl.Lb., Centr.Lb.,
 Dommelds. en Demerkemp.; ook
 in Kerkhoven, Loksbergen en
 Lommel.

memmetjes (*memmekes*): Holtum,
 Urmond en Venlo.

hangmemmen: Echt/Gebroek.

steekmemmen: Echt/Gebroek.

memmenkast: Echt/Gebroek.

tieten: freq. in Nl.Lb.; ook in
 Tongeren, Sint-Huibrechts-Lille
 en Sint-Truiden.

tetten: freq. in Belg.Lb., verspr.
 Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en
 Trichterlds.; ook in Ell en Velden.

tettenkraam: Hoeselt.

tettenwinkel: Bilzen.

winkel: Thorn en As.

borsten (ook *brosten*): verspr. Oost-
 Zuidlb., Oostlb. en Trichterlds.;
 ook in Bocholtz, Ell, Bilzen,
 Hoeselt, Eksel, Zolder,
 Loksbergen, Lommel en Afferden.

borstwerk (*brostwerk*): Heerlen.

bollen: zeldz. Oostlb.; ook in
 Kerkrade, Obbicht en Venlo.

balkon: Vijlen, Klimmen, Bilzen en
 Hoeselt.

melkerij: As, Uikhoven, Hoeselt en
 Loksbergen.

nokken: Klimmen, Waubach en
 Bocholtz.

nokkelen: Kerkrade.

uier (ook *udder*): Klimmen,
 's-Gravenvoeren en Echt/
 Gebroek.

ferme uier: Bilzen.
bonheur (fr.): Bilzen.
ferme bonheur (fr.): Bilzen.
papjes (ook *papkes*, *pappekes*):
 Maasbree en Bilzen.
gevel: Kerkrade.
voorfront: Maasbracht en Kerkrade.
voorkomen: Venray.
voor de deur: Kerkrade.
kom-eens-voor: Zolder en Sevenum.
komvanner: Bilzen.
flink get op het schap: Baexem en
 Herten (bij Roermond).
heel get op het schap: Maasbree.
twee erwten op een plankje
(twee erwten op een plankje):
 Maasbree.
twee erwtes op een plank
(twee erwtes op een plank):
 Bilzen.
erwten op een bred: Kerkrade.
erwtjes (*erwtsjes*): Bilzen.
spiegeleitjes: Zolder.
mammaspiek: Maasbree.
frikadellen: Bilzen.
ballonnetjes (*ballonekes*): As.
blazen: Echt/Gebroek.
boezem: Maastricht.
broers: Hoeselt.
tweebroer: Zolder.
buizen: Thorn.
doedelzak: Belfeld.
hoots: Kerkrade.
huif: Sevenum.
keus: Sevenum.
knieën: Waubach.
knoppen: Thorn.
koplampen: Meerssen.
marktkorf: Maastricht.
muilkorf: Zolder.
moken: Klimmen.
pokkelen: Lutterade.
prammen: Klimmen.
pramblokken: Spekholzerheide.
scheerriemen: Echt/Gebroek.
tabernakels: Maasbree.
tobben: Grevenbicht/Papenhoven.
veel volk in de statie: Bilzen.

TEPEL

DC 43 (1968) (021), N 10c (1961) (148),
 N 10c (1995) (148).

Knopvormig uitsteeksel op het hoogste punt van de borsten van de mens en vele zoogdieren. Bij de vrouw spelen de tepels een grote rol bij de borstvoeding doordat de melkkanalen erin uitmonden.

tepel: freq. in heel Lb.

tettentepel: Stokkem.

tepelte (*tepelke*): Lanklaar en Holtum.

tet: freq. Zuid.Oostlb., verspr. Horns; ook in Gulpen, Bree, Opglabbeek, Dilsen, Eijsden, Zichen-Zussen-Bolder, Vliermaalroot, Mechelen-Bovelingen en Vechmaal.

tettel: Groot-Gelmen.

tiet: verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Waubach, Baexem, Boukoul, Klimmen en Maastricht.

tietje (*tieke*): Bilzen.

mem (ook *mam*): verspr. Oostlb.; ook in Stramproy, Kessenich, Dilsen, Lommel, Arcen, Meijel en Sevenum.

memmetje (*memke*): Ell en Oirsbeek.

memmenpunt: Waubach.

knop: Waubach, Beesel, Weert, Thorn en Venray.

knopje (ook *knopke*): Helden/Everlo, Herten (bij Roermond), Weert, As, Grevenbicht/Papenhoven, Holtum, Eigenbilzen, Vorsen en Loksbergen.

deem: Baarlo, Ulestraten, Klimmen, Urmond, Diepenbeek, Venlo en Sevenum.

deempje (*deemke*): Sevenum, Maasbree en Boekend.

loes (*loets*): Spekholzerheide, Nieuwenhagen, Klimmen, 's-Gravenvoeren, Echt/Gebroek, Maastricht, Bilzen en Sevenum.

speen: Panningen en Klimmen.

fopje (*fopke*): Reuver.
zuikertje: Echt/Gebroek.
wratsel (ook *fratsel*): Kerkrade, Vijlen en Vaals.
wrattel: Puth en Gulpen.
top: Diepenbeek en Bilzen.
tip: Bilzen.
tap (*tab*): Diepenbeek.
erwtje: Thorn.
spliterwt: Maasbracht.
bramel: Kerkrade.
kers: Roermond.
schroef: Swalmen.
beroeste schroeven: Echt/Gebroek.
tripnageltjes (*tripnagelkes*): As.
nok: Waubach.
nokkel: Vijlen.
eretecken: Zolder.
frut: Nederweert.
piepje (*piepke*): Velden.
pinnetje (*pinneke*): Neerharen.
stopje (*stopke*): Maasniel.

BOEZEM

N 10c (1961) (149), N 10c (1995) (149).
 Hasselt Wb. (240).

De gleuf tussen de beide borsten van een vrouw.
 Een informant die liever anoniem bleef en geen plaatsgegevens invulde noteerde voorts **vestibule** (fr.). Aan het einde van het lemma staan ook enkele uitdrukkingen.

boezem: Koningsbosch, Lutterade, Klimmen, Ophoven, Genk, Urmond, Bilzen, Diepenbeek, Tongeren, Achel, Houthalen, Zonhoven, Heers, Wellen, Sint-Truiden, Loksbergen, Boekend en Oirlo.
spleet: Belfeld, Posterholt, Klimmen, 's-Gravenvoeren, Thorn, Maasbracht, Echt/Gebroek, Tongeren en Lommel.
gleuf: freq. Kleverlds.; ook in Maaseik.

voor: Lanklaar, Neerharen, Diepenbeek en Meijel.
goot: Venlo en Hoensbroek.
snee: Haler.
snit: Kerkrade.
slits: Kerkrade.
brievenbus: Maasbree, Weert en Roermond.
spaarpot: Vijlen, Baarlo, Weert en Afferden.
beurs: Belfeld.
wijwatersvat: Zolder en Bocholt.
wijwatervaatje (*wijwatervatsje*): Bree.
wijwaterbakje (*wijwaterbakske*): Ell.
wijwaterpotje (*wijwaterpotsje*): Tegelen.
inktpotje (*inktpotsje*): Bree.
potje (*potsje*): As.
balkon: Eksel, Genk en Tongeren.
hart: Wellen en Tongeren.
coeur (fr.): Tongeren.
borst (ook *brost*): Chèvremont en Maasniel.
memmen: Maastricht.
memmetjes (*memmekes*): Beesel.
front: Lutterade.
voorfront: Lutterade.
voorkomen: Schin-op-Geul.
kom-eens-voor: Hasselt Wb. en in Maastricht.
kom-eens-voor alstublieft: Maastricht.
winkel: Horn.
bazaar: Bree.
boezentem: Bocholtz.
bovenbuik: Lanklaar.
eer: Sint-Huibrechts-Lille.
gilet (fr.): Maastricht.
hartskeel: Gulpen.
inkijk: Thorn.
kelk: Uikhoven.
kruis: Zichen-Zussen-Bolder.
kuiltje (*kuilke*): Bilzen.
neuzenwarmer: Nieuwenhagen.
paadje: Reuver.
schei: Maasbree.
scheigel: Lutterade.
straatje (*straatsje*): Maastricht.

uier: Sint-Huibrechts-Lille.
beek tussen de tetten: Eigenbilzen.
brood op de plank: Maastricht.
goed voorzien zijn: Eksel.
staanplaats voor fietsen:
 Kerkhoven.

BUIK: SPOTNAMEN ———

Kaart 85, pag. 209

DC 01 (1931) (037), N 10 (1961) (020),
 N 10b (1961) (002), N 109 (2001) (065), ZND
 29 (1938) (037), ZND m (Langohr, Welter);
 Maastricht Wb. (123).

De buik is het onderste gedeelte van de romp, tussen de borst en de benen, waarin de ingewanden liggen. Voor het begrip 'buik' zelf is er geen lexicale variatie, overal is **buik** opgetekend. In de onderstaande lemma-tekst staan de schertsende benamingen voor de buik.

Aan het einde van het lemma staan enkele vergelijkingen. Een informant voor Tegelen noteerde voorts de uitdrukking **achter zijn buik aanlopen**.

pens (ook *pans*, *paans*): alg. in heel Lb.

dikke pens: Roermond, Hechtel en Sint-Truiden.

penserij: Nederweert.

pensje (*penske*): Voerendaal, Ulestraten, Meerssen, Bree, Hees, Oost-Maarland en Houthalen.

buikje (*buikske*): zeldz. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Posterholt, Kinrooi, Maasbracht, Bree, Maastricht, Oost-Maarland en Gingelom.

zak: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Spekholzerheide, Montzen, Urmond, Maastricht en Bunde.

ton: Montzen, Schinveld, Meerssen, Genk, Holtum, Bokrijk en Boekend.

tonnetje (*tonke*, *tonneke*): Sittard, Klimmen, Roosteren, Echt/Gebroek, Wolder/Oud-Vroenhoven, Kanne, Hamont, Gingelom, Leopoldsburg, Velden en Broekhuizen.

bierton: Schinveld, Hoensbroek en Klimmen.

bierbuik: Valkenburg, Ell, Neeroeteren en Venlo.

bierbuikje (*bierbuikske*): Stein, Sittard en Heerlen.

bierpens: Nunhem en Jeuk.

prij: Mechelen, Brunssum, Klimmen, Urmond, Maastricht, Smeermaas en Val-Meer.

prul: freq. Kleverlds.

gielis: Montzen, Mheer, Maastricht en Tongeren.

giebel (*kiebel*): Rimburch.

gibbes: Nieuwenhagen.

melis (ook *mielus*): Venlo, Heel en Nieuwenhagen.

balg (ook *balk*): Kelmis, Rimburch, Heel en Ottersum.

fak: Lommel, Kaulille en Eksel.

meuk: Beverlo, Paal en Koersel.

dikke meuk: Hechtel.

dikbuik: Maasniel.

dikke buik: Peer.

trom: Sittard en Wijk.

dikke trom: Roermond.

trommel: Tongeren.

trommeltje (*trommelke*): Valkenburg.

buikpens: Roermond en Hasselt.

pappens: Velden en Thorn.

papzak: Thorn.

vreetzak: Moresnet.

darmen (*derm* (*mv.*)): Klimmen en Waubach.

smalle darm: Stein.

raap (ook *raab*): Ottersum en Oirlo.

aardappelsbuik (*erpelsbuik*): Heerlen.

hangbuik: Venlo.

hangbuil: Tegelen.

puntbuik: Venlo.

waterbuik: Wijk.

afgod: Leveroy.

bacchus: Kerkrade.
boer: Kerkrade.
gebuiks: Mechelen.
gortje (*gortsje*): Maastricht Wb.
gut: Maastricht.
huid: Boukoul.
knots: Eygelshoven.
lijf: Ginkelom.
onderlijf: Roermond.
mangel: Klimmen.
moeston: Holtum.
voorhang: Limbricht.
vooruit: Alken.
worstfabriek: Afferden.
buik wie een ton: Smeermaas en Moresnet.
buik wie een pastoor: Hoeselt.
buik wie een pater: Hoeselt.
buik wie een burgemeester: Nunhem.
burgemeestersbuikje (*burgemeestersbuikske*): Leveroy.
burgemeester: Maasniel.

NAVEL

Kaart 86, pag. 210

DC 02 (1932) (032), N 84 (1981) (020), ZND 05 (1924) (010), ZND B1 (1940sq) (017), ZND m (GrGr, Houben, Welter); Beverlo Wb. (171), Kortessesem Wb. (046, 330), Tungalroy Wb. (018).

De navel is het ronde litteken in het midden van de buik van de mens op de plaats waar tijdens de ontwikkeling van de vrucht de navelstreng in het kind overging.

navel: alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommelllds., Demerkemp., Beringerlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Jeuk.
buiknavel: verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Tegelen en Beesel.

buiknagel: alg. in Haspengouw en in het aansluitende Demerkemp., verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Tegelen, Swalmen en Lanaken.
buiksnagel: Hasselt en Kortessesem.
nagel: verspr. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Reuver, Riksingen, Oirlo en Horst.
nageltje (*nagelke*): Steyl en Maastricht.
navelbuik: Oostham en Sint-Huibrechts-Lille.
nagelbuik: freq. Brab.Lb.; ook in Kinrooi, Koninksem, Hasselt en Beverlo.
nagelenbuik: Neerpelt.
nageldarm: Mettekoven.
kuiltje (*kuilke*): Kapel-in-'t-Zand.

OKSEL

N 10 (1961) (052), N 109 (2001) (015); Kortessesem Wb. (339).

De holte onder de arm.

oksel: alg. Demerkemp., Beringerlds., Brab.Lb., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. in overig Lb.
onder de arm: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Trichterlds. en in Haspengouw, verspr. Horns en Centr.Maaslds.; ook in Tegelen, Boukoul, Weert, Kaulille en Eksel.
armskot: Haelen.
holte: Lauw.
assel: Tongeren en Val-Meer.

SCHOUDER

Kaart 87, pag. 210

DC 17 (1949) (021), N 08 (1961) (032), N 10 (1961) (052, 101), SGV (1914) (032), ZND B1 (1940sq) (048);

Beverlo Wb. (233), Boorseem Wb. (048), Hasselt Wb. (396), Kortessem Wb. (452), Tungeleroy Wb. (017).

Elk van de bovenste gedeelten van de romp tussen de hals en de armen. Op de kaart zijn ook de lexicale varianten van **schouder** opgenomen. De lexicale variant *schouwer* is algemeen in NI.Lb. en in het noordoosten van Belg.Lb. In het overige deel van Belg.Lb. wordt meestal *schoer* gebruikt. *Schouwer* treffen we aan op de grens tussen het Weertlds. en Horns, evenals in Beverlo en Tessenderlo.

schouder (ook *schoer*; *schouwer*; *schouwer*): alg. in heel Lb.

assel: freq. in het zuiden van het Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Kinrooi.

SCHOUDERBLAD

Kaart 88, pag. 211

N 84 (1981) (021), N 106 (2001) (008).

Plat, dun, driehoekig beenstukje aan de achterzijde van de schouder. De trefwoorden **schoft** en **schocht** worden normaal gebruikt om het schouderblad van een groot viervoetig dier (paard, ezel of rund) aan te duiden, vgl. WLD I.9: *Het paard*, p. 29. Overdrachtelijk benoemt men er ook de schouder van een mens mee. Zie voor een situering van het schouderblad illustratie 29 bij het lemma BORSTKAS.

schouderblad (ook *schoerblad*, *schouwerblad*): alg. in NI.Lb., Maaskemp., Demerkemp. en Dommellds., freq. Bilzerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Loksbergen.

schouderplaat (*schoerplaat*, *schouwerplaat*): freq. Tongerlds. en Lonerlds.

schoftplaat: Gors-Opleeuw.

schoft: Heythuysen, Herten (bij Roermond), Schinnen, Haler, Bocholt, As, Geulle, Maastricht, Achel, Kerkhoven, Blerick en Venray.

schocht: Opglabbeek, Bilzen, Boekend en Venlo.

asselblad: Vlijtingen.

BOVENDEEL VAN DE RUG

Kaart 89, pag. 211

N 10 (1961) (015), N 109 (2001) (009a, 009b).

Het bovenste gedeelte van de rug, dat zich van arm tot arm uitstrekt en dus beide schouders en nek omvat. Voor dit begrip zijn er in het zuiden en in het centrale gedeelte van NI.Lb. specifieke dialectwoorden voorradig, respectievelijk **pokkel** en **krommejak** of **krommenek**. In overig Lb. worden algemenere benamingen gebruikt. In het noorden van NI. en Belg.Lb. wordt meestal **rug** gebruikt, in het zuiden van Belg.Lb. **nek**. De meeste van de onderstaande benamingen treffen we ook aan in het lemma OP DE SCHOUDER ZITTEN / DRAGEN in WLD III, afl. 1.2: *Beweging en Gezondheid*, par. 1.8.

pokkel: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Ell, Lauw, Boekend, Venlo, Ottersum en Broekhuizen.

pochel: Neeroeteren, Maaseik, Kaulille en Hechtel.

bochel: Lanklaar.

krommejak (ook *kammeejook*): freq. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds., verspr. Noord.Oostlb.

krommeljak: Brunssum.
kromjak: Geleen en Grevenbicht/Papenhoven.
krommenek (*krommenak*): freq. Horns en Centr.Maaslds., zeldz. Oostlb.
krommelenek (*krommelenak*): Kerkrade en Bocholtz.
nek (ook *nak*): freq. Tongerlds., Westlb. en Truierlds., verspr. Horns en Centr.Maaslds., zeldz. Oostlb.; ook in Kerkrade, Ubachsberg, Moresnet, Hees, Oost-Maarland, Eigenbilzen en Zelem.
rug (ook *ruk*, *reg*, *rek*): freq. Oostlb., Weertlds., Horns, Dommellds., Brab.Lb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Trichterlds.; ook in Waubach, Meeuwen, Elsloo, Val-Meer, Hasselt, Gingelom en Sint-Truiden.
schouders (mv.) (*schoeren*, *schouvers*, *schouwers*): Kelmis, Nieuwenhagen, Waubach, Moresnet, Panningen, Baexem, Sittard, Valkenburg, Ittervoort, Leveroy, Berg-aan-de-Maas, Mechelen-aan-de-Maas, Kanne, Houthalen, Kwaadmechelen, Tessenderlo, Ottersum en Afferden.
schouderbladen (mv.) (*schouwerblaaier*, *schouwerblaar*): Baarlo, Posterholt, Thorn en Berg-aan-de-Maas.
shoft: Achel, Houthalen, Hasselt en Gors-Opleeuw.
schocht: Beverst en Valkenburg.
bot: Tongeren, Alken, Opheers en Gingelom.
croef: Rekem, Hoeselt en Veldwezelt.
croefje (*croefke*): Rekem.
strang (*strank*): Maaseik, Eksel, Hasselt en Hoepertingen.
rugstrang (*rugstrank*): Stein en Vrusschemig.
mars: Ottersum, Wanssum en Roosteren.

pottemars: Horst en Broekhuizen.
hakkepak: Velden en Kelmis.
hakkelpak: Mechelen.
hakkelpak: Kerkrade.
schakkedak: Heel.
schakkedouder: Montfort.
schakkenek (*schakkenak*): Haelen.
schouderennek (*schoerennak*): Stevensweert.
poepernekje (*poepernekske*): Kinrooi.
buikas: Blerick en Boekend.
body: Vliermaal en Gors-Opleeuw.
kramer (*kriemer*): Bree en Genk.
kriemaks: Bree.
kriebelekraam: Haelen en Nunhem.
kraam: Roermond.
knoken (mv.) (*kneuk* (*mv.*)): Hasselt.
knieën: Mechelen-aan-de-Maas.
kruis: Hoensbroek.
bult: Peer.
kattekedie: Hoepertingen.
puzak: Opglabbeek.
schups: Middelaar.
wak: Valkenburg.

RUG

DC 01 (1931) (036), SGV (1914) (030), ZND 06 (1924) (018), ZND 29 (1938) (036a), ZND m (Coomans, Drieskens, Dupont, Franssen, GrGr, Houben, Michiels, Raymaekers, Stevens, Vanderbeeken, Welter).

De lange zijde van de romp van mens of dier, die tegenover borst of buik gelegen is. Bij mensen is dit de achterzijde van het lichaam.

rug (ook *ruk*, *reg*, *rek*): alg. in heel Lb.
strang (*strank*): verspr. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Meerssen en Beringen.
rugstrang (*rugstrank*, *regstrank*): Simpelveld, Nieuwenhagen, Linne, Schinnen, Oirsbeek, Houthem, Bree, Urmond, Maastricht, Berbroek en Blitterswijk.
ruggenstrang (*ruggenstrank*): Koningsbosch.

pokkel (ook *pochel*): Wijlre, Heel, Sittard, Klimmen, Ophoven, Omitter, Urmond, Elsloo, Maastricht en Wellen.

RUGGENGRAAT

Kaart 90, pag. 212

N 10 (1961) (016, 017), N 109 (2001) (010); Beverlo Wb. (224), Boorseem Wb. (044), Hamont Wl. (098, 113), Kortesseem Wb. (432), Tungalroy Wb. (013); Beenen, P. (1973) (217).

De wervelkolom, het geheel van aan elkaar verbonden wervels, dat tot steun van de romp dient.

ruggengraat: freq. Noord.Oostlb., Dommellds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Kerkrade, Montzen, Weert, Neeritter, Geistingen, Eigenbilzen, Beverst, Tongeren, Hasselt, Beverlo, Opheers, Gingelom, Sint-Truiden, Vorsen, Tessenderlo, Zelem en Lommel.

ruggraat: Heerlerheide en Kelmis.

graat: Leopoldsburg.

ruggenstrang: Tessenderlo en Heerlen.

ruggenstrang (ook *ruggenstrank*): freq. in Nl.Lb. en grensgebied, Maaskemp. en Dommellds.; ook in Eigenbilzen, Hechtel, Houthalen, Paal, Gingelom, Jeuk, Kwaadmechelen en Lommel.

rugstrang (*rugstrank*): freq. in Nl.Lb., Centr.Lb. en Lonerlds.; ook in Hechtel, Hasselt, Gingelom, Halen en Lommel.

strang (*strank*): freq. Demerkemp. en Truierlds.; ook in Mesch, Veldwezelt, Smeermaas, Diepenbeek, Hamont en Beverlo.

paternoster (ook *paternostert*):

Hechtel, Hasselt, Alken, Hoepertingen en Tessenderlo.

noster: Peer en Veldwezelt.

rozenkrans: Haelen, Waubach en Kerkrade.

kruis: Panningen.

rugstuk: Kortesseem.

RUGGENWERVEL

Kaart 91, pag. 212

N 10 (1961) (017), N 109 (2001) (011).

Elk van de wervels van de ruggengraat waaraan de ribben zitten.

wervel (ook *wirbel*): alg. in heel Lb.

rugwervel: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Kerkrade, Ubachsberg en Mechelen.

ruggenwervel: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Susteren, Klimmen, Neeritter, Berg-aan-de-Maas, Stein, Oost-Maarland, Gingelom, Lommel, Venlo en Wanssum.

welver: Tegelen, Klimmen, Maastricht, Kanne, Eigenbilzen, Hasselt, Alken, Halen, Venlo en Middelaar.

ruggenwilver: Klimmen.

rugstrang (*rugstrank*): Veldwezelt.

lid (**van de rugstrang**) (ook *lid van de rugstrank*): Gors-Opleeuw.

gewerf (**van de ruggengraat**): Thorn en Meeswijk.

wervelknook: Valkenburg.

knook: Gingelom, Diepenbeek en Waubach.

knookje (*knookske*): Overpelt.

koot: Montfort en Lauw.

knots: Diepenbeek.

noster: Veldwezelt.

STUITBEEN

Kaart 92, pag. 213

N 10 (1961) (018), N 109 (2001) (013);
Kortessem Wb. (482).

Het onderste deel van de ruggengraat, de laatste vier vergroeide ruggenwervels.

staartbeen: alg. Dommellds., Demerkemp. en Brab.Lb., verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Roermond, Geistingen, Genk, Zutendaal, Veldwezelt, Smeermaas, Val-Meer, Paal, Alken, Sint-Truiden en Vorsen.

staartsbeen: Heerlen, Kanne, Hasselt en Gingelom.

staartenbeen: Hasselt.

staartbeentje (ook *staartbeenske*, *staartbeentsje*): verspr. Zuid.-Oostlb.; ook in Heerlerheide, Reuver, Herten (bij Roermond), Nederweert, Roosteren, Achel en Oirlo.

schroef: Maasniel.

staartschroef: alg. Tongerlds. en Lonerlds., freq. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Mechelen, Heel, Thorn, Bunde, Oost-Maarland, Eigenbilzen en Gingelom.

staartsschroef: Jeuk en Kortessem.

staart: Belfeld, Beegden, Meeswijk en Bokrijk.

staartje (ook *staartsje*): zeldz. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Beverst.

stuit: Heerlerheide, Boeket/Heisterstraat, Middelaar en Meijel.

stütz (du.) (*stots*, *stütze*): Klimmen, Vruschemig en Kerkrade.

stuitje (ook *stuitsje*, *stuitske*): freq. Trichterlds., verspr. Ripuar. en Noord.Oostlb.; ook in Heerlen, Valkenburg, Weert, Leveroy, Maasbracht, Echt/Gebroek, Blerick, Venlo en Ottersum.

stuitbeen: Blerick, Valkenburg en Heerlen.

stuitbeentje: Wijk.

knook: Ubachsberg en Mechelen.

aarsknook: Klimmen.

batsenknook: Heerlerheide en Bocholtz.

knookje (*knookske*): Susteren, Hoensbroek en Maastricht.

rozenknookje (*rozenknookske*): Mechelen en Montzen.

votknook: Panningen, Ophoven en Meers.

votknookje (*votknookske*): Stein.

votsknook: Nuth/Aalbeek en Bocholtz.

votsknookje (*votsknookske*): Hoensbroek en Ulestraten.

vottenknook: Schaesberg.

vottenknookje (*vottenknookske*): freq. in het noorden van het Noord.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Waubach, Neerbeek en Schinveld.

staartknookje (*staartknookske*): freq. in het zuiden van het Kleverlds.; ook in Voerendaal, Neer, Echt/Gebroek, Obbicht, Urmond en Boekend.

staartsknook: Baarlo.

staartsknookje (*staartsknookske*): Rimborg.

staartenknookje (*staartenknookske*): Blerick.

staartbot: Gennep, Wanssum en Broekhuizen.

staartbotje: freq. in het noorden van het Kleverlds.

gatknook: Velden.

gatschenk: Lommel, Tungalroy en Meeuwen.

gatschenkel: Roermond.

votschenk: Ittervoort en Neeroeteren.

votschenkje (*votschenkske*): Bree.

vottenschenkje (*vottenschenkske*): Baexem.

kontenschenk: Opglabbeek.

kotschenk: Bree.

staartschenk: Kinrooi en

Opglabbeek.

staartschenkje (*staartschenkske*): Neeritter.

schijtschenk: Nederweert en Weert.

kakschenk: Ell.
kakschenkel: Montfort.
rugschenkeltje (*rugschenkelke*):
 Nunhem.
einde, het - (ook *' ei-j*): Haelen,
 Swalmen en Boukoul.
staarteinde (*startenj*): Holtum.
staartstuk: Heugem.
sluitstuk: Sittard.
sluitbeen: Sittard.
kontbeen: Neerpelt.
kont: Meeuwen.
dopbeen: Bree.
dop: Bocholt en Bree.
stopje (*stopke*): Broekhuizen.

LENDE(NEN) _____

Kaart 93, pag. 213

DC 01 (1931) (047), N 10 (1961) (019, 022),
 N 10b (1961) (024), N 84 (1981) (022), SGV
 (1914) (021), ZND 01 (1922) (757), ZND 08
 (1925) (116b), ZND 30 (1939) (012), ZND m
 (Dupont, Franssen, Houben);
 Hamont Wl. (070), Kortesseem Wb. (271,
 275), Tungalroy Wb. (018);
 Beenen, P. (1973) (173).

Het onderste, naar binnen buigende
 gedeelte van de rug met de aangren-
 zende delen van de rechter- en lin-
 kerzijde.

De opgaven zijn vaak in het meer-
 voud gegeven. De lexicale varianten
lendenen en *lender* zijn oudere meer-
 voudsvormen. De variant *lenden* kan
 zowel de oudere enkelvoudsvorm
 'lenden' als de nieuwere meervouds-
 vorm zijn.

lende (ook *lenden*, *lendenen* (*mv.*),
lender (*mv.*)): alg. in Nl.Lb. en
 Centr.Lb. (behalve in het
 Tongerlds.); ook in Piringen,
 Hamont, Neerpelt, Hasselt,
 Beringen, Ulbeek, Wellen,
 Leopoldsburg, Oostham,
 Tessenderlo en Lommel.

lee (ook *leder* (*mv.*), *leeën* (*mv.*)):
 freq. Tongerlds., Westlb.,
 Truierlds., Brab.Lb. en Lommels;
 ook in Bree, Maaseik, Rotem en
 Martenslinde.
lenk: Kortesseem Wb.
leef: Stevoort en Hoepertingen.
leven: Oost-Maarland.
dunningen: Sevenum.

ZIJDE _____

N 07 (1961) (039a), N 84 (1981) (022),
 ZND 08 (1925) (116b), ZND m (Coomans,
 Drieskens, Houben, Mathys, Raymaekers,
 Vanderbeeken, Welter).

Elk van de beide kanten die de over-
 gang vormen tussen de voorkant
 (borstzijde) en de achterkant (rugzij-
 de) van het lichaam.

De lexicale variant *zigg* is enkel
 opgegeven voor Welkenraedt.

zij (ook *zigg*): alg. in heel Lb.
zijde: Heythuysen.
zijkant: Meijel.
kant: Sint-Truiden.

flank: zeldz. in Zuid.Oostlb.; ook in
 Vaals, Nieuwenhagen, Montfort,
 Haler, Ittervoort, Gruitrode, Venlo
 en Meijel.

HEUP _____

Kaart 94, pag. 214

DC 01 (1931) (047), N 10 (1961) (019, 022,
 064), N 10b (1961) (024), N 84 (1981) (022),
 SGV (1914) (013), ZND 01 (1922) (467,
 757), ZND 26 (1937) (038), ZND 30 (1939)
 (012), ZND A2 (1940sq) (276), ZND m
 (Dupont, GrGr, Houben, Raymaekers,
 Welter).

Elk van de verbredingen aan weerszij-
 den van het lichaam waar het dijbeen
 en het darmbeen enigszins uitsteken.

Op de kaart zijn ook de lexicale varianten van **heup** opgenomen. De lexicale variant *huf* treffen we aan in het Ripuar., *weup* en *gweup* komen hoofdzakelijk voor in het zuiden van het Bilzerlds. en Tongerlds. (vgl. trouwens ook de variant *g(w)or* in het lemma HAAR).

heup (ook *weup*, *gweup*, *huf*): alg. in heel Lb.

heupknobbel: Grathem.

hüfte (du.): freq. in het uiterste oosten van het Ripuar. en Geullds.

LIES

Kaart 95, pag. 214

N 10 (1961) (022, 064, 065), SGV (1914) (021), ZND 01 (1922) (776), ZND 30 (1939) (024), ZND m (Gessler, Godelaine).

Ieder van de plooiën of de streek die de grens vormen tussen het onderste gedeelte van de buik en het bovenste gedeelte van de benen.

De lexicale variant *liezen* kan zowel meervoudsvorm zijn als een voortzetting van de oudere vorm *liesen*.

De informant voor Leopoldsburg, die **pees van de knie** antwoordde, deelde eveneens mee dat 'lies' enkel gebruikt wordt m.b.t. dieren.

Het trefwoord **hees** is allicht ingegeven door de verwarrende vraagstelling 'lies (plooi van de dij)' (ZND 30), we treffen dit woord vaker aan als benaming voor de KNIÉHOLTE. Ook **lenden** en **lee** vinden we terug in een ander lemma, nl. LENDE.

lies (ook *liesen*, *liezen*): freq. in heel Lb.

liet: Leopoldsburg, Koersel en Kelmis.

liesje (*lieske*): Zonhoven en Gemmenich.

liesplooï: Neeroeteren.

dun, de - (ook *de dunne*): verspr. Zuid.Oostlb. en Horns, zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Horn, Roermond, Opoeteren, Oost-Maarland, Diepenbeek, Tongeren, Achel, Herk-de-Stad en Lommel.

vlim: Sijpeld, Mechelen, Nunhem, Schinveld, Kinrooi, Stevensweert, Neeroeteren en Lanklaar.

vouw: zeldz. Lonerlds.; ook in Remersdaal, Zichen-Zussen-Bolder, Lauw en Sint-Truiden.

vang: Kwaadmechelen.

var: Lommel.

plooï: Maaseik, Eisdén, Piringen, Heppen en Paal.

pees van de knie: Leopoldsburg.

hees: Kerkrade, Opoeteren, Lanaken en Millen.

lende: Bunde en Kerkrade.

lee (ook *leeën* (*mv.*)): Hunsel en Tongeren.

SCHOOT

Kaart 96, pag. 215

DC 01 (1931) (add.), N 10 (1961) (022), N 84 (1981) (019), N 106 (2001) (006a), SGV (1914) (032); Beverlo Wb. (232), Hasselt Wb. (395), Kortessém Wb. (454), Túngelroy Wb. (018).

Het deel van het lichaam tussen het onderlijf en de dijén dat een bocht vormt bij een zittend persoon. Vaak heeft SCHOOT ook de specifiekere betekenis van het bovenvlak van de dijén van iemand die zit.

schoot: alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Centr.Lb. en in overig Belg.Lb., verspr. Zuid-geld.Lb. en Kleverlds.

schootje (ook *schootsje*): Weert en Ulestraten.

slip: alg. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Gulpen, Susteren, Sittard, Schimmert en Tungelroy.

KRUIS

N 10 (1961) (022, 064), N 10b (1961) (025), N 10c (1995) (131), N 109 (2001) (012).

Het deel van het lichaam waar de bovenbenen samenkomen.

kruis: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., verspr. Kleverlds.; ook in Nederweert, Ell, Bree, Obbicht, Bunde, Kaulille en Houthalen.

mik: freq. Westlb., Maaskemp. en Tongerlds., zeldz. Oostlb.; ook in Mechelen, Tungelroy, Leveroy, Kerensheide, Veldwezelt, Val-Meer, Sint-Truiden, Kwaadmechelen, Lommel, Broekhuizen en Meijel.

onderlijf: Kelmis, Nieuwenhagen, Moresnet, Klimmen en Meeswijk.

lijf: Puth.

gemacht (ook *gemaks*): Montfort en Holtum.

broek: Hasselt.

cent: Venlo.

fysionomie (*fieselemie*): Afferden.

gerei: Opglabbeek.

kom: Schimmert.

mep: Kanne.

moos: Ophoven.

pan: Eksel.

schaar: Zelem.

schenk: Hoeselt.

tokens: Afferden.

tors: Roermond.

vork: Maastricht.

wan: Eksel.

ACHTERWERK

Kaart 97, pag. 215

Kaart 98, pag. 216

DC 01 (1931) (045, add.), N 10 (1961) (064), N 10b (1961) (025), N 10c (1961) (131), N 10c (1995) (131), N 109 (2001) (012), SGV (1914) (001), ZND 01 (1922) (018); Maastricht Wb. (027).

De achterste delen van het lichaam in de nabijheid van de aars, de billen. De informant voor Mechelen-aan-de-Maas die **wegge** opgeeft licht toe dat *wek* een benaming voor wit brood is. Het WNT specificeert **wegge** als 'het van fijn tarwemeel gebakken brood, inz. het wittebrood, was smaakvoller en duurder dan het gewone, van rogge(meel) gebakken roggebrood, dat gold als het volksvoedsel bij uitstek'.

Een informant voor Klimmen noteerde eveneens de uitdrukkingen **de kapotte zij** en **het einde van de rugstrang** (*het ing van de rugstrank*). Voor As is ook de uitdrukking **daar waar de rug van naam verandert** opgetekend.

Een informant die liever anoniem bleef en geen plaatsgegevens invulde noteerde voorts **krent**.

Bij dit lemma is ook een kaart opgenomen van de lexicale varianten van het trefwoord **achterste** omwille van de grote verscheidenheid van de varianten.

achterwerk: zeldz. Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Gulpen, Weert, Maasbracht, Bilzen, Tongeren en Eksel.

achterkasteel: Mechelen-aan-de-Maas.

achterste (ook *aaterste*, *aateste*, *aatste*, *acherse*, *acherste*, *acheste*, *achteste*, *este*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Lb., Demerkemp., Lonerlds., Truierlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Beringen, Kerkhoven en Halen.

achtelste (ook *achelste*): verspr. Horns en aansluitend Noord.-

- Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Dieteren, Susteren en Valkenburg.
- hinterste** (*hingeste*): verspr. Ripuar. en aansluitend Oost.Zuidlb.
- derrière** (fr.): Venlo en Terwinselen.
- kont:** freq. in heel Lb.
- kontje** (ook *konteke*, *kontsje*): Klimmen, Mechelen-aan-de-Maas, Maastricht, Bilzen, Eksel en Geysteren.
- vo:** freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Opglabbeek, As, Genk, Maaseik, Rekem, Uikhoven, Veldwezelt en Tongeren.
- votje** (ook *votsje*): Maasbree, Weert en Maastricht.
- vottes:** Kerkrade, Spekholzerheide, Waubach, Schinnen en Klimmen.
- votlok:** Echt/Gebroek en 's-Gravenvoeren.
- votwerk:** Schinnen.
- gat:** freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Schin-op-Geul, Lutterade, 's-Gravenvoeren, Tungalroy, Maasbracht, Bree, Opglabbeek, Lanklaar, Grevenbicht/Papenhoven, Uikhoven, Bilzen, Tongeren, Sint-Huibrechts-Lille, Zolder, Hasselt, Heers, Kerkhoven, Tessenderlo, Loksbergen, Lommel en Velden.
- gaatje** (*gaatsje*): Bilzen.
- kot:** Tongeren.
- batterij:** verspr. in Nl.Lb.
- bats** (ook *batsen* (*mv.*)): verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Weert, Uikhoven, Sint-Truiden en Velden.
- kis** (ook *kissen* (*mv.*)): Weert en Thorn.
- billen:** Zolder, Maasbracht en Oirsbeek.
- bips:** Afferden.
- bodem** (ook *boom*): verspr. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Kerkrade, Bocholtz, Waubach, Geleen, Puth, Klimmen, Weert, Echt/Gebroek, Meeswijk, Grevenbicht/Papenhoven, Zolder, Lommel en Sevenum.
- poep:** As, Genk, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Tongeren, Eksel, Zolder en Lommel.
- poepje** (*poepeke*): Eksel en Bilzen.
- poeper:** Tegelen, Baarlo, Maasniel, Genk, Bilzen en Zolder.
- poepertje** (*poeperke*): Bilzen.
- poeperd:** Roermond, Thorn, As, Maastricht en Geysteren.
- poepenstaart:** Diepenbeek.
- stuiver:** verspr. Horns; ook in Reuver, Boukoul en Weert.
- aars:** Schin-op-Geul, Tegelen, Panningen, Klimmen, 's-Gravenvoeren, Uikhoven en Meijel.
- aarslok:** Maasbracht.
- vies lok:** Maastricht.
- lok:** Waubach en 's-Gravenvoeren.
- polder** (ook *poller*): Genk, Bilzen, Tongeren, Hasselt en Zolder.
- brits:** Maasniel, Maasbracht, Bree en Urmond.
- britsel:** Koningsbosch.
- bred:** Urmond.
- mik:** Beverst, Tongeren, Eksel en Zolder.
- reet:** Weert, Roermond en Klimmen.
- boerenbaanhof:** Spekholzerheide en Bocholtz.
- fort:** Eksel en Klimmen.
- kasteel:** Eksel.
- beeldje knap:** Maastricht.
- bellefrits:** Maastricht Wb.
- blinkerd:** Meijel.
- dikke wambuis** (*dikke wammes*): Mechelen-aan-de-Maas.
- doos:** As.
- dop:** Urmond.
- fietes:** Kerkrade.
- flots:** Lutterade.
- hol:** Loksbergen.
- kakwangen:** Weert.
- kasserol:** Lutterade en Waubach.
- kast:** Loksbergen.
- laatste:** Hasselt.
- noona:** Thorn.
- unster** (*uster*): Loksbergen.

pollevij (*plevij*): Herten (bij Roermond).
plevoeter: Weert.
plot: Meerssen.
prot: Meijel.
protter: Loksbergen.
put: Loksbergen.
snuits: Roermond.
stinkerd: Roermond.
telder: Horst.
viool (*fiool*): Sevenum.
vlaai: Maasbree.
vlakke witte: Eksel.
wegge: Mechelen-aan-de-Maas.
zitvlak: Klimmen.
zitvlees: Kerkrade.
zoo: Loksbergen.

BIL

Kaart 99, *pag. 216*

DC 01 (1931) (045), N 10b (1961) (025), N 106 (2001) (005), ZND m (Coomans, Langohr, Welter); Hasselt Wb. (073), Kortessem Wb. (031), Tungelroy Wb. (020); Beenen, P. (1973) (096).

Elk van de beide lichaamsdelen die gevormd worden door de grote spieren die de achterzijde van het bekken bekleden.

bats: alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds., freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Horns, Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Weert, Peer en Lommel.

bil: alg. Maaskemp., Dommellids., Demerkemp., Truierlds. en Brab.Lb., freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Eygelshoven, Vijlen, Lauw,

Maastricht, Beverlo, Paal, Opheers en Lommel.
kis: freq. Horns; ook in Herten (bij Roermond).
schenk: Wijlre, Nuth/Aalbeek, Grathem, Eijsden en Leunen.
hesp: Kerkhoven en Eksel.
schoft: Lommel.
wang: Tongeren.
kummik: Margraten.

AARS

Kaart 100, *pag. 217*

N 10c (1961) (132), N 10c (1995) (132), ZND 01 (1922) (011), ZND m (Coomans, Dupont, GrGr, Mathys, Michiels, Raymaekers, Vanderbeeken, W. Welters IV); Beverlo Wb. (015), Kortessem Wb. (336).

De door kringsspieren gesloten uitmondning van het darmkanaal, waardoor de onverteerde spijsresten het lichaam verlaten.

Het eerste deel van trefwoord **échappementbuis** is een afleiding van Fr. *échappement*, 'uitlaat'.

gat: freq. Noord.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds., verspr. Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Opglabbeek, As, Bilzen, Sint-Huibrechts-Lille, Houthalen, Wellen, Aalst-bij-St.-Truiden, Kerkhoven, Loksbergen, Lommel, Velden en Boekend.

gaatje (ook *gaatsje*): Maasbree en Bree.

aarsgat: Maasniel, Paal, Herk-de-Stad, Meldert en Meijel.

aars: freq. Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb. en Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade, Bocholtz, Montzen, Maasbracht, Bree, Maastricht, Rosmeer, Beringen, Tessengerlo, Venlo en Meijel.

naars: Sint-Truiden en Bilzen.

voetlok: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Ell, Thorn en Maastricht.
lok: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Maastricht en Eijsden.
aarslok: Klimmen en Gulpen.
vies lok: Maastricht.
botlok: Lutterade.
aarsdarm: verspr. Bilzerlds.; ook in Thorn, Neeroeteren, Maaseik, Diepenbeek, Hoeselt, Hasselt, Kortessem, Wellen en Loksbergen.
naarsdarm: Martenslinde, 's-Herenelderen, Borgloon en Sint-Truiden.
kot: Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Sint-Huibrechts-Lille, Eksel, Zolder en Houthalen.
kotje (ook *kotsje*, *kotteke*): Eigenbilzen, Diepenbeek, Eksel en Zolder.
kontkotje (*kontkotsje*): Sint-Truiden.
kotje-kont (*kotsje-kont*): Tongeren.
kotje-kerf (*kotsje-kerf*): Tongeren.
hol: Lommel en Beverlo.
holletje (*holleke*): Zolder, Eksel en Tongeren.
post: Tessenderlo, Zelem en Lummen.
kont: Eksel, Zonhoven, Beverlo, Aalst-bij-St.-Truiden en Meijel.
voet: Velden, Beesel en Puth.
uitgang: Kerkrade, Chèvremont, Reuver en Weert.
reet: Kessel, Boukoul, Eksel, Beverlo en Venray.
ritz (du.): Maastricht.
spleet: Zonhoven.
voor: Beverlo.
gatdarm: Panningen.
kakdarm: Eksel.
poeperd: Sevenum.
poepput: Loksbergen.
poepgaatje: Venlo.
protter: Loksbergen.
schijter: Belfeld.
schijtgat: As.
schijtkot: Achel.
schijtkotje (*schijtkotsje*): Genk.

schijtlok: Nuth/Aalbeek.
stinkerd: Weert en Klimmen.
strontmachine: As.
knalpot: Lommel.
uitlaat: As.
échappementbuis (<fr.) (*chappementbuis*): Genk.
achterpoort: Zolder.
blok: Tervant.
fundament: Thorn.
gemacht (*gemaasj*): Maastricht.
koker: Zolder.
krent: Mechelen-aan-de-Maas.
lijf: Panningen.
nolletje (*nolleke*): Bocholt.
orgel: Neerharen.
schroef: Neerharen.
spender: Wellen.
stropsel: Eksel.

AARSSPLEET

N 10c (1961) (133), N 10c (1995) (133).

Gleuf ter hoogte van de aars tussen de beide billen.
 Een informant die liever anoniem bleef en geen plaatsgegevens invulde noteerde voorts **schour**.

reet: freq. Noord.Oostlb., Horns en Zuidgeld.Lb., verspr. Zuid.-Oostlb.; ook in Heerlen, Waubach, Weert, Echt/Gebroek, Holtum, Neerharen, Achel, Eksel, Houthalen, Sint-Truiden, Vorsen, Loksbergen, Lommel, Sevenum en Maasbree.
ritz (du.): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade, Gulpen, Doenrade, Rothem, Maastricht en Neerharen.
voor: As, Genk, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Sint-Huibrechts-Lille, Eksel, Zolder, Kerkhoven, Venray en Meijel.
spleet: Schinnen, 's-Gravenvoeren, Bree, Genk, Maaseik, Eigenbilzen, Vorsen en Venlo.

aarsspleet: Schin-op-Geul.
aars: Waubach.
gat: Baexem, Herten (bij Roermond), Lutterade, Schinnen, Puth, Ophoven, Thorn, Eijsden, Sint-Huibrechts-Lille en Meijel.
vot: Waubach en Chèvremont.
votlok: Oirsbeek en Bocholtz.
lok: Gronsveld en 's-Gravenvoeren.
kerf: Zolder, Houthalen en Tongeren.
vouw: As en Tongeren.
schram: Waubach.

krap: Ell.
snee: Bilzen.
snit: Tongeren.
slits: Kerkrade.
veeg: Bocholt.
broodstraat: Afferden.
straatje (*straatsje*): Maastricht.
spoor: Meijel.
gangerd: Klimmen.
gemacht (*gemaasj*): Maastricht.
bats: Vijlen.
lippen: Grevenbicht/Papenhoven.

1.4 Ledematen

In deze paragraaf komen de ledematen aan bod. In een eerste subparagraaf worden de verschillende dialectbenamingen voor de bovenste ledematen, de armen, behandeld. In een tweede subparagraaf wordt ingegaan op de dialectbenamingen voor de onderste ledematen, de benen. Voorafgaand aan beide subparagrafen komen de algemenere benamingen voor LIDMAAT, LEDEMATEN aan bod.

LIDMAAT, LEDEMATEN

Kaart 101, pag. 217

N 10 (1961) (006), N 109 (2001) (007).

Deel, lid van het lichaam. In de algemene taal thans alleen in het meervoud, meestal m.b.t. tot uitstekende lichaamsdelen zoals de armen en benen.

Naast de algemenere benaming **armen en benen** antwoorde een informant voor Lauw enkel **benen** ('bein'). De laatste drie benamingen zijn schertsend, vgl. het lemma BEEN: SPOTNAMEN.

lidmaat, ledematen: freq.
Noord.Oostlb. en Dommelds.,
verspr. Zuid.Oostlb., Horns,
Centr.Maaslds. en Trichterlds.;
ook in Heerlen, Schaesberg,
Eigenbilzen, Val-Meer, Gingelom,
Sint-Truiden, Leopoldsburg,

Halen, Lommel, Blerick, Venlo,
Horst en Broekhuizen.

lid, leden: freq. Oostlb., Centr.Lb.,
Demerkemp., Zuidgeld.Lb. en
Kleverlds.; ook in Kerkrade,
Vrusschemig, Eksel, Paal en
Gingelom.

gelid, gelederen (ook *geleden*,
geleder, *glied-glieder* (du.)): alg.
Ripuar., freq. Oost.Zuidlb.; ook in
Montfort, Hoensbroek en Mheer.

armen en benen: alg. Lonerlds. en
Truierlds., freq. Oost.Zuidlb.;
ook in Maasniel, Klimmen,
Ophoven, Geistingen, Bree,
Rekem, Veldwezelt, Maastricht,
Vliermaal, Tongeren, Kaulille,
Eksel, Peer, Zonhoven, Beverlo,
Tessengerlo, Lommel, Blerick en
Oirlo.

knook, knoken (ook *kneuk* (mv.)):
Heerlerheide, Nieuwenhagen,
Haelen, Schinveld, Zutendaal,
Echt/Gebroek en Ottersum.

poten: Diepenbeek.

schrankelen: Bocholtz.

1.4.1 Armen

De armen zijn de beide bovenste ledematen van de mens, reikend van de schouder tot de hand, die soms ook in deze voorstelling inbegrepen is. Voor de begrippen ‘arm’, ‘pols’ en ‘vuist’ zelf is er in Limburg geen lexicale variatie opgetekend.

ELLEBOOG

Kaart 102, pag. 218

DC 01 (1931) (039), ZND 34 (1940) (084),
ZND m (Houben, Mathys);
Kortessem Wb. (091).

Het gewricht tussen onder- en bovenarm.

De lexicale variant *oo(w)* voor **oog** komt voor in het zuiden van NI.Lb., in het Geullds. en in de gemeente Voeren (zie het lemma OOG), de lexicale variant *elleboo(w)* daarentegen treffen we aan in het Truierlds., meer bepaald in Velm, Montenaken en Borlo. Voor Brunssum is *illebao* opgetekend, voor Mal en Riksing en *ellebok*.

elleboog (ook *elleboo(w)*, *illebao*, *ellebok*): alg. in heel Lb.

ellenboog (ook *ellemboog*): freq.

Kleverlds.; ook in Steyl,

Leopoldsburg, Lottum en Arcen.

nelleboog: Paal en Meldert.

nelboog: Sint-Truiden.

elsboog: Sint-Geertruid.

elleknop: Venray.

elle: Neeroeteren.

HANDEN: SPOTNAMEN

Kaart 103a, pag. 218

Kaart 103b, pag. 219

Kaart 103c, pag. 219

DC 01 (1931) (040), N 10 (1961) (053),
N 109 (2001) (066a), SGV (1914) (012 add.).

De handen zijn de beide lichaamsdelen aan de uiteinden van de armen, van de pols tot het uiteinde van de vingers. Het zijn de lichaamsdelen waarmee we o.a. voorwerpen grijpen en vasthouden. Voor het begrip ‘hand’ is er geen lexicale variatie. In de onderstaande lemmatekst staan de schertsende benamingen en aan het einde van het lemma ook enkele vergelijkingen.

klauwen (ook *klaven*): freq. in NI.Lb. en in het noorden van Belg.Lb.; ook in Opglabbeek, Lanklaar, Veldwezelt, Hees, Tongeren en Opheers.

berenklauwen: Neerbeek.

fikken: freq. in NI.Lb., verspr. Maaskemp. en Dommellids.; ook in Bocholtz, Kinrooi, Maaseik, Meeswijk, Hees, Eigenbilzen, Hasselt, Bokrijk en Halen.

fikkers: Achel.

fikkies: Bunde, Achel, Neerpelt en Gennep.

flikken: Ginkelom.

jatten (ook *jotten*): freq. in NI.Lb. behalve in het uiterste zuiden.

poten (ook *peu*, *peut*): freq. in Belg.Lb., verspr. in NI.Lb.

knoken (ook *kneuk*): freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Trichterlds., verspr. Noord.-Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Nederweert, Weert, Roosteren en Echt/Gebroek.

knokkels (*kneukels*, *kneukelen*, *kneukel* (mv.), *knuchelen*): Bocholtz, Maasniel, Ulestraten, Leveroy, Kinrooi, Bree, Berg-aan-de-Maas,

Kanne, Tongeren, Paal, Opheers en Gingelom.

schoppen (ook *schoeben*, *schoepen*, *schuppen*): verspr. Zuid.Oostlb., zeldz. Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Kerkrade, Voerendaal, Nieuwenhagen, Montfort, Kinrooi, Thorn, Bree, Tongeren, Hasselt en Vorsen.

panschoppen: Schinveld, Klimmen en Heerlen.

kolschoppen: Weert en Ophoven.

koolschoppen: Leveroy.

vuisten: verspr. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Leveroy en Wanssum.

duimen (ook *doemen*): zeldz. Maaskemp.; ook in Kinrooi, Echt/Gebroek, Meeswijk en Kaulille.

pinnen (ook *pin (mv.)*): Panningen, Baexem, Weert, Kinrooi, Geistingen, Roosteren en Echt/Gebroek.

knoevelen: Gemmenich, Kelmis, Rimburch, Brunssum, Maastricht en Sint-Pieter.

knoefelen (ook *knoefels*): Neroeteren, Beverst en Eigenbilzen.

knoemelen: Ulestraten.

knurften: zeldz. Kleverlds.; ook in Nederweert, Blerick en Venlo.

gaffels (ook *gaffelen*): Brunssum, Houthem, Klimmen, Oost-Maarland en Alken.

plavuizen: Tegelen, Neer, Baarlo, Venlo en Broekhuizen.

handen als plavuizen: Tegelen.

geboden: Tongeren.

tien geboden: zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Horn en Limbricht.

vijf geboden: Heerlerheide, Limbricht, Bree, Holtum en Elslou.

vijf, de -: Heerlen en Tongeren.

griffels (*griffelen*): Schinveld, Nieuwenhagen en Kerkrade.

grafioten: Nuth/Aalbeek.

lafioten: Valkenburg.

klavieren: Ell, Maastricht en Roermond.

klauwiieters (*klavieters*): Venlo.

klauwiieten (*kleviieten*): Venlo.

rieken: Haelen, Boukoul en Alken.

grijpers: Tegelen en Weert.

knoesten: Kinrooi en Montfort.

pikkels: Jeuk en Diepenbeek.

tengels: Boekend en Weert.

troefels (ook *troefelen*): Leopoldsburch, Klimmen en Maastricht.

votvinger: Kerkrade en Bocholtz.

braden (*braaiier*): Oirsbeek.

fourchettes (fr.) (*forsjetten*): Kanne.

grote handen: Nederweert.

kloekels: Venlo.

kloeten: Panningen.

padden: Grevenbicht/Papenhoven.

paletten: Oost-Maarland.

pollevijen (*polevis*): Tongeren.

schuitjes: Boukoul.

vlaaien: Baarlo.

voorstepoten: Baarlo.

handen lijk een schop: Peer.

handen wie een schop (*handen wie een schoep*): Hoeselt.

handen wie koekwissen: Eksel.

HANDEN (KINDERNAMEN)

Kaart 104, pag. 220

N 10 (1961) (054), N 109 (2001) (066b).

polletjes (*pollekes*): freq. Centr.Lb., Westlb., Truiierlds., Brab.Lb. en Lommels, verspr. Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlerheide en Mechelen.

kinderpolletjes (*kinderpollekes*): Peer.

pollen: freq. Dommelds.; ook in Thorn, Neroeteren, Meeswijk, Veldwezelt, Hees, Kanne, Eigenbilzen, Tongeren, Hasselt, Bokrijk, Kwaadmechelen, Tessengerlo en Lommel.

handjes (*handsjes*, *hannekes*, *hanke-re*, *handsjere*): verspr. in NI.Lb.,

Centr.Lb., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Gingelom, Lommel en Venlo.

knoeveltjes (*knoevelkes, knoevelsjer, knoeveltjer*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Maastricht.

knoevelen: Voerendaal en Kerkrade.

knoemeltjes (*knoemelkes*):

Guttecoven, Puth en Bunde.

knoemelen: Obbicht.

pootjes (ook *petsjkere, pootsjes, potekes*): Kelmis, Haelen, Boukoul, Oirsbeek, Urmond, Maastricht, Oost-Maarland en Overpelt.

poetertjes (*poeterkes*): Venlo en Heerlerheide.

pozeltjes (*poezelkes*): Ten-Esschen/Weustenrade.

poezelen: Kerkrade.

poesjes: Haelen.

vuistjes: Blerick en Baexem.

knuistjes: Ell.

fikken: Nieuwenhagen.

koethanden: Nieuwenhagen.

habbetjes (*habbekes*): Tegelen.

mormeltjes (*mormelkes*): Sittard.

HANDPALM —————

Kaart 105, pag. 220

N 10 (1961) (060), N 109 (2001) (016).

De binnenvlakte van de hand.

palm (ook *paum, paam*): freq. in heel Lb. behalve in Haspengouw, waar het verspr. is.

handpalm (ook *handpaum*): freq. Oostlb., verspr. Horns en Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Weert, Bocholt, Meeuwen, Maastricht, Bunde, Tongeren, Overpelt, Kaulille, Peer, Hasselt, Bokrijk, Sint-Truiden, Halen, Blerick en Sevenum.

plat: freq. Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Brunssum, Mheer, Zonhoven en Hasselt.

binnenste, het -: Montzen, Neerbeek, Berg-aan-de-Maas, Val-Meer, Hoeselt, Hechtel, Hasselt, Gingelom, Jeuk en Tessenderlo.

in de hand: Zutendaal en Veldwezelt.

binnen in de hand: Kelmis.

binnenhand: Hoensbroek.

binnenkant: Oost-Maarland.

holte van de hand: Blerick.

vlak: Eksel en Genk.

vlakke hand: Swalmen.

volle hand: Geleen.

naakte hand: Kerkrade.

pan van de hand: Voerendaal en Oost-Maarland.

panschop: Nuth/Aalbeek.

valwand: Mechelen.

rug van de hand: Waubach.

MUIS VAN DE HAND —————

N 10 (1961) (059), N 109 (2001) (017).

Het dikke, vlezige deel onder de duim aan de binnenzijde van de hand.

muis: alg. in heel Lb. behalve in het Brab.Lb. en Lommels.

muisje (ook *muiske*): zeldz. Oostlb.; ook in Kerkrade, Berg-aan-de-Maas, Blerick, Ottersum en Meijel.

schenk: Opglabbeek en Wanssum.

schenkje (*schenkske*): Meers en Oost-Maarland.

binnen in de hand: Waubach.

in de hand: Veldwezelt.

onderste van de hand: Gingelom.

dik van de duim: Lommel.

kussen: Beverst.

brade (*bra*): Zelem.

pis: Achel.

KNOKKELKUILTJES ———

DC 21 (1952) (003e), N 84 (1981) (023),
N 106 (2001) (031);
Beenen, P. (1973) (164).

De kuiltjes tussen de deukjes op de gewrichten tussen hand en vinger.

kuiltjes (ook *kuilekes*, *kuilkes*, *kuiltsjes*, *kuiltsjereren*): freq. in Nl.Lb., Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Hoeselt, Tongeren, Achel, Kaulille, Eksel, Zolder, Houthalen, Zonhoven, Borgloon, Jeuk en Loksbergen.

vetkuiltjes (*vetkuilkes*):
Helden/Everlo, Heythuysen en Geleen.

knokkelkuiltjes (*kneukelkuilkes*):
Eys.

vingerkuiltjes (*vingerkuilkes*): Eys.

vingerkotjes: Montfort.

kotjes (ook *kotsjes*, *kottekes*):
Helden/Everlo, Nunhem, Pey, Nieuwstadt, Ospel, Weert, Ophoven, Bocholt, Genk, Kanne, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Tongeren, Eksel, Zolder, Borgloon en Tessenderlo.

putjes (ook *putsjes*, *puttekes*):
verspr. Trichterlds.; ook in Beesel, Schimmert, Mheer, Bocholt, Boorseme, Eksel, Peer en Leopoldsburg.

vouwen (ook *vagen*): Horn, Weert en Velden.

vouwtjes (*vouwkes*, *vouwcheren*):
Simpelveld, Montfort en Meerssen.

plooiën: Tungelroy, Geistingen en Eys.

deukjes: Lommel.

dompels: Born.

lokjes (*lokskes*): Valkenburg.

boelenhandjes: Bisselt.

kinkdraaier (*knikdraaier*): Meijel.

kreukeling: Herten (bij Roermond).

De volgende opgaven wijzen eerder op de deukjes op de gewrichten:

knokkels (*kneukels*, *kneukelen*, *kneukel* (*mv.*)): Susteren, Ophoven, As, Urmond, Sint-Pieter, Hoeselt, Lauw, Eksel, Hechtel, Hoepertingen, Wellen, Jeuk, Loksbergen, Venlo, Gennep en Oirlo.

knobbels (ook *knobbelen*): Arcen, Helden/Everlo en Grevenbicht/Papenhoven.

knookjes (*knookskes*): Sint-Truiden.

kussens: Venlo.

kwabbel: Vijlen.

VINGERS: SPOTNAMEN

Kaart 106a, *pag.* 221

Kaart 106b, *pag.* 221

DC 01 (1931) (042), N 10 (1961) (056),
N 109 (2001) (067), SGV (1914) (040), ZND
m (Houben, Langohr).

De gelede grijporganen waarin de hand zich splitst. Voor het begrip ‘vinger’ zelf is er geen lexicale variatie. In de onderstaande lemmatekst komen de schertsende benamingen aan bod.

fikken: freq. in Nl.Lb., Centr.Lb. en Dommelds.; ook in Moresnet, Hasselt, Bokrijk, Gors-Opleeuw en Halen.

fikkens: Achel en Bunde.

fikker: Houthem.

geboden: Tegelen en Hamont.

tien geboden: freq. in heel Lb.
behalve in het Lonerlds. en Truierslds.

vijf geboden: Heerlerheide, Boukoul, Bree, Urmond, Maastricht, Bunde, Tongeren, Wanssum en Sevenum.

vijf, de -: Tongeren.

poten (ook *peu*, *peut*): Heerlen, Bree, Meeuwen, Opglabbeek, Urmond, Eigenbilzen, Bokrijk, Opheers, Gingelom en Lommel.

knoken (ook *kneuk*): Bocholtz, Nieuwenhagen, Mechelen, Moresnet, Herten (bij Roermond), Oirsbeek, Brunssum, Houthem en Venlo.

knokkels (*kneukel*): Neeroeteren.

duimen (ook *doemen*): verspr. Oostlb., Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Kaulille en Bunde.

duimelen (*doemelen*): Ulestraten.

klauwen: verspr. Maaskemp. en Centr.Maaslds., zeldz. Zuid.-Oostlb.; ook in Waubach, Ell en Itteren.

klauwieten (*klevieten*): Venlo.

klauwatten: Broekhuizen.

klamotten: Baarlo.

jatten (ook *jotten*): freq. in het oosten van het Noord.Oostlb.; ook in Neerbeek, Hoensbroek, Mesch, Stein, Maastricht en Broekhuizen.

griffels (ook *griffelen*): freq. Oost.Zuidlb. en in het oosten van het Zuid.Oostlb.; ook in Eygelshoven en Stevensweert.

pinnen (*pin* (*mv.*)): freq. Horns en in het westen van het Noord.Oostlb.; ook in Weert, Echt/Gebroek en Sevenum.

pinken: Tegelen, Gronsveld, Tungalroy, Kinrooi en Lommel.

pikken: Swalmen, Maasniel en Hechtel.

pikkels (ook *pikkelen*): freq. Truierlds., ook in Diepenbeek, Houthalen en Kuringen.

fikkels: Tessengerlo.

pegels: Ulestraten.

tengels: Valkenburg, Weert, Veldwezelt, Bunde, Boekend en Venlo.

votvinger: Bocholtz, Moresnet, Maastricht en Smeermaas.

votsvinger: Nieuwenhagen en Mheer.

knoevelen (ook *knoevels*): Kelmis, Moresnet, Montzen, Schinnen en Val-Meer.

knoemelen: Limbricht.

lange vingers (ook *lang vingers*, *lang vingeren*): Baarlo, Hoensbroek, Maastricht, Peer en Gingelom.

dikke vingers: Peer.

kromme vingers (*krom vingers*): Peer.

zoekvinger: Sittard.

klontjesvingers: Wanssum en Weert.

kontjesvingers: Ottersum.

stokken (*stekken*): Gingelom en Tongeren.

trommelstokken (*trommelstekken*): Beegden.

pootstokken (*pootstekken*): Boukoul.

worstjes (*woskes*): Roosteren.

knackworstjes (*knackworsjere*): Kerkrade.

reten: Haelen.

stangen: Lauw.

grijpstuivers: Tegelen.

tien luishaken: Kwaadmechelen.

vuisten: Neer.

DUIM

N 10 (1961) (058), ZND A2 (1940sq) (412, 502);

Boorse Wb. (050), Kortessem Wb. (073), Tungalroy Wb. (017);

Beenen, P. (1973) (111).

Voorste, kortste en dikste vinger van de hand, met twee geledingen.

De informant voor Klimmen typeert **duimeling** als kindertaal.

duim: alg. in heel Lb.

duimpje (*duimke*): Bree.

duimeling: Klimmen.

WIJSVINGER

N 10 (1961) (057).

De vinger waarmee men wijst, de eerste vinger naast de duim.

Een informant voor Meers noteerde **krasvinger** als alternatieve benaming voor de wijsvinger. Voor Eksel is de schertsende benaming **likkepot** opgetekend.

wijsvinger: alg. in heel Lb.
zeigefinger (du.): Kerkrade en Gemmenich.
zeigfinger (<du.): Kerkrade.

MIDDELVINGER

Kaart 107, pag. 222

N 84 (1981) (024), N 106 (2001) (032).

De middelste vinger van de hand. De informant voor Bilzen geeft aan dat **lange liereboom** 'schertsend' gebruikt wordt. Ook **lange jan**, **lange jaap**, **lange aap**, **langeman** en **langman** zijn allicht schertsende benamingen.

In het zuidoosten van Nl.Lb. staat de dialectbenaming **lange vinger** tegenover **kleine vinger** voor PINK (cfr. infra).

middelvinger: freq. in Nl.Lb., verspr. Maaskemp.; ook in Kinrooi, Maaseik, Bilzen, Eigenbilzen, Tongeren, Eksel, Peer, Hechtel, Houthalen en Loksbergen.
middenvinger: alg. Truiierlds., freq. Maaskemp. en aansluitend Horns, Centr.Maaslds. en Dommellids., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Heerlen, Nieuwenhagen, Doenrade, Wijnandsrade, Maastricht, Kanne, Bilzen, Val-Meer, Zolder, Hoepertingen, Leopoldsburg, Blerick en Meerlo.
middelste vinger (ook *millefste vinger*; *miltste vinger*): Epen, Montzen, Reuver, Swalmen, Geleen, Oirsbeek, Schimmert, Weert, Kinrooi, Geistingen, Genk, Boorseem, Rekem, Maastricht,

Eigenbilzen, Hoeselt, Vliermaal, Tongeren, Eksel, Zonhoven, Gors-Opleeuw, Borgloon, Kerkhoven, Tessenderlo, Loksbergen, Boekend, Meijel en Sevenum.

middenste vinger: Neeroeteren, Oplabbeek, Bilzen en Venray.
lange vinger: freq. in het zuiden van het Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Kleverlds.; ook in Kapelin-'t-Zand, Herten (bij Roermond), Weert, Bocholt, Bilzen en Vlijtingen.
langste vinger: Lommel, Jeuk en Stein.
lange jan: Wijlre, Schinnen, Ell en Stein.
lange jaap: Montfort en Schimmert.
lange aap: Loksbergen.
langeman: Heythuysen.
langman: Thorn.
lange liereboom: Bilzen.
grote vinger: Weert.

RINGVINGER

N 84 (1981) (025), N 106 (2001) (033).

De vierde vinger bij de duim beginnende, de vinger tussen middelvinger en pink, waaraan ringen gewoonlijk gedragen worden.

ringvinger: alg. in heel Lb.
vierde vinger: Peer.
vingerling: Maasbree.

PINK

Kaart 108, pag. 222

N 84 (1981) (026), N 106 (2001) (034); Boorseem Wb. (050), Hasselt Wb. (350), Kortesseem Wb. (397).

De vijfde en kleinste vinger van de hand.

De informant voor Gronsveld vermeldt dat **kink** verouderd is. Volgens het WNT zijn **kink** en zijn verkleinwoord *kinkske* ‘kindernamen voor den pink, den kleinsten vinger’. In het zuidoosten van Nl.Lb. staat de dialectbenaming **kleine vinger** tegenover **lange vinger** voor MIDDELVINGER (cfr. supra).

pink: alg. in heel Lb.

pinkje (*pinkske*): freq. Maaskemp.; ook in Schimmert, Lanklaar, Maastricht, Caberg, Kanne, Bilzen, Eigenbilzen, Eksel, Zolder, Sint-Truiden en Lommel.

kleine vinger: freq. Oost.Zuidlb. en in het zuidoosten van het Zuid.Oostlb.; ook in Montzen, Weert en Loksbergen.

kink: Gronsveld, Boorseme, Maastricht en Caberg.

kinkje (*kinkske*): Caberg.

VINGERLID

Kaart 109, pag. 223

DC 01 (1931) (043), ZND 37 (1941) (033a); Beverlo Wb. (148), Kortessem Wb. (269), Tungefroy Wb. (013).

Lid van een vinger, elk van de afzonderlijke beenderen die de vinger samenstellen. Iedere vinger heeft drie vingerleden behalve de duim die slechts uit twee vingerbeentjes bestaat.

lid: freq. in Belg.Lb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Gulpen, Weert, Molenbeersel en Stevensweert.

lidmaat: Roggel.

lidvinger: Rijkhoven, Zichen-Zussen-Bolder en Mheer.

vingerlid: freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb., verspr. Zuid.Oostlb.

en aansluitend Centr.Maaslds., Maaskemp., Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Baexem, Stramproy, Eijsden, Eigenbilzen, Vlijtingen, Beverst, Millen, Neerpelt, Oostham, Tessenderlo en Leunen.

vingergelid (ook *vingerglied*): Kerkrade, Chèvremont en Mechelen

gelid (ook *glied*): freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Brunssum en Lommel.

gelidvinger: Welten.

koot: Merkelbeek.

kootje: freq. Noord.Oostlb. en Horns, zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Weert, Bree, Arcen en Horst.

vingerkootje: Schin-op-Geul, Heel, Posterholt, Dieteren, Houthem, Stevensweert, Guttecoven en Lottum.

knookje (*knooksje, knookske*): Bleijerheide, Heerlen, Puth en Houthem.

vingerknookje (*vingerknooksje, vingerknookske*): Bleijerheide, Heerlen, Nuth/Aalbeek, Gronsveld en Arcen.

vingerbotje: Venray.

vingerschenkje (*vingerschenkske*): Ospel.

knokkel (*kneukel*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen en Horst.

stuk van de vinger: Maastricht, Hasselt, Jesseren en Melveren.

hoofd van de vinger (*hood van de vinger*): Eigenbilzen.

vingerkop: Amby en Vaals.

nagellid: Oostrum.

NAGEL

Kaart 110, pag. 223

DC 01 (1931) (044), ZND 30 (1939) (034b), ZND A1 (1940sq) (016), ZND A2 (1940sq) (490), ZND m (Coomans, Drieskens, Dupont,

Franssen, GrGr, Houben, Langohr, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter).

Hoornachtige bedekking op de bovenzijde van de laatste vingerleden van handen en voeten.

nagel: alg. in heel Lb. behalve in het Ripuar., waar het verspr. is.

naal: freq. Ripuar.; ook in Schaesberg en Eys.

MAANTJE OP DE NAGEL

Kaart 111, pag. 224

N 84 (1981) (027), N 106 (2001) (035).

Het lichter gekleurd gedeelte aan de wortel van de nagel, dat de vorm heeft van een halve maan. Opvallend is dat bijna alle informanten in westelijk Haspengouw het antwoord op de vraag ‘*Maantje: lichter gekleurd gedeelte onder aan de vinger nagels (maantje, reem)* (N 106 (2001))’ schuldig bleven. Op de kaart geeft een minteken weer dat een informant geen antwoord noteerde op deze vraag. We kunnen daaruit

besluiten dat er in het zuidwesten van Belg.Lb. geen dialectwoord voor dit begrip voorhanden is.

maantje (ook *maan(t)sje, maanke*): alg. in Nl.Lb., verspr. Maaskemp.; ook in Kinrooi, Ophoven, Boorseme, Bilzen, Hoeselt, Zolder, Jeuk, Leopoldsburg, Tessenderlo en Lommel.

nagelmaantje (*nagelmaantsje*): Kaulille.

vingermaantje (*vingermaanke*): Montfort.

half maantje (ook *half maanke, half maansje*): Eksel, Eigenbilzen en Caberg.

half maan: Hechtel.

halve maan: Eys.

maan (ook *maand*): Kerkhoven, Meijel en Heerlerbaan/Kaumer.

riem: verspr. Maaskemp.; ook in Amby, Geistingen, Maaseik en Houthalen.

riempje (*riemke*): Eksel.

nagelriem: Kinrooi, Neeroeteren, Rekem, Maastricht, Peer, Zolder en Jeuk.

nagelrand (*nagelrank*): As en Bilzen.

nagelbeet: Ingber.

kroontje: Meijel.

wit boogje (*wit boogske*): Maastricht.

1.4.2 *Benen*

In deze paragraaf komen de dialectbenamingen van de lichaamsdelen die behoren tot de onderste ledematen aan bod.

Voor de begrippen ‘been’ en ‘voet’ is in Limburg geen lexicale variatie opgetekend, overal werd **been** en **voet** geantwoord. In de onderstaande lemmatekst komen wel enkele spotbenamingen voor de benen en alternatieve benamingen voor de voet aan bod.

Ook het begrip ‘knie’ vertoont geen lexicale variatie: overal is **knie** (ook *nie*) opgetekend. Voor Paal en Stevoort is daarenboven ook **knieschijf** opgetekend. Voor ‘teen’ is overal **teen** opgetekend behalve in Meerlo en Sint-Odiliënberg, waar respectievelijk *wis* en *wits* geantwoord werd. Beide zijn varianten van **wisse**, een ‘dunne, taaie en buigzame twijg’. Deze benaming komt overeen met ‘teen’ in de betekenis van ‘dunne tak, twijg’ (cfr. WNT, TEEN (II)), niet met die van ‘teen’ als lichaamsdeel.

BENEN: SPOTNAMEN ———

Kaart 112a, pag. 224

Kaart 112b, pag. 225

N 10 (1961) (007, 062, 063, 067), N 109 (2001) (019, 020, 068), SGV (1914) (002), ZND 21 (1936) (009a), ZND m (Michiels); Beverlo Wb. (031).

De benen zijn de lichaamsdelen waarop men loopt, gerekend van de heup tot aan de tenen. Voor het begrip ‘been’ zelf is er, zoals gezegd, geen lexicale variatie opgetekend. In de onderstaande lemmatekst staan de schertsende benamingen voor de benen.

Voor Smeermaas en Tegelen zijn respectievelijk de uitdrukkingen **met het paard gereden hebben** en **per apostel paard reizen** opgetekend. In Hasselt worden de uitdrukkingen **die kan geen varken in een hoek jagen** en **zijn ma heeft zijn broek krom gestreken** gebruikt voor ‘iemand met kromme benen’. ‘Iemand die een broek met smalle pijpen draagt’ heeft in Hasselt **stamineebenen**. In Hechtel zijn **spanse benen** ‘kromme benen’. Een informant uit Haelen noteerde ook **schrankelzak** voor een ‘iemand die kreupel is en/of dunne

benen heeft’. Voor Ulestraten is ook nog **steltenloper** voor een persoon met magere benen opgegeven.

stokken (*stek (mv.), stekken, stekker*): freq. in heel Lb.

stokjes (*stekskes*): Meijel.

stokkenbenen (*stekkenbenen*):

Leveroy en Kerensheide.

staken: freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlerheide, Kinrooi, Ophoven, Roosteren en Sint-Truiden.

boonstaken: Lommel, Leopoldsburg en Hasselt.

bonenstaken: Venlo.

boonstokken (*boonstek (mv.), boonstekken*): Tungalroy, Klimmen en Mheer.

bonenstokken (*bonenstekken*):

Schinveld en Ubachsberg.

stelten (ook *stelden, selsen*): freq.

Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Noord.-Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Eigenbilzen, Eksel, Peer, Koersel en Paal.

poten (ook *peu, peut*): verspr. in heel Lb.

knoken (ook *kneuk*): freq. Oost.-

Zuidlb., Oostlb., Centr.Maaslds.,

- Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Ell en Maastricht.
- stompels** (ook *stompelen*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb., Horns en Centr.Maaslds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Opglabbeek, Bree, Maastricht, Tongeren en Sevenum.
- stompeltje**: Kerkrade.
- stempels** (ook *stempelen*): Mechelen, Nieuwenhagen, Kelmis, Valkenburg, Gronsveld, Veldwezelt, Oost-Maarland, Val-Meer en Wellen.
- pikkels** (ook *pekkels*, *pichels*): verspr. Maaskemp.; ook in Kinrooi, Lanklaar, Tongeren, Achel, Neerpelt, Hechtel, Hasselt, Beverlo, Opheers, Halen en Lommel.
- spillebenen**: Hoensbroek, Leveroy, Stein, Heugem en Hasselt.
- spillen**: Schimmert en Heerlerheide.
- schenken** (ook *schinken*): freq. Weertlds.; ook in Opglabbeek, Gelieren/Bret en Neerpelt.
- schenkels** (*schinkelen*): Boukoul.
- schenen**: Boekend, Baexem en Opglabbeek.
- kuiten**: Lanklaar.
- stiepen**: Geleen, Ulestraten, Guttecoven en Venlo.
- stiepels**: Bocholt.
- stapels** (ook *stapelen*): Koersel en Meeuwen.
- billenwagen**: Tegelen, Valkenburg, Stevensweert, Maastricht, Venlo, Middelaar en Oirlo.
- benenwagen** (ook *benerwagen*): Venlo en Roermond.
- beenwagen**: Echt/Gebroek.
- klauwen**: Voerendaal, Rothem, Klimmen en Sint-Pieter.
- latten**: Baarlo, Roermond, Sittard en Neeritter.
- kuierlatten**: Afferden en Weert.
- palen** (ook *päöl*): Vlodrop, Maastricht en Klimmen.
- weipalen** (ook *weipäöl*): Hamont, Hasselt en Lommel.
- schranksels** (ook *schrankelen*): Nuth/Aalbeek, Schimmert en Tongeren.
- schrankselpoten** (*schrakkelpout*): Schinveld.
- schankelen**: Beverst.
- onderstel**: Weert en Ulestraten.
- onderdanen**: Beegden en Sittard.
- onderlagen**: Venlo.
- kachelpijpen**: Meijel en Neerbeek.
- ovenspijpen**: Rimborg.
- lucifers**: Broekhuizen en Venlo.
- jatten**: Venlo en Waubach.
- taksbenen**: Sittard, Vrusschemig en Mechelen.
- kromme benen** (*krom benen*): Peer, Mechelen-aan-de-Maas en Rekem.
- dunne benen** (*dun benen*): Peer.
- dikke benen**: Peer.
- o-benen**: Heerlen.
- x-benen**: Heerlen.
- spaanse benen**: Hechtel.
- huzarenbenen**: Smeermaas.
- stamineeben**: Hasselt.
- achterpoten**: Maastricht.
- hanenpoten**: Mechelen.
- olifantspoten**: Kerkrade.
- paardspoten**: Nederweert.
- bomen**: Gingelom.
- daggels** (*djaggels*): Hasselt.
- doemen**: Wellen.
- flessen**: Kerkrade.
- gaffels**: Bree.
- gaffeltjes** (*gaffelkes*): Bree.
- gutsen** (*joetsen*): Moresnet.
- jambes** (fr.) (*joome*): Tongeren.
- knabben**: Kaulille.
- landingsgestel**: Leveroy.
- lederen tram** (*leren tram*): Maastricht.
- lommelen**: Panningen.
- rommelen**: Puth.
- prengelen**: Valkenburg.
- schabben**: Neer.
- schabberten**: Boeket/Heisterstraat.
- schachtel**: Gors-Opleeuw.
- schampers**: Tungelroy.
- scharen**: Vrusschemig.
- schragen**: Roermond.

schravels: Bocholt.
slieten: Ottersum.
stronttrampelaars: Echt/Gebroek.
benen wie een beugelpoort: Herten
 (bij Roermond).
benen wie een zicht: Sittard.
poten wie knoken: Oost-Maarland.
poten wie stelten: Oost-Maarland.
poten als een olifant: Oirlo.
stelten wie een ooievaar:
 Schaesberg.
knoken wie een hengst: Oost-
 Maarland.

RECHTE, VORMELOZE BENEN

N 10 (1961) (063), N 109 (2001) (019).

stokken (*stek (mv.), stekken, stekker*):
 verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb.,
 Oostlb., Maaskemp., Centr.-
 Maaslds., Trichterlds., Tongerlds.,
 Lonerlds. en Truierlds.; ook in
 Weert, Ell, Kaulille, Hechtel,
 Lommel en Horst.
magere stokken (*mager stekken*):
 Hees.
rechte stokken (*rechte stekken*):
 Haelen.
stijve stokken (*stijve stekken*):
 Tessenderlo.
stokjes (*stekskes*): Hamont en Hechtel.
bezemstokken (*bezemstekken*):
 Heel.
bonenstokken (*bonenstek (mv.),
 bonenstekken*): Rimborg,
 Schaesberg, Beegden en
 Tungalroy.
boonstokken (*boonstek (mv.), boon-
 stekken*): Lanklaar en Neerpelt.
boogarden (*boongeerden*):
 Lanklaar.
stokbenen (*stekbenen*): Smeermaas.
stokkenbenen (*stekkenbenen*):
 Voerendaal, Nieuwenhagen, Ten-
 Esschen/Weustenrade en Meers.
stokkenpaardbenen (*stekkenpaard-
 benen*): Roermond.

staken: freq. Noord.Oostlb.,
 Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook
 in Kinrooi, Ophoven en Sint-
 Truiden.
rechte staken: Posterholt.
staakbenen: Boeket/Heisterstraat,
 Hechtel en Zonhoven.
stakenbenen: Wanssum.
bonenstaken: Tegelen.
stelten (ook *stelsen*): verspr.
 Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook
 in Kerkrade, Mechelen, Weert,
 Buchten, Rekem, Eigenbilzen,
 Peer, Venlo, Middelaar en Oirlo.
steltbenen: Paal.
poten wie stelten: Oost-Maarland.
palen (ook *päöl*): verspr. Centr.-
 Maaslds. en Trichterlds.; ook in
 Montzen, Schimmert, Blerick en
 Venlo.
weipalen: Gors-Opleeuw.
stiepen (ook *stijpen*): Tegelen,
 Mesch, Leveroy, Maastricht,
 Lauw en Venlo.
stiepels: Zutendaal.
kromme stapels (*krom stapels*):
 Eksel.
stompels (*stimpels, stompelen*):
 Nuth/Aalbeek, Klimmen, Bree en
 Echt/Gebroek.
latten: Baexem, Weert, Neeritter en
 Venlo.
mokbenen: Roermond, Ulestraten,
 Kwaadmechelen en Lommel.
motbenen: Overpelt, Hasselt en
 Valkenburg.
motknoken: Swalmen.
rechte benen: Neer, Schimmert,
 Weert, Beverlo, Boekend en
 Venlo.
dunne benen (*dun benen*): Hamont.
kaarsrechte benen: Meeuwen.
kromme benen (*krom benen*):
 Roermond.
gelpe benen: Achel.
nette benen: Baexem.
plompe benen: Heerlen.
snakke benen: Kerkrade.
flessenbenen: Hoensbroek.
kaarsbenen: Sittard.

prise-benen (fr.): Valkenburg.
spillebenen: Thorn en Tongeren.
springbenen: Gingelom.
stalbenen: Klimmen.
stalknoken: Klimmen.
voetballistenbenen (*fudbalestebin*): Hasselt.
x-benen: Roermond en Sittard.
pijpbenen: Roosteren.
kachelpijpen: Panningen, Schinveld, Valkenburg en Roosteren.
kachelspijpen: Nieuwenhagen.
stovenpijpen: Herten (bij Roermond), Swalmen en Moresnet.
benen wie stovenpijpen: Echt/Gebroek.
stoofpijpen: Maaseik en Grevenbicht/Papenhoven.
stoofbuizen: Panningen.
buizen van benen: Boukoul.
geitenbenen: Lommel en Susteren.
ooievaarsbenen: Berg-aan-de-Maas.
hennenbenen: Vlodrop.
hanenbenen: Stevensweert.
poten wie een haan: Nunhem.
olifantenbenen: Tongeren.
olifantenpoten: Eksel.
olifantspoten: Nieuwenhagen, Kerensheide, Hasselt en Meijel.
reigerspoten: Koersel.
paardspoten: Venlo.
varkenspoottjes (*verrekespitsjes*): Hasselt.
tafelpoten: Broekhuizen en Bunde.
palotpoten: Diepenbeek.
poten: Bunde.
stijve poten: Tessenderlo.
schrale pikkels (*schraal pichels*): Hechtel.
lucifers: Venlo.
zwavelstokken (*zwegelstekken*): Kerkrade.
zwavelstokjes (*zwegelstekskes*): Herten (bij Roermond).
knotsknieën: Mechelen-aan-de-Maas.
plotten: Hasselt.
rommelen: Puth.

(MET) STEVIGE BENEN

N 10 (1961) (062, 067), N 109 (2001) (020).

De onderstaande lemmatekst is onderverdeeld in bijvoeglijke bepalingen, zelfstandige naamwoorden en werkwoordelijke uitdrukkingen. Voor Roermond is voorts ook de vergelijking **benen wie een stier** opgetekend en voor Panningen het bijvoeglijk naamwoord **potig**.

A. Bijvoeglijke bepalingen

sterk op de benen: Oplabbeek.
stevig op de benen: Ubachsberg, Boukoul, Montfort en Lommel.
vast op de benen: Maastricht.
goed op de benen: Tegelen.
goed op de pollevijen (*goed op de plevijen*): Thorn.
stijf op de pikkels: Tongeren.
stevig op de poten: Lommel, Belfeld en Maastricht.
flink van poten: Nieuwenhagen en Waubach.
goed van poten: Guttecoven en Hasselt.
goed te poot: Vorsen.
goed gepoot: Bokrijk.
gepoot: Tongeren.
gestapeld (ook *gestapels*): Bocholt en Neeroeteren.
ferm gestapeld: Houthalen.
goed gestapeld: Gingelom.
goed gestompeld: Neeritter, Maaseik en Mechelen.
gestapeleerd: Lommel, Kwaadmechelen en Tessenderlo.
flink gestiept: Rimborg.
straf geknookt: Genk.

B. Zelfstandige naamwoorden

stompels (ook *stompelen*): Vrus-schemig, Nunhem, Valkenburg, Kinrooi, Geistingen, Meeswijk, Obbicht, Rekem en Maastricht.

- flinke stompels** (ook *flinke stompe-len*): freq. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Bocholtz, Voerendaal, Heerlen, Herten (bij Roermond), Ittervoort en Berg-aan-de-Maas.
- goede stompels** (*goei stompelen*): zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Mechelen, Hoensbroek, Oplabbeek.
- stevige stompels** (ook *stevige stompelen*, *stevige stimpels*): Roermond, Bree, Holtum en Sevenum.
- sterke stompels** (*sterke stompelen*): Echt/Gebroek.
- dikke stompels**: Tungelroy en Mechelen.
- stempels** (ook *stempelen*): Veldwezelt, Wellen en Val-Meer.
- dikke stempels** (*dikke stempelen*): Mechelen.
- goede stempels** (*goei stempelen*): Mechelen.
- flinke stempels** (*flinke stempelen*): Valkenburg.
- stevige stempels** (*stevige stempelen*): Oost-Maarland.
- ordentliche** (du.) **stempels** (*orntliche stempelen*): Nieuwenhagen.
- stevige benen**: verspr. Oostlb.; ook in Schaesberg, Weert, Tungelroy, Zutendaal, Maastricht, Kanne, Neerpelt, Boekend, Venlo, Horst en Broekhuizen.
- flinke benen**: Heerlerheide, Tegelen, Ulestraten, Urmond en Elsloo.
- flink stel benen**: Oirlo.
- ferme benen** (*ferm benen*): Montzen, Tongeren, Overpelt en Zonhoven.
- dikke benen**: Wanssum en Neer.
- forse benen**: Schaesberg en Lauw.
- straffe benen**: Beverlo en Diepenbeek.
- stramme benen** (*stram benen*): Baarlo en Kerkrade.
- duchtige benen**: Leveroy.
- stevige benen**: Schaesberg.
- stabiele benen** (*stabiel benen*): Puth.
- stebbig benen**: Schinveld.
- stemmige benen**: Kelmis.
- stevige stompige benen**: Peer.
- stijve benen** (*stijf benen*): Mechelen-aan-de-Maas.
- struise benen**: Beverlo.
- sterke benen**: Oirsbeek.
- poten**: Sint-Truiden.
- goede poten**: Jeuk en Opheers.
- handige poten** (*hennige poten*): Hechtel.
- ferme poten** (*ferm poten*): Gingelom, Veldwezelt en Tongeren.
- stevige poten**: Haelen, Roermond, Weert, Buchten en Sint-Pieter.
- flinke poten**: Roermond, Nuth/Aalbeek, Roosteren en Maastricht.
- flinke knoken**: Hoensbroek en Heerlen.
- goede knoken**: Middelaar.
- grove knoken** (*grof knoken*): Neer en Heerlerheide.
- stevige knoken**: Obbicht en Stein.
- palen** (ook *päöl*): Echt/Gebroek en Maastricht.
- weipalen** (*weipäöl*): Hamont.
- flinke palen** (*flinke päöl*): Eygelshoven.
- stevige palen** (*stevige päöl*, *stevig päöl*): Venlo, Baexem en Schimmert.
- stelten**: Eksel.
- flinke stelten**: Ottersum.
- goede stelten** (*goei stelten*): Maasbracht.
- ordentliche** (du.) **stelten** (*orentliche stelten*): Moresnet.
- stapels**: Meeuwen.
- ferme stapels** (*ferm stapels*): Koersel en Eksel.
- handige stapels** (*hennige stapels*): Hechtel.
- gestapeleerde benen**: Hamont.
- stiepen**: Meeswijk.
- flinke stiepen**: Tegelen, Venlo en Geleen.
- stiepels** (*stiebels*): Kaulille.
- stevige stiepels**: Leuken.
- ferme stampers** (*ferm stampers*): Hechtel.

stevige stampers: Weert.
plotten: Sint-Truiden en Wellen.
paardsklauwen: Oost-Maarland.
paardsknoken: Sittard.
paardspoten: Meeswijk.
stalpoten: Hasselt.
tafelpoten: Rekem.
stevig onderwerk: Ulestraten.
goed beenwerk: Guttecoven.
stijve, een -: Meers.
kachelpijpen: Neerbeek.
porren: Mechelen.
stomperd: Ophoven.

C. Werkwoordelijke uitdrukkingen

stevig staan: Venlo.
er stevig op staan: Lommel, Achel
 en Maasniel.
vast staan: Afferden en Moresnet.
een vaste tred hebben: Blerick.
strabant gaan: Hasselt.
het is een Brabander: Leopoldsburg.
flink voor zijn doen zijn: Blerick.
goede benen onder hebben:
 Valkenburg.
met twee benen: Maastricht.

DIJ

Kaart 113, pag. 225

DC 01 (1931) (046), SGV (1914) (006), ZND
 01 (1922) (210), ZND 01u (1924) (add.),
 ZND 23 (1937) (010), ZND B1 (1940sq)
 (010), ZND m (Coomans, Drieskens, Dupont,
 GrGr, Houben, Mathys, Michiels).

Het dikke, vlezige gedeelte van het
 menselijke bovenbeen tussen de
 knie(holte) en de bil.

bats: alg. Bilzerlds., Tongerlds. en
 Lonerlds., freq. Oostlb-Rip.
 overgg., Oostlb., Horns, Centr.-
 Maaslds., Trichterlds.,
 Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr.
 Truierlds.; ook in Lozen,
 Peer, Kermt en Lommel.

batsbeen: Vrerem.
dij: alg. Kleverlds., freq. Oostlb.,
 Weertlds., Horns, Trichterlds. en
 Zuidgeld.Lb., verspr. Ripuar. en
 Oost.Zuidlb.; ook in Bree, Laak,
 Rekem, Linde, Paal, Borgloon,
 Sint-Truiden, Oostham en
 Leopoldsburg.
dijbeen: Baexem, Stramproy,
 Overpelt, Lummen en Sint-
 Truiden.
bil: alg. Maaskemp., Dommelds.,
 Demerkemp., Beringerlds. en
 Zuiderkemp., freq. Horns en
 Centr.Maaslds., verspr. Lonerlds.
 en Truierlds.; ook in Asenray/
 Maalbroek, Hoeselt, Zelem,
 Lommel, Merselo en Wellerlooi.
dik van het been (ook *dikke van het
 been*): freq. Oost.Zuidlb., Zuid-
 Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en
 Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb.;
 ook in Simpelveld, As, Niel-bij-
 As, Genk, Kuringen, Herk-de-
 Stad, Nieuwerkerken, Jeuk,
 Gennep en Meerlo.
bovenbeen: zeldz. Oostlb.; ook in
 Kerkrade, Spekholzerheide,
 Hushoven, Stramproy,
 Guttecoven, Lottum en
 Blitterswijk.
been bovenaan (*bee ovenaa*):
 Bleijerheide.
boven de knie: Linde, Heerlen en
 Margraten.
boven het been: Vrusschemig.
overbeen: Simpelveld.
opgaan: Oirsbeek en Ulestraten.
gaan: Meerlo.
kis: Epen, Beegden, Thorn en
 Stevensweert.
schenkel: Vaals, Heerlen, Sittard en
 Heugem.
knook uit de bats: Mal.
votstompel: Bocholt.

KNIEHOLTE

Kaart 114, pag. 226

DC 01 (1931) (046, 051, 056, add.), N 10 (1961) (add.), SGV (1914) (add.), ZND 01u (1924) (add.), ZND 30 (1939) (024), ZND 36 (1941) (073);
 Beverlo Wb. (131), Boorseem Wb. (052),
 Tungelroy Wb. (021);
 Beenen, P. (1973) (137).

De groeve aan de achterzijde van het kniegewricht. In ruimere zin de holte in de buiging van de uitwendige knie aan de achterzijde.

Het Lb. **hees** is in het WNT opgenomen als 'HAASSEN – ouder HAASSENE, maar in jonger vorm HAASE, HAAS'. De lexicale variant *hesen* kan zowel meervoudsvorm zijn als teruggaan op de Mnl. vorm *haessene*, *haessen*. Voor Venray werd ook **haoks** opgegeven, wat volgens het WNT eveneens voorkomt in Groningen. Strikt genomen is **kuit** een benaming voor het dikke, vlezige gedeelte aan de achterzijde van het menselijke onderbeen (tussen de knieholte en de voet), zie het volgende lemma.

hees (ook *heers*, *heest*, *hesen*): alg. in Nl.Lb. en Centr.Lb., freq. Dommelds., Demerkemp. en Beringerlds.; ook in Lommel.

vouw (ook *vaaf*, *vaag*): alg. Lonerlds., Truierlds. en aansluitend Demerkemp., freq. Tongerlds., Beringerlds. en Zuiderkemp.; ook in Doenrade, Hamont, Kaulille, Lommel, Middelaar en Gennep.

knievouw: Meeuwen, Neeroeteren, Tongeren, Overpelt, Kaulille, Linkhout en Lommel.

plooi: Gruitrode, Bilzen, Herstappe, Kuringen en Heers.

knieplooi: Jeuk.

holte: Heugem.

knieholte: Heerlen, Roggel, Kessel, Pey, Sint-Geertruid en Weert.

kniehol: Chèvremont.

kniekuil: Baexem, Val-Meer, Beverlo en Beringen.

knieboog: Spalbeek.

kuit: Maaseik, Lanklaar, Stokkem, Mopertingen en Tongeren.

vlim: Terwinselen.

in het holle van de knie:

Vrusschemig en Vijlen.

achter in de knie: Maastricht.

onder de knie: Vijlen.

kwak van het been: Lommel.

KUIT

Kaart 115, pag. 226

DC 01 (1931) (049), SGV (1914) (020), ZND 01 (1922) (709), ZND 01u (1924) (140), ZND m (Houben, Mathys, Michiels, Vanderbeeken, Welter);
 Beverlo Wb. (141), Boorseem Wb. (052), Kortessem Wb. (055, 260), Tungelroy Wb. (021).

Het dikke, vlezige gedeelte aan de achterzijde van het menselijke onderbeen (tussen de knieholte en de voet).

kuit: alg. Oostlb., Centr.Lb., Dommelds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Hasselt, Beringen en Borgloon.

brade (ook *bra*, *braë*, *braai*, *braan*, *brane*, *brauwe*): alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Demerkemp., Truierlds. en Brab.Lb., freq. Zuid.Oostlb.; ook in Weert, Stamproy, Oplabbeek, Stokkem en Guttecoven.

dik van het been: Tungelroy Wb.

fol: Zonhoven.

SCHEEN

DC 01 (1931) (055), SGV (1914) (031), ZND 01 (1922) (281b, 709), ZND 01u (1924) (054), ZND 06 (1924) (034), ZND 29 (1938) (040), ZND m (Coomans, Drieskens, Dupont,

GrGr, Houben, Langohr, Mathys, Raymaekers);
Tungelroy Wb. (021).

Voorzijde van het onderbeen van de mens, waar de huid vlak over heen ligt.

scheen: alg. in heel Lb.

schenenknook: Eupen.

ENKEL

DC 01 (1931) (054), SGV (1914) (008),
ZND 01 (1922) (281a, 281b), ZND 01u
(1924) (054), ZND 29 (1938) (039), ZND B1
(1940sq) (025), ZND m (Drieskens, Dupont,
Franssen, GrGr, Houben, Langohr, Mathys,
Raymaekers, Vanderbeeken, Welter).

Gewricht dat de voet met het been verbindt.

enkel: alg. in heel Lb.

knoesel: Sint-Truiden.

rozenknoestje (*rozenknoeske*):

Welkenraedt.

knopshiel: Bree.

knook: Neeritter.

HIEL

Kaart 116, *pag.* 227

DC 01 (1931) (056, 058), N 07 (1961) (037a),
SGV (1914) (013), ZND 01 (1922) (413, 468),
ZND 01u (1924) (091), ZND 29 (1938) (041),
ZND 40 (1942) (057), ZND B1 (1940sq)
(023), ZND m (Claessens, Drieskens, Dupont,
GrGr, Houben, Kreemers, Langohr, Mathys,
Michiels, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter);
Beverlo Wb. (104), Boorse Wb. (052),
Hamont Wl. (125), Tungelroy Wb. (021);
Beenen, P. (1973) (133, 137, 254).

Het enigszins uitstekende achterste gedeelte van de voet.

Vers gaat terug op Mnl. *versene* en is in het WNT opgenomen onder

VERZEN. De benaming **hees** duidt normaal de ‘knieholte’ aan (cfr. supra), al vermeldt Beenen, H.P.P. (1973), p. 137 voor Herten (bij Roermond) expliciet ‘**hieës**: hiel (van voet)’.

vers (ook *ves, vest, va(r)s, versen, versenen*): alg. Maaskemp., Demerkemp. en in Haspengouw, freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en Dommelds.; ook in Beringen en Lommel.

vesssem: alg. Beringerlds. en Brab.Lb.; ook in Lommel.

hak: alg. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. in overig Nl.Lb. en Dommelds.; ook in Maaseik, Elen, Opgrimbie, Rekem, Lanaken, Vroenhoven, Beringen en Loksbergen.

hiel: zeldz. Kleverlds.; ook in Broeksittard, Bree, As, Heugem, Piringen, Hamont, Neerpelt, Overpelt, Heusden, Beverlo, Beringen, Sint-Lambrechts-Herk, Sint-Truiden, Leopoldsburg, Loksbergen en Blerick.

hees (ook *heers, hesen*): Roermond, Herten (bij Roermond), Meerssen, Weert en Echt/Gebroek.

hesel: Schinnen.

VOET (ALTERNATIEVE BENAMINGEN)

DC 01 (1931) (052).

De voet is het lichaamsdeel waarop men staat, de voortzetting van het been beneden de enkel. Voor het begrip VOET is er geen lexicaal variatie.

De vraagstelling in DC 01 luidt ‘*Voet. Als hiervoor (ook) been of poot gebruikt wordt, dit vermelden, zoo mogelijk in een zin, b.v.: ‘Hou je*

pooten bij je!, '*Voetje voor voetje*.'

Op deze vraag werden de onderstaande benamingen geantwoord. Het betreft enkel materiaal voor Nl.Lb.

poot: freq. in heel Nl.Lb.

knook: verspr. Oostlb. en aansluitend Oost.Zuidlb. en Centr.Maaslds.; ook in Neeritter, Thorn, Bunde, Heijen en Horst.

been (ook *bee*): Kerkrade, Vijlen, Roermond, Leveroy, Stevensweert, Venray en Horst.

klauw: Spekholzerheide, Vaals, Gulpen, Meerssen, Sint-Geertruid en Maastricht.

VOETZOOl

Kaart 117, pag. 227

DC 01 (1931) (058), SGV (1914) (add.), ZND 40 (1942) (057).

Het ondervlak van de voet (tussen de hiel en de tenen).

zool: alg. Noord.Oostlb., Dommellids., Weertlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; freq. in overig Lb.

voetzool: Hoeselt, Overpelt, Kaulille, Koersel, Nieuwerkerken, Sint-Truiden en Venray.

plat: freq. Truierlds.; ook in Gulpen, Meerssen, Zichen-Zussen-Bolder, Tongeren, Houthalen, Kuringen, Beringen, Alken, Wellen en Kerkhoven.

bal: Vijlen, Puth, Neeroeteren, Dilsen, Mechelen-aan-de-Maas, Stein, Koersel, Hasselt, Hoepertingen, Herk-de-Stad en Tessengerlo.

voetbal: Puth.

balk: verspr. Trichterlds.; ook in Bleijerheide, Ubachsberg, Eigenbilzen en Tongeren.

plank: Genk, Dilsen, Diepenbeek, Overpelt, Zonhoven en Sint-Lambrechts-Herk.

onder de voet: Vrusschemig, Schinnen, Amstenrade, Stramproy, Neeritter, Neeroeteren, Maastricht, Leunen en Horst.

onderste van de voet: Bocholt.

onder de lappen van mijn voeten: Maastricht.

palm: Hoelbeek.

voetpalm: Hoeselt.

trede: Cadier en Mheer.

huid: Meerssen en Heugem.

vel: Urmond.

vuil van de voet: Opoeteren.

VOORVOET

N 10 (1961) (066), N 109 (2001) (021).

Het voorste deel van de voet.

In Nl.Lb. wordt freq. het AN-woord **voorvoet** gebruikt. In Belg.Lb. zijn er geen specifieke dialectwoorden voor de VOORVOET. Slechts enkele informanten geven eveneens het AN-woord **voorvoet** op, de meesten antwoorden echter met een benaming voor de WREEF, het hoogste deel van de bovenzijde van de voorvoet (zie het volgende lemma). Deze benamingen (**wreef**, **vrei**, **wregel** en **striksel**) treffen we sporadisch ook aan in Nl.Lb.

voorvoet: freq. in Nl.Lb., zeldz. in Belg.Lb.

voorste deel van de voet: Oirsbeek, Meeswijk, Urmond en Beverlo.

voorste van de voet: Lommel.

voorste, het -: Mheer.

van voor op de voet: Neerpelt.

bovenvoet: Valkenburg.

top: Bree en Val-Meer.

punt: Maastricht.

timp: Geleen.

neusvoet: Valkenburg.

voetstuk: Lauw.

stootstuk: Kerkrade.

kussentje van de voet (*kuske van de voet*): Montfort.

tred (*tritt*): Hasselt.

wreef: Schaesberg, Belfeld, Haelen, Nederweert, Ittervoort, Meeuwen, Opglabbeek, Stein, Meers, Veldwezelt, Wolder/Oud-Vroenhoven, Bunde, Hoeselt, Kaulille, Koersel, Hechtel, Hasselt, Paal, Sint-Truiden en Boekend.

vrei: Tegelen, Swalmen, Hamont, Overpelt, Houthalen, Blerick en Venlo.

wregel: Kelmis, Voerendaal, Heerlerheide en Nuth/Aalbeek.

striksel: Wellen en Gors-Opleeuw.

WREEF

Kaart 118, *pag.* 228

DC 01 (1931) (057), N 10 (1961) (066), N 109 (2001) (021), SGV (1914) (045), ZND 29 (1938) (040), ZND m (GrGr, Michiels); Boorseme Wb. (052), Kortesseme Wb. (493, 578), Tungelroy Wb. (021), Venlo Wb. (261); Beenen, P. (1973) (267).

De wreef is het hoogste deel van de bovenzijde van de voet.

In het Zuid.Oostlb. geven enkele informanten **vers** op, de gangbare benaming voor de HIEL.

wreef: alg. Centr.Lb., Dommellids., Demerkemp., Beringerlds. en Brab.Lb., freq. Oostlb. en aansluitend Kleverlds., verspr. Lonerlds.

en Truierlds.; ook in Eygelshoven, Kerkrade, Schaesberg en Boekend.

vrei: freq. in het noorden van het Noord.Oostlb., Weertlds., Zuidgeld.Lb. en in het zuiden van het Kleverlds.; ook in Schimmert, Maastricht, Diepenbeek, Hamont, Sint-Huibrechts-Lille, Overpelt, Houthalen en Hasselt.

wregel (ook *vriegel*, *vriel*, *vriemel*): alg. Ripuar., Oost.-Zuidlb. en aansluitend Zuid.-Oostlb.

wricht: alg. in het noorden van het Kleverlds.

gewricht: zeldz. in het noorden van het Kleverlds.; ook in Maastricht en Hoepertingen.

gewerf: Berg-en-Terblijt, Heer en Eupen.

wrong: Ubachsberg.

striksel (ook *stiksel*): alg. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Stevoort.

schrijssel: Hoepertingen.

boven op de voet: Valkenburg en Schin-op-Geul.

op de voet: Rosmeer.

hals van de voet: Borlo.

spann (du.): Brunssum.

trees: Venlo Wb.

huid: Arcen.

wijde voet: Rosmeer.

vers (*ves*): Bleijerheide, Gulpen, Vijlen en Reijmerstok.

hak: Meerssen.

2 Organen en hun functies

In de eerste paragraaf van deze aflevering worden de benamingen voor de uitwendige lichaamsdelen behandeld per lichaamsregio waartoe ze behoren. In deze tweede paragraaf komen de inwendige organen en lichaamsdelen aan bod, eveneens per stelsel waarin zij functioneren. Ons lichaam kan immers beschouwd worden als een verzameling onderling afhankelijke, maar tot op zekere hoogte op zichzelf staande functionele eenheden of organen.

In subparagraaf 2.1 komen de onderdelen van het zenuwstelsel aan bod. De subparagrafen 2.2: *Hart- en vaatstelsel* en 2.3: *Ademhalingsstelsel* behandelen de benamingen die betrekking hebben op de circulatie van respectievelijk bloed en zuurstof. In subparagraaf 2.4: *Spijsverteringsstelsel* komen de dialectbenamingen i.v.m. de opname, verwerking en afscheiding van voedsel aan de orde. In een laatste subparagraaf worden de lichaamsdelen die verband houden met de voortplanting behandeld.

2.1 Zenuwstelsel

Het zenuwstelsel bestaat uit de hersenen, het ruggenmerg en de zenuwen, die door het hele lichaam lopen. De hersenen en het ruggenmerg vormen samen het centrale zenuwstelsel, de zenuwen het perifere zenuwstelsel.

Het zenuwstelsel bestuurt het lichaam en zorgt voor de communicatie en de opslag van informatie. De informatie wordt door de zintuigen via zintuigzenuwen naar het ruggenmerg en de hersenen overgebracht en daar geanalyseerd, waarna een gepaste respons verstuurd wordt.

HERSENEN

Kaart 119, pag. 228

DC 01 (1931) (002, 023), DC 58 (1983) (020h), SGV (1914) (013), ZND 01 (1922) (460), ZND 26 (1937) (033), ZND 29 (1938) (014), ZND m (Coomans, Driessens, Dupont, Franssen, GrGr, Houben, Keulen, Raymaekers, Vanderbeeken).

De hersenen zijn de bij de mens in de schedelholte gelegen weke, van buiten grijze en in vier lobben verdeelde massa celweefsel, die de zetel van de

geestelijke vermogens en het centrum van de zintuiglijke waarnemingen is. In de onderstaande lemmatekst zijn verschillende lexicale varianten uitzonderlijk als trefwoord behandeld wegens de veelheid van klankwetten die zij ondergaan hebben. Er zijn eigenlijk slechts drie – nauw met elkaar verwante – grondwoorden: **hersens**, **harre** (cfr. WNT onder HAR) en **hirne** (en daarvan afgeleid **gehirn**). Uit **hersens** (ook *herse*) is door r-deletie en klinkeromringing de vorm **hosse** (ook *hiosse*) ontstaan. Uit laatstgenoemde hebben zich **osse** en **josse** (h-deletie) ontwik-

keld. Ook de afwijkende meervoudsvormen **hossele** (op -elen) en **horste** (zonder r-deletie en met t-insertie) zijn gevormd uit **hosse**. **Erse** ten slotte is door h-deletie ontstaan uit **hersens**.

hersens (ook *harse, harses, herse, hersen, hersenen, herses, horse, horsen, horsenen, horses*): alg. Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommelllds., Brab.Lb., Lommel en Kleverlds., freq. Demerkemp., Beringerlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Simpelveld, Waubach, Leopoldsburg, Kwaadmechelen en Meldert.

hersentjes (*heskes*): Lommel.

harre (ook *arre, herre, horre, ure*): freq. Oostlb. en Zuidgeld.Lb., verspr. Horns, Centr.Maaslds. en Kleverlds.

hosse (ook *hesse, hessen, hessene, hesses, hiosse, hiosses, hosses, hossen*): freq. Tongerlds., Lonerlds., Truierlds. en Getelds., verspr. Bilzerlds., Beringerlds. en Zuiderkemp.; ook in Kanne.

josse (ook *gjonse, gjosse, jesse, jessene, jessens, jesses, jossene, jossens, josses*): alg. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Vroenhoven.

osse: alg. Truierlds.; ook in Zepperen.

hossele (ook *herselen, hesselen, hossels, jossele, ossele*): alg. in het zuiden van het Demerkemp. en aansluitend Lonerlds.; ook in Diepenbeek en Beverst.

horste (ook *heste, hoste*): freq. Beringerlds.; ook in Lummen, Tessenderlo en Meldert.

erse (ook *ersenzen, erses, esses*): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Lutterade en Leopoldsburg.

hirne (du.) (*hiëne, hiere*): alg. Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld, Mheer en Eijsden.

gehirn (du.) (ook *gehier, jehirne*): alg. Ripuar. en Geullds.; ook in Waubach.

verstand: Tungelroy.

ZENUW

Kaart 120, pag. 229

N 10 (1961) (005), N 109 (2001) (060); Beverlo Wb. (309), Boorsem Wb. (074).

Benaming voor de fijne witachtige draden in het menselijke lichaam die een verbinding vormen tussen de hersenen en het ruggenmerg, de zogenaamde centrale organen, en de zogenaamde perifere organen als de zintuigen, het spierstelsel en de vegetatieve functies. Voor Ittervoort is voor een zenuwachtig persoon ook **zenuwpees** opgetekend.

zenuw: alg. Weertlds., Horns, Trichterlds., Bilzerlds., Dommelllds. en Lonerlds., freq. in overig Lb. behalve in het Ripuar., Geullds. en Truierlds.

zenuf: freq. Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Beverst, Eksel, Peer, Paal en Tessenderlo.

zeen: alg. Truierlds., freq. Kleverlds., Zuidgeld.Lb., Noord.Oostlb. en in het noorden van het Centr.-Maaslds., verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Eygels-hoven, Kerkrade, Kinrooi, Maasbracht, Kanne, Tongeren, Bokrijk en Halen.

nerv (du.): alg. Ripuar. en Geullds., freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Belfeld, Roermond, Ophoven, Urmond, Tongeren, Lauw, Gors-Opleeuw, Blerick en Venlo.

peesje (*peeske*): Maastricht.

2.2 Hart- en vaatstelsel

Het hart- en vaatstelsel bestaat uit het hart en de bloedvaten. Het hart is de krachtige spier die via de bloedvaten bloed pompt naar alle delen van het lichaam. Het bloed wordt via de aderen naar het hart teruggevoerd.

Er is ook navraag gedaan naar de begrippen ‘bloed’ en ‘ader’, maar de antwoorden vertoonden geen lexicale variatie. In alle Limburgse dialecten worden **bloed** en **ader** (ook *aojer*; *aor*) gebruikt. Deze begrippen zijn dan ook niet als apart lemma opgenomen.

HART

Kaart 121, pag. 229

RND (072a, 072b), SGV (1914) (012), ZND 01 (1922) (433), ZND 04 (1924) (034), ZND m (Coomans, Drieskens, Dupont, Franssen, GrGr, Houben, Mathys, Pipers, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Beverlo Wb. (099), Boorseme Wb. (049), Kortessesme Wb. (167), Tengelroy Wb. (021); Beenen, P. (1973) (136).

Het hart is de holle spier in de borst van mensen en hogere dieren, die de bloedsomloop teweeg brengt en aan de gang houdt door zich beurtelings samen te trekken en weer uit te zetten.

Op de kaart zijn ook de lexicale varianten opgenomen.

hart (ook *art*, *at*, *hat*): alg. in heel Lb. behalve in het Ripuar., waar het zeldz. is.

herz (du.) (*hats*): freq. Ripuar.; ook in Eys, Wittem/Partei en Lontzen.

BLOEDWEI

DC 09 (1940) (015c), N 10b (1961) (032), N 106 (2001) (037).

Het vloeibare, waterachtige bestanddeel van het bloed dat overblijft na

verwijdering van de bloedcellen en de stolstof. Of nog, het vocht waarin de bloedlichaampjes zich bevinden en dat zich afscheidt wanneer het bloed stolt.

bloedwei: Pey, Hulsberg, Weert, Bree, Eigenbilzen en Peer.

wei: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Kessel, Ophoven, Geistingen, Neeroeteren, Genk, Kanne, Hoeseelt, Tongeren, Houthalen, Alken, Hoepertingen, Sint-Truiden, Lommel en Venlo.

weif: Brunssum.

bloedweif: Merkelbeek.

water: Berg-en-Terblijt, Bocholt, Mechelen-aan-de-Maas, Boorseme, Kanne, Bilzen, Achel, Neerpelt, Hasselt, Paal, Jeuk, Vorsen, Tessengerlo en Lommel.

leewater: Hasselt en Amstenrade.

vuurwater: Tongeren.

bloedwater: Boorseme.

water van het bloed: Mechelen-aan-de-Maas en Bilzen.

waterbloed: Sint-Truiden.

bloed: Oirlo en Stramproy.

nat: Eksel, Gors-Opleeuw en Borgloon.

materie: Kinrooi, Lanklaar en Gingelom.

etter: Kinrooi en Bokrijk.

wondvocht: Schimmert.

plasma: Kerkhoven.

serum: Montzen.

2.3 Ademhalingsstelsel

Het ademhalingsstelsel bestaat uit de kanalen waardoor lucht naar de longen wordt gevoerd. Zuurstof uit de lucht wordt door de longen ingeademd en in het bloed opgenomen, overtollig koolzuur wordt van het bloed naar de longen overgebracht en uitgedemd.

De antwoorden op de vraag naar 'blazen' leverden geen lexicale variatie op. Overal is **blazen** opgegeven. Dit begrip is dan ook niet als een apart lemma opgenomen.

ADEM

Kaart 122, pag. 230

SGV (1914) (001), ZND 01 (1922) (019), ZND 01u (1924) (005a), ZND 19 (1936) (008);
Beverlo Wb. (017), Boorse Wb. (049), Kortessem Wb. (369), Tungelroy Wb. (034);
Beenen, P. (1973) (092).

De lucht die levende wezens met daartoe bestemde organen in zich opnemen en weer uitdrijven.

adem (ook *aojem*, *aom*): alg. Ripuar., Oostlb.-Rip. overgg., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Oostlb., Centr.Lb. en Dommellds.; ook in Zonhoven en Hoepertingen.

asem: alg. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb., freq. Zuid.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en Dommellds.; ook in Heerlen, Steyl, Beegden, Montfort, Martenslinde, Diepenbeek en Venlo.

ADEMEN

Kaart 123, pag. 230

N 10a (1961) (020), SGV (1914) (001), ZND 01 (1922) (019, 020), ZND 01u (1924) (005b), ZND 19 (1936) (008), ZND m (Godelaine, Pipers, Welter).

De voor het leven nodige lucht inzuigen en weer uitdrijven.

ademen (ook *aojemen*, *aomen*): alg. Ripuar., Oostlb.-Rip. overgg., Zuidgeld.Lb., Kleverlds., Maaskemp., Bilzerlds. en Tongerlds., freq. in overig Centr.Lb. en Oostlb.; ook in Sint-Huibrechts-Lille, Peer, Linde, Zonhoven, Sint-Truiden en Kerkom.

asemen: alg. Westlb., Truierlds. en Brab.Lb., freq. Oostlb., Horns en Trichterlds., zeldz. Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Heerlen, Rimborg, Weert, Martenslinde, Diepenbeek, Vliermaalroot, Lommel en Venlo.

ademhalen (ook *aojemhalen*, *aomhalen*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds. en Zuidgeld.Lb., verspr. Kleverlds.; ook in Simpelveld en Bunde.

adem ophalen (*aom ophalen*): Ospel en Geistingen.

asemhalen: Roermond, Weert, Maaseik, Maastricht en Tessenderlo.

adem krijgen (*aojem krijgen*, *aom krijgen*): Schinveld, Mheer, Molenbeersel, Oplitter, Kotem, Lanaken, Diepenbeek, Kaulille en Linde.

asem krijgen: verspr. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Rekem, Diepenbeek, Beverlo, Wellen, Herk-de-Stad, Brustem en Oostham.

adem scheppen (*aom scheppen*): zeldz. Oostlb. en Horns; ook in Nieuwenhagen en Montzen.
lucht halen (*loch halen, lof halen*): Hoensbroek en Schinveld.

KEELGAT

Kaart 124, pag. 231

N 10 (1961) (036), N 109 (2001) (041);
 Beenen, P. (1973) (147).

De opening achter in de mond die naar de slokdarm leidt, de opening van de luchtpijp.

De informant voor Venlo vermeldt **hoeper** in de uitdrukking 'waat deur de hoeper gaat, gaat ook deur de poeper'. Vergelijk trouwens ook het trefwoord **hoeperd** voor Baarlo in het lemma ADAMSAPPEL.

keelgat: freq. Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommelds., Demerkemp., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oostlb.; ook in Heerlerheide, Schaesberg, Beverlo, Opheers, Gingelom, Sint-Truiden, Kwaadmechelen en Lommel.

keelsgat: alg. Noord.Oostlb. en Weertlds., freq. Horns, Centr.-Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Schimmert, Bree, Neeroeteren en Hasselt.

keelkot: freq. Bilzerlds., Tongerlds., Dommelds., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Meeuwen, Veldwezelt en Kanne.

keelskot: Zutendaal en Hees.

keellok: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Eyselshoven en Heerlen.

keelslok: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerheide, Ubachsberg en Bunde.

strot: freq. Ripuar., Oostlb.-Rip. over-
 gg., Zuid.Oostlb., Tongerlds.,

Westlb., Truierlds. en Brab.Lb., verspr. Horns, Maaskemp. en Trichterlds.; ook in Gemmenich, Panningen, Baexem, Montfort, Mechelen-aan-de-Maas en Lommel.

strots: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Neerbeek, Puth, Nuth/Aalbeek en Oost-Maarland.

keel: verspr. Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Bocholtz, Kelmis, Eigenbilzen en Achel.

hals (ook *gals*): Nuth/Aalbeek en Bocholtz.

nek: Tegelen.

gorgel (*gurgel*): Schinveld en Kerkrade.

gorgelpijp (*gurgelpijp*): Hamont.

keelpijpje (*keelpijpke*): Opglabbeek.

keelopening: Oirsbeek.

slikker: Tessenderlo.

slikkerd: Wanssum.

slokgat: Broekhuizen.

kalfsgat (*kaafsgat*): Roermond.

hoeper: Venlo.

berg: Kerkrade.

schlund (du.): Kerkrade.

slonk: Rimbürg.

trut: Waubach.

tuut: Valkenburg.

LUCHTPIJPEN

Kaart 125, pag. 231

N 10 (1961) (073), N 109 (2001) (042).

De kanalen of buizen in het dierlijke en menselijke lichaam, waardoor de lucht wordt in- en uitgeademd. De buis die van het benedeneinde van de keelholte omlaag gaat, en soms ook: ieder van de beide vertakkingen daarvan die de keelholte met de longen verbinden. Een informant voor Maastricht noteert ook **spij-aders** in de zin 'heer heet e kaaw op de spei-aojers (hij heeft een kou op de spij-aders)'.

Op de kaart is ook de lexicale variant *lofpiepen* ‘luft-pijpen’ opgenomen.

luchtpijpen (ook *lochtpijpen*, *lofpijpen*): alg. Ripuar., Oost.-Zuidlb., Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Westlb., Truierlds., Brab.Lb., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; freq. Oost.Zuidlb., verspr. Weertlds., Horns en Maaskemp.

luchtspijpen (*lochspijpen*): Meeswijk, Guttecoven en Middelaar.

luchtkotter: Neerpelt.

luftröhren (du.) (*lofröhre*): Kerkrade.

loospijpen: alg. Weertlds. en Horns, freq. Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Horn, Beegden, Heel, Roosteren, Kwaadmechelen en Broekhuizen.

longspijpen: Panningen, Hoensbroek, Lanklaar en Bergaan-de-Maas.

longpijpen: Oirsbeek.

strot: Panningen, Klimmen, Oost-Maarland en Tessenderlo.

strots: Sittard.

slikken: Lauw.

pijpen: Weert.

ompijpen: Gemmenich.

bronches (fr.): Montzen.

LONG

N 10a (1961) (010), SGV (1914) (022), ZND 01 (1922) (790), ZND 01u (1924) (148a), ZND m (Coomans, Drieskens, Dupont, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter).

De twee zakvormige ademhalingswerktuigen in de borstholte van mensen en van de meeste gewervelde dieren. Hun voornaamste werkzaamheid bestaat uit het zuiveren van het bloed door middel van de zuurstof in

de lucht, die in- en uitstroomt door de ademhaling; omgekeerd neemt de lucht koolzuur uit het bloed op. Het orgaan bestaat uit een systeem van zich steeds fijner vertakkende luchtpijpen met aan het uiteinde kleine longblaasjes en haarvaten.

Het trefwoord **loos** komt frequenter voor met betrekking tot dieren (vgl. het lemma **LANGEN** in WLD I.11: *Rundvee, melk en boter, veeteelt algemeen*, p. 146), maar kan overdrachtelijk ook gebruikt worden met betrekking tot de mens (zie ook het trefwoord **loospijpen** in het vorige lemma).

De benaming **blaasbalg** is schertsend.

long: alg. in heel Lb.

loos: Middelaar, Broekhuizen, Horn en Molenbeersel.

blaasbalg: Blitterswijck en Eksel.

HUIG

Kaart 126, pag. 232

N 84 (1981) (030), N 106 (2001) (028); Tungelroy Wb. (015).

Het lelletje in de keel, het kegelvormige uitsteeksel van het weke gehemelte aan de ingang van de keel (Lat. *uvula*).

lelletje (ook *lelke*, *lelleke*): freq. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Bilzerlds., Demerkemp. en Noorderkemp.; ook in Heerlen, Neeroeteren, Genk, Maastricht, Kanne, Tongeren, Kaulille, Eksel, Wellen, Jeuk, Loksbergen en Blerick.

lel: Simpelveld, Eys, Ingber, Schimmert, Mheer, Thorn, As, Stein, Maastricht, Caberg, Hoeselt, Lauw, Achel en Meijel.

lebbel: Wijlre.

huig (ook *huik*): freq. Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.-Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Weert, Maastricht, Sint-Pieter, Peer, Hoepertingen, Jeuk en Lommel.

ziel: Posterholt en Kunrade.

tap: Maastricht.

tapje: Vaals.

knopje (*knopke*): Herten (bij Roermond).

keelknop: Herten (bij Roermond).

hikker: Meijel.

lis: Borgloon.

MIDDENRIF _____

N 84 (1981) (031), N 106 (2001) (029).

Spier- en peesachtig tussenschot tussen borst- en buikholte, diafragma.

middenrif: freq. Oostlb., Horns en Trichterlds.; ook in Vaals,

Nieuwenhagen, Waubach, Meeuwen, Stein, Bilzen, Eigenbilzen, Achel, Peer, Zolder, Houthalen, Zonhoven, Hoepertingen, Jeuk, Kerkhoven, Lommel, Boekend, Venlo en Meijel.

middelrif: freq. Oostlb. en Horns; ook in Gulpen, Bree, Gruitrode, Echt/Gebroek, Born, Geulle, Maastricht, Tongeren, Zolder, Jeuk, Blerick, Venlo, Oirlo en Meerlo.

vliës: Vlijtingen.

middenvliës: Sint-Truiden.

middelvliës: Ophoven.

middelste vliës (*millefste vliës*): Loksbergen.

middenste, het -: Neeroeteren.

midden, het -: Venray.

middel: Zolder.

rif: Ophoven.

rand: Bocholt.

diafragma: Montzen.

2.4 Spijsverteringsstelsel

Het spijsverteringsstelsel bestaat uit het maagdarmkanaal, een ononderbroken buis van de mond tot de anus die de slokdarm, maag, dunne darm, dikke darm en endeldarm omvat en in verbinding staat met de lever, galblaas en alvleesklier. Het spijsverteringsstelsel zorgt voor de opname van voedsel via slokdarm en maag, voor de verwerking ervan in het lichaam en ten slotte voor de afscheiding van de reststoffen via de urinewegen en de endeldarm en aarsopening. Voor het begrip ‘darm’ is geen lexicale variatie opgetekend; overal werd **darm** geantwoord.

KWIJL

N 84 (1981) (034), N 106 (2001) (027); Beverlo Wb. (309), Gronsveld Wb. (423), Hasselt Wb. (539), Heerlen Wb. (414), Kerkrade Wb. (317), Kortessem Wb. (602), Maastricht Wb. (220, 515), Meerlo-Wanssum Wb. (335), Meijel Wb. (087), Roermond Wb. (264, 332), Sittard Wb. (132), Tegelen Wb. (114), Tongeren Wb. (704), Tungelroy Wb. (036), Venlo Wb. (292), Weertlands Wb., Zonhoven Wb. (579); Beenen, P. (1973) (227, 278).

Zevel, speeksel dat uit de mond loopt. In sommige plaatsen heeft **sloever** een specifiekere of beperktere betekenis. Zo vermeldt Tegelen Wb. ‘dik slijmerig mondvocht van vee’, Beenen, P. (1973) ‘slijmerig mondvocht, hetgeen men bij koeien en honden ziet’ en Gronsveld Wb. ‘speeksel van koeien, paarden en honden’. In de overige bronnen is er van een zulke betekenisgerichtheid op dieren geen sprake, zo geeft Roermond Wb. als voorbeeld ‘de sjlaver leep ‘m oet de mōndj (“De sloever liep hem uit de mond”))’. Vergelijk voor het trefwoord **irk** ook het lemma HERKAUWEN (met als trefwoord **irken**) in WLD I.11: *Rundvee, melk en boter; veeteelt algemeen*, p. 65.

zevel: alg. in heel Lb.

sloever (ook *slaover*, *sjlaver*): zeldz. Noord.Oostlb.; ook in

Weertlds. Wb. en in Heerlen, Gronsveld en Maaseik.

kwijl (ook *kwijle*): Merkelbeek en Wolder/Oud-Vroenhoven.

spij: Boorseem en Kanne.

spuw (*spouw*): Gors-Opleeuw en Borgloon.

tuf: Kerkhoven.

irk: Gors-Opleeuw.

bras: Meijel.

watergal: Hechtel.

ZEVEREN

N 10a (1961) (026), SGV (1914) (045), ZND 08 (1925) (107).

Op onwillekeurige wijze speeksel of kwijl uit de mond laten lopen, kwijlen.

De lexicale variant *zieberen* werd in 1925 (ZND 08) opgetekend voor Kuringen.

zeveren (ook *zieberen*): alg. in heel Lb.

sloeveren: Brunssum en Klimmen.

kwijlen: Venlo.

neuswateren: Montfort.

SPEEKSEL

Kaart 127, pag. 232

N 84 (1981) (033), ZND 07 (1924) (018), ZND B1 (1940sq) (008);

Beverlo Wb. (244), Boorseem Wb. (047),
Hamont Wl. (121, 131);
Beenen, P. (1973) (233, 278).

Vocht dat door een aantal klieren in de mondholte wordt afgescheiden en dat een rol speelt in de spijsvertering. Het trefwoord **moedertjeszalf** is te verklaren vanuit de gewoonte van moeders om soms wat speeksel op b.v. schaafwonden van kinderen te wrijven. Onder invloed van het volksgeloof dichtte men speeksel een genezende kracht toe.

speeksel: zeldz. Truierlds.; ook in Neer, Beesel, Merkelbeek, Kinrooi, As, Vliermaal, Sint-Huibrechts-Lille, Heusden, Hasselt, Paal, Leopoldsburg, Oostham, Loksbergen, Venlo en Meijel.

spekel (*spekkel*): Koninksem.

spij: alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.-Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Noord.Oostlb., verspr. Maaskemp.; ook in Thorn, Stevensweert, Hoeselt en Riksingén.

spuw (ook *spaa*, *spouw*): alg. Lonerlds., verspr. in aansluitend Demerkemp. en Truierlds.; ook in 's-Gravenvoeren, Vliermaal, Wijchmaal en Meijel.

spuug: Mheer en Gulpen.

tuf: alg. Horns, Maaskemp., Dommellds., Beringerlds. en Brab.Lb.; ook in Heythuysen, Ospel en Houthalen.

tufsel: Lozen.

zever: Kapel-in-'t-Zand, Herten (bij Roermond), Hamont en Maasbree.

kots: Swalmen, Melick, As, Grevenbicht/Papenhoven, Lozen en Venlo.

moedertjeszalf (*moederkeszalf*): Loksbergen.

jodenvet: Geleen.

koekoek: Blerick.

SPEEKSEL UITSPUWEN

Kaart 128, *pag.* 233

N 10 (1961) (094), RND (104), SGV (1914) (035), ZND 07 (1924) (033), ZND B1 (1940sq) (007);

Beverlo Wb. (247, 270), Hamont Wl. (106, 121), Kortessem Wb. (376), Tungelroy Wb. (036);

Beenen, P. (1973) (191, 233).

Speeksel uit de mond stoten, uitwerpen.

spijen: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Ospel, Hamont, Sint-Huibrechts-Lille en Oostham.

uitspijen: Roermond, Herten (bij Roermond), Sittard, Oirsbeek, Berg-aan-de-Maas, Mechelen-aan-de-Maas en Velden.

spugen: Heerlerheide, Loksbergen, Halen en Horst.

spuwen (ook *spaan*, *spaven*, *spoo(n)*, *spouwen*): alg. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds., Noorderkemp. en Getelds., freq. Dommellds. en Lommels, verspr. Tongerlds.; ook in Gulpen, Welkenraedt, Valkenburg, Nederweert, Stramproy, Hunsel, Bocholt, Griendtsveen en Meijel.

uitspuwen: Kortessem.

tuffen: freq. Weertlds. en Dommellds., verspr. Horns, Maaskemp., Demerkemp., Beringerlds. en Zuiderkemp., verspr. Noord.Oostlb.; ook in

Brunssum, Schimmert,
Valkenburg, Zelem en Lommel.
uittuffen: Beverlo en Leveroy.
stuffen: Hunsel, Neeritter en
Ittervoort.
fluimen: Roermond, Ulestraten,
Houthem, Kinrooi, Roosteren,
Obbicht, Maastricht, Wijk en
Sevenum.
kotsen: freq. Kleverlds., verspr.
Noord.Oostlb., zeldz.
Centr.Maaslds. en Trichterlds.;
ook in Montzen, Sittard,
Meerssen, Mheer, Bree, Kaulille,
Lozen, Lummen, Bokrijk en
Venlo.
kwatsen: Wanssum en Roosteren.
kaatsen: verspr. Zuid.Oostlb.; ook
in Heerlerheide en Heerlen.
kitsen: Valkenburg.
spritzen (du.) (ook *spiertsen*):
verspr. Kleverlds.; ook in
Tegelen, Weert, Kerensheide,
Beverst, Blerick en Venlo.
spucken (du.): Neerpelt, Overpelt,
Hasselt en Bokrijk.
spuchelen (ook *spiggelen*):
Mechelen-aan-de-Maas, Stein en
Geleen.
speekselen: Halen, Gingelom en
Sint-Truiden.
klarken: Ell en Heel.
koeten: Nieuwenhagen en Mechelen.
klieken: Baarlo.
rochelen: Leopoldsborg en Koersel.
sikken: Hamont en Neerpelt.
spietsen: Kerensheide.
flirsen: Sevenum.

SLOKDARM

N 10 (1961) (037), N 109 (2001) (044).

Spierachtige buis die de keel met de
maag verbindt (Gr. *oesophagus*).
Het woordtype **gorgel** (met metathe-
sis *golleger*) is net als Du. ‘Gurgel’
ontleend aan Lat. *gurgula*.

slokdarm: freq. in heel Lb. behalve
in het Ripuar.
krop: zeldz. Oostlb., Centr.Maaslds.
en Trichterlds.; ook in Heerler-
heide, Heerlen, Ittervoort,
Meeuwen, Tongeren, Lauw,
Eksel, Paal, Sint-Truiden,
Kwaadmechelen en Zelem.
gorgel (ook *golleger*): alg. Ripuar.,
freq. Oostlb-Rip. overgg. en
Kleverlds., zeldz. Noord.Oostlb.;
ook in Sittard, Ulestraten,
Klimmen, Weert, Oost-Maarland
en Venlo.
strot: Nieuwenhagen, Mechelen,
Puth, Valkenburg, Ten-Esschen/
Weustenrade, Weert, Tongeren,
Hasselt, Gingelom, Tessengerlo
en Venlo.
strots: Roermond, Herten (bij
Roermond) en Puth.
drinkstrot: Montfort.
etenslok: Waubach.
slikdarm: Eksel, Alken en Rekem.
slikstuk: Kerkrade.
slokker: Bokrijk.
slok: Afferden en Bocholtz.

MAAG

N 10 (1961) (076);
Boorse Wb. (049), Kortessem Wb. (318),
Tungelroy Wb. (022);
Beenen, P. (1973) (176).

Zakvormige verwijding van het spijs-
verteringskanaal tussen de slokdarm
en de dunne darm, waarin de spijzen
een tijdlang worden opgehouden en
door de inwerking van het maagsap
ten dele omgezet. De maag is het
voornaamste spijsverteringsorgaan.

maag: alg. in heel Lb.
maagt: Wanssum en Panningen.
mook: Eksel.
zak: Smeermaas.

LEVER _____

N 10 (1961) (074);
Kortessem Wb. (269); Tungelroy Wb. (021).

De lever is de grote bruine of roodbruine klier waarin o.a. gal wordt afgescheiden en die bij de mens in de rechterhelft van de buikholte onder het middenrif is gelegen.

lever: alg. in heel Lb.
levert: Kerkrade en Paal.

NIER _____

N 10 (1961) (075), ZND A2 (1940sq) (331).

De twee boonvormige organen (*renes*) bij de gewervelde dieren, dienend tot afscheiding van urine.

nier (ook *nieren* (*mv.*)): alg. in heel Lb.
niertje (*nierke*): zeldz. Kleverlds.; ook in Maasniel, Nederweert en Stevensweert.

URINE _____

N 10c (1961) (139), N 10c (1995) (139), N 38 (1971) (018c);
Beverlo Wb. (271), Boorseem Wb. (051), Kortessem Wb. (397, 399), Tungelroy Wb. (039).

Uitscheidingsproduct van de nieren, waarin voor het menselijke of dierlijke lichaam niet meer bruikbare stoffen zijn opgelost.

pis: freq. in heel Lb.
zeik: freq. in heel Lb.
zeiksel: Meerlo en Panningen.
water: verspr. Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade, Bocholtz, Heerlen, Leuken, Eijsden, Bilzen, Zolder en Borlo.

hoog water: Sevenum.
plas: Tegelen, Schinnen, Schimmert, Thorn, Maastricht, Kortessem, Venlo en Oirlo.
plasje: Brunssum.
urine: Baarlo en Thorn.
pipi: Loksbergen en Bilzen.

URINEREN _____

N 10c (1961) (140), N 10c (1995) (140), N 38 (1971) (018a), ZND A2 (1940sq) (435).
Beverlo Wb. (271, 298), Boorseem Wb. (051), Kortessem Wb. (202, 394, 493, 601), Tungelroy Wb. (039);
Beenen, P. (1973) (206, 278).

Zijn urine lozen, wateren.
In dit lemma komen ook heel wat taboebenamingen en spottende benamingen aan bod. **Pipi doen** behoort eerder tot de kindertaal.
Een informant die liever anoniem bleef en geen plaatsgegevens invulde noteerde voorts de uitdrukkingen **de neus poederen**, **de bloemen water geven** en **mijn hand geven**. Zijn of haar opgave **een stang pis hebben** wijst, eveneens als de opgave **een stang zeik hebben** in Echt/Gebroek, eerder op het feit dat men moet urineren.

urineren: Baarlo.
pissen: freq. in heel Lb.
pisje doen (*piske doen*): Kerkhoven.
pipi doen: As, Mechelen-aan-de-Maas, Bilzen en Loksbergen.
zeiken: freq. in Belg.Lb., verspr. in Nl.Lb.
plassen: verspr. Noord.Oostlb., zeldz. Ripuar. en Zuid.Oostlb.; ook in Thorn, Maasbracht, Maastricht, Venlo, Oirlo en Maasbree.
wateren: zeldz. Oostlb.; ook in Chèvremont, Heerlen, Thorn, Maastricht, Eijsden en Zolder.
water maken: Bocholtz, Herten (bij Roermond), Ell, Thorn,

- Mechelen-aan-de-Maas, Eksel en Zolder.
- de aardappels afschudden** (*de äpel afschudden, de erpel afschudden, de irpel afschudden, de iërpappel afschudden*): Kerkrade, Bocholtz, Lutterade, Klimmen, Weert en Bilzen.
- de aardappels aflaten** (*de erpel aflaten, de iërpappel aflaten*): Bilzen en Klimmen.
- de aardappels afgieten** (*de jetappelen afgieten*): Tongeren.
- zijn patatten afgieten**: Tongeren.
- afgieten**: Weert.
- aftappen**: Klimmen en Noorbeek.
- leuteren**: Herten (bij Roermond), Ell, As en Echt/Gebroek.
- klateren**: Herten (bij Roermond) en Echt/Gebroek.
- gorzen** (ook *gosjen*): Bree, Diepenbeek en Kerkrade.
- ruizelen**: Hoeselt en Tongeren.
- sassen**: Weert en Klimmen.
- stropen**: Borlo en Diepenbeek.
- stritsen**: As en Kortesseem.
- stripsen**: Loksbergen.
- koinzjelen**: Tongeren en Kortesseem.
- klein commissie doen**: Mechelen-aan-de-Maas en Uikhoven.
- kleine WC doen**: Mechelen-aan-de-Maas.
- een Maas doen**: Maasbracht.
- mijn zwager een hand geven**: Weert en Klimmen.
- de kleine jong een handje geven**: Klimmen.
- gaan kijken of ik nog een jong ben**: Weert.
- gaan kijken of ik nog een mannetje ben** (*gaan kijken of ik nog een menneke ben*): Bilzen.
- gaan staan**: Uikhoven en Bilzen.
- gaan waar de keizer te voet gaat**: Bilzen.
- gaan waar de koning te voet gaat**: Bilzen.
- naar de koer gaan**: Weert.
- naar Waterschei gaan**: As.
- de buiten in gaan**: Tungelroy.

- vloeien** (*flojjen*): Waubach.
- krauwen**: Klimmen.
- slijpen**: Nieuwenhagen.
- smiegelen**: Weert.

INGEWANDEN

Kaart 129, pag. 233

N 10a (1961) (009), N 10b (1961) (028),
SGV (1914) (016), ZND 01 (1922) (538),
ZND 01u (1924) (106), ZND B1 (1940sq)
(050), ZND m (Mathys);
Kortesseem Wb. (084).

Benaming voor de gezamenlijke inwendige delen van het menselijke lichaam.

De informanten voor Doenrade en Valkenburg geven aan dat **gepoets** gebruikt wordt m.b.t. de ingewanden van een varken. In Haelen en Vlodrop wordt **gehing** gebruikt om de ingewanden van een dier aan te duiden, evenals **geschlings** (<du.) in Stevensweert. De dialectbenamingen voor de INGEWANDEN VAN GESLACHT VEE worden behandeld in WLD II.1: *Huisslachter en bakker*, p. 39. Op de kaart is het trefwoord **ingewanden** niet opgenomen.

ingewanden (ook *ingewander, igewanden, inewate*): freq. in heel Lb.

ingewand (ook *igewand*): freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb., Horns en Centr.-Maaslds.; ook in Eys, Nederweert, Bilzen, Eksel, Zonhoven, Gelinden, Hoepertingen, Wellen en Sint-Truiden.

ingewands (ook *igewands, igeweks*): Bocholtz, Vaals en Guttecoven.

ingeweids: Bocholtz en Heerlen.

ingewei(de) (ook *igewei*): Martenslinde, Rosmeer en Welkenraedt.

darmen (*dermen, derm (mv.)*): freq. in Nl.Lb., Horns, Maaskemp.,

Centr.Maaslds., Dommellids.,
Beringerlds. en Lonerlds.; ook in
Montzen, Hasselt, Sint-Truiden
en Halen.

gedärms (<du.): zeldz. Noord.-
Oostlb.; ook in Nieuwenhagen,
Mechelen, Welkenraedt en
Oirsbeek.

gedarmte (*gedärmt*): zeldz.
Kleverlds.; ook in Heerlen,
Leveroy, Guttecoven en Lottum.

mook: Peer.

gemook: zeldz. Noord.Oostlb.; ook
in Neeritter, Geistingen en
Neeroeteren.

gemooks: Guttecoven.

geschling (du.): Maastricht en Amby.

geschlings (<du.): Stevensweert,
Venlo, Gennep en Broekhuizen.

gepoets: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in
Gulpen.

gehing: Haelen, Vlodrop, Susteren
en Ell.

gekluit: Venlo.

prul (ook *prullen* (*mv.*)): zeldz.
Kleverlds.

pens: Simpelveld en Mechelen.

penserij: Ell en Sittard.

penswerk: Lanklaar.

binnenwerk: Eksel.

binnenste, het -: Heusden en
Tegelen.

ENDELDARM

Kaart 130, pag. 234

N 10 (1961) (077), N 10c (1961) (add.),
N 109 (2001) (045).

Het onderste deel van de darmen,
meer bepaald het laatste, door de
aars afgesloten gedeelte van de dikke
darm (*rectum*).

aarsdarm (ook *aartsdarm*, *aasdarm*):
freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg.,
Oostlb. en Centr.Maaslds., freq.
Horns en Trichterlds.; ook in

Zutendaal, Diepenbeek,
Tongeren, Hasselt, Bokrijk,
Hoepertingen, Opheers, Wellen,
Blerick en Venlo.

naarsdarm (ook *naasdarm*): verspr.
Tongerlds.; ook in Valkenburg,
Genk, Zutendaal, Oost-Maarland
en Gors-Opleeuw.

maasdarm: Heerlerheide en
Schaesberg.

endeldarm: zeldz. Oost.Zuidlb.
en Horns; ook in Heerlen,
Schaesberg, Belfeld, Roermond,
Weert, Roosteren, Kerensheide,
Maastricht, Wijk, Vliermaal, Peer,
Hasselt, Blerick, Venlo, Ottersum,
Horst en Broekhuizen.

endeltoe: Middelaar en Ottersum.

eindetoe (*ingentoe*): Tegelen.

ten-einde-toe (*tenentoe*): Afferden.

einddarm: Afferden.

eindsdarm: Leveroy.

gatdarm: alg. Kleverlds.; ook in
Heerlerheide, Tegelen,
Panningen, Leopoldsburg,
Kwaadmechelen, Halen, Lommel
en Velden.

kakdarm: alg. Dommellids.; ook in
Tungelroy, Ell, Opglabbeek,
Lauw, Hechtel, Beverlo en
Lommel.

schijtdarm: Hamont.

strontdarm: Baexem en Maastricht.

strontsdarm: Waubach.

dikke darm: Montzen, Haelen,
Beegden, Nuth/Aalbeek,
Ittervoort, Opglabbeek,
Maastricht, Peer, Lommel en
Blerick.

dunne darm: Zelem.

korte darm: Nederweert.

aars (ook *aas*): Herten (bij
Roermond), Schinveld, Oirsbeek,
Hoensbroek, Valkenburg en
Weert.

darm: Baexem, Sint-Truiden en
Veldwezelt.

uitgangsdarm: Berg-aan-de-Maas.

uitgang (*oesjank*): Kerkrade.

votdarm: Waubach.

vottendarm: Nunhem.
votlok: Ubachsberg en Rimbürg.
vies lok: Maastricht.
lok: Hoensbroek.
gat: Bocholt.

SLUITSPIER VAN DE AARS

N 10c (1961) (134), N 10c (1995) (134).

Kringvormige spier die een opening aan het lichaam sluit of vernauwt, de sluitspier van de anus (*sphincter*).

sluitspier: Waubach, Posterholt, Maastricht, Achel en Meijel.
sluitring: Thorn.
ring: Ell.
stropsele: Eksel, Zolder, Houthalen, Loksbergen en Lommel.
slot: Bree, As, Neerharen en Venray.
aarsdarm (*aasdarm*): Klimmen.
aarsspier: Sint-Huibrechts-Lille.
kringspier: Maastricht.
kontspier: Eigenbilzen.
votspier: Chèvremont.
votlok: Lutterade.
rand van het votlok: Bocholtz.
rand: Maaseik.
gat: Maasbracht.
krent: Maastricht.
kruis: Mechelen-aan-de-Maas.
knijperd: Maasniel.
pitser: Eksel.
poeper: Venlo.
rem: Lutterade.
frain (fr.): Eksel.
remspoor: Meijel.
spier: Vijlen.
uitgang (*oesjank*): Kerkrade.
afsluiter van het strontkotje (*afsluiter van het strontkotsje*): Genk.
waarmee men de vot toeknijpt: Puth.

UITWERPSELEN

N 10c (1961) (136), N 10c (1995) (136);
 Beverlo Wb. (207), Boorse Wb. (050),
 Kortessem Wb. (198, 447), Tungalroy Wb.
 (037, 038);
 Beenen, P. (1973) (113, 243).

Ontlasting, excrementen. De stoffen die natuurlijk worden afgescheiden via de stoelgang.

Volgens de informant voor Opglabbeek wordt **piel** gebruikt voor uitwerpselen van 'jonge kinderen, ± 3 jaar'. De informant voor Echt/Gebroek gebruikt **worst** in de zin *ich gaan een woos draaien* 'ik ga een worst draaien'.

stront: freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar. en Geullds.
stronts (*strongs*): freq. Ripuar. en Geullds.
strontje (ook *strontsje*): Mechelen-aan-de-Maas.
kak: verspr. Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Kerkrade, Bocholtz, Heerlen, Waubach, Belfeld, Horn, Lutterade, Schinnen, Klimmen, Ell, Ophoven, As, Bilzen, Hoeselt, Tongeren, Eksel, Zolder, Beverlo, Kortessem, Loksbergen en Lommel.
kaka: Tongeren.
keutel (ook *keutelen* (*mv.*), *keutels* (*mv.*)): freq. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Bocholtz, Gulpen, Weert, Ell, Bilzen, Tongeren en Zolder.
keuteltje (*keutelke*): Maastricht.
schijt: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Panningen, Kessel, Posterholt, Tungalroy, Maasbracht, As, Maastricht, Bilzen, Sint-Huibrechts-Lille en Kortessem.
scheisse (du.) (ook *scheiss*): freq. Ripuar.

poep: freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Koningsbosch, Tungalroy, Maastricht en Venlo.
drek: Herten (bij Roermond), Maastricht en Klimmen.
drekballen: Meijel.
mest: Mechelen-aan-de-Maas, Uikhoven en Klimmen.
afgang: Ell, Roermond en Klimmen.
drol: Venlo, Reuver en Klimmen.
hoop (ook *hoof*): Grevenbicht/Papenhoven en Kerkrade.
batterij: Klimmen.
bout: Weert.
commissie (*kommies*): Bocholtz.
deisem: Boorseem.
gendarme: Tongeren.
makkès: Reuver.
meulder: Klimmen.
meurese: Waubach.
pegel: Eksel.
piel: Opglabbeek.
pledder: Loksbergen.
roos: Waubach.
vots (*vodse*): 's-Gravenvoeren.
drijt: Belfeld.
uitwerpelen: Thorn.
worst: Echt/Gebroek.

ONTLASTING HEBBEN

N 10c (1961) (135), N 10c (1995) (135), N 84 (1981) (add.), N 107 (2001) (add.); Beverlo Wb. (118, 231), Boorseem Wb. (050, 051), Kortessem Wb. (198), Tungalroy Wb. (034, 037); Beenen, P. (1973) (224).

Zijn gevoeg doen, zijn buik ontlasten.

Voor Panningen, Geleen, Ell, Thorn en Hoeselt is ook het zelfstandig naamwoord **afgang** opgetekend. Aan het einde van het lemma staan ook enkele benamingen die eerder van toepassing zijn op het begrip DIARREE, vgl. WLD III, afl. 1.2:

Beweging en Gezondheid, par. 2.2.2. Een informant voor Klimmen noteert hiervoor ook de schertsende uitdrukkingen **zich de boord van de vot afschijten** en **zich het hart afschijten**.

Een informant die liever anoniem bleef en geen plaatsgegevens invulde noteerde voorts **moeten, een drol draaien** en de uitdrukkingen **de rug leegmaken** en **wat voor de deur hebben**.

schijten: freq. in heel Lb.

schijt hebben: Meijel en Baexem.

afgaan: verspr. in heel Lb.

hard afgaan: Zolder.

afgang hebben: Oirsbeek.

kakken: verspr. in heel Lb.

kaka doen: Mechelen-aan-de-Maas, Bilzen en Tongeren.

een kakje doen (*een kakske doen*): As.

poepen: freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Schinnen, Tungalroy, Maasbracht, Grevenbicht/Papenhoven, Maastricht, Heugem, Eijsden en Venlo.

naar het huisje gaan (*naar het huiske gaan*): Tegelen, Reuver, Oirsbeek, Klimmen, Weert, As, Neerharen, Achel, Eksel, Zolder, Loksbergen en Sevenum.

naar het huisje moeten (*naar het huiske moeten*): Baexem en Maasbree.

naar achter moeten: Baexem.

naar achter gaan: Weert en Tongeren.

achtergaan: Loksbergen.

uitgaan: Kerkrade, Chèvremont, Waubach en Hoensbroek.

zijn behoefte doen (ook *zijn behoef doen*): Bocholtz, Gronsveld, Thorn en Eijsden.

grote commissie doen (ook *grote kemisse doen*): Mechelen-aan-de-Maas, Uikhoven en Tongeren.

grote WC doen: Mechelen-aan-de-Maas.

de rug uitsnoeven: Echt/Gebroek en Lutterade.

de rug verlengen: Bocholtz.

de rugstrang uitsnoeven (*de rugstrank uitsnoeven*): Klimmen.

drijten: Roermond en 's-Gravenvoeren.

bouten: Weert en Tongeren.

lossen: Meijel en Bilzen.

uit de boks gaan: Afferden en Echt/Gebroek.

zijn boks afdoen: Eksel.

in zijn boks doen: Eksel.

ene draaien: Boukoul en Bocholtz.

ene neerdraaien: Urmond.

een bruine pater draaien: Weert.

een bruine pater maken: Weert.

een beer uitlaten: Klimmen.

een nagel uit de rug halen: Weert.

zich gaan uitdrukken: Weert.

drukken: Venlo.

op de schop gaan: Echt/Gebroek.

op het huisje zitten: Schinnen.

op het potje moeten: Reuver.

gemak nemen: Schimmert.

gaan zitten: Eksel.

neerzetten: Klimmen.

laten gaan: Grevenbicht/
Papenhoven.

een hoop doen: Maasbracht.

mest maken: Heerlen.

bak duwen: Eijsden.

flotsen: Lutterade.

fratselen: Loksbergen.

leuteren: Schinnen.

reesteren: Nieuwenhagen.

roezen: Waubach.

uitstrenen: Kerkrade.

De volgende benamingen hebben eigenlijk meer betrekking op het hebben van DIARREE, buikloop:

aan de dunne zijn: Chèvremont,
Schin-op-Geul, Waubach, Baarlo,
Baexem, Puth, Oirsbeek,
Klimmen, Thorn, As, Maastricht
en Eksel.

aan de schijt zijn: Baarlo, Baexem,
Oirsbeek, Klimmen, As en
Eksel.

aan de afgang zijn: Oirsbeek,
Klimmen en 's-Gravenvoeren.

aan de loop zijn: 's-Gravenvoeren.

aan de slinger zijn: Waubach.

aan de vieve zijn: Maastricht.

aan de kom-gauw zijn: Thorn.

pratsen: Tungalroy en Echt/
Gebroek.

pratelen: Mechelen-aan-de-Maas.

fledderen: Maasbree.

moeten lopen: Gruitrode.

veel lopen: Achel.

afgang hebben: Panningen.

luchten: Susteren.

WIND

Kaart 131, pag. 234

N 10c (1961) (add.), N 10c (1995) (137 add.),

N 84 (1981) (032), ZND A1 (1940sq) (207);

Beverlo Wb. (229), Boorse Wb. (051),

Kortesse Wb. (414, 443, 533), Tungalroy

Wb. (037);

Beenen, P. (1973) (222).

Ontsnaappende darmgassen.

Voor As is ook de schertsende benaming **de goede adem** opgetekend.

scheet: freq. in Belg.Lb., Noord.-Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb., Weertlds. en Horns; ook in Kerkrade, Nieuwenhagen en Gulpen.

scheetje (*scheetske*): Schimmert.

wind: freq. Noord.Oostlb., Horns, Maaskemp. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Weert, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Venlo.

windje (ook *windsje*): zeldz. Kleverlds.; ook in Thorn, Bree en Maastricht.

poep: freq. Zuid.Oostlb., Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Montfort, Tungalroy, Ophoven,

Thorn, As, Veulen, Kortessem en Tienray.

poepje (*poepke*): freq. Oostlb.; ook in Kunrade, Weert, Born, Geulle, Maastricht, Blerick en Sevenum.

vots (ook *fots*): alg. Ripuar. en Oost.Zuidlb., freq. in aansluitend Zuid.Oostlb.

votsje (*votske*): Kunrade.

veest: verspr. Maaskemp.; ook in Mheer, Weert, Eksel, Beverlo, Kortessem, Jeuk en Loksbergen.

dreet: Merkelbeek, Mheer, Boorse, Stein, Vlijtingen en Zichen-Zussen-Bolder.

prot: Loksbergen en Kortessem.

prots: As.

EEN WIND LATEN —————

Kaart 132, pag. 235

N 10c (1961) (137), N 10c (1995) (137); Beverlo Wb. (207), Tungalroy Wb. (037, 038); Beenen, P. (1973) (084).

Darmgassen laten ontsnappen.

De informant voor Echt/Gebroek die de werkwoordelijke uitdrukking **zich op de stamkaart trappen** gebruikt, deelt mee dat dit gebruikt wordt 'wanneer een wind wordt gelaten en het stinkt'.

Een informant die liever anoniem bleef en geen plaatsgegevens invulde noteerde voorts **op de staart trappen en beter in de wijde wereld dan in de broek**.

Voor Eksel is ook het zelfstandige naamwoord **klinker** opgetekend.

ene laten vliegen: freq. Noord.-Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Lb.; ook in Sint-Huibrechts-Lille en Eksel.

ene laten gaan: zeldz. Kleverlds.; ook in Neer, Bilzen en Venlo.

ene laten: Klimmen, Maasbracht, Loksbergen en Oirlo.

ene aflaten: Herten (bij Roermond) en Lanklaar.

ene afrijten: freq. Noord.Oostlb., verspr. Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade, Bocholtz, Heerlen, Hoensbroek, Klimmen, Weert, Tungalroy, Maasbracht en Meijel.

een scheet laten: verspr. Zuid.-Oostlb., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds., zeldz. Horns, Centr.Maaslds. en Dommelds.; ook in Heerlen, Panningen, Zonhoven, Vorsen, Kerkhoven, Loksbergen, Lommel, Venlo, Venray en Meijel.

een scheet laten vliegen: Eksel.

scheten laten: Diepenbeek.

schijten (ook *scheten*): Tungalroy, Roermond en Maastricht.

afschijten (*afscheten*): Tungalroy.

poepen: verspr. Zuid.Oostlb., Horns en Maaskemp.; ook in Holtum, Mechelen-aan-de-Maas, Maastricht, Bilzen en Eksel.

een poep laten: verspr. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Heerlen, Bilzen, Hoeselt en Tongeren.

een poepje laten (*een poepke laten*): Herten (bij Roermond), As, Maastricht en Hoeselt.

votsen (ook *fotsen*): freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb., verspr. Zuid.Oostlb.

veesten: Waubach, As, Diepenbeek, Eksel, Houthalen en Beverlo.

ene aftrekken: Heerlen, Tegelen, Boukoul, Tungalroy, Velden en Afferden.

ene afrukken: Meijel.

protten: Loksbergen, Sint-Truiden en Vorsen.

prottelen: Klimmen.

protsen: Neerharen.

poerten: Lommel en Eksel.

blazen: Roermond, Weert, As, Echt/Gebroek en Loksbergen.

Wilhelmus blazen: Ell.

een dreet laten: Mechelen-aan-de-Maas, Uikhoven en 's-Graven-voeren.

een wind laten: Kerkhoven en Swalmen.

een windje laten: Baexem en Klimmen.

een veest laten: Eksel en Genk.

een vots laten: Schin-op-Geul.

een schuiverd laten: As.

ene fluiten laten: Kerkrade.

winden: Tegelen en Maasniel.

stinken: Maasbracht en Klimmen.

een slag schijten: Uikhoven.

ene knoefelen: Maasbracht.

ene lossen: Tungelroy.

kraken: Klimmen.

poffen: Schimmert.

vlammen: Tungelroy.

De volgende opgaven zijn werkwoordelijke uitdrukkingen:

als het water zakt, kraakt het ijs:
Sevenum.

iemand een 'ordentliche (du.)' onder de neus wrijven: Kerkrade.

muilen maken met de vot: Echt/Gebroek.

zich op de stamkaart trappen:
Echt/Gebroek.

GELUIDLOOS EEN WIND LATEN

Kaart 133, pag. 235

N 10c (1961) (138), N 10c (1995) (138).

Een informant die liever anoniem bleef en geen plaatsgegevens invulde noteerde voorts de schertsende benaming **een stille op reis**.

Voor Sint-Huibrechts-Lille is ook de schertsende uitdrukking **klinkers zijn geen stinkers** opgetekend en voor Mechelen-aan-de-Maas **die het eerste ruikt, heeft zijn vot gebruikt**.

ene op de sokken laten (gaan): verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds. en Kleverlds.; ook in Chèvremont, Bocholtz, Baarlo, Weert, Ell, Kerkhoven, Boekend en Venlo.

ene over de sokken laten (gaan): alg. Noord.Oostlb.; ook in Haler, Thorn, Echt/Gebroek en Meijel.

ene door de sokken sturen: As.

langs zijn sokken: Mechelen-aan-de-Maas.

veesten (ook *vèssen*): Uikhoven, Diepenbeek, Zolder, Wellen, Sint-Truiden, Vorsen, Loksbergen en Sevenum.

een veest laten: Oirsbeek, Opglabbeek, Bilzen en Hoeselt.

een veestje laten gaan: Oirsbeek.

votsen (ook *fotsen*): Spekholzerheide, Bocholtz, Schinnen, Puth, Gronsveld en Urmond.

ene laten vliegen: Lommel, Maasbracht en Maastricht.

ene laten gaan: Meerssen en Kerkrade.

ene stiekem laten: Thorn, Klimmen en Schin-op-Geul.

een stiekeme laten: Boukoul.

een scheet laten: Hoeselt en Eigenbilzen.

een wind laten: Maasbracht en Opglabbeek.

een stille wind laten: Mechelen-aan-de-Maas.

een stille laten gaan: Schinnen.

stinken: Kessel, Maastricht en Klimmen.

gestonken: Loksbergen.

lossen: Meijel en Bilzen.

blazen: Bocholtz.

stoom afblazen: Lutterade.

terugblazen: Lutterade.

ene knippen: Neerharen.

ene afpitsen: Lommel.

er een dood pitsen: Eksel.

ene aflaten: Nuth/Aalbeek.

fepen: Neerharen.

fiemelen: Neerharen.

foezen: Belfeld.
huffelen: Roermond.
muffen: Klimmen.
poerten: Houthalen.
schüffen: Kerkrade.
wieroken: Eigenbilzen.
zich lichten: Mechelen-aan-de-Maas.
zich erop trappen: Waubach.
zich op de buidel trappen
(zich op der buul treëne):
 Hoensbroek.
zich op de stamkaart trappen:
 Echt/Gebroek.
zich op zijn staart trappen:
 Grevenbicht/Papenhoven.
zich in de vinger snijden: Bilzen.
zich get op de haren doen:
 Hoensbroek.
een warme onder de neus duwen:
 Beesel.
er is mij ene weggefietst: 's-Graven-voeren.

GELUIDLOZE WIND ———

N 10c (1961) (138), N 10c (1995) (138).

In dit lemma komen de zelfstandige naamwoorden aan bod die de informanten noteerden bij de vraagstelling naar 'geluidloos een wind laten' (cfr. supra).

stiekeme, een -: Velden, Boukoul en Geleen.
heimelijke, een -: Val-Meer.
stille, een -: Schinnen en Ell.
stille wind: Mechelen aan de Maas.
stille stinker: Klimmen.
ene met de stille trom: Heerlen.
flierefluter zonder muziek: Meijel.
losse flodder: Tungalroy.
boffer: Eksel.
pufferd: Thorn.
veest: Vorsen.
vots: Klimmen.
warme, een -: Beesel.
weke, een -: Lutterade.
vloedje (flötske): Maastricht.

2.5 Voortplantingsstelsel

In deze paragraaf komen alle lichaamsdelen die behoren tot de taboesfeer van de voortplanting en de geslachtsgemeenschap aan bod. Wegens de taboesfeer die daarmee verbonden is, is er beduidend minder materiaal voorhanden. In 1961 werd vragenlijst N 10c enkel verstuurd naar informanten die hun toezegging hadden gedaan. De respons was echter gering, ondanks de opmerking van prof. dr. A. Weijnen: 'de wetenschap neemt een strikt objectief standpunt in en verzamelt alles wat in de volksmond leeft'. De gêne was blijkbaar nog te groot. Maar ook bij een heropvraging van vragenlijst N 10c in 1995 stuurde een informant uit Ospel in 1995 nog een lijst terug met de opmerking 'Hoewel ik niet preuts meen te zijn, toch beantwoord ik dergelijke vragen niet'.

Het aantal plaatsen waarvoor materiaal m.b.t. deze begrippen beschikbaar is, is dan ook vrij gering. Dit neemt echter niet weg dat het beschikbare materiaal toch een vrij goed algemeen beeld kan schetsen en heel wat interessante dialectwoorden bevat. Niet zelden zorgt de fantasie van dialectsprekers immers voor een brede waaier aan dialectbenamingen voor taboe-onderwerpen. Getuige hiervan is wel het lemma PENIS, waarvoor maar liefst 164 verschillende trefwoorden werden opgetekend, en dat daardoor het rijkst gestoffeerde lemma in deze aflevering is.

In de onderstaande lemma's wordt in de toelichting ook vaak verwezen naar 'een informant die liever anoniem bleef'. Het betreft een informant van wie we een goed ingevulde vragenlijst ontvingen, maar die liever de vermelding van zijn naam achterwege liet. De persoon in kwestie vermeldt echter ook geen plaatsgegevens op de teruggestuurde vragenlijst, die heel wat dialectbenamingen bevat die voor geen enkele andere plaats opgetekend werden. Omdat we u deze woorden niet willen onthouden, hebben we ze ondergebracht in de toelichting van het desbetreffende lemma.

GESLACHTSDELEN (ALG.)

N 10c (1961) (141), N 10c (1995) (141).

Lichaamsdelen die het mannelijke of vrouwelijke geslacht kenmerken, de schaamdelen.

Een informant die liever anoniem bleef en geen plaatsgegevens invulde, noteerde voorts **apparaat** en **winkel**.

getuig: freq. Zuid.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Schin-op-Geul, Belfeld, Herten (bij Roermond), Weert, Bocholt, Genk, Diepenbeek, Houthalen, Heers, Sint-Truiden, Afferden en Meijel.

gemacht (ook *gemechs*, *gemek*):
Waubach, Horn, Klimmen, Thorn,
Bree, Eksel, Zolder, Zonhoven,
Sint-Truiden en Lommel.

geval: freq. Bilzerlds. en Tongerlds.;
verspr. Dommellds.

affaire: Klimmen, As, Zolder,
Kerkhoven en Loksbergen.

onderlijf: freq. Ripuar.; ook in
Vijlen en Klimmen.

onderdelen:
Grevenbicht/Papenhoven.

gedoens: Waubach, Lutterade,
Maasbracht en Echt/Gebroek.

gerei: verspr. Noord.Oostlb.; ook in
Maasbracht.

geschie (<du.): Waubach, Kerkrade
en Spekholzerheide.

trouwgeschie (<du.): Nieuwenhagen.

gereedschap: Urmond en Maastricht.
pioniergereedschap: Herten (bij Roermond).
gerief: Sint-Truiden.
knoemel: Meijel en Boekend.
spel: Hoeselt en Bilzen.
ding: Zolder.
zaakje (*zaakske*): Gronsveld.
hele zaak, de -: Eksel.
hebben en houden: Weert.
geslachtdelen: Gulpen.
geslachtsdelen: Thorn.
fut: Oirlo.
gepiemaaks: Puth.
jim: Loksbergen.
juwelen: Tongeren.

klavieren: Hoeselt.
kleinvlees: Klimmen.
kruis: Maastricht.
nest: Bilzen.
onder de benen: Eksel.
tussen de benen: Eksel.
partij: Eigenbilzen.
percelen: Weert.
Pinksteren en Pasen: Thorn.
plezier: Neerharen.
testament: Ell.
poep: Bilzen.
vot: Mechelen-aan-de-Maas.
votje (ook *votsje*): Mechelen-aan-de-Maas.
zwei: Loksbergen.

2.5.1 Mannelijke geslachtsdelen

MANNELIJK GESLACHTS-ORGAAN

N 10c (1961) (141, 142), N 10c (1995) (142).

Dit lemma peilt naar overkoepelende termen voor het mannelijke geslachtsorgaan.

gemacht (ook *gemach*, *gemech*, *gemek*): verspr. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

gemachts (*gemechs*, *gemeks*): Bocholtz, Waubach, Tegelen, Klimmen en Urmond.

gemak (*gemaak*): Heerlen, Lutterade, Schinnen, Nuth/Aalbeek en Holtum.

piemel en kloten: Posterholt.

piemel met kloten: Oirlo.

zak: Tungalroy, Thorn, Diepenbeek, Sint-Huibrechts-Lille en Loksbergen.

zakkie: Afferden.

ding: Zolder, Achel en Beesel.

dingetje (*dingske*): Zolder.

geschier (<du.): Sevenum, Waubach en Vijlen.

getuig: Lommel, As en Maastricht.

gereedschap: Vijlen.

geval: Achel, Sint-Huibrechts-Lille en Tongeren.

gedoen: Diepenbeek.

gedoens: Weert.

geneuk: Venray.

partij: Zolder, Eigenbilzen en 's-Gravenvoeren.

buidel (*biegel*, *buiel*): Sint-Huibrechts-Lille en Lanklaar.

buidelmannetje (*buielmenke*): Maasniel.

mannetje (*menneke*): Nuth/Aalbeek.

machine: Sint-Huibrechts-Lille en As.

beurs (*bors*): Zolder.

deem: Oirlo.

flikker: Belfeld.

geslachtsorgaan: Thorn.

gewachs (<du.): Puth.

geweld: Meijel.

jongeheer: Sevenum.

klok en hamerspel: Lutterade.

klokkenspel: Schimmert.

kril: Zolder.

kwarrel: Zolder.

kweestenbijbel: Zolder.

loeres: Klimmen.

lummel: Boukoul.

onderlijf: Maasbracht.

percelen: Weert.

prul: Loksbergen.

rammelaar: Klimmen.

testament: Ell.

tuitje: Afferden.

PENIS

N 10c (1961) (142, 143), N 10c (1995) (143).

Mannelijk lid, roede.

Omwillen van de overzichtelijkheid is de grote hoeveelheid materiaal voor dit lemma onderverdeeld in vaak voorkomende benamingen (A), benamingen die verwijzen naar de ontlastende functie van het mannelijk lid (B), voornamen die het mannelijk lid aanduiden (C) en verder de minder frequente benamingen (D) en woorden die slechts een keer werden opgetekend (E).

A. Frequente benamingen

lul (ook *lulle*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommelds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, As, Genk, Eigenbilzen, Zolder, Houthalen, Kerkhoven, Loksbergen en Lommel.

piemel: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Maaskemp.,

- Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Heers, Sint-Truiden en Lommel.
- piemeltje** (ook *piemelke*): Vijlen, Geleen, Bree, As, Maastricht, Neerharen, Eijsden, Bilzen, Achel en Eksel.
- piel** (ook *piele*): Bocholtz, Lutterade, Hoensbroek, Meerssen, Thorn, Holtum, Mechelen-aan-de-Maas, Maastricht, Heugem en Afferden.
- pieltje** (*pielke, pielleke*): Waubach, Posterholt, Hoensbroek, 's-Gravenvoeren, Holtum, Uikhoven en Maastricht.
- pielemannetje** (*pielemenke*): Urmond.
- pielewie**: Uikhoven en Neerharen.
- pie**: Bilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Tongeren, Zonhoven, Sint-Truiden en Loksbergen.
- pieke**: Genk, Bilzen, Eigenbilzen, Diepenbeek, Tongeren, Zonhoven en Sint-Truiden.
- piekje** (*piekske*): Eijsden.
- pietje** (ook *pieteke*): Bocholt, Eksel, Zolder en Loksbergen.
- piet**: Eksel en Hoeselt.
- pieteman**: Waubach en Kerkrade.
- pietemannetje** (*pietemenneke, pietementje*): Neerharen en Kerkrade.
- pieterman**: Klimmen.
- penis**: Tegelen, Klimmen, Thorn, Maastricht, Sint-Huibrechts-Lille en Venray.
- pik** (ook *pikke*): Schinnen, Klimmen, Gronsveld, Zolder, Loksbergen en Maasbree.
- pin** (ook *pinne*): zeldz. Noord.-Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Geleen, Thorn, Bree, Genk, Bilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Sint-Huibrechts-Lille, Eksel, Zolder, Zonhoven, Wellen, Kerkhoven, Loksbergen en Oirlo.
- pinnetje** (*pinneke*): Meijel en Eksel.
- prul**: Belfeld, Thorn, Genk, Grevenbicht/Papenhoven, Bilzen, Eksel, Wellen, Loksbergen, Afferden en Oirlo.
- prulletje** (*prulleke*): Eksel.
- pum**: Klimmen, Gronsveld, 's-Gravenvoeren, Maastricht, Eijsden en Tongeren.
- pummel**: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Klimmen, Echt/Gebroek, Tongeren, Eksel en Meijel.
- pummeltje** (*pummelke*): Eksel.
- mannetje** (*menke, menneke, mentje*): zeldz. Oostlb. en Trichterlds.; ook in Bocholtz, Heerlen, Weert, Thorn, Maasbracht, Lanklaar, Oirlo en Meijel.
- man** (*manne*): Thorn.
- mannes**: Kerkrade.
- kerel**: Lommel.
- heer**: Belfeld.
- jongeheer**: Eigenbilzen, Meerssen en Klimmen.
- kleine, de -:** Swalmen, Bree en Vijlen.
- kleine jong**: Tegelen en Lutterade.
- kindje**: Lutterade.
- B. Benamingen i.v.m. de ontlastende functie
- pisser**: freq. Noord.Oostlb., Horns, Dommelds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Genk, Maaseik, Echt/Gebroek, Maastricht, Neerharen, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Houthalen, Heers, Wellen, Sint-Truiden, Kerkhoven, Loksbergen en Lommel.
- pisserd**: Weert, Ell, Thorn, Holtum en Meijel.
- pissertje** (*pisserke*): Nieuwenhagen, Panningen, Horn, Meerssen, Klimmen, Maaseik, Echt/Gebroek, Neerharen, Tongeren, Eksel, Zolder en Maasbree.
- pisje** (*piske*): verspr. Horns, Maas-kemp. en Dommelds.; ook in Tegelen, Roermond, Hoensbroek,

Weert, Lanklaar, Neerharen, Bilzen, Diepenbeek, Zolder, Sint-Truiden, Kerkhoven, Afferden en Maasbree.

pisman: zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Klimmen, Weert en Oirsbeek.

pisseman: Weert.

pismannetje (*pismenke, pismenneke*): zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Baexem, Herten (bij Roermond), Lutterade, Klimmen, Ell en Maasbracht.

pisknookje (*pisknookske*): Tegelen.

plasser: Bocholtz, Roggel, Herten (bij Roermond), Schinnen en Boekend.

plassertje (ook *plasserke*): Venlo en Vijlen.

zeiker: Baarlo, Belfeld, Genk, Sint-Huibrechts-Lille en Lommel.

zeikerd: Reuver, Klimmen, Ell en Holtum.

zeikstang: Roermond, Klimmen en Kerkrade.

zeikstiep: Kerkrade.

pisbuis: Maasbracht en Mechelen-aan-de-Maas.

pipi: Waubach.

pipitje (*piepieke*): Zolder.

pipet: Eksel.

C. Voornamen

jan (ook *jaan*): Thorn, Grevenbicht/Papenhoven en Waubach.

janus: Belfeld.

jantje: Geleen.

jeanke: Bree.

sjangske (*sjengske*): Urmond.

jef: Eksel en Bree.

joepeman: Waubach.

charel: Bree, Bilzen, Hoeselt, Tongeren, Zolder, Sint-Truiden en Loksbergen.

chareleuur: Tongeren.

willem: Belfeld.

willy: Waubach.

wim (*wum*): Maastricht.

D. Minder frequente benamingen

loeres: Kerkrade, Nieuwenhagen, Waubach, Klimmen, Grevenbicht/Papenhoven, Lommel en Maasbree.

pezel (*piezel*): Urmond, Oirsbeek en 's-Gravenvoeren.

pezeltje (*piezelke*): 's-Gravenvoeren.

pezeling (*piezeling*): Bilzen.

pezerik (*piezerik*): Panningen.

pezemannetje (*piezemenke*): Horn en Maasniel.

klippel (ook *klipper*): Geleen, Thorn, Echt/Gebroek, Sint-Huibrechts-Lille en Loksbergen.

knuppel: 's-Gravenvoeren en Vijlen.

fluit: Belfeld, Roermond, Geleen, Nuth/Aalbeek, Hoensbroek, Genk, Neerharen, Heugem, Eksel en Loksbergen.

mus: zeldz. Tongerlds.; ook in Loksbergen.

wijzer: Roermond, Thorn, Lanklaar, Venray en Meijel.

wijzertje (*wijzerke*): As.

buidel (*biegel, bugel, buiel*): Baexem, As, Eksel en Zolder.

vogel: Eksel, Loksbergen en Tongeren.

vogeltje (*vogelke*): Zolder en Bilzen.

zwan: Maasbree, Echt/Gebroek en Klimmen.

ding: Maasbree en Eksel.

dingetje (*dingske*): Zolder.

geweer: As en Grevenbicht/Papenhoven.

ijverpees: Loksbergen en Diepenbeek.

nijp: Schinnen en Waubach.

nijpetang: Kerkrade.

nijppes: Kerkrade.

sluik (ook *sjloeg*): Klimmen en Kerkrade.

staart: Zolder.

staartje (*staarteke*): Zolder en Eksel.

stompje (*stompke*): Zolder en Diepenbeek.

wortel: Roermond en Thorn.

E. Eenmalige opgaven

aal: Loksbergen.
antiek hangertje (*antiek hangerke*): Maastricht.
basquallie: Nieuwenhagen.
bizzeke: Zolder.
buikluts: Echt/Gebroek.
deem: Oirlo.
desem: Loksbergen.
dikmaker: Echt/Gebroek.
flesje (*fleske*): Boukoul.
floddertje (*flodderke*): Thorn.
frietje (*frietsje*): Kerkrade.
genotspier: Loksbergen.
handvat: Klimmen.
kapstok: Mechelen-aan-de-Maas.
kettel (*keddel*): Genk.
klos: Lommel.
koekoek: Reuver.
kril: Zolder.
kulletje (*kulleke*): Kerkhoven.
labbes: Kerkrade.
lat: Klimmen.
leun: Kerkrade.
lid: Reuver.
loet: Eksel.
loeter: Loksbergen.
lorejas: Loksbergen.
lummel: Eksel.
noedel: Kerkrade.
nonk: Waubach.
papegaai: Thorn.
poep: Neerharen.
poepje (*poepeke*): Neerharen.
poepstengel: Baarlo.
poot: As.
pootstok: Herten (bij Roermond).
potlood: Klimmen.
riem: Kerkrade.
sabberik: Waubach.
schip: Vorsen.
schuil: Bocholtz.
slagwerk: Klimmen.
spel: Wellen.
spier: Bilzen.
staander: Kerkrade.
stang: Roermond.
stelt: Klimmen.
stempel: Thorn.

stijf: Kerkrade.
strijkstok: Klimmen.
stuiver: Tongelroy.
tap: Zolder.
tipje (*tipke*): Wellen.
trompet: Zolder.
tuitje: Maasbracht.
vaanstok (*vanestok*): Spekholzerheide.
varken: As.
waterstijf (*wasserstijf*): Kerkrade.
wiebeltje (*wiebelke*): Eksel.
worst (*woos*): Echt/Gebroek.
wuiles: Belfeld.
zwegeltje (*zwegelke*): Mechelen-aan-de-Maas.

VOORHUID

N 10c (1961) (146), N 10c (1995) (146).

Huidplooi die het voorste gedeelte van het mannelijke lid, de eikel, omgeeft (*praeputium*). In sommige culturen wordt de voorhuid kort na de geboorte verwijderd uit religieus-culturele overwegingen.

De benamingen **top**, **kop**, **kopje** en **eikel** zijn allicht op te vatten als totum pro parte. Een informant die liever anoniem bleef en geen plaatsgegevens invulde, noteerde voorts **muts**.

vel (ook *velle*): freq. Oost.Zuidlb.; ook in Herten (bij Roermond), Posterholt, Zolder, Houthalen, Loksbergen en Venray.

velletje (*velke, velleke, veltje*): Bocholtz, Gulpen, Vijlen, Puth, Ell, Thorn, Maaseik, Diepenbeek, Eksel, Zolder, Wellen, Lommel en Maasbree.

voorvelletje (*voorvelleke*): Sint-Truiden.

voorhuid: Thorn en Klimmen.

huid: Kerkhoven.

eikelvel: Eigenbilzen.

nekvel: Loksbergen.

los vel: Achel.

helm: Loksbergen.
Duitse helm: Weert.
floche (fr.): Spekholzerheide.
floche-tje (<fr.) (*flochke*): Eksel.
gardien (fr.): Neerharen.
kraag: Ell.
top: Baarlo.
kop: Urmond, Waubach en Chèvremont.
kopje (ook *kopke*): Bocholtz, Klimmen, Bilzen en Vorsen.
eikel: Bree en Klimmen.

TEELBALLEN

Kaart 134, pag. 236

N 10c (1961) (141, 144), N 10c (1995) (144).

Zaadballen, de balvormige organen van het mannelijke geslachtsdeel waar de zaadcellen gevormd worden; testikels (Lat. *testis*).

kloten: alg. in heel Lb.
klootjes: freq. Centr.Maaslds.; ook in Maasniel.
gekloot: Maasbree.
ballen (bollen) (ook *bäl, bö*): verspr. in heel Lb.
balletjes (bolletjes) (*bälkes, bollekes, bölkes*): Baexem, Lutterade, Lanklaar, Eigenbilzen en Wellen.
eieren (*eier*): zeldz. Ripuar. en Kleverlds.; ook in Waubach, Baarlo, Belfeld, Nuth/Aalbeek, Klimmen, 's-Gravenvoeren en As.
eitjes (*eikes*): Eksel.
huiven (ook *uven*): freq. Centr.Maaslds.; ook in Bocholtz, Klimmen, 's-Gravenvoeren, Bree, As en Zichen-Zussen-Bolder.
knikkers: Afferden en Genk.
marbel: Nieuwenhagen en Waubach.
klitsen: freq. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Genk, Echt/Gebroek, Neerharen en Eksel.
noten (*neut*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Herten (bij

Roermond), As, Echt/Gebroek, Tongeren en Sevenum.
kastanjes (ook *kastanjele*): Thorn en Mechelen-aan-de-Maas.
kastanjetten: Genk.
eikels (*eikelen*): Horn.
zak: Chèvremont, Reuver, Posterholt, Maastricht, Eksel, Zolder, Zonhoven en Venray.
zakje (*zekske*): Eksel en Posterholt.
klootzak: Thorn.
zakballen: Thorn, Koningsbosch en Schin-op-Geul.
teelballen (ook *teelböl*): Maasniel, Eksel en Thorn.
zaadballen (*zaadböl*): Eksel.
knoppen (ook *knöp*): Roermond, Geleen, Thorn en Maasbracht.
aardappelen (*ärpel, jaarpels*): Lommel, Lutterade en Klimmen.
patatten: Uikhoven, Eksel, Loksbergen en Lommel.
zettters: Roermond, Thorn en Geleen.
appelen (*äppel*): Bocholtz.
beren: Eksel en Houthalen.
babbeltjes: Thorn.
karamellen (*kremellen*): Loksbergen.
morellen: Loksbergen.
chocodezen: Loksbergen.
klossen (*klös, kölsen*): Tegelen en Echt/Gebroek.
beurs (*bors*): Zolder.
geval: Maaseik.
kwarrel: Zolder.
patronen: Klimmen.

BALZAK

Kaart 135, pag. 236

N 10c (1961) (141, 145), N 10c (1995) (145).

Het gemeenschappelijke omhulsel, het zakje waarin zich de beide teelballen bevinden (Lat. *scrotum*).

zak: alg. in heel Lb.
zakje (*zekske*): Maasniel, Lutterade, Nuth/Aalbeek, Bree, Mechelen-

aan-de-Maas, Zichen-Zussen-Bolder, Hoeselt en Maasbree.
kloutzak: Bocholtz, Heerlen, Gulpen, Herten (bij Roermond), Maasniel, Oirsbeek, Klimmen, Tungalroy, Ell, Genk, Maastricht en Velden.
balzak: Meijel.
eierzak: Chèvremont.
piszak: Eksel.
zeikzak: Eksel.
zeikbuidel (*zeikbuul*): Klimmen.
buidel (*biegel, bugel, buiel, buul*): freq. Ripuar., zeldz. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Centr.Lb.; ook in Eksel en Maasbree.
huivenbuidel (*huivenbuul*): Bocholtz.
klitsenbuidel (*klitsenbuul*): Eigenbilzen.
klossenbuidel (*kölsebuuel*): Echt/Gebroek.
klosbeursje (*kelbeurske*): Uikhoven.
beurs (ook *bors, bos*): Bilzen, Diepenbeek, Eksel, Zolder, Houthalen, Sint-Truiden, Vorsen, Loksbergen en Meijel.
beursje (*beurske*): Zolder en Loksbergen.
spel: Sint-Huibrechts-Lille.
winkel: Sint-Huibrechts-Lille.
kwarrrel: Zolder.
tuitje: Afferden.
zemenlap: Weert.

SPERMA

N 10c (1961) (add.), N 84 (1981) (036), N 106 (2001) (038).

Mannelijk zaad: dik, vloeiend wit teelvocht als product van de mannelijke voortplantingsklieren. Het trefwoord **sperma** is ontleend aan het Grieks en allicht onder invloed van het AN doorgedrongen in de dialecten. Het woord **pikkenvet** wordt vermeld als *pikkevèt* in Salemans, B. & F. Aarts (2002), *Maastrichts*. Reeks: Taal in Stad en Land, afl. 6. Den Haag, 152 p.

zaad: freq. in heel Lb.
sperma: freq. in Nl.Lb., verspr. Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Maaseik, Rekem, Tongeren, Peer, Jeuk, Leopoldsburg en Lommel.
natuur: verspr. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Heerlen, Gulpen, Susteren, Oirsbeek, Mheer, Bilzen en Hechtel.
wiks: Kerkrade, Vaals, Montzen, Kinrooi, Bocholt, Genk, Lanklaar en Blerick.
kwak: Kinrooi.
kwakje (*kwakske*): Zolder.
poepsel: Hoeselt en Borgloon.
schietsel: Loksbergen en Eigenbilzen.
smodder: Loksbergen.
tuf: Venlo.
tinnef: Venlo.
dikke pis: Weert.
pikkenvet: Maastricht.
klotenkoek: Maastricht.
koude boeren (*kouw boere*): Eys.

2.5.2 *Vrouwelijk geslachtsdeel*

VROUWELIJK GESLACHTSDEEL

N 10c (1961) (141, 150), N 10c (1995) (150).

De uitwendige vrouwelijke geslachtsdelen, of de opening daarvan (Lat. *vulva*).

pruim: freq. in heel Lb.

pruim (zonder kern): Vijlen.

pruimpje (*pruimke, pruimsje*):
Bocholt, Posterholt en
Spekholzerheide.

kut: freq. in heel Lb.

kutje (*kutsje*): Bilzen.

fluit: verspr. in heel Lb.

feep: Kerkhoven, Tungalroy en
Thorn.

viool (ook *fiol*): Klimmen, Bilzen,
Sint-Huibrechts-Lille, Loksbergen
en Afferden.

prut: verspr. Centr.Maaslds. en
Dommellds., zeldz. Noord.Oostlb.
en Horns; ook in Klimmen, As,
Genk, Neerharen, Bilzen,
Diepenbeek, Tongeren,
Houthalen, Zonhoven, Sint-
Truiden, Kerkhoven, Loksbergen,
Lommel en Meijel.

prutje (*prutske*): Bilzen en Zichen-
Zussen-Bolder.

spleet: verspr. Noord.Oostlb.;
ook in Bocholtz, Heerlen, Thorn,
Bree, As, Holtum, Uikhoven,
Maastricht, Bilzen, Sint-
Huibrechts-Lille, Zolder, Heers,
Vorsen, Kerkhoven, Loksbergen,
Oirlo en Meijel.

spleetje: Boekend, Mechelen-aan-
de-Maas en Nuth/Aalbeek.

schee (ook *schei*): verspr. Oostlb.;
ook in Gulpen, Vijlen, Thorn,
Maasbracht, Eksel en Velden.

snee: Belfeld, Roermond, Geleen,
Weert, Thorn, Maasbracht, As,
Echt/Gebroek, Maastricht,

Diepenbeek, Sint-Huibrechts-
Lille, Kerkhoven, Loksbergen en
Venray.

sneetje (*sneejke, snitje*): Maasbree
en Boekend.

poes: verspr. Ripuar.; ook in
Klimmen, Weert, Thorn,
Maasbracht, Tongeren, Zolder,
Sint-Truiden en Loksbergen.

poesje (ook *poeske*): Thorn, As, Genk,
Tongeren, Sint-Truiden en Venlo.

muis: Genk, Eksel, Zolder en
Loksbergen.

muisje (*muizeke*): Zolder.

mus: zeldz. Ripuar., Oost.Zuidlb. en
aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in
Echt/Gebroek.

mossel: Kerkrade, Ell, Bree, As,
Eksel, Zolder en Loksbergen.

flamoës: Klimmen, Weert,
Maastricht en Houthalen.

reet: Maasniel, Klimmen, Urmond
en Eksel.

floche (fr.): Echt/Gebroek, Puth en
Klimmen.

poet: Hoeselt, Tongeren en Val-
Meer.

snit: Afferden, Tongeren en
Bocholtz.

vagina: Swalmen, Schinnen en
Klimmen.

baar: Baarlo.

bef: Klimmen.

bijtzeiker: Maastricht.

bloempje (*bloemke*): As.

dahlia (*daaljes*): As.

genoffel: Loksbergen.

bossel: Bilzen.

bro: Schinnen.

ding, het -: Thorn.

spul, het -: Lommel.

doos: Loksbergen.

gat: Loksbergen.

kot: Zolder.

kotje: Weert.

gemacht (*gemechs*): Klimmen.

gleuf: Klimmen.

josemien: Loksbergen.
klewang (*klavang*): Waubach.
laag: Kerkrade.
lijf: Maasniel en Eijsden.
lusthof: Meijel.
hof van Eden: Meijel.
hof van Edenspleet: Meijel.
mie: Loksbergen.
miem: Waubach en Kerkrade.
onderlijf: Klimmen.
open reet: Eksel.
perjoekel: Klimmen.
piers (*peers*): Baarlo.
piersel: Zolder.
poepje (*poepeke*): Zolder.
klein poep: Zolder.
regels: Beesel.
rest: Geleen.
ring: Zolder.
rits: Vijlen en Bocholtz.
sacoche (fr.): Loksbergen en Neerharen.
scheepje (*scheepke*): Zolder.
scheur: Klimmen.
schram: Kerkrade.
krap: Thorn.
slip: Tongeren.
sijsje (*sijske*): Afferden.
snats: Echt/Gebroek.
sniets: Bilzen.
snip: Eksel.
snuffel: Thorn.
spaarpot: Klimmen.
suggel: Wellen.
trut: Mechelen-aan-de-Maas en Klimmen.
unster (*uster*): Loksbergen.
van onder: Nieuwenhagen.
vlerk (*flörek*): Thorn.
voor: Eigenbilzen.
zeiker: Belfeld.
zoo (*zjo*): Loksbergen.

SCHEDE

N 84 (1981) (037).

Het buisvormige deel van de vrouwelijke geslachtsorganen dat toegang

verleent tot de baarmoederhals (Lat. *vagina*). Het kanaalvormige deel tussen de *vulva* en de baarmoeder. Voor dit begrip zijn er nauwelijks gegevens voor Belg.Lb.

schede: freq. Zuid.Oostlb., Horns en Trichterlds.; ook in Eys, Reuver, Roermond, Meeuwen, Gruitrode, Geulle, Jeuk, Boekend en Venlo.
schee (ook *schei*): freq. Oost.Zuidlb.; ook in Gulpen, Maastricht, Venlo en Sevenum.
kut: freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Wijlre, Haler, As, Echt/Gebroek, Stein, Maastricht, Loksbergen en Venlo.
vagina: zeldz. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Nieuwenhagen, Kapel-in-'t-Zand, Montfort, Ittervoort, Geulle en Blerick.
pruim: Nieuwenhagen, Waubach, Roermond, Maasniel, Schimmert, Stein, Maastricht, Venlo en Maasbree.
pruimpje (*pruimsje*): Kerkrade.
mus: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Vaals, Vlodrop, Stein en Maastricht.
poes: Simpelveld, Vijlen, Loksbergen en Venlo.
poesje (*poezeke*): Leopoldsburg.
spleet: Reuver, Swalmen, Amby en Ophoven.
snee: Tungalroy en Posterholt.
sneetje (*sneeke*): Maastricht.
sniets: Born.
fluit: As en Maastricht.
foens: Loksbergen.
gat: Kesseleik en Loksbergen.
gemacht (*gemach*): Eksel.
lijf: Loksbergen.
mossel: Heerlerbaan/Kaumer.
prut: Loksbergen en Merkelbeek.
reet: Bree.
scheur: Stein.
sloot: Maasbree en Sint-Pieter.

slot: Loksbergen.
totsel: Maastricht.
vetpot: Meijel.
vliem: Heythuysen.

BAARMOEDER

Kaart 136, pag. 237

N 10c (1961) (152), N 10c (1995) (152).

Lichaamsdeel bij de vrouw en vrouwelijke zoogdieren waarin zich de vrucht ontwikkelt (Lat. *uterus*).
Het Fr. **matrice** is ontleend aan Lat. *matrix*, de moederbodem.
De opgaven **regels** en **vodden** voor Eksel lijken eerder op de menstruatie te wijzen.

baarmoeder (ook *baarmoeier*; *baarmoor*; *baalmoor*): alg. in Nl.Lb., verspr. in Belg.Lb.
matrice (fr.): verspr. in Belg.Lb.
gebärmutter (du.): Kerkrade en Vijlen.
baarvader: Genk.
binnentoe: Weert.
boel: Zichen-Zussen-Bolder.
buik: As.
draagmoeder (*draagmoor*): Klimmen.
draagzak: Maasniel.
gepoets: Klimmen.
hennenkot: Genk.
hennepolder: Bree.
kippenhok: Schinnen.
lijf: Eijsden.
moederschoot: Kerkrade.
net: Meijel.
pruim: Posterholt.
vruchtvlies: Meijel.

3 Werking van de zintuigen

In deze paragraaf komt de werking van de verschillende zintuigen aan bod. De zintuigen zijn de organen die prikkels uit de buitenwereld opvangen en via zenuwen doorzenden naar een bepaald deel van de hersenen waar ze worden omgezet in gewaarwordingen en waardoor de mens kennis van die buitenwereld kan verwerven. In de gangbare opvatting heeft een mens vijf zintuigen, t.w. het gezicht, het gehoor, de reuk, de tastzin en de smaak. Zij worden in de aangehaalde volgorde in de onderstaande subparagrafen behandeld.

3.1 Gezicht

Het gezicht is het zintuig waarmee men ziet, het vermogen tot het waarnemen (van lichtindrukken, beelden e.d.) met de ogen.

De antwoorden voor 'blind' en 'scheel' leverden geen lexicale variatie op. Voor 'blind' (ZND A1 (1940) (192)) werd overal **blind** opgegeven, voor 'scheel' (ZND 06 (1924) (033a)) overal **scheel**, behalve voor Stokkem, waar naast **scheel** ook **loens** werd geantwoord.

ZIEN, KIJKEN —————

RND (008), SGV (1914) (013, 045), ZND 25 (1937) (004), ZND 46 (1946) (017b), ZND m (Borgers, Coenen, Fias, Geuss, Gijsens, Keulen, Kohneman, Lenaerts, Notermans, Peuskens, Vanleeuwe, Willems); Boorse Wb. (046), Tungelroy Wb. (014); Beenen, P. (1973) (278).

Met de ogen waarnemen.
Informanten van Halen, Mielenboven-Aalst en Val-Meer, alsook de informant van Eigenbilzen die **loeren** antwoordt, geven aan dat 'kijken' niet gebruikt wordt.

zien (ook *zie*, *zieje*): freq. in heel Lb.
kijken: verspr. in heel Lb.
loeren: Linkhout en Eigenbilzen.
lonken: Mheer en Eijsden.

ogen: Tungelroy.
stieren: Overpelt.

KNIPOGEN —————

Kaart 137, pag. 237

N 84 (1981) (046), SGV (1914) (018), ZND 01 (1922) (635), ZND 28 (1938) (020); Beverlo Wb. (131), Hamont Wl. (089), Tungelroy Wb. (014).

Een oog even sluiten en weer openen als teken van verstandhouding, begroeting e.d. tot iemand gericht.

pitsen: Simpelveld, Schinnen, Brunssum en Loksbergen.
oogpitsen: Vijlen, Tongeren, Genoelselderen en Mettekoven.

een oog pítsen: freq. Lonerlds., verspr. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Heerlen, Zonhoven en Sint-Truiden.

een oogje pítsen (ook *een oogke pítsen, een oogsje pítsen, een oogske pítsen*): freq. Demerkemp., Beringerlds. en in Haspengouw; ook in Nieuwenhagen, Eupen, Schinnen, Klimmen, As, Genk, Eidsen, Mechelen-aan-de-Maas, Borgloon, Hamont, Halen en Lommel.

oogje pítsen (*oogke pítsen, oogske pítsen*): freq. Tongerlds., verspr. Demerkemp. en Lonerlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Gerdingen, Genk, Linde, Herk-de-Stad en Linkhout.

oogjes pítsen (ook *oogskes pítsen*): Niel-bij-As, Genk, Martenslinde, Rosmeer, Tongeren, Rijkhoven, Hasselt, Beringen, Hoepertingen, Sint-Truiden, Borlo en Lommel.

ogen pítsen: Ulbeek, Zonhoven en Eys.

met de ogen pítsen: zeldz. Zuid.-Oostlb.; ook in Kunrade.

met een oog pítsen: Amby en Wijlre.

pítsogen: Jeuk.

knijpen: Kerkrade.

een oogje knijpen (*een oogske knijpen*): freq. Zuidgeld.Lb., verspr. Kleverlds.; ook in Baarlo, Steyl en Sint-Pieter.

oogje knijpen (*oogske knijpen*): verspr. Kleverlds.; ook in Kesseleik en Venlo.

oogjes knijpen (*oogskes knijpen*): Meerlo, Velden en Kessel.

met de ogen knijpen: Herten (bij Roermond).

knippen: Opglabbeek, Susteren en Stein.

een oogje knippen (*een oogske knippen*): freq. Dommelllds. en in het noorden van het Maaskemp., verspr. Oostlb. en Horns; ook in Maaseik, Rotem, Caberg, Kwaadmechelen en Venray.

oogje knippen (*oogske knippen*): freq. Dommelllds. en aansluitend Maaskemp., verspr. Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Tessenderlo en Gennep.

oogjes knippen (*oogskes knippen*): Posterholt, Sittard, Nederweert, Maaseik en Elen.

met de ogen knippen: Mechelen, Vijlen, Einighausen en Mheer.

knikken: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Rekem en Vroenhoven.

een oog knikken: freq. Zuid.Oostlb.; ook Simplveld, Rimburch, Remersdaal, Maastricht en Limmel.

een oogje knikken (*een oogke knikken, een oogske knikken*): freq. Centr.Maaslds., verspr. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Rimburch en Eys.

oogje knikken (*oogske knikken*): Schimmert, Obbicht, Rekem, Stein en Maastricht.

oogjes knikken (*oogskes knikken*): Gulpen, Dieteren, Mheer, Lanklaar, Stokkem, Maastricht en Millen.

ogen knikken: Berg-en-Terblijt en Sint-Martens-Voeren.

met de ogen knikken: Schaesberg.

met een oog knikken: Ingber.

oogknikken: Epen en Puth.

oogsknikken: Eijsden.

knikogen: Gulpen.

knipogen: freq. Kleverlds., Noord.-Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en in het zuiden van het Zuid.-Oostlb.; ook in Waubach, Weert, Opglabbeek, As en Sint-Truiden.

knipoog (zn.): Meijel.

knipoogje (zn.) (*knipoogsje, knipoogske*): zeldz. Kleverlds.; ook in Vaals, Reuver, Swalmen, Merkelbeek, Wijnandsrade, Ittervoort, Maastricht, Sint-Pieter en Blerick.

pinken: Meeuwen, Opglabbeek, Hoeselt, Piringen, Hasselt, Heppen, Beringen, Hoepertingen,

Voort, Sint-Truiden, Jeuk,
Leopoldsburg en Oostham.
een pinken: Lommel.
een oog pinken: Leopoldsburg.
een oogje pinken (*een oogske pinken*): As, Lanaken, Heusden, Berbroek en Beverlo.
oogje pinken (*oogske pinken*): Eksel.
een oogje geven (*een oogske geven*): Blerick en Weert.
een knikoog geven: Gulpen.
een knipoog geven: Wolder/Oud-Vroenhoven.
een knipoogje geven (*een knipoog-ske geven*): zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Kelpen.
een knipoogje geven (*knipoogske geven*): Venlo, Venray en Reuver.
knipoogjes geven (*knipoogskes geven*): Gennep en Merselo.
oogje wenken (*oogske wenken*): Horn, Broeksittard, Maasbracht en Molenbeersel.
een oogje wenken (*een oogske wenken*): freq. Noord.Oostlb. en aansluitend Horns; ook in Weert.
met de ogen wenken: Schinveld.
plimpen (ook *plumpen*): verspr. Zuiderkemp.; ook in Genk en Eksel.
oogje plimpen (*oogske plumpen*): Hechtel.
een oogje plimpen (*een oogske plimpen, een oogske plumpen*): verspr. Beringerlds.; ook in Berbroek en Lommel.
plimperen: Hamont.
een oog trekken: Borgloon.
een oogje trekken (ook *een oogske trekken*): Gruitrode, Alken en Leopoldsburg.
oogje trekken (*oogske trekken*): Kaulille.
oogjes trekken (*oogskes trekken*): Neeroeteren.
de ogen toepitsen: Rosmeer.
een oog toepitsen: Beverst, Rijkhoven en Remersdaal.

een oogje toepitsen (*een oogske toepitsen*): Rosmeer.
oogje toepitsen (*oogske toepitsen*): Diepenbeek.
een oog toekniksen: Lontzen.
oogje nijpen (*oogske nijpen*): Belfeld.
met de ogen nijpen: Heel.
knipperen: Baarlo, Sint-Odiliënberg en Doenrade.
met de ogen knipperen: Hunsel.
ogen: Brunssum.
een oogje maken: Jeuk.
een oogje schieten (*een oogske schieten*): Tungelroy.

LOEREN

Kaart 138, pag. 238

N 10 (1961) (085), N 109 (2001) (098),
ZND 37 (1941) (044);
Tungelroy Wb. (024);
Beenen, P. (1973) (174).

Scherp kijken, vaak met valse blik, en gewoonlijk met baatzuchtige bedoelingen.

loeren: alg. in Nl.Lb., freq. in Belg.Lb.
lonken: freq. in Belg.Lb., verspr. in Nl.Lb.
loensen: Roermond, Maasniel, Genk, Guttecoven, Peer, Gingelom en Broekhuizen.
spinzen (ook *spinksen*): Venlo, Heerlerheide en Eygelshoven.
ogen: Neerbeek, Maastricht en Rothem.
spioneren: Hechtel.
bespioneren: Montzen.
uitspioneren: Smeermaas.
uitloeren: Mechelen-aan-de-Maas.
uitkienen, get -: Smeermaas.
speculeren: Lanklaar en Puth.
gapen: Kerkrade.
giepen: Boeket/Heisterstraat.
kijken: Houthem.

koekeloeren: Hechtel.
snuiten: Gors-Opleeuw.
speuren: Venlo.
staren: Hasselt.

AFLOEREN, BESPIEDEN

Kaart 139, pag. 238

N 10 (1961) (086), N 109 (2001) (099), ZND
32 (1939) (066).

Een handeling van iemand bespieden, stiekem afkijken en van iemand leren. Veralgemeend ook gewoon bespieden, bespioneren.

afloeren: alg. in heel Lb. behalve in het Truierlds., waar het zeldz. is.
beloeren: Horn, Neeroeteren, Eigenbilzen, Kaulille, Houthalen, Hasselt en Meldert.
loeren: Genk en Val-Meer.
uitloeren: freq. Tongerlds., Demerkemp. en Lonerlds.; zeldz. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Kerkade, Bocholtz, Vlodrop, Ell, Geistingen, Veldwezelt, Hees, Kaulille, Eksel, Herk-de-Stad, Sint-Truiden, Loksbergen, Halen en Lommel.
afkijken: freq. Noord.Oostlb., verspr. in overig Lb. behalve in het uiterste westen.
spioneren: Heerlen, Weert, Bilzen, Achel, Gutshoven, Sint-Truiden en Lommel.
afspioneren: Geistingen, Lanaken, Sint-Truiden en Lommel.
bespioneren: Oplabbeek, Lanaken en Sint-Martens-Voeren.
uitspioneren: Lontzen, Mheer, Ittervoort, Bilzen en Diepenbeek.
spionnen (*spioenen, spinoelen*): Maaseik en Jeuk.
afspionnen (ook *afspioenen, afspinoelen, afspinoenen*):

Gruitrode, Veldwezelt, Riemst, Zichen-Zussen-Bolder, Riksingén, Rijkhoven, Koersel en Jeuk.
speculeren: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Eyselshoven en Vrusschemig.
uitspeculeren: verspr. Centr.-Maaslds.; ook in Eyselshoven, Oirsbeek, Brunssum, Klimmen, Neeroeteren en Oost-Maarland.
afspeculeren: Nunhem, Lanklaar en Ubachsberg.
spinzen: Kerkrade, Heerlerheide, Nieuwenhagen, Moresnet, Herten (bij Roermond), Klimmen en Venlo.
afspinzen: Venlo en Roermond.
bespinzen: Venlo.
uitspinzen: Vlodrop, Gemmenich en Moresnet.
afspieden (*afspieën*): Peer en Bree.
bespieden (ook *bespieën*): Bocholt, Oplabbeek, Waltwilder, Eigenbilzen, Achel, Ulbeek, Borgloon en Tessenderlo.
afletten: alg. Truierlds. en aansluitend Lonerlds.
afzien: Montzen, Sint-Truiden, Borlo en Tessenderlo.
spieken: Tegelen en Neeritter.
op de loer liggen: Panningen en Kinrooi.
op iets loeren: Gíngelom.
in het oog houden: Achel en Neerpelt.
gapen: Ottersum en Herten (bij Roermond).
afgapen: Achel en Mheer.
uitgapen: Hoensbroek en Klimmen.
uitkieren: Opitter.
uitvigileren: Ubachsberg.
uitvinken (*uitvingen*): Opitter.
afvinken: Echt/Gebroek, Gíngelom en Kerensheide.
aflonken: Hasselt.
afluimen: Gíngelom.
afluisteren: Tessenderlo.
afspeuren: Ríjkel.
afspikkelen: Montfort.
bekeuren: Beringen.

bekijken: Zepperen.
nakijken: Maaseik.
stiekem kijken: Oirlo.
wegkijken: Tegelen.
get orschteg maken: Eupen.
lonken: Sint-Truiden.
nagaan: Vroenhoven.
ogen: Panningen.

NIEUWSGIERIG KIJKEN

Kaart 140, pag. 239

N 10 (1961) (087), N 109 (2001) (097);
 Boorse Wb. (048);
 Beenen, P. (1973) (126).

De informant van Ell is niet heel zeker van zijn antwoord **afgapen**. Op de kaart is het trefwoord **nieuwsgierig kijken** niet opgenomen.

gapen: freq. Westlb. en Truierlds., verspr. Oostlb. en Centr.Lb., zeldz. in overig Lb.

afgapen: Ell.

nieuwsgierig gapen: Wanssum, Weert en Waubach.

nieuwsgierig kijken: verspr. in Nl.Lb.; ook in Neeroeteren, Genk, Mechelen-aan-de-Maas, Kanne, Hoeselt, Overpelt, Hasselt, Bokrijk en Opheers.

nieuwsgierig ogen: Neeritter.

nieuwsgierig zijn: Peer en Bunde.

nieuwsgierig loeren: Meersen, Gronsveld, Maastricht en Oost-Maarland.

loeren: Heerlerheide, Heerlen, Montzen, Rothem, Hoeselt, Tongeren, Houthalen, Hasselt en Venlo.

uitloeren: Wellen en Maastricht.

spitsmuilen (ook *spitsmoelen*): Heerlen, Mechelen, Tegelen, Roermond, Susteren, Schimmert, Valkenburg, Meeuwen, Bunde, Achel, Hamont en Afferden.

spitselen: Kelmis.

spitsvingeren: Ulestraten.

spitsogen: Urmond.

ogen: Heerlen, Panningen, Rothem en Maaseik.

blikken: Eygelshoven, Heerlerheide, Roermond, Rothem, Valkenburg, Kerensheide, Middelaar en Meijel.

nieuwsgieren: Obbicht.

nieuwsgierigen: Bree, Opglabbeek, Grevenbicht/Papenhoven, Kaulille, Hechtel en Sevenum.

nieuwsgierig neuzen: Nunhem.

nieuwsgierigeneuzen: verspr.

Noord.Oostlb.; ook in Sittard.

curieuzeneuzen: Sint-Truiden.

een curieuze snuit trekken: Sint-Truiden.

curieus neuzen: Tongeren.

curieus kijken: Tongeren.

curieus zijn: Gingelom.

benieuwd kijken: Leveroy.

benieuwd zijn: Leveroy.

spinzen: Kelmis, Swalmen, Puth, Blerick en Venlo.

snuiten: Hasselt en Gors-Opleeuw.

lonken: Bocholt en Eksel.

speculeren: Rimborg.

gaapmuilen (*gaapmoelen*): Gennep.

gaapneuzen: Oirsbeek.

oudwijveren (*ouwwieveren*): Kerkrade.

fepen: Afferden.

snuffelen: Meers.

horten: Lommel.

polken: Kwaadmechelen.

scheel bezien: Tessenderlo.

letten: Kuringen.

kijken: Vrusschemig.

jouwschierig kijken: Lommel.

de nieuwsgierige afleggen:

Meeswijk.

de nieuwsgierige uithangen:

Nuth/Aalbeek.

NIEUWSGIERIG PERSOON

N 10 (1961) (087);
Boorsem Wb. (048), Maastricht Wb. (104);
Beenen, P. (1973) (124).

nieuwsgierige neus: Stevensweert
en Boorsem.

nieuwsgierigheidsneus: Haelen.

gaaplepel: Herten (bij Roermond).

gaapneus: Oirsbeek en Bochtoltz.

gaapsneus: Maastricht Wb.

spitsneus: Boorsem.

spitsmuil (*spitsmoel*): Berg-aan-de-
Maas.

SCHERP KIJKEN

Kaart 141, pag. 239

N 10 (1961) (084), N 109 (2001) (096);
Tungelroy Wb. (045).

Scherp en onderzoekend, met ingespannen aandacht de ogen strak en onbeweeglijk op één punt richten. Voor Stein is ook de uitdrukking **een scherpe blik** opgetekend.

scherp kijken: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Dommelds. en Demerkemp., zeldz. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Bree en Neeroeteren.

scherp zien: Lommel.

scherp ogen: Beegden.

scherp letten: Gengelom.

scherp loeren: freq. Trichterlds.; ook in Meerssen en Gronsveld.

scherp uit de doppen loeren:
Geleen.

loeren: Heerlen, Roermond, Posterholt, Genk, Hees, Smeermaas, Kaulille, Hasselt en Broekhuizen.

beloeren: Tessenderlo.

ogen: alg. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., freq. Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Panningen, Baexem, Opglabbeek, Zutendaal en Kaulille.

pielogen: Schinveld.

staren: alg. Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds., freq. Horns en Centr.-Maaslds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Gemmenich, Nieuwenhagen, Montzen, Maasniel, Maastricht, Eigenbilzen, Eksel, Hechtel en Zonhoven.

turen: Heerlerheide, Heerlen, Tegelen, Neer, Leveroy, Ophoven, Kwaadmehelen en Ottersum.

mieren: Waubach, Tegelen, Nunhem, Kerensheide en Blerick.

piëren: Tessenderlo.

blikken: verspr. Kleverlds.; ook in Valkenburg.

prikken (prijken): Boeket/Heisterstraat, Tungelroy en Hechtel.

hikken (hijken): Tongeren.

mikken: Achel en Klimmen.

lonken: Boukoul, Lanklaar en Heugem.

spinzen: Blerick, Roermond en Kerkrade.

spionnen (*spinoelen*): Jeuk.

gapen: Lommel.

fixeren: Tegelen en Moresnet.

letten: Paal.

op iet letten: Gors-Opleeuw.

kijken: Venlo en Weert.

fel kijken: Hasselt.

zuiver kijken: Wanssum.

kijken zoals een valk: Ulestraten.

in de mot houden: Hoepertingen en Diepenbeek.

fonkelen: Ell.

neuzen: Kerkrade.

uiteren: Montfort.

TONEN

Kaart 142, pag. 240

N 84 (1981) (047), N 108 (2001) (001), SGV (1914) (037);
Beverlo Wb. (261), Kortessem Wb. (521),
Tungelroy Wb. (024).

Laten zien.

tonen: freq. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar.; ook in Geistingen, Bocholt, Meeuwen, Hoeselt, Eksel, Kuringen, Kortessem en Borgloon.

laten zien: alg. Lommels, Brab.Lb. en in Haspengouw, freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp., Trichterlids. en Demerkemp., verspr. Noord.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Montzen, Beverlo, Boekend, Venlo, Gennep en Meijel.

laten kijken: alg. Dommellds., freq. Horns, Maaskemp. en Demerkemp., verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Vaals, Eys, Gulpen, Weert, Lanklaar, Boorse, Rekem, Maastricht en Venlo.

laten loeren: 's-Gravenvoeren.

wijzen: Mechelen, Posterholt, Merkelbeek en Gruitrode.

zeigen (du.): verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld.

presenteren: Vliermaal.

toegen: Stein.

kijken: Venray, Swalmen en Heerlerbaan/Kaumer.

SCHEMEREN VAN DE OGEN

Kaart 143, pag. 240

N 10 (1961) (115), N 109 (2001) (100).

Niet duidelijk of helder kunnen zien (o.a. door schel licht, emotie of vermoeidheid).

Naast de infinitieven van de onderstaande werkwoorden (b.v. *scheme-*

ren) komen deze woordtypen ook voor in de constructies *het schemert, het schemert mij, het schemert mij voor de/mijn ogen, het schemert voor mijn ogen* en *mijn ogen schemeren*. De constructies *het schemert mij* en *het schemert mij voor de/mijn ogen* komen hoofdzakelijk voor in Nl.Lb. Voor Baarlo is ook het zelfstandig naamwoord **demer** opgetekend.

schemeren: alg. in heel Lb.

een schemer zien: Sint-Truiden.

de schemer voor de ogen hebben: Paal.

sterren zien: zeldz. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.-Maaslds. en Trichterlids.; ook in Montzen, Tungelroy, Ophoven, Bocholt, Tongeren, Overpelt, Kaulille, Zonhoven, Hasselt, Beverlo, Alken, Vorsen, Leopoldsburg, Horst en Broekhuizen.

sterretjes zien (ook *sterrekes zien, sterkes zien*): zeldz. Noord.-Oostlb.; ook in Ubachsberg, Sittard, Houthem, Leveroy, Kinrooi, Bree, Obbicht, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Tongeren, Hasselt, Sint-Truiden, Lommel en Venlo.

sterretjes zien vliegen (*sterkes zien vliegen*): Velden.

sterogen: Koersel.

de sterren komen mij voor de ogen: Nunhem en Hechtel.

de sterren draaien voor mijn ogen: Smeermaas.

draaien: Kerkrade, Geleen, Oirsbeek, Leuken, Tungelroy, Bunde en Tongeren.

flikkeren: Eygelshoven, Baexem, Geleen, Rothem, Berg-aan-de-Maas, Veldwezelt, Smeermaas en Sint-Truiden.

flimmern (du.): Moresnet.

glinsteren: Opglabbeek.

duizelen: Heerlerheide, Leveroy, Maastricht en Boekend.

zwart voor de ogen: Kerkrade, Guttecoven, Hoeselt en Hechtel.
waas voor de ogen: Eksel.
demeren: Sevenum.
duisteren: Hoensbroek.
heel verduisterd zijn: Gors-Opleeuw.
vonken zien: Diepenbeek.
wemelen (ook *wiemelen*): Eksel, Montfort en Zutendaal.
wiemeren: Boeket/Heisterstraat.
dol worden: Lommel, Weert en Puth.
flauwe ogen hebben (*flauw ogen hebben*): Kanne.
maantjes zien (*maankes zeen*): Neeritter.
ze zien vliegen: Moresnet.

SCHEELZIEN

Kaart 144, pag. 241

N 84 (1981) (048), N 108 (2001) (002), ZND 37 (1941) (044);
 Hasselt Wb. (388), Kortessem Wb. (002);
 Beenen, P. (1973) (174).

Gebrek van de ogen waarbij de oogassen niet op eenzelfde punt gericht kunnen worden. Voor Stein is voor een scheel persoon **schele uil** opgetekend. Aan het einde van het lemma staan ook enkele uitdrukkingen.

scheelzien: freq. Truierlds., Brab.Lb. en aansluitend Demerkemp., zeldz. Oostlb. en Horns; ook in Wijlre, Montzen, Meeuwen, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Eigenbilzen, Vlijtingen, Tongeren, Blerick en Meijel.
scheelkijken: alg. Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellids., Lonerlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Horns, verspr.

Trichterlds., Tongerlds. en Demerkemp.; ook in Weert, Bilzen en Lommel.
schelen: alg. Ripuar., freq. Oost.-Zuidlb. en aansluitend Zuid.-Oostlb.; ook in Haelen, Weert en Venlo.
lonken: freq. Demerkemp.; ook in Herten (bij Roermond), Schimmert, Mheer, Tengelroy, Maaseik, Stein, Val-Meer, Beringen, Engelmanshoven, Melveren, Jeuk en Venlo.
loensen (ook *loeschen*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Gulpen, Neeroeteren, Maastricht, Eigenbilzen, Eksel, Houthalen, Lommel en Venray.
loens kijken (*lees kijken*): Lauw.
love kijken: Kinrooi.
scheel loensen: Swalmen.
scheel loeren: Maastricht, Gronsveld en 's-Gravenvoeren.
scheel tonen: Maastricht.
met zijn rechtse oog in zijn linkse maal kijken: As.
met het rechtse oog naar het linkse kamizoolstasje (*kammezolsteske*) (**kijken**): Klimmen.
met zijn linker oog naar zijn rechtertas (*rechertes*) (**in(kijken)**): Wolder/Oud-Vroenhoven.
met zijn linkse oog in zijn rechtse kamizoolsmaltje (*kammezolsmaalke*) (**kijken**): Boorse.
naar Maastricht kijken: Borgloon.
miemauwen: Neer.

(MET) TRANENDE OGEN

Kaart 145, pag. 241

N 10 (1961) (026), SGV (1914) (021), ZND 01 (1922) (751), ZND m (Godelaine, Vanderbeeken);
 Hasselt Wb. (406).

Leepogen, waterige ogen.
De onderstaande lemmatekst is onderverdeeld in zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden en werkwoordelijke uitdrukkingen.

A. Zelfstandige naamwoorden

zijpogen (ook *sijfogen*, *sijpogen*):

alg. Noord.Oostlb., Weertlds.,
Horns, Zuidgeld.Lb. en
Kleverlds., freq. Ripuar.,
Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en
aansluitend Centr.Maaslds.

zijpe ogen (ook *zijfe ogen*): freq.
Ripuar. en Oost.Zuidlb.

zijpoogjes (*sijpoogskes*, *zijpoogskes*): verspr. Noord.Oostlb.; ook
in Ell en Afferden.

zijpjesogen (*sijpkjesogen*):
Broekhuizen.

sijpelogen: Urmond.

leepogen: alg. in Haspengouw, freq.
Maaskemp. en Getelds.; ook in
Heel, Rothem, Valkenburg, Weert,
Neeritter, Maasbracht, Urmond,
Eksel, Kermt, Hasselt, Beringen,
Tessengerlo, Wanssum, Horst en
Broekhuizen.

lepe ogen: Maasbree, Hunsel en
Montfort.

leepse ogen (ook *leeps ogen*): freq.
Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld,
Mechelen, Hertem (bij
Roermond), Thorn, Stevensweert,
Laak, Buchten en Sint-Pieter.

leepsogen: verspr. Zuid.Oostlb.; ook
in Montfort, Stevensweert,
Lanklaar, Mechelen-aan-de-Maas
en Zonhoven.

lopende ogen: verspr. Centr.-
Maaslds., zeldz. Noord.Oostlb.;
ook in Schaesberg, Neerbeek,
Doenrade, Thorn, Bree,
Maastricht, Bunde en Neerpelt.

lope ogen: zeldz. Oost.Zuidlb.; ook
in Moresnet, Hoensbroek,
Klimmen en Oost-Maarland.

loopogen: Steyl, Neerbeek, Mheer
en Weert.

loopoogjes (*loopoogskes*): Roermond.

loopse ogen: Thorn.

loopsogen: Rekem.

traanogen: Heerlen, Geleen,
Schimmert, Thorn, Maastricht,
Wijk, Tongeren, Achel, Koersel,
Bokrijk, Paal en Oirlo.

tranende ogen: Panningen,
Hoensbroek, Valkenburg, Leuken,
Kinrooi, Roosteren, Buchten,
Maastricht en Bunde.

soepogen (ook *sopogen*): zeldz.
Kleverlds.; ook in Heerlen,
Tegelen, Panningen, Valkenburg,
Maaseik, Echt/Gebroek en
Tongeren.

waterogen: verspr. Dommelds.; ook
in Opglabbeek, Meeswijk,
Grevenbicht/Papenhoven,
Houthalen, Hasselt en Lommel.

waterachtige ogen: Mechelen-aan-
de-Maas.

waterende ogen: Maastricht.

prutogen: verspr. Zuiderkemp.; ook
in Sittard, Overpelt, Hasselt,
Leopoldsburg en Lommel.

pipsogen (ook *pupsogen*):
Ulestraten, Maaseik, Meers en
Smeermaas.

pipse ogen: Gulpen.

zeike ogen: Heel, Valkenburg en
Kerkrade.

zeikogen: Nieuwenhagen, Mesch en
Oost-Maarland.

zeikoogjes (*zeikoogskes*): Sittard.

jankogen (*jenkogen*, *joenkogen*):
Maastricht en Tongeren.

krijtogen (ook *kreisch-ogen*):
Maastricht en Mechelen.

schreeuwogen: Achel.

grienogen: Neer.

griensogen: Opheers.

bleetogen: Tessenderlo.

beukogen: Neer.

gedraaide ogen: Baarlo.

rijke ogen: Mechelen.

slaapmet: Hasselt Wb.

schoeftie: Amby.

B. Bijvoeglijke naamwoorden

leeps: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen en Eijsden.

leepsogig: Einighausen en Borgharen.

leepachtig: Echt/Gebroek.

scheel: Nederweert en Limmel.

C. Werkwoordelijke uitdrukkingen

de ogen lopen: Beverlo.

de ogen tranen: Beverlo en Sint-Pieter.

mit wässerigen Augen (du.) (*mit vassen ogen*): Schaesberg.

tranen komen mij in de ogen: Berg-aan-de-Maas.

hij heeft de ogen geboord: Limbricht.

OOGVUIL (SLAPER) —————

Kaart 146, pag. 242

SGV (1914) (091), N 84 (1981) (035), N 106 (2001) (019);

Hasselt Wb. (406), Kortessem Wb. (268).

Gedroogd vuil in de ooghoeken, de gele stof die na het slapen in de ooghoeken zit.

pips (ook *pipse*, *pups*, *pupse*): alg. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.-Maaslds., Trichterlds.,

Dommelds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Simpelveld, Weert, Houthalen, Meijel en Maasbree.

pipsje (*pipske*): Venlo.

slaap: zeldz. Oost.Zuidlb. en Bilzerlds.; ook in Kerkrade, Vaals, Kunrade, Gulpen, Kesseleik, Weert, Opglabbeek, Stein, Maastricht, Hoeselt, Zolder, Zonhoven, Hoepertingen, Wellen, Jeuk, Tessengerlo, Loksbergen, Venlo, Meerlo en Meijel.

slaapkop: Ospel.

slaper: Brunssum.

leep (ook *lepen* (*mv.*)): alg. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Bilzen, Zolder, Hasselt en Loksbergen.

leepkeus: Alken.

prut: verspr. Noorderkemp.; ook in Eksel, Kuringen en Lommel.

kodde: Oirlo, Tienray en Sevenum.

kodje: Venray en Maasbree.

kod: Venray.

knies: Simpelveld en Eys.

knoei: Meijel.

gedroogd vuil: Peer.

vuiltje (*vuilke*): Maastricht.

pieten: Eksel.

pietjes (*pietekes*): Eksel.

slaappieten: Eksel.

slaappietjes (*slaappietekes*): Eksel.

slaappietje (*slaappieteke*): Eksel.

lijm: Kerkhoven.

zand: Caberg.

kattenstront: Hechtel.

3.2 Gehoor

Het gehoor is het vermogen om geluiden en klanken waar te nemen.

Voor deze paragraaf is ook navraag gedaan naar de begrippen ‘horen’, ‘luisteren’, ‘doof’ en ‘doofstom’, maar dat leverde geen lexicaal variatie op. Zowel **horen** als **luisteren** komen in heel Lb. voor. Voor ‘doof’ werd overal **doof** opgegeven, voor ‘doofstom’ overal **doofstom** behalve in Koersel waar **doof en stom** werd geantwoord.

GOED, SCHERP LUISTEREN

Kaart 147, pag. 242

N 84 (1981) (049), ZND 30 (1939) (045).

Goed, scherp of aandachtig luisteren. Het contrast op het kaartbeeld is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de vraagstelling: in Belg.Lb. luidde de vraag ‘goed luisteren’ (ZND 30), in Nl.Lb. ‘scherp luisteren’ (N 84). In de onderstaande lemmatekst worden de antwoorden op beide vragen dan ook afzonderlijk behandeld.

A. Goed luisteren

ZND 30 (1939) (045).

goed luisteren: alg. in Belg.Lb.; ook in Lontzen, Ulestraten en Weert.

te goed luisteren (*te goei luisteren*): Heers.

luisteren: Mettekoven en Ogrimbe.

goed horen: Leopoldsburg en Valkenburg.

fijn horen: Sint-Truiden.

opletten: Koersel.

B. Scherp luisteren

N 84 (1981) (049).

Met betrekking tot een persoon die goed kan luisteren vermeldt een informant voor Maastricht **goed gehoor** en een informant voor Meijel **gehorig**.

scherp luisteren: verspr. in Nl.Lb.

goed luisteren: Eys, Geleen, Stevensweert, Born, Hoeselt, Tienray en Meijel.

gespannen luisteren: Simpelveld.

luisteren: Heerlerbaan/Kaumer, Gulpen, Epen, Montfort, Susteren, Sittard, Tungalroy, Ell, Leopoldsburg, Blerick en Oirlo.

afluisteren: Boekend.

luisteren zoals een vink: Maastricht.

horen: Nieuwenhagen, Heerlerbaan/Kaumer, Eys, Kesseleik, Reuver, Swalmen, Jeuk en Venray.

scherp horen: Weert, Kapel-in-'t-Zand en Posterholt.

goed horen: Venlo en Maastricht.

goed opletten: Maastricht.

de oren spitsen: verspr. Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Ingber, Montfort, Vlodrop, Ophoven, As, Caberg en Gennep.

de oren open zetten: As.

een en al oor zijn: Venlo.

horken: Stein.

loensen (*loeschen*): Brunssum.

SUIZEN VAN DE OREN

Kaart 148, pag. 243

N 10 (1961) (116), N 109 (2001) (101).

Een zacht, blazend geluid in de oren waarnemen doordat ze met geluiden overstelpt worden of als gevolg van ongesteldheid.

tuiten: freq. in heel Lb.
oortuiten: Bocholtz.
suizen: freq. in Nl.Lb.; ook in Moresnet, Ophoven, Geistingen, Hees, Tongeren, Achel, Kaulille en Lommel.
oorsuizen: Panningen, Schaesberg en Bocholtz.
suizelen: Maastricht.
ruisen (ook *ruizen*): verspr. Centr.-Maaslds., zeldz. in aansluitend Zuid.Oostlb., Horns en Trichterlds.; ook in Gemmenich, Rimborg, Mechelen, Haelen, Montfort, Leuken, Lauw, Hoeselt, Kaulille, Eksel, Hechtel en Sint-Truiden.
fluiten: freq. Beringerlds., Truierlds. en Zuiderkemp., zeldz. Demerkemp.; ook in Tegelen, Baarlo, Meerssen, Valkenburg, Bree, Guttecoven, Maastricht, Eigenbilzen, Diepenbeek, Tongeren, Opheers, Leopolsburg, Ottersum en Horst.
singelen (*zungelen*): Boeket/Heisterstraat en Meers.
bruisen: Heerlen.
klinken: Vlodrop.
tokken: Maastricht.
zoemen: Montzen.
zuilen: Gingelom.

KLINKEN

N 84 (1981) (050), N 108 (2001) (005);
 Beverlo Wb. (129), Hasselt Wb. (227),
 Kortessem Wb. (287, 498), Tungalroy Wb.
 (084);
 Beenen, P. (1973) (174).

Een goed hoorbaar, luid of helder geluid voortbrengen.
 In de onderstaande lemmaattekst krijgen veel woorden trefwoordenstatus wegens hun klanknabootsende karakter. Zo zijn b.v. 'klabatteren' en 'klabeteren' beide als apart trefwoord

opgenomen en niet als lexicale varianten.
 Als benaming voor het luide of heldere geluid is voor Maastricht **hel leven** opgetekend. Informanten voor Blerick en Meijel noteren hiervoor respectievelijk **scherp geluid** en **scherpe klank** of **accent**. Het geluid zelf kan **helder** (Vlodrop) of **hel** (Reuver) klinken.

klinken: verspr. in heel Lb. behalve in het Ripuar. en Brab.Lb.
hel klinken: Kesseleik en As.
klingelen: Rekem.
klingeren: Lauw.
luiden (*luien*): Simpelveld, Kerkrade, Nieuwenhagen, Gulpen, Herten (bij Roermond), Kinrooi, Bocholt, Bree, Stein, Maastricht, Bilzen, Kortessem, Venlo, Gennep en Venray.
kwaken: Roermond, Maasniel, Geleen, Opglabbeek, Grevenbicht/Papenhoven, Urmond, Venlo, Venray en Meerlo.
kwekken: Heythuysen, Eksel en Oirlo.
kwetteren: Eys, Herten (bij Roermond), Stein en Sint-Truiden.
schetteren: Kelpen, Hechtel en Loksbergen.
schateren: Wijnandsrade.
schawetteren: Ten-Esschen/Weustenrade.
klawetteren (ook *klawieteren*): Lommel, Gruitrode en Gulpen.
klabetteren: Susteren, Lutterade, Geleen, Gruitrode en Zolder.
klabatteren: Simpelveld, Kunrade, Gulpen, Schimmert en Thorn.
klabodderen: Hechtel, Houthalen en Gors-Opleeuw.
klatsen: Klimmen, Thorn, Bocholt, Maastricht en Venlo.
kletsen: Jeuk.
kletten: Weert.

kletteren: Kapel-in-'t-Zand,
 Swalmen en Eksel.
klateren: Neeroeteren.
klabeien: Schimmert.
kabaal maken: Echt/Gebroek.
laweit maken: Ell, Hechtel en
 Bilzen.
laweit hebben: Jeuk.
lawaaï maken: Kerkhoven.
spektakel maken: Venlo.
spektakelen: Susteren.
van zijn tak maken: Leopoldsburg.
tampen: Kortessem en Bilzen.
rampetampen: Beek.
daveren: Boorsem.
klakken: Wolder/Oud-Vroenhoven.
klempen: Venlo.
koehouwen: Loksbergen.

kraaien: Geleen.
petsen: Venlo.

De volgende woorden hebben betrekking op het voortbrengen van luide, heldere geluiden door middel van de menselijke spraakorganen:

schreeuwen (ook *schreeuven*):
 Wijlre, Ingber, Montfort, Geleen,
 Eksel, Vorsen en Boekend.
hel schreeuwen: Stevensweert.
schreien: Epen.
kaken (ook *keken*): Vaals,
 Heerlerbaan/Kaumer, Eys,
 Geleen, Gronsveld, Ittervoort,
 Bilzen en Vlijtingen.
hel kallen: Mheer.

3.3 Reuk

De reuk is het vermogen om te ruiken, om geuren gewaar te worden. Voor de 'reuk' als zintuig is geen lexicaal variatie opgetekend, overal werd **reuk** geantwoord.

RUIKEN

Kaart 149, pag. 243

DC 53 (1978) (121), N 108 (2001) (003), N 10b (1961) (033), ZND 25 (1937) (020), ZND m (Borgers, Coenen, Fias, Franssen, Geuss, Gijsens, Grootaers, Joachims, Kohneman, Lenaerts, Peuskens, Willems); Beverlo Wb. (225), Diepenbeek Wb. (194), Hasselt Wb. (381), Heerlen Wb. (200, 408), Kerkrade Wb. (242), Kortessesem Wb. (432), Meerlo-Wanssum Wb. (243), Sittard Wb. (349), Tungalroy Wb. (026); Beenen, P. (1973) (217), Tans, J.G.H. (1938) (170).

Met de reukzin gewaarworden.

In de onderstaande lemmatekst komt "rieken" voor als lexicaal variant van **ruiken** én als apart trefwoord. De oorsprong van beide is dan ook verschillend. Uit wgm. *eo* heeft zich de vorm **rieken** ontwikkeld, die algemeen gangbaar is in het zuidwesten van België (W.- en O.Vl., Antw., Vl.-Br. en het westen van Belg.Lb.); uit wgm. *iu* is **ruiken** ontstaan, dat algemeen gebruikt wordt in het overige deel van het Nl. taalgebied. Als varianten van **ruiken** treffen we vooral de vorm *ruken* en in mindere mate de openere vorm *reuken* aan. Door ontronding van **ruiken** en *ruken* zijn respectievelijk *reiken* en *rieken* ontstaan. Van **rieken** (én *rieken*) treffen we ook de verkorte vorm *rikken* en de openere vorm *reken* aan in Limburg.

Op de kaart worden de hedendaagse uitspraakvarianten weergegeven d.m.v. verschillende symbolen. Het historische onderscheid tussen **rie-**

ken (< wgm. *eo*) en **ruiken** (< wgm. *iu*) is aangeduid door middel van een scheidingslijn.

De trefwoorden **snuffen** en **snuffelen** hebben allicht meer betrekking op dieren, zoals de informant uit Houthalen aangeeft.

ruiken (ook *ruken*, *reuken*, *reiken*, *rieken*, *rikken*, *reken*): alg. in Nl.Lb., Dommellids., Centr.Lb. en in het uiterste oosten van het Lonerlds.; ook in Hechtel, Kerkhoven en Lommel.

rieken (ook *rikken*, *reken*): alg. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds. (behalve in het uiterste oosten), Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Diepenbeek en Lommel.

snuffelen: Kinrooi, Houthalen en Smeermaas.

snuffen: Opglabbeek.

STINKEN

N 84 (1981) (051), N 108 (2001) (004), ZND A1 (1940sq) (178); Hasselt Wb. (433), Kortessesem Wb. (485), Tungalroy Wb. (027); Beenen, P. (1973) (239).

Een onaangename geur verspreiden.

Een kwalijke, walgelijke geur afscheiden, onaangenaam ruiken.

In de Ekselse uitdrukking **stinken wie een hop** verwijst **hop** naar de *upupa epops*, een zekere vogel. Het wijfje produceert met de stuitklier een onaangename geur in het nest.

stinken: alg. in heel Lb.

stinken wie een hop: Eksel.

ruiken (ook *ruken, reiken, rieken*):
 verspr. Kleverlds., zeldz. Zuid.-
 Oostlb., Horns en Maaskemp.;
 ook in Simpelveld, Nieuwen-
 hagen, Stein, Wolder/Oud-
 Vroenhoven, Maastricht, Bilzen,
 Eksel, Lommel en Venlo.
vies ruiken (*ruken*): Boorseem en
 Geulle.
slecht ruiken (*ruken*): Boorseem.
vijf kilometer tegen de wind op
ruiken (*ruken*): Boorseem.

rieken: Sint-Truiden en Lommel.
muffen: Heerlen, Waubach,
 Susteren, Geistingen en Eksel.
een geur hebben: As.
get van zich afgeven: Caberg.
rotten: Heerlerbaan/Kaumer.
votsen: Kerkrade.
buffelen: Venlo.
bullen: Waubach.
hophappen: Neer.
meuren: Venlo.

3.4 Tastzin

De tastzin is het vermogen om tast- of gevoelsindrukken waar te nemen. De antwoorden voor de tastzin zelf, het GEVOEL (SGV (1914) (010), ZND 01 (1922) (343)), leverden geen lexicale variatie op: overal is **gevoel** opgetekend. De hieronder behandelde termen hebben enkel betrekking op de fysieke gewaarwording. Voor GEVOELIG in de betekenis van psychisch vatbaar, aandoenlijk in het gemoed wordt hier verwezen naar WLD III, afl.1.4: *Karakter en gevoelens*.

GEVOELIG (ZIJN) —————

Kaart 150, pag. 244

N 84 (1981) (052), SGV (1914) (010), ZND 01 (1922) (344), ZND 24 (1937) (011); Boorseem Wb. (106).

Vatbaar voor en reagerend op fysieke gewaarwordingen. Het onderstaande lemma is onderverdeeld in bijvoeglijke bepalingen en werkwoordelijke uitdrukkingen. Voor Oirlo en Weert is ook **het gauw voelen** opgetekend. De trefwoorden **bevattelijk** en **leehartig** hebben allicht eerder betrekking op GEVOELIG in de betekenis van psychisch vatbaar, aandoenlijk in het gemoed.

A. Bijvoeglijke bepalingen

gevoelig: alg. in Nl.Lb., freq. in Belg.Lb.

fijngevoelig: Heel.

teergevoelig: As.

teer: Neerpelt, Opoeteren en Mheer.

week: verspr. Demerkemp., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Asenray/Maalbroek, As, Stokkem, Diepenbeek, Neerpelt en Linkhout.

wee: Opglabbeek.

pijn: Meijel, Nunhem en Schimmert.

pijnlijk: Nieuwenhagen, Eys, Roermond, Herten (bij Roermond), Geleen, Ospel, Stein en Maastricht.

empfindlich (du.): Simpelveld, Vaals, Rimborg en Geleen.

bevattelijk: Maastricht.

leehartig: Boorseem.

niet doof: Rosmeer.

B. Werkwoordelijke uitdrukkingen

nog pijn doen: Bocholt, Opglabbeek, Martenslinde, Zichen-Zussen-Bolder, Werm, Linde en Hasselt.

nog voelen: Neerglabbeek, Gelieren/Bret, Zutendaal, Stokkem, Mopertingen, Vliermaalroot, Linde en Heers.

nog get voelen: Boorseem.

nog goed voelen: Achel en Gruitrode.

nog altijd voelen: Vroenhoven, Rosmeer, Hoeselt, Tongeren en Peer.

nog altijd jeuken: Riksingen.

nog altijd steken: Riksingen.

nog niet heel gedaan: Gelieren/Bret en Vliermaalroot.

er zit nog gevoel bij: Rekem.

gevoel hebben: Gennep.

gewaarworden: Neer.

GEVOELLOOS —————

Kaart 151, pag. 244

N 10 (1961) (107, 111), N 84 (1981) (006, 053), ZND 24 (1937) (010); Beverlo Wb. (088), Kerkrade Wb. (076).

Geen gevoel hebbend, levenloos. De onderstaande lemmatekst is onderverdeeld in bijvoeglijke bepa-

lingen en zelfstandige naamwoorden. Voor Oirlo en Gennep zijn voorts ook respectievelijk de werkwoordelijke uitdrukkingen **het niet gauw voelen** en **niet meer voelen** opgetekend.

Informanten voor Eys, Ingber, Herten (bij Roermond), Maastricht en Eksel noteerden ook het ww. **slapen** om een lichaamsdeel aan te duiden dat gevoelloos is, zoals b.v. *de vot slaapt in Eys en een slapende voet* in Herten (bij Roermond).

Sommige informanten noteerden ook een benaming voor een gevoelloos persoon. In Nieuwstadt, Geleen en Kunrade is zo iemand **een helle**, in Leopoldsburg **een harde** en in Oirlo **een bikkelharde**. In Sittard noemt men een gevoelloos persoon ook wel een **koude aardappel**.

A. Bijvoeglijke bepalingen

doof: alg. Westlb., Truierlds. en Brab.Lb., freq. in overig Belg.Lb., verspr. Oostlb. en Horns; ook in Kerkrade Wb. en in Weert en Sevenum.

dood: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Weert, Tungalroy, Neeroeteren, Urmond, Geulle, Martenslinde, Riksingen, Hechtel, Schulen, Gingelom, Jeuk en Venlo.

doods: Neer en Susteren.

ongevoelig: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Roermond, Ell, Gruitrode, As, Stein, Maastricht, Bilzen, Eigenbilzen, Genoelselderen, Peer, Lummen, Wilderen en Meijel.

niet gevoelig: Meerlo.

gevoelloos: Montfort, Vlodrop, Posterholt, Susteren, Merkelbeek, Ophoven, Thorn, Born, Geulle, Maastricht en Blerick.

verdoofd: Maaseik, Bilzen en 's-Herenelderen.

hel: Ittervoort, Echt/Gebroek en Heerlerbaan/Kaumer.

hard (ook *het*): Gruitrode en Loksbergen.

baam: Zolder.

kapot: Gruitrode.

stijf: Neerpelt.

voos: Beverlo.

B. Zelfstandige naamwoorden

geen gevoel: zeldz. Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Vaals, Heerlerbaan/Kaumer, Gulpen, Kelpen, Thorn, As, Maastricht, Caberg en Hoeselt.

zonder gevoel: Kapel-in-'t-Zand, Montfort, Stevensweert, Bree, Meeuwen, As, Geulle, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Werm en Tienray.

ohne (du.) **gevoel:** Nieuwenhagen.

dood gevoel: Blerick en Stein.

doof gevoel: Maasbree.

geen leven: Maastricht.

3.5 Smaak

SMAAK

Kaart 152, *pag.* 245

N 10 (1961) (091a), N 109 (2001) (047).

Het zintuig waarmee men proeft, waarmee men eigenschappen van spijzen en dranken kan onderscheiden wanneer die in de mond komen.

smaak: alg. in heel Lb. behalve in het Ripuar., waar het verspr. is.

geschmack (du.) (ook *gesmaak*): alg. Ripuar.; ook in Heerlerheide, Rimburg, Schinveld, Klimmen en Wanssum.

goesting: verspr. in Belg.Lb.

zin (ook *zinne*): Stevensweert, Guttecoven en Heugem.

appetijt: Kerkrade, Montfort, Schinveld, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

proef: Nederweert.

PROEVEN

Kaart 153, *pag.* 245

N 10 (1961) (090), SGV (1914) (029), ZND A2 (1940sq) (371).

Kerkrade Wb. (160, 165, 230)

Met de smaakzin keuren of onderzoeken, een bepaalde smaak gewaarworden. Ook meer specifiek met betrekking tot de eerste kennismaking met een spijs of drank.

proeven: alg. in heel Lb. behalve in het Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., waar het freq. is naast 'keuren'.

keuren: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Zuid-Oostlb.; ook in Grevenbicht/Papenhoven, Guttecoven en Berg-aan-de-Maas.

kosten (du.): Kerkrade Wb.

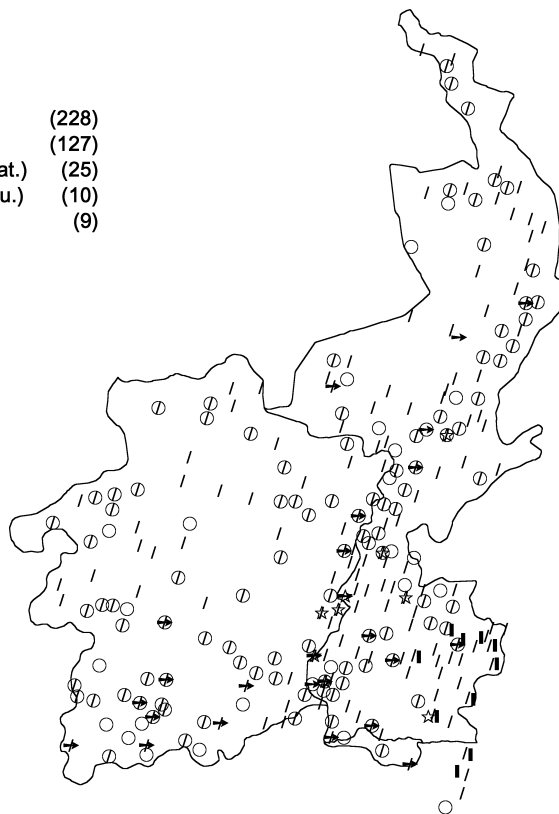
proberen: Neeritter.

Kaarten

Aflevering 1.1, Het menselijk lichaam

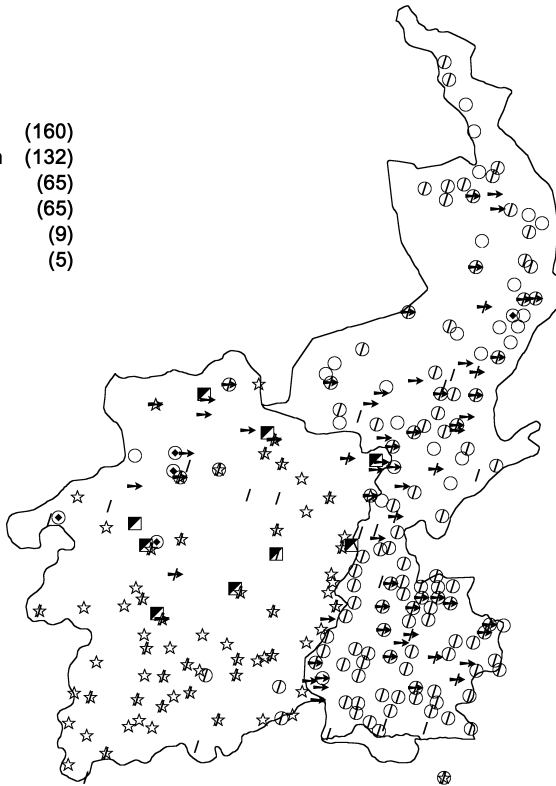
Lichaam Kaart 1

/ lijf	(228)
○ lichaam	(127)
→ corpus (lat.)	(25)
▮ körper (du.)	(10)
☆ prij	(9)

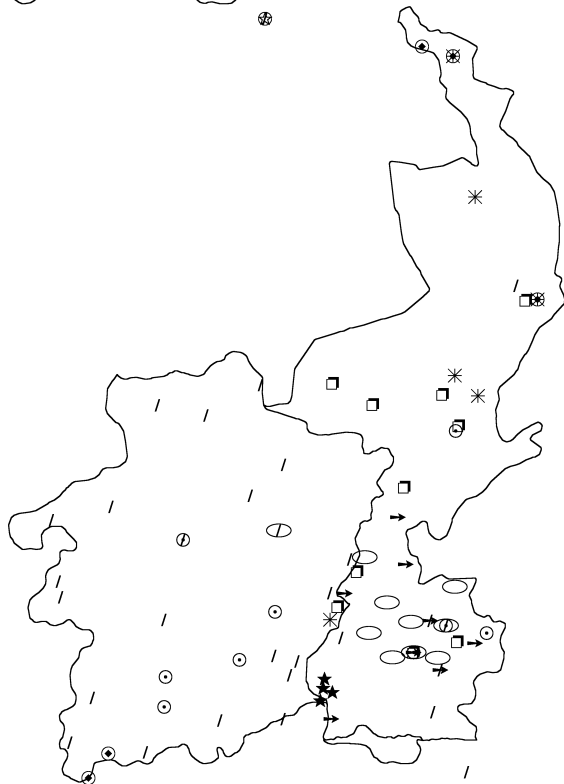
Groeien
Kaart 2

- / wassen (160)
- groter worden (132)
- groeien (65)
- ☆ profiteren (65)
- bijkomen (9)
- ⊙ groot worden (5)

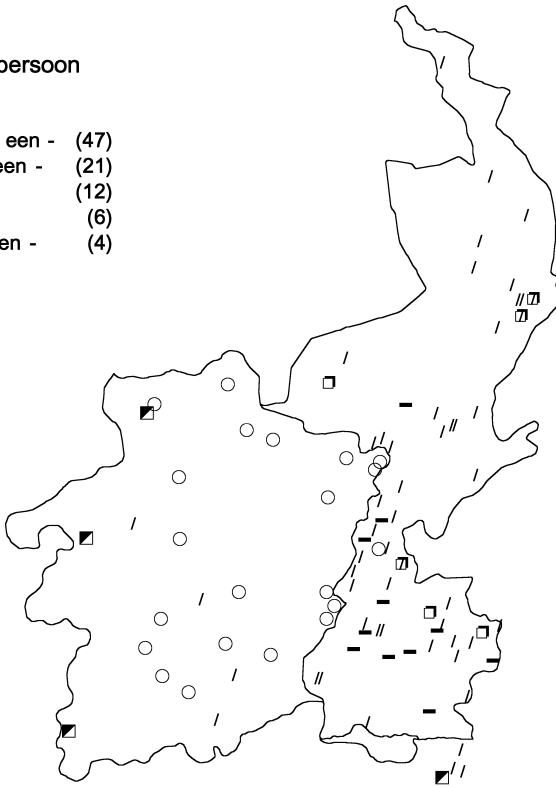
Klein persoon
Kaart 3

- / kleine, een - (29)
- kruikestop (10)
- krouwel, een - (10)
- ⊙ krots (9)
- ⊙ krot (5)
- kreupel, een - (8)
- * mannetje (6)
- ★ onderdeur (4)

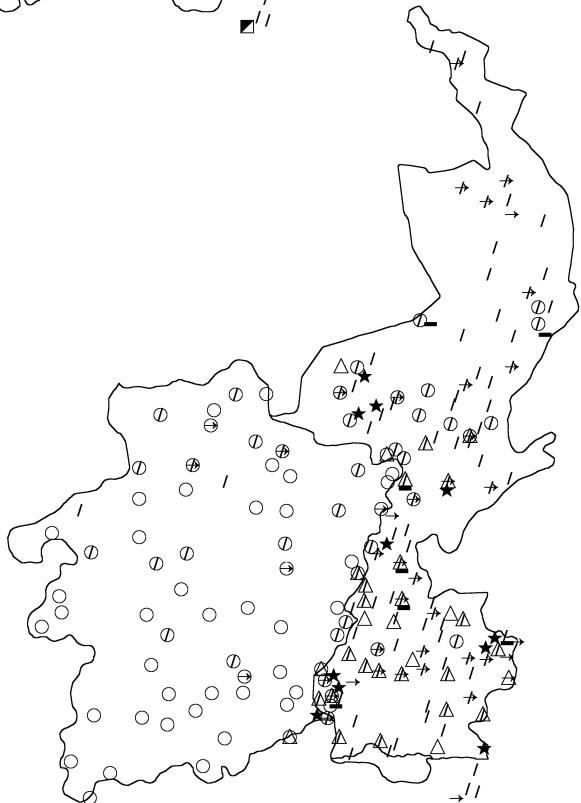
Gedrongen persoon
Kaart 4

- / gedrongen, een - (47)
- gestuikte, een - (21)
- knoest (12)
- kruikestop (6)
- ▣ geblokte, een - (4)

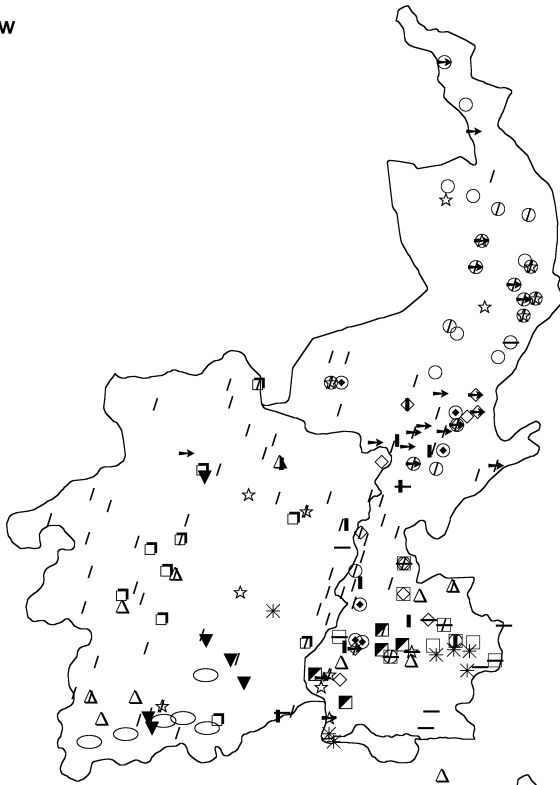
Grof gebouwd
Kaart 5

- / grof (133)
- struis (84)
- zwaar (44)
- △ fors (33)
- ★ groot (11)
- flink (7)

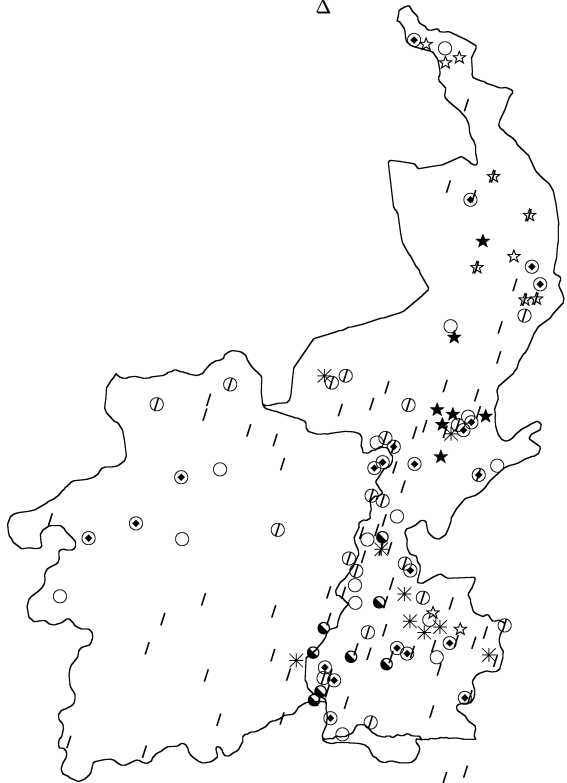
Grof gebouwde vrouw
Kaart 6

- / machochel (90)
- schommel (27)
- molenpaard (23)
- machine (16)
- ☆ mokkel (16)
- ◇ kapitein (12)
- ▮ bai (fr.) (11)
- △ gendarme (11)
- tas (10)
- mangel (9)
- * bammel (7)
- fort (6)
- ▼ holster (6)
- ⊙ schokkel (6)
- ▣ madsel (5)

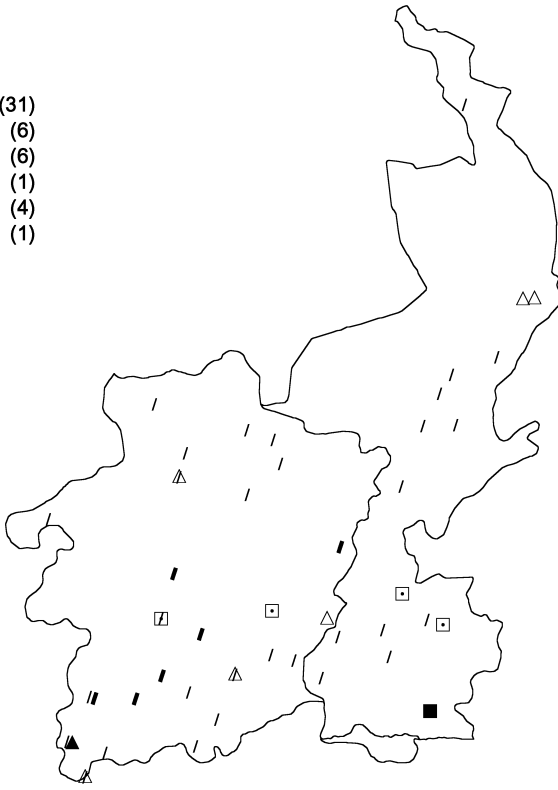
Paffferig dik, opgeblazen van lijf
Kaart 7

- / opgeblazen (dik) (91)
- papperig (dik) (34)
- ⊙ paffferig (dik) (22)
- pappetig (dik) (8)
- ☆ poesterig (11)
- ★ (op)gespoest (dik) (7)
- * pampus (9)

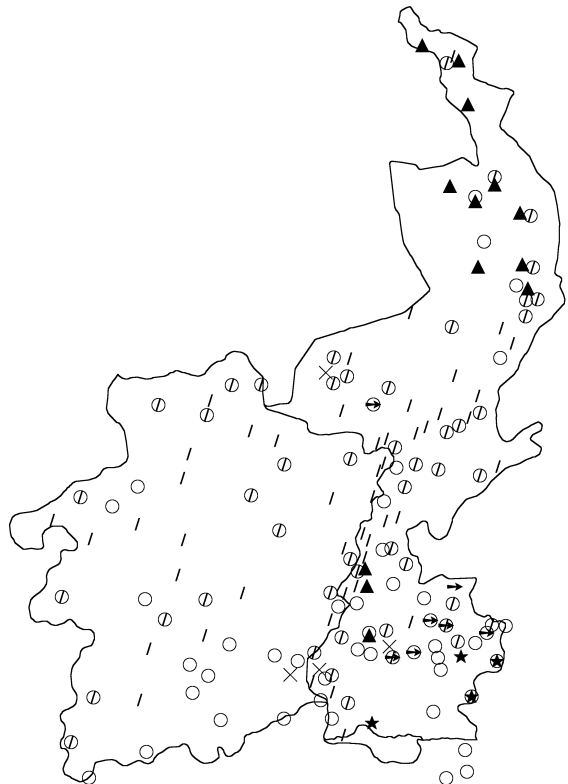
**Papzak
Kaart 8**

- / papzak (31)
- ▨ pappens (6)
- △ dikzak (6)
- ▲ dikpens (1)
- vetzak (4)
- vetpens (1)

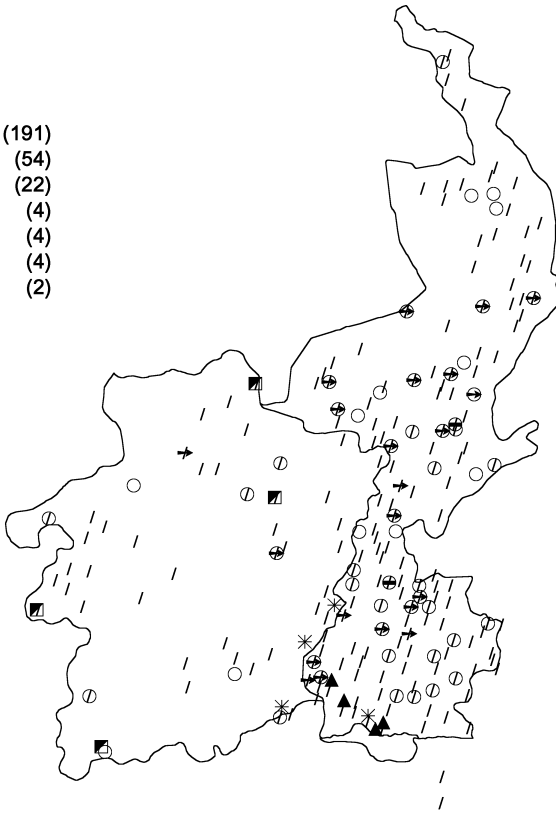
**Mager
Kaart 9**

- / schraal (96)
- mager (95)
- ▲ schrapel (13)
- smal (7)
- × fijn (4)
- ★ septiel (4)

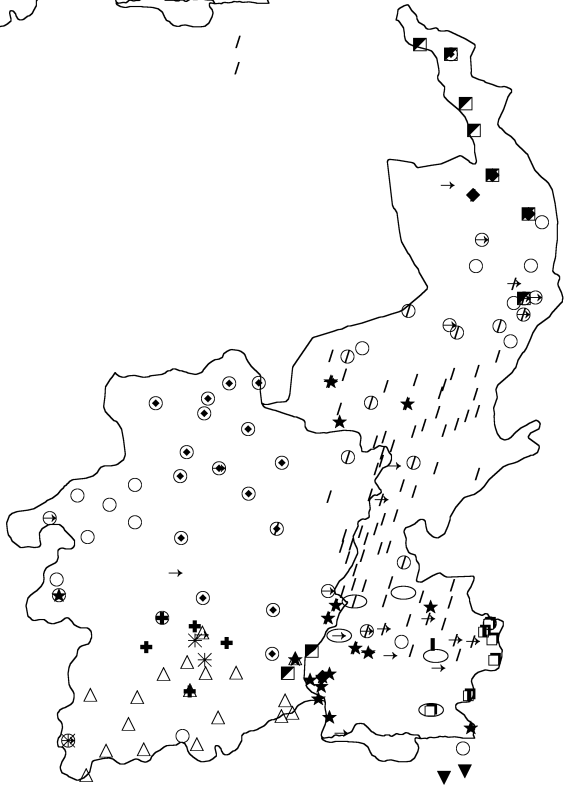
Zwak, slap
Kaart 10

- / zwak (191)
- slap (54)
- min (22)
- * flauw (4)
- ▲ kleisper (4)
- teer (4)
- minnetjes (2)

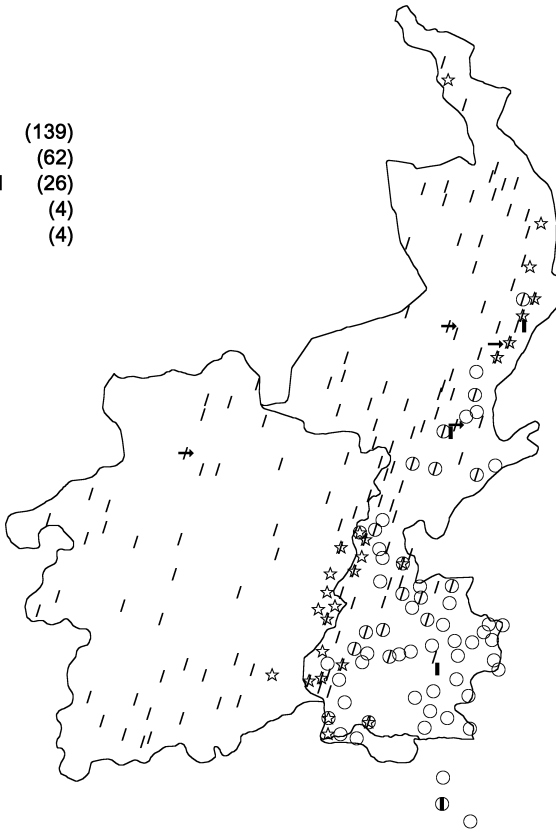
Lenig
Kaart 11

- / gezwank (80)
- zwak (35)
- ⊙ gezwank (17)
- lenig (28)
- gelenkig (du.) (6)
- l gewandt (du.) (3)
- △ lips (18)
- ★ slap (18)
- rap (9)
- nits (5)
- ◆ handig (4)
- + lucht (5)
- * adroit (fr.) (3)
- ▼ gesmij (2)

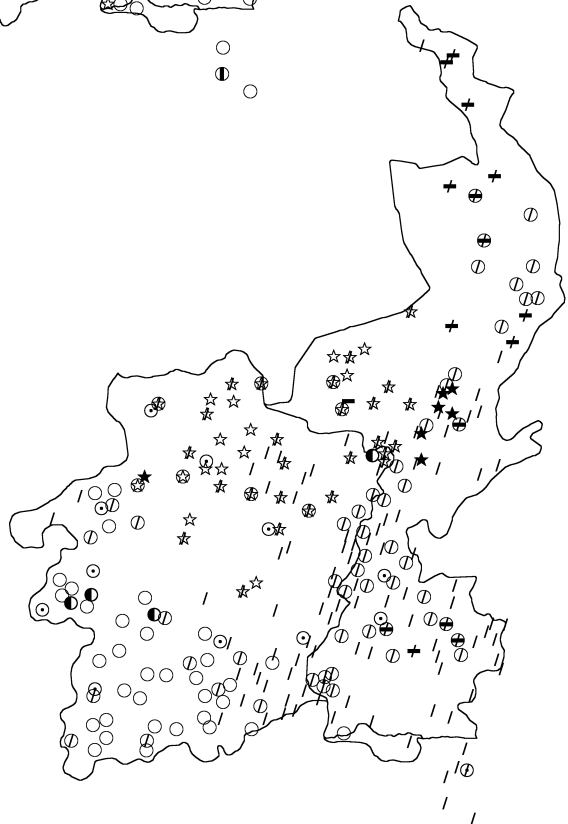
Geraamte
Kaart 12

- / geraamte (139)
- geraams (62)
- ☆ geraamsel (26)
- karkas (4)
- ┆ skelet (4)

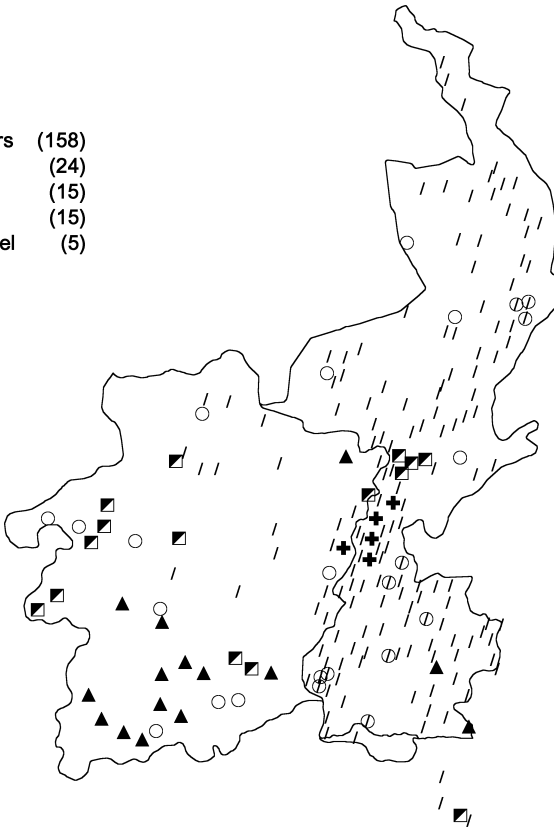
Been, beenderen
Kaart 13

- / knook (197)
- been (95)
- ⊙ beenderen (mv.) (12)
- gebeente (4)
- ☆ schenk (41)
- ★ schenkel (7)
- bot (19)

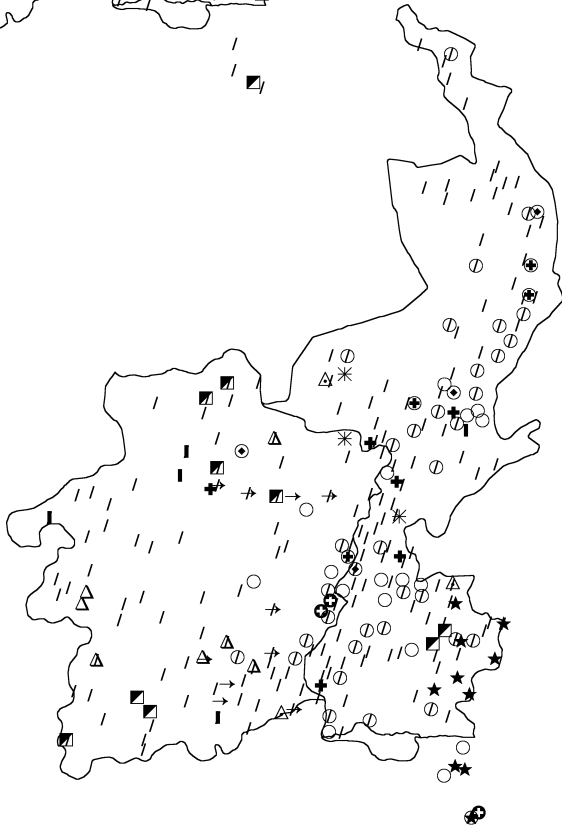
Kraakbeen
Kaart 14

- / knoers/knors (158)
- kraakbeen (24)
- knor (15)
- ▲ knots (15)
- ✚ knapschenkel (5)

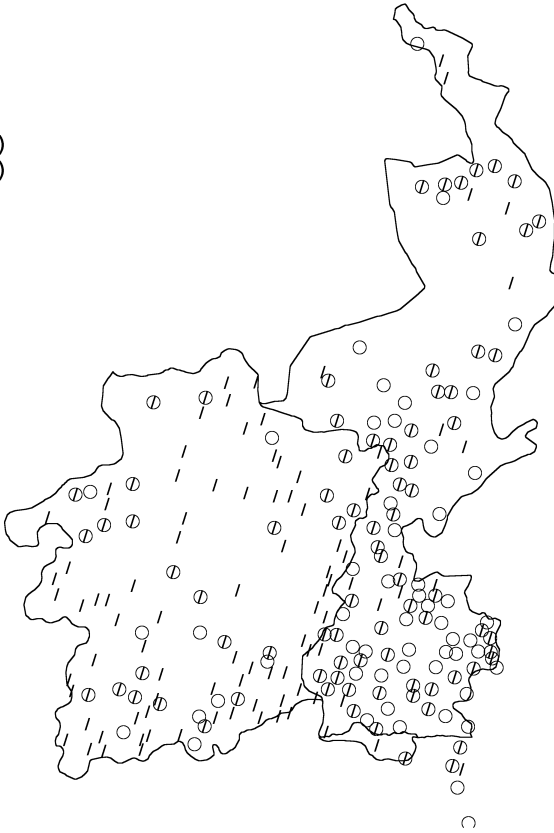
Gewricht
Kaart 15

- / gewricht (197)
- gewerf (54)
- ⊙ gewreef (4)
- ✚ wervel (6)
- ⊕ gewervel (4)
- ⊕ gewerver (3)
- ★ gelenk (du.) (10)
- elleboog en knie (10)
- knook (9)
- △ lid (7)
- △ gelid (3)
- ┆ scharnier (5)
- * geweek (3)

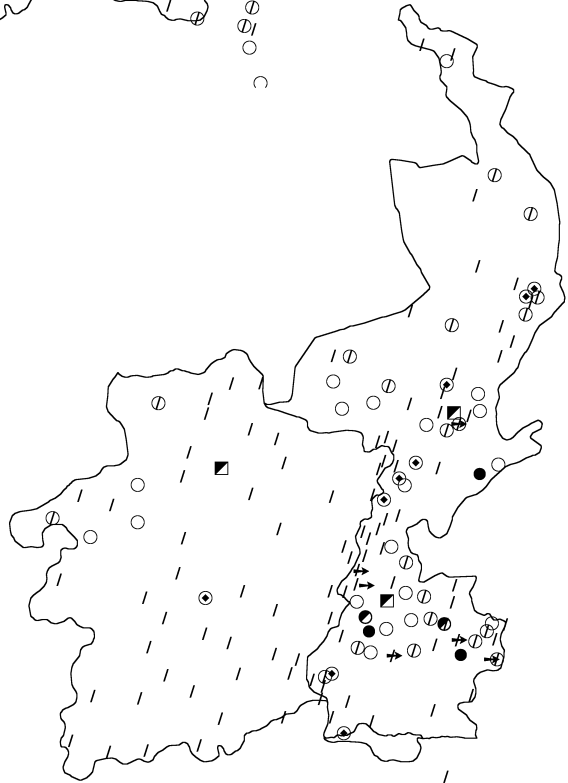
Huid
Kaart 16

- / vel (175)
- huid (136)

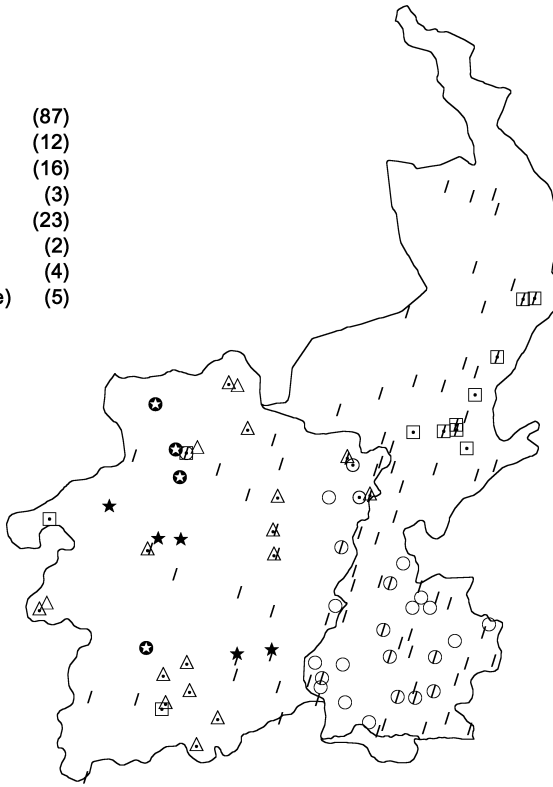
Opperhuid
Kaart 17

- / vel (115)
- huid (39)
- ⊙ opperhuid (9)
- nerf (6)
- bovenhuid (3)
- bovenste vel (3)
- ⊙ bovenste huid (2)

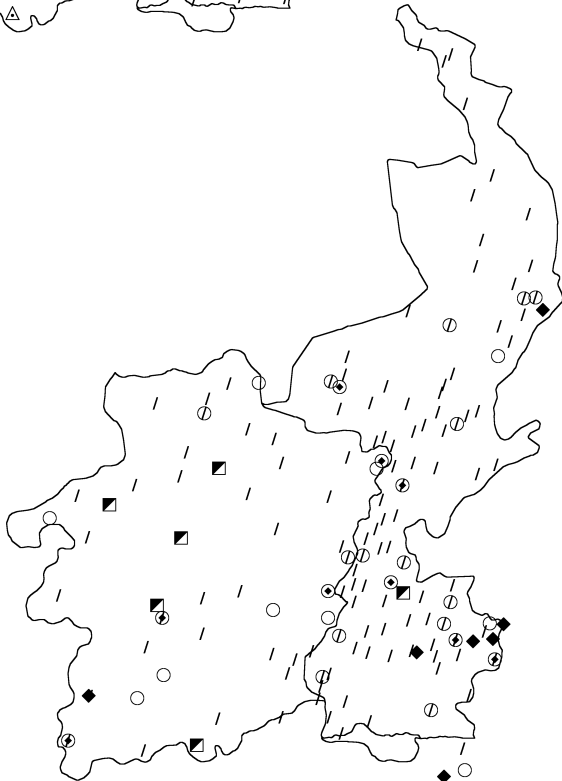
Moedervlek
Kaart 18

- / moedervlek (87)
- moederplek (12)
- △ geboorteplek (16)
- △ geboortevlek (3)
- pepervlek (23)
- ⊙ peperplek (2)
- ⊕ peperkoren (4)
- ★ peperkoor(tje) (5)

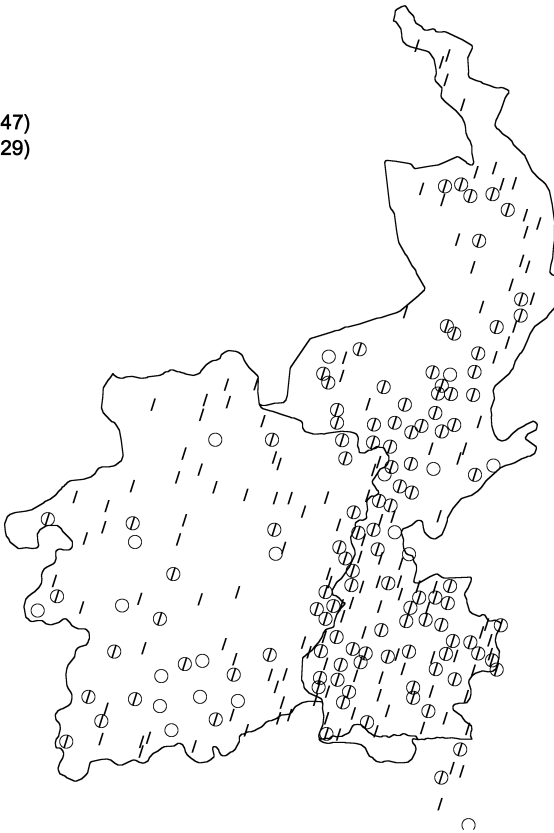
Levend vlees
Kaart 19

- / het leven (124)
- vlees (24)
- ⊙ levend vlees (9)
- ◆ raw vlees (7)
- bloedvlees (6)

Hoofd
Kaart 20

- / kop (247)
○ hoofd (129)

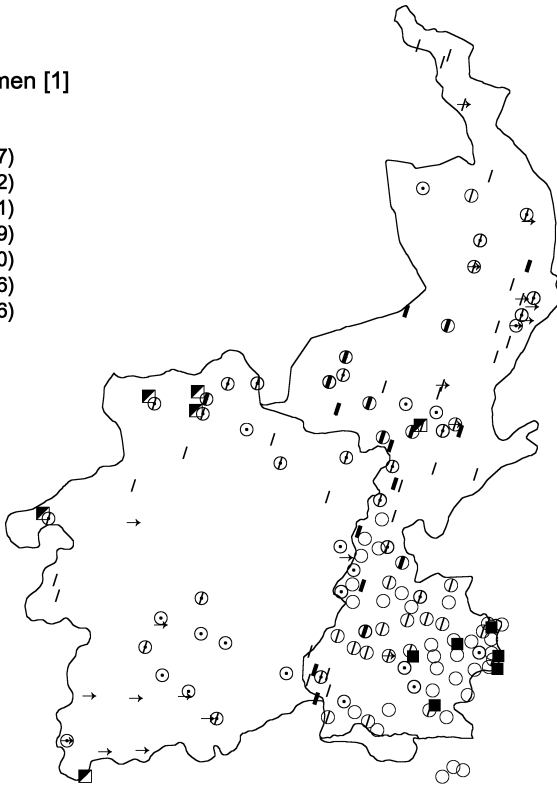
Hoofd (fonologisch)
Kaart 21

- / huid (90)
○ heud (24)
△ hud (15)
■ huud (8)
☆ hoed (3)
→ hoofd (3)
□ heid (2)
■ hied (2)
- hood (2)
* hoof (2)

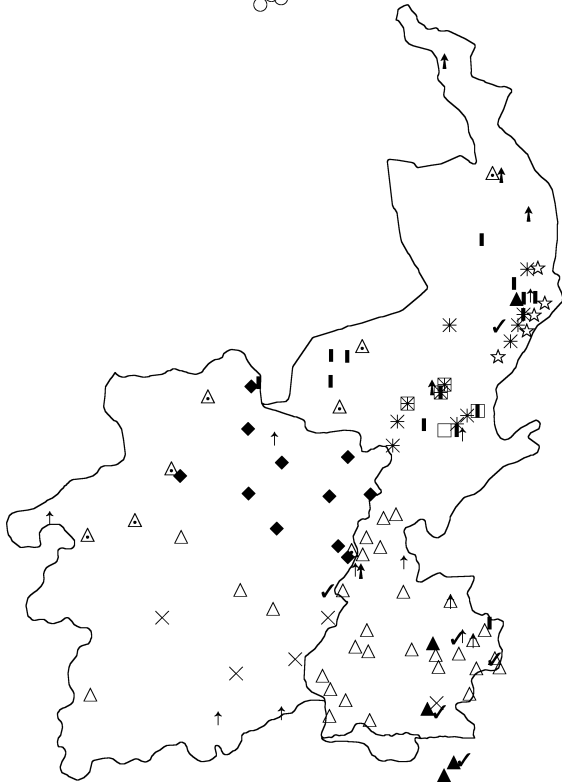
Hoofd: spotnamen [1]
Kaart 22a

- ⊙ bol (47)
- bolles (72)
- / knikker (71)
- ▤ knikkerd (19)
- tets (20)
- ▣ appel (6)
- aardappel (6)

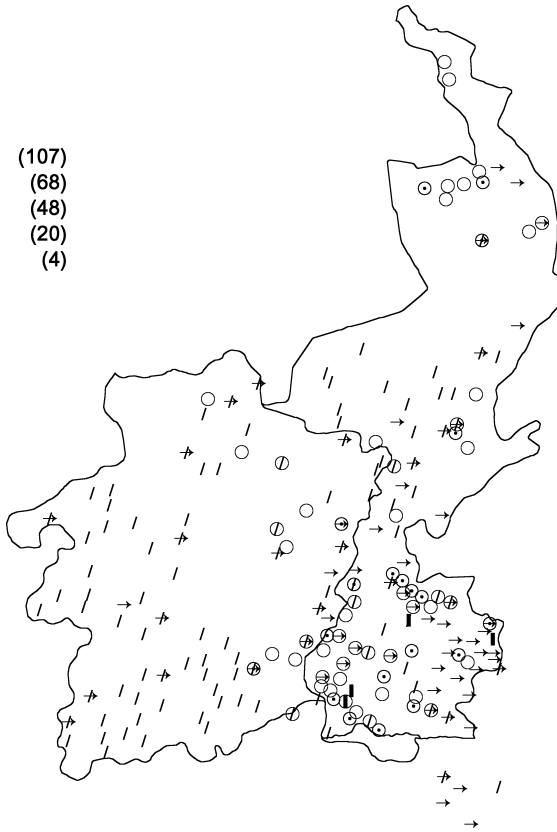
Hoofd: spotnamen [2]
Kaart 22b

- △ knots (31)
- △ knotskop (8)
- ▲ klotskop (5)
- knor (5)
- ▤ kiebus (14)
- ↑ kobbes (11)
- ↑ kappes (5)
- * kuls (12)
- ◆ suts (11)
- ☆ bums (5)
- × varkenskop (5)
- ✓ waterkop (6)

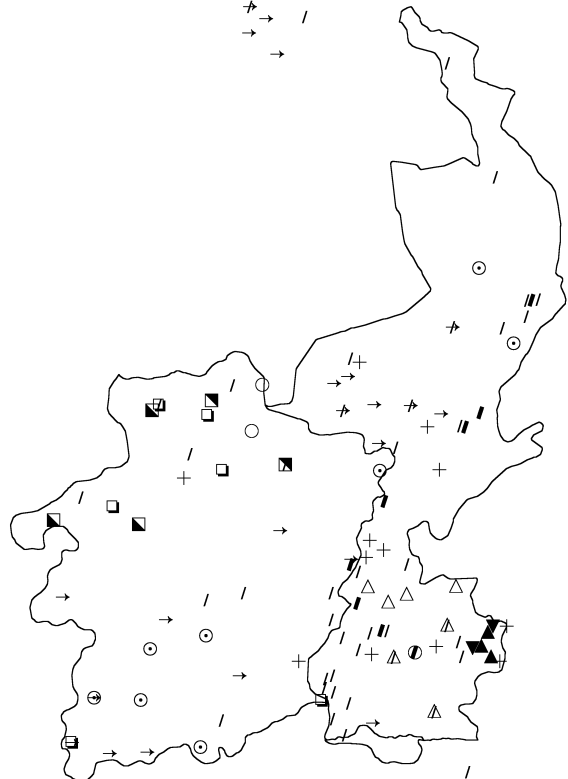
Voorhoofd
Kaart 23

/ voorhoofd	(107)
→ ster	(68)
○ voorkop	(48)
⊙ voor de kop	(20)
▮ (voor)front	(4)

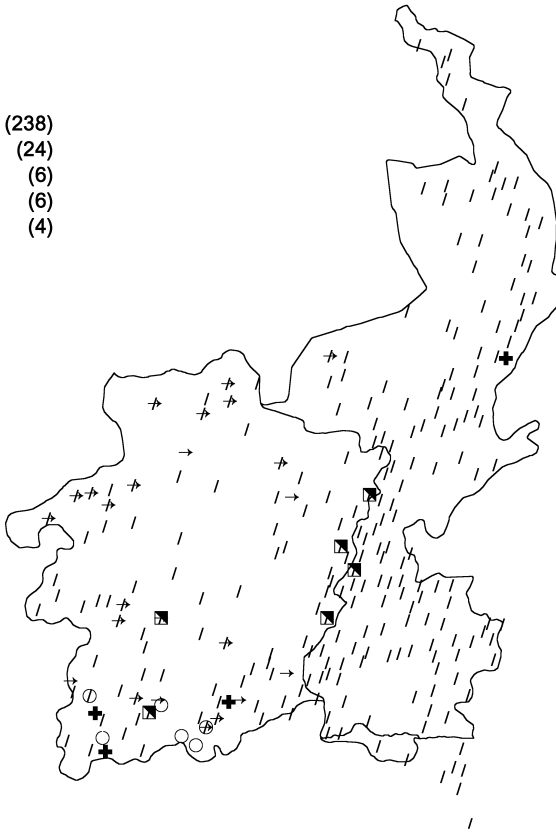
Achterhoofd
Kaart 24

/ achterkop	(42)
→ achterhoofd	(18)
▮ achter op de kop	(8)
□ achterste van de kop	(6)
▮ van achter op de kop	(3)
▮ de kop van achter	(2)
+ kruin	(12)
△ knots	(7)
⊙ bol	(8)
○ bolles	(3)
▲ hinter-kop	(3)
▼ hinten op de kop	(2)

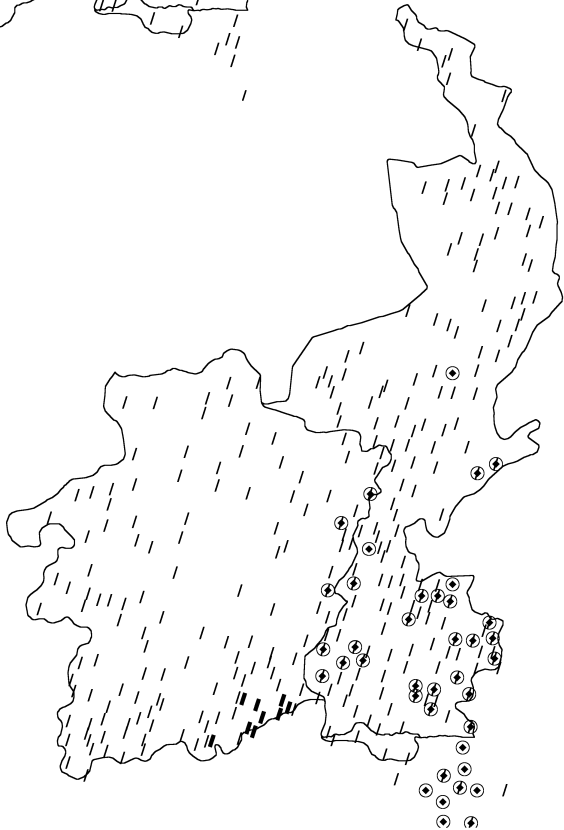
Kruin
Kaart 25

- / kruin (238)
- kruintje (24)
- struif (6)
- top (6)
- ⊕ kop (4)

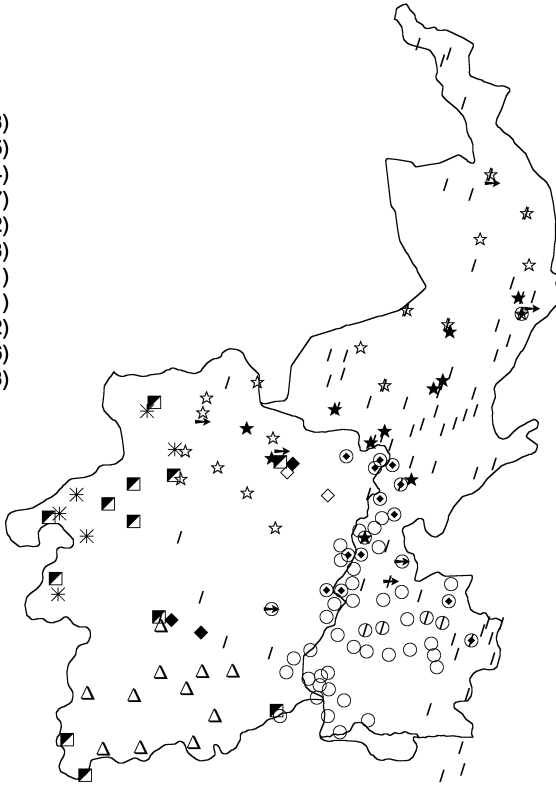
Haar
Kaart 26

- / haar (302)
- ⊙ haren (mv.) (40)
- ! g(w)or (9)

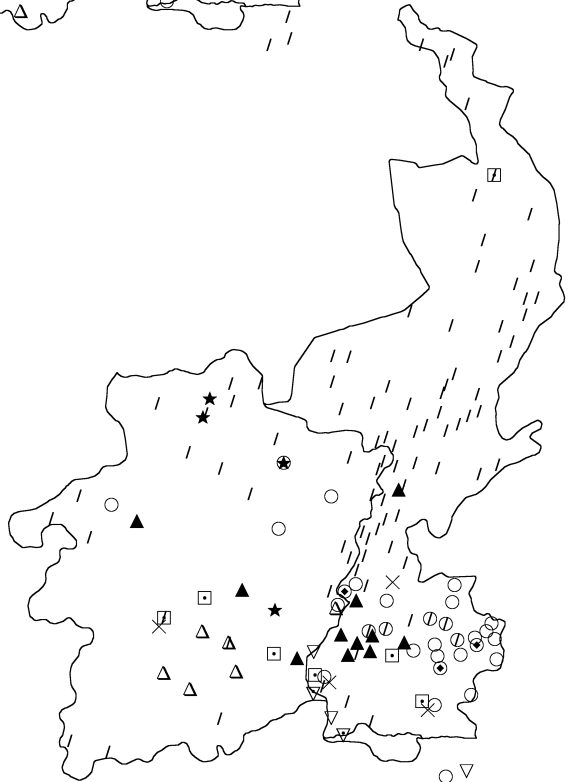
Haarscheiding Kaart 27

/ schei	(73)
○ scheigel	(45)
⊙ scheiel	(14)
→ scheiding	(7)
◇ scheilijn	(2)
☆ pad	(18)
★ luizenpad	(11)
△ voor	(11)
■ streep	(12)
* meet	(6)
◆ lijn	(3)

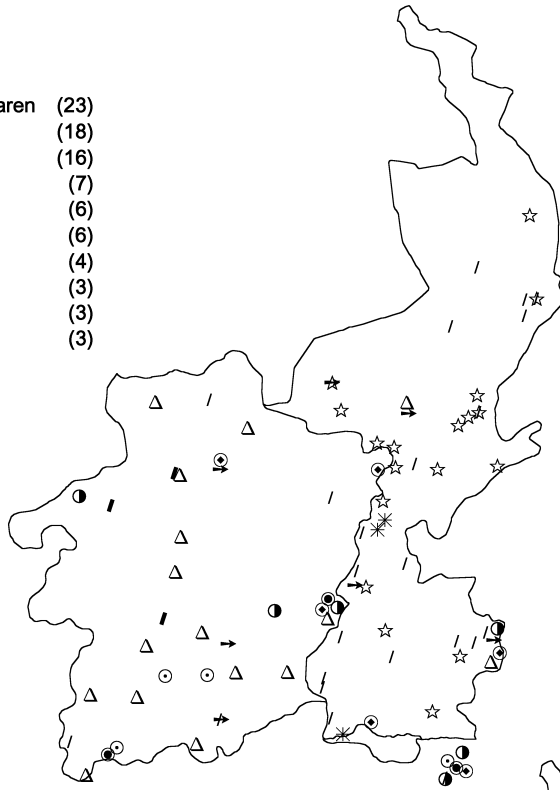
Weerborstel Kaart 28

/ weer(s)borstel	(91)
○ weerwas	(27)
⊙ wirwas	(3)
★ weerbos	(4)
▲ weerstruif	(11)
△ struif	(6)
▽ verkeerde struif	(3)
▽ valse struif	(2)
□ valse kroon	(7)
× dubbel kroon	(4)

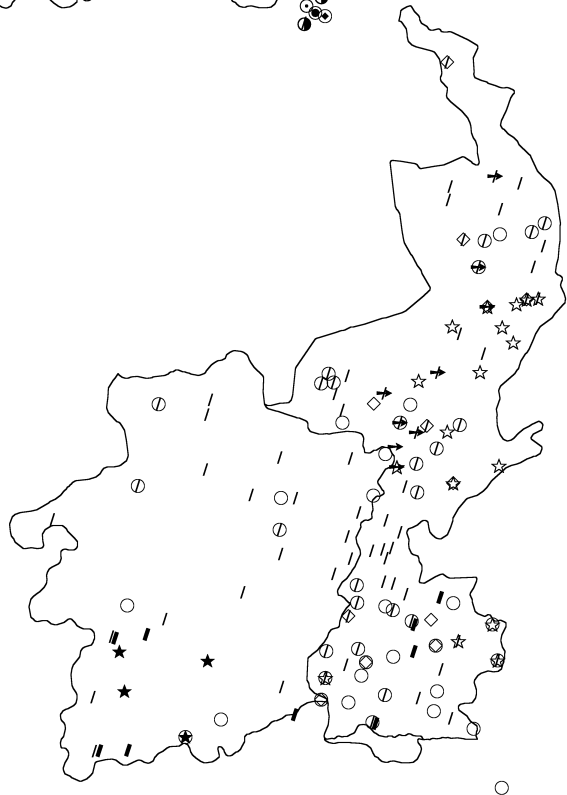
Wilde hoofdharen
Kaart 29

- / wild haar, wilde haren (23)
- ☆ vleughaar (18)
- △ varkenshaar (16)
- duivelshaar (7)
- ⊙ struivelen (6)
- struivelhaar (6)
- struif (4)
- ⊙ struivel (3)
- * vlegelharen (3)
- ▬ wilde bos (3)

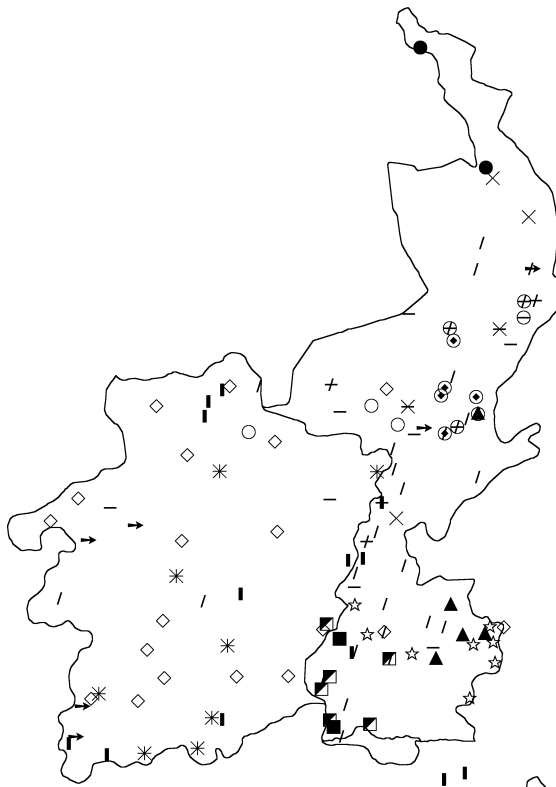
Haar in de war
Kaart 30

- / in de war (84)
- dooreen (47)
- ☆ ondereen (17)
- ◇ ineen (12)
- ruw (9)
- ▬ verward (9)
- ★ verraasd (4)

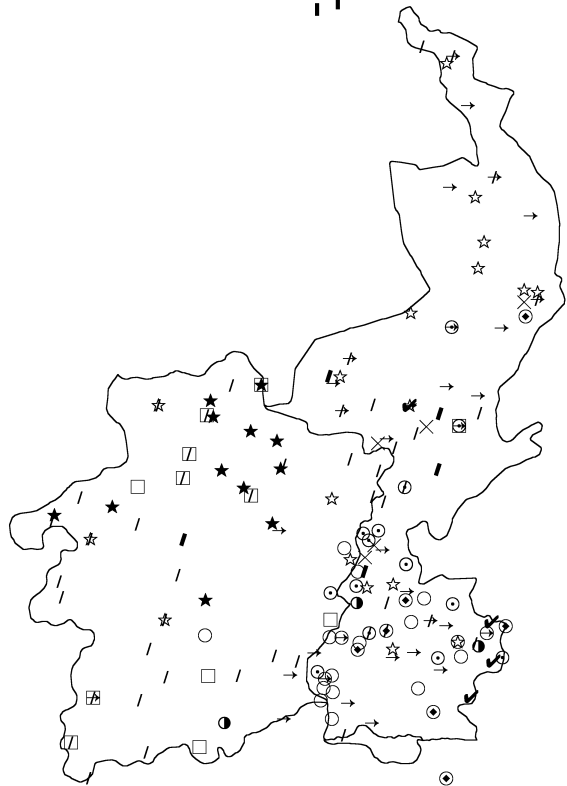
Sluik haar
Kaart 31

/	sluik haar	(33)
—	recht haar	(19)
◇	stijf haar	(19)
▬	plat haar	(13)
☆	glad haar	(8)
○	pemelen	(8)
⊙	pemelhaar	(5)
●	peemhaar	(2)
▲	zemelen	(5)
▣	piezelen	(6)
■	piezelhaar	(2)
*	stekelhaar	(8)
→	varkenshaar	(6)
×	pinhaar	(5)

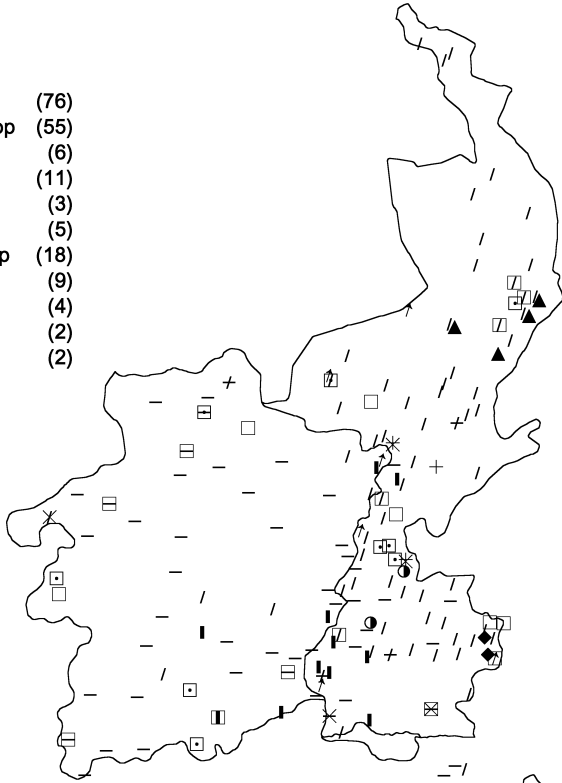
Borstelig haar
Kaart 32

/	stekelhaar	(46)
▬	stekelig haar	(5)
→	varkenshaar	(33)
☆	pinhaar	(18)
★	pinnetjeshaar	(12)
○	borstel(en)	(19)
⊙	borstelig haar	(14)
⊙	borstelhaar	(7)
●	borstelenkop	(3)
□	bros	(12)
×	stijf haar	(5)
✓	strohaar	(4)

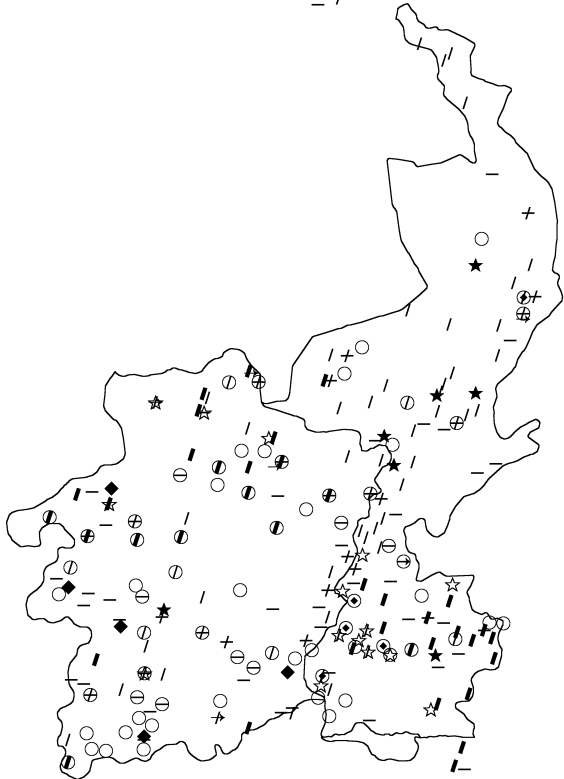
**Kroeshaar
Kaart 33**

- / kroeshaar, -kop (76)
- kroezel(en)haar, -kop (55)
- ↑ kroes (6)
- ▮ kroezelen (11)
- + kroezelig haar (3)
- × gekroezeld haar (5)
- krul(letjes)haar, -kop (18)
- ◻ krullen, krulletjes (9)
- ▲ spoeshaar, -kop (4)
- ◆ negerhaar (2)
- ⊙ boddekop (2)

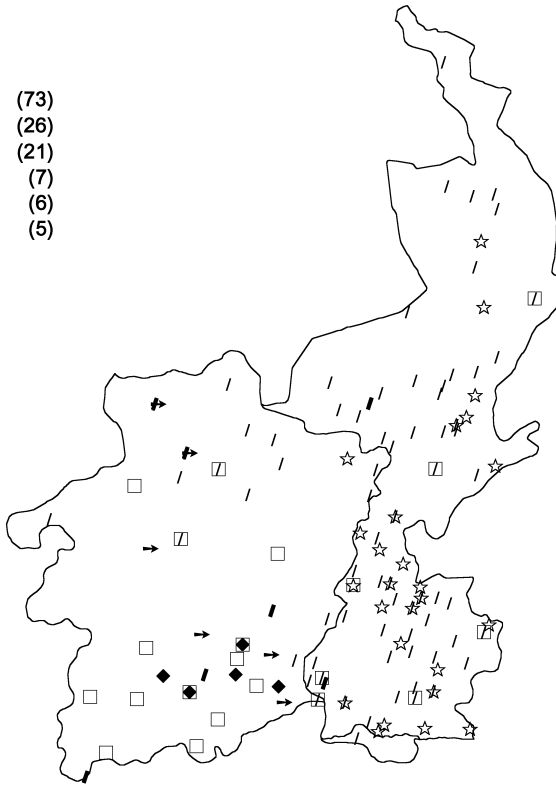
**Gekruld haar
Kaart 34**

- / krulhaar (78)
- krullen (70)
- gekruld haar (64)
- ▮ krullenhaar (40)
- ☆ krullekop (15)
- ★ krulkop (7)
- krulletjes (6)
- ◆ kroezelhaar (5)
- ⊙ krullend haar (5)

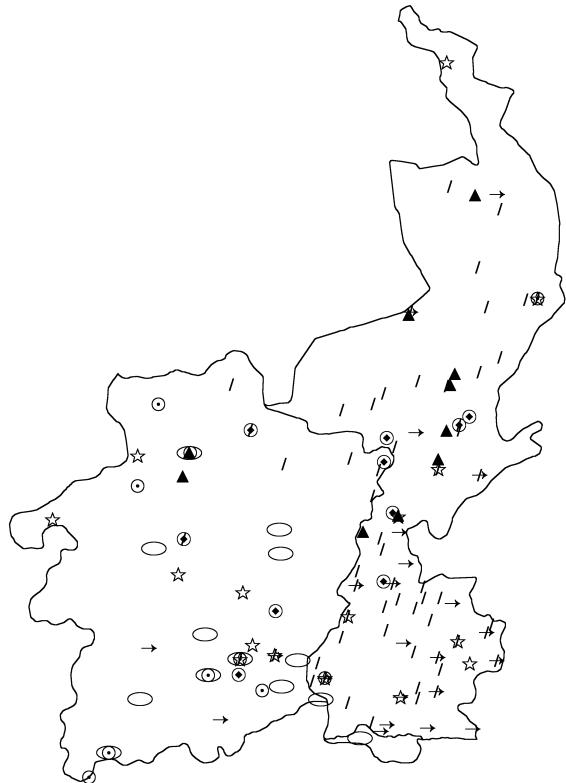
Pijpenkrul
Kaart 35

/ pijpenkrul	(73)
☆ pijpenlok	(26)
□ papillote (fr.)	(21)
▤ krul	(7)
→ pijp	(6)
◆ toet	(5)

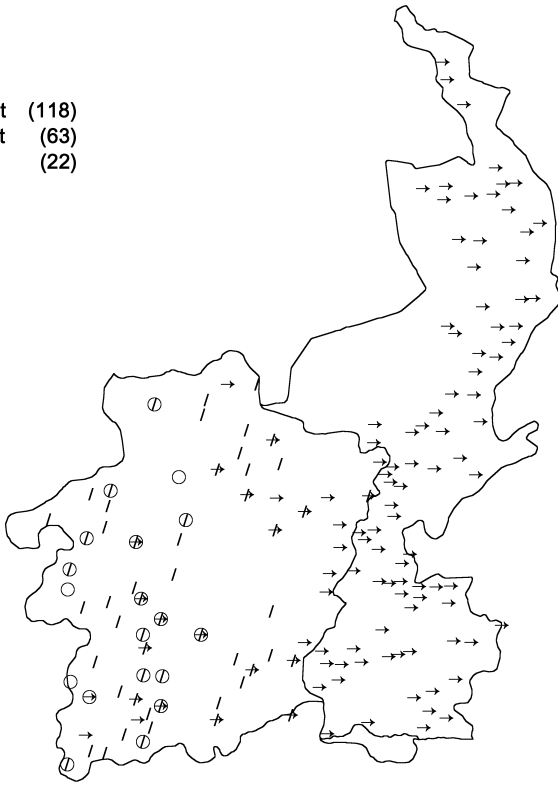
Haarlok
Kaart 36

/ lok	(60)
→ krul	(23)
☆ streng	(17)
○ struif	(14)
▲ poes(je)	(10)
⊙ wis	(10)
⊙ tres	(10)

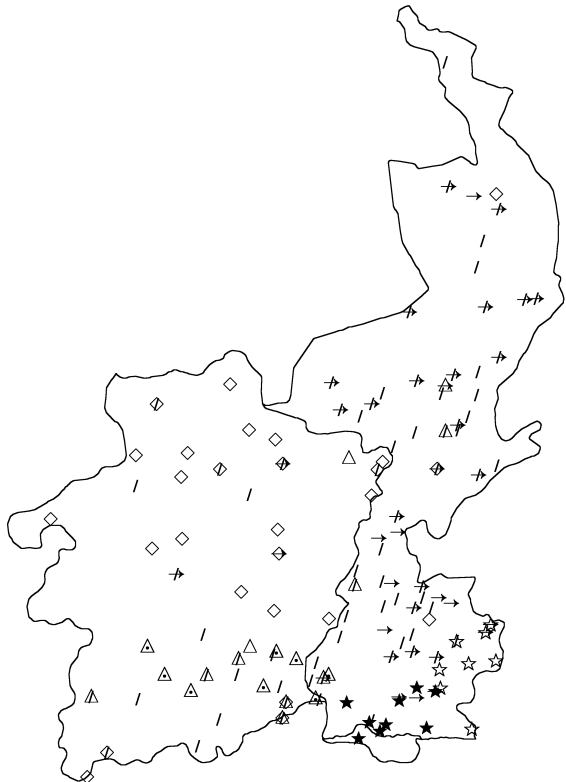
Haarflecht
Kaart 37

- (haar)vlecht (118)
- / (haar)staart (63)
- tres (22)

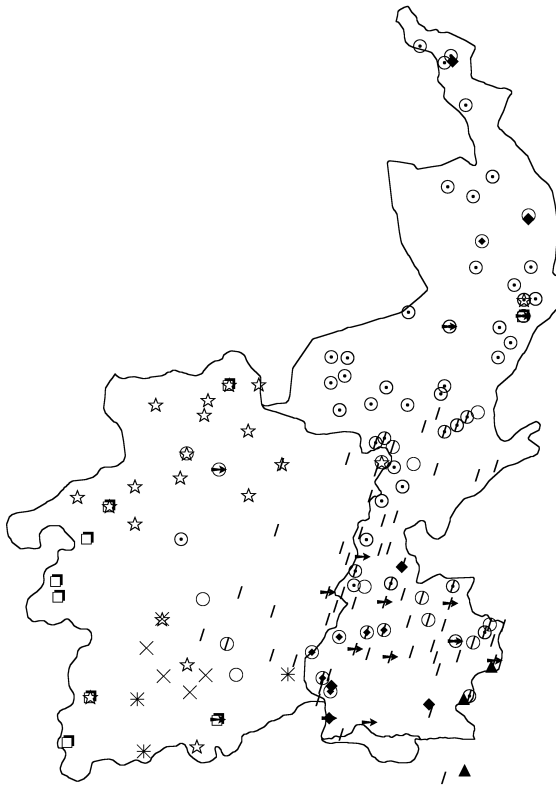
Haarstaart
Kaart 38

- / staart (76)
- vlecht (38)
- ◇ paardenstaart (28)
- △ paardsstaart (11)
- △ paardstaart (8)
- ☆ staarts (8)
- ★ stütz (du.) (9)

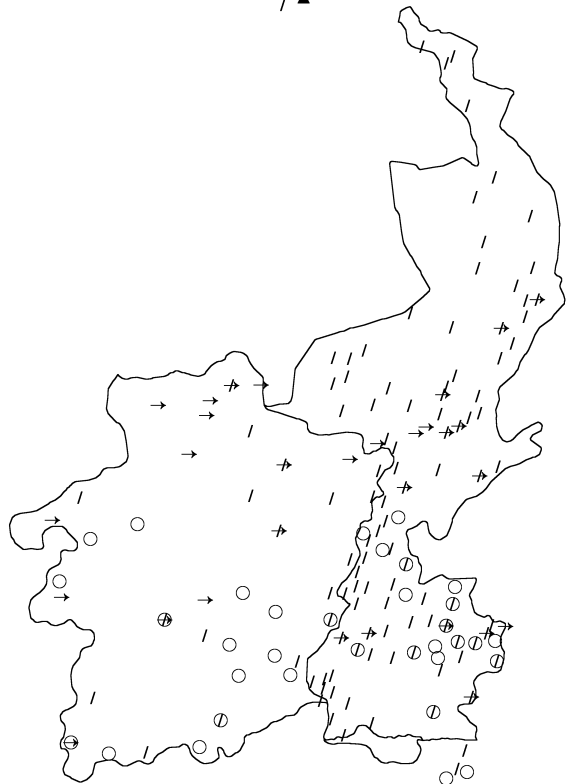
Haarwong
Kaart 39

- / kuif (74)
- knot (34)
- ⊙ knotje (45)
- ⊗ knotsje (7)
- ◆ knots (6)
- ☆ dot (20)
- wrong (14)
- tres (10)
- × knoef (5)
- * knop (3)
- ▲ knauw (3)

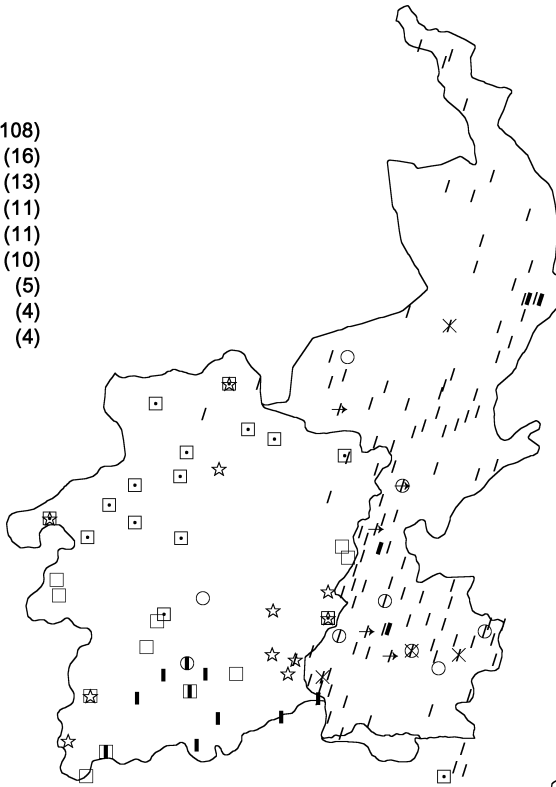
Kuif
Kaart 40

- / kuif (110)
- kuifje (30)
- struif (35)

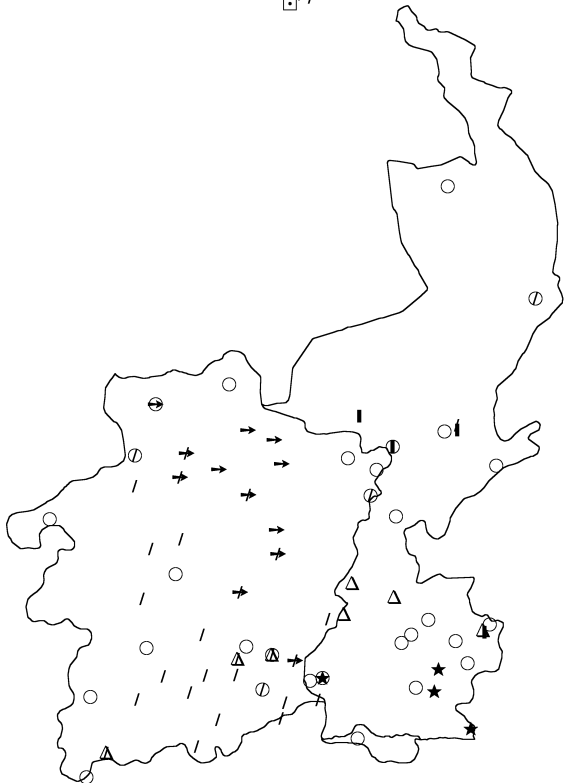
**Afhangend kuikje
Kaart 41**

- / pony (108)
- frou-frou (fr.) (16)
- frou (fr.) (13)
- ☆ bles (11)
- ▬ capoul (11)
- struif(je) (10)
- kuif(je) (5)
- × polkakop (4)
- ▬ ponykop (4)

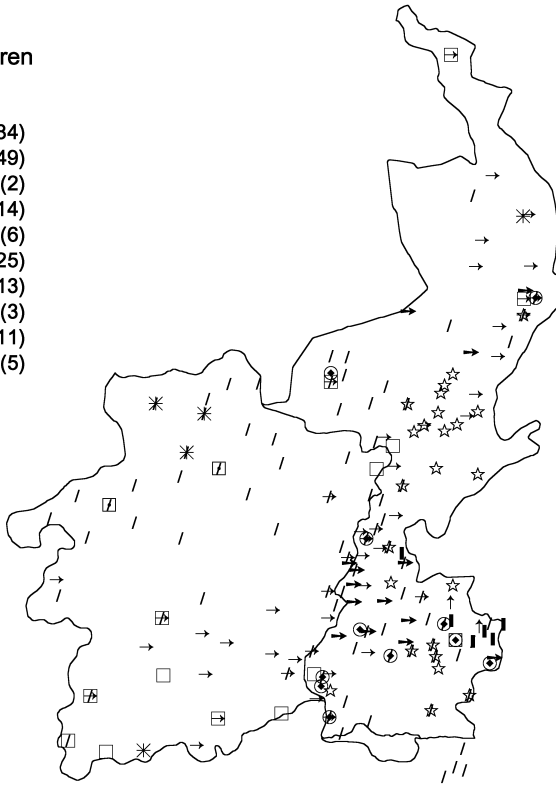
**Kort geknipt haar
Kaart 42**

- / brosj(e) (36)
- stoppelen, stoppeltjes (31)
- pinnetjeshaar, -kop (14)
- △ stekels (7)
- ▬ biebob (4)
- ★ mekkie (4)

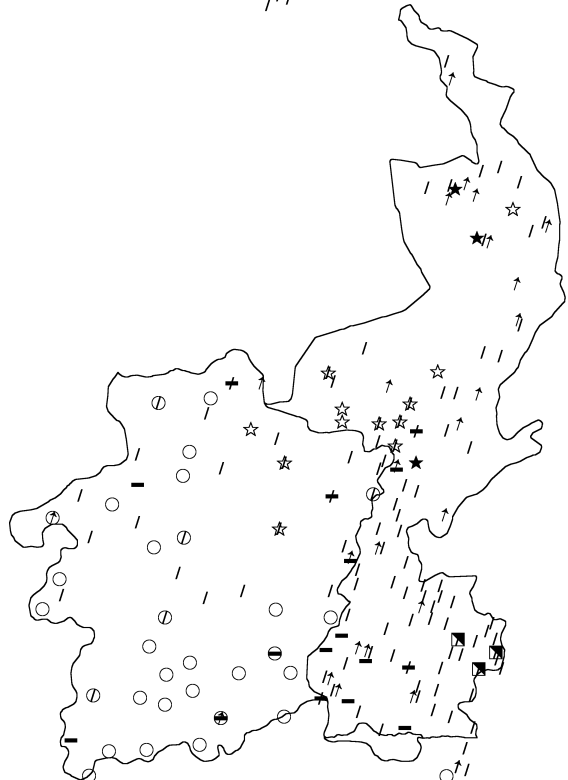
Eerste baardharen
Kaart 43

- / duivelshaar (84)
- melkbaard (49)
- ↑ melksbaard (2)
- melkhaar (14)
- ▬ melkshaar (6)
- ☆ vleughaar (25)
- dons (13)
- ▣ donshaar (3)
- ⊙ nesthaar (11)
- * wol (5)

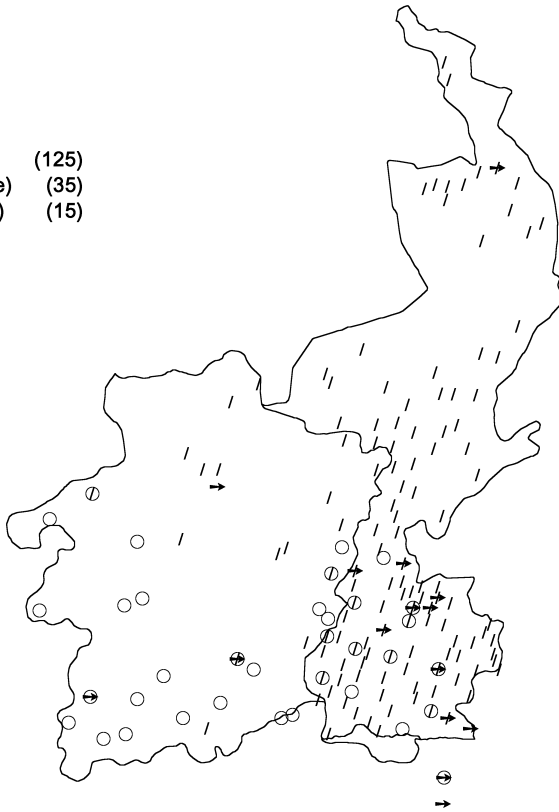
Bakkebaard(en)
Kaart 44

- / bakkebaard(en) (104)
- ↑ bakkebaardje(s) (25)
- favoris (fr.) (31)
- bokkebaard(en) (16)
- ☆ oorbaard (12)
- ★ orenbaard (3)
- ▣ koteletten (3)

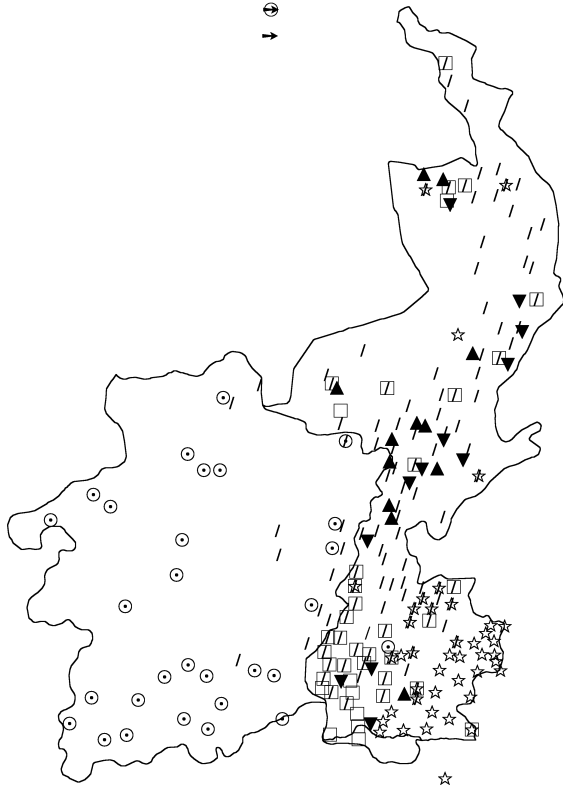
Sik(je)
Kaart 45

- / sik(je) (125)
- bokkenbaard(je) (35)
- geitenbaard(je) (15)

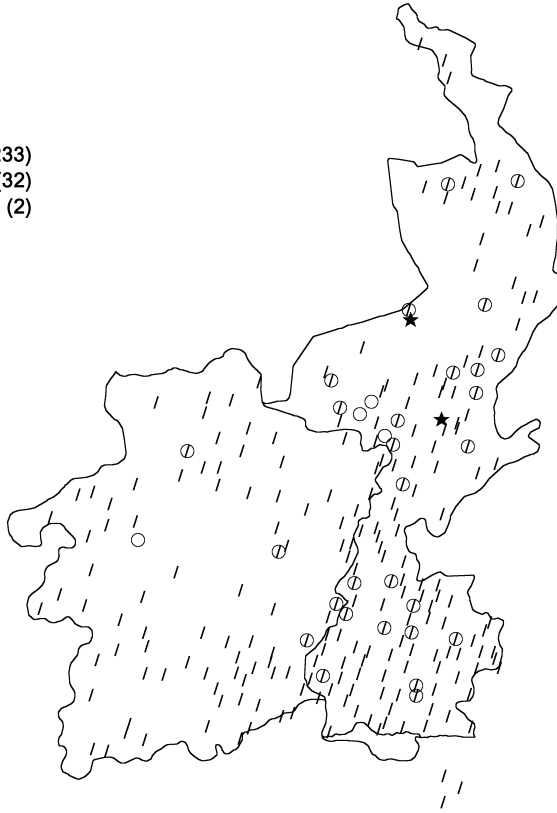
Snor
Kaart 46

- / snor (115)
- ☆ schnauz (du.) (42)
- knevel (41)
- ⊙ moustache (fr.) (30)
- ▼ snorbaard (12)
- ▲ snorrenbaard (12)

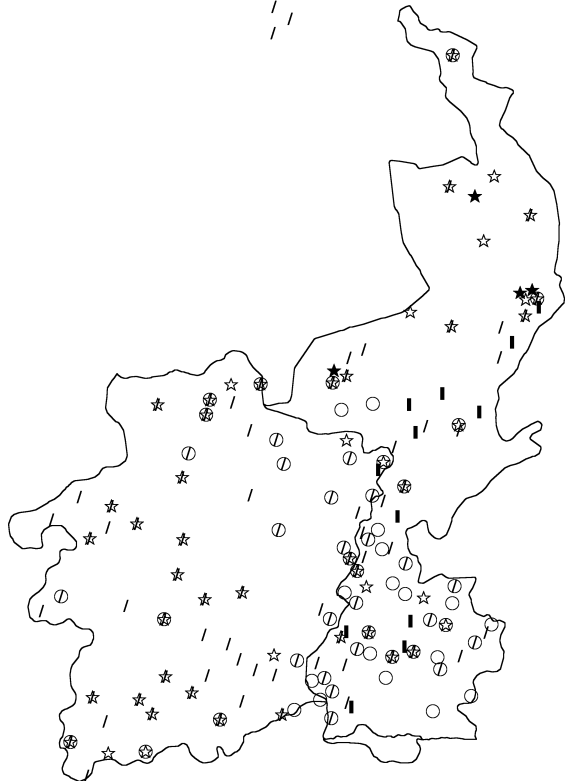
Gezicht
Kaart 47

/ gezicht	(233)
○ wezen	(32)
★ aangezicht	(2)

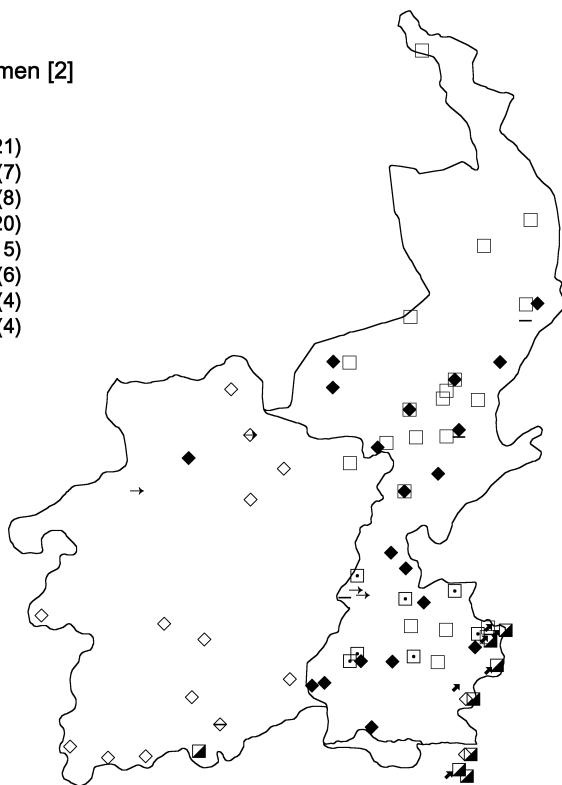
Gezicht: spotnamen [1]
Kaart 48a

/ bakkes	(94)
○ muil	(58)
☆ smoel	(50)
★ smoelwerk	(4)
┃ tronie	(12)

Gezicht: spotnamen [2]
Kaart 48b

- gevreet (21)
- ◻ gevreets (7)
- fresse (du.) (8)
- ◆ facie (<lat.) (20)
- ◇ façade (fr.) (15)
- ↗ visage (fr.) (6)
- gevel (4)
- voorgevel (4)

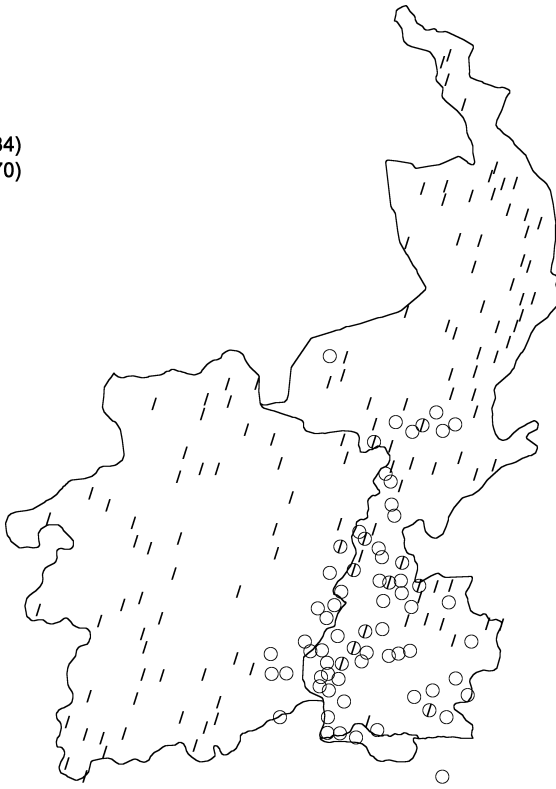
Gezicht: spotnamen [3]
Kaart 48c

- \ snuit (45)
- \ snuits (33)
- △ maske (9)
- △ masker (2)
- ▲ mombakkes (4)
- ▲ mommegezicht (6)
- * puts (4)
- ✓ smikkel (7)

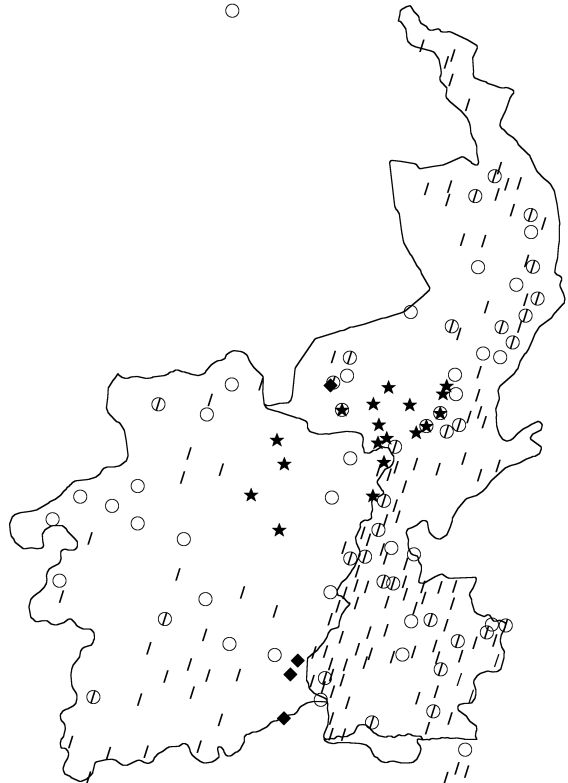
Snuit
Kaart 49

/ snuit (134)
○ snuits (70)

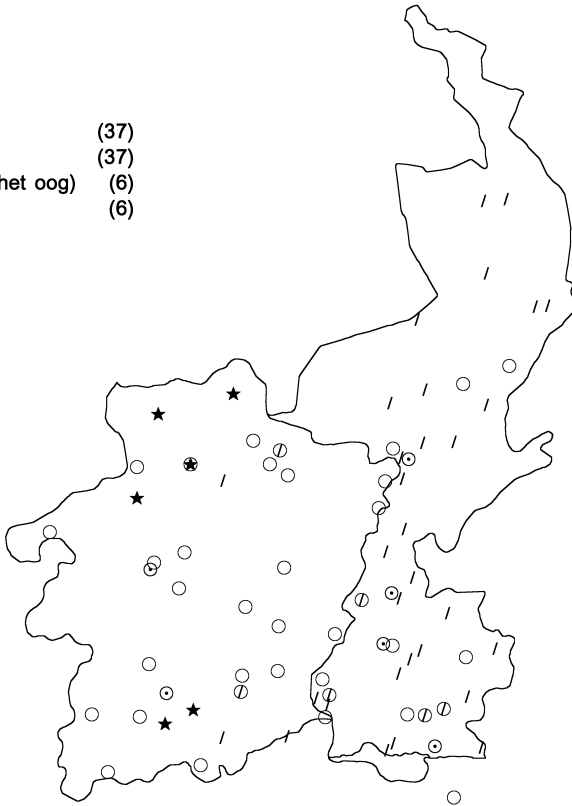
Sproeten
Kaart 50

/ sproetelen (151)
○ sproeten (65)
★ sproenselen (18)
◆ sproetselen (4)

Iris
Kaart 51

- / iris (37)
- oogappel (37)
- ⊙ appel (van het oog) (6)
- ★ kindje (6)

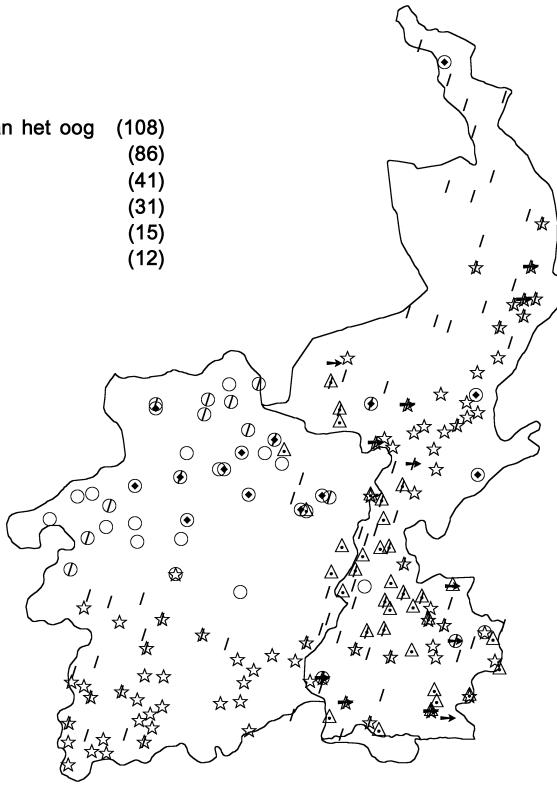
Pupil
Kaart 52

- / pupil (80)
- oogappel (16)
- ★ kindje (14)
- kijker (5)

Ooglid
Kaart 53

/ oog[s]lid, lid van het oog	(108)
☆ (oog[s])deksel	(86)
△ (oog[s])plump	(41)
○ (oog)scheel	(31)
⊙ (oog)schel	(15)
→ oogklep	(12)

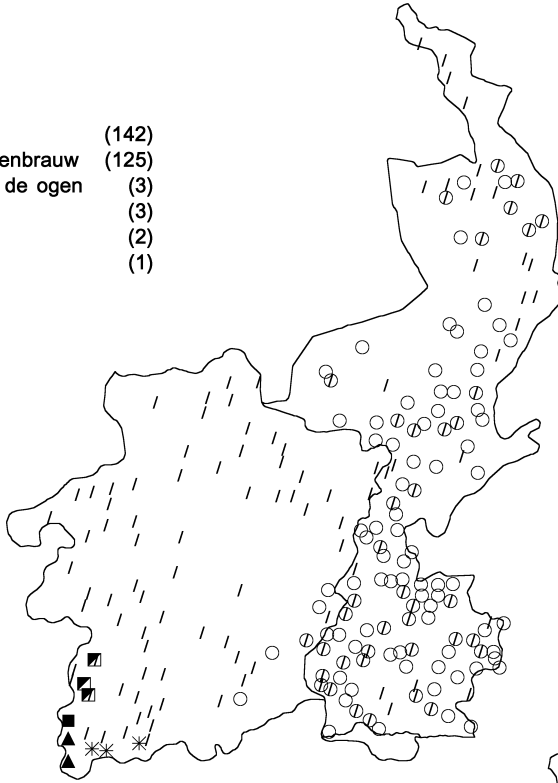
Wimper
Kaart 54

/ plump, oog(s)plump	(129)
→ plumper	(11)
○ wimper	(63)
⊙ wimpel	(28)
◆ pimpel	(6)
l vlim, oog(s)vlim	(17)

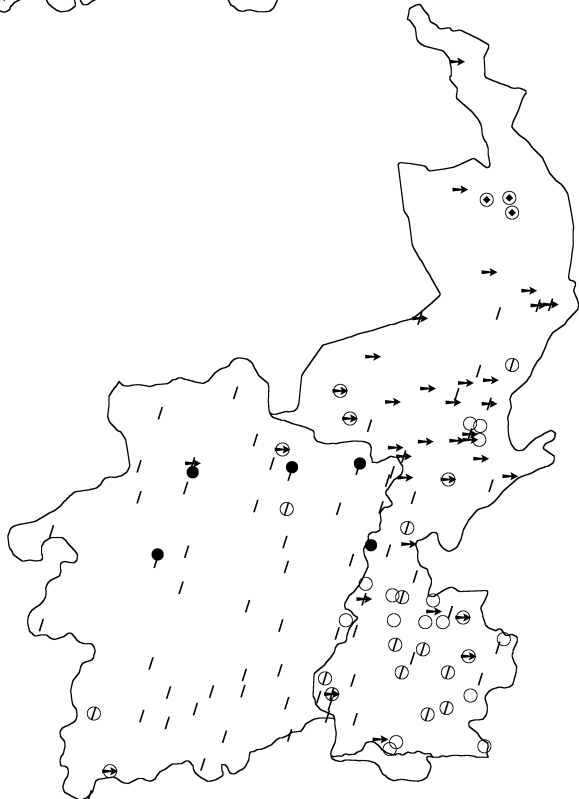
Wenkbrauw
Kaart 55

- / wenk(s)brauw (142)
- oog(s)brauw, ogenbrauw (125)
- * haar(tjes) boven de ogen (3)
- ▣ wenschel (3)
- ▲ oogscheren (2)
- oogschel (1)

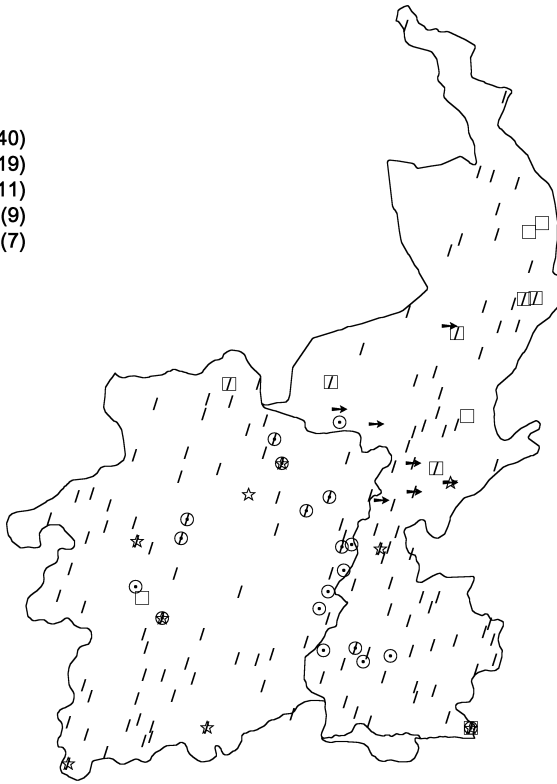
Fronsen
Kaart 56

- / fronsen (78)
- fronselen (36)
- rimpelen (35)
- rimpelen (5)
- ⊙ rimpels trekken (3)

Rimpels
Kaart 57

- / rimpels (140)
- ⊙ rimpels (19)
- vouwen (11)
- ☆ voren (9)
- fronsels (7)

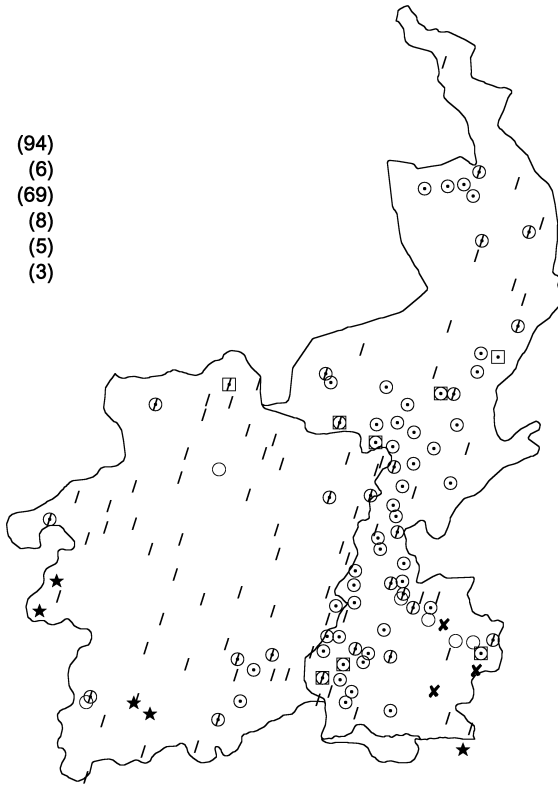
Kin
Kaart 58

- / kin (154)
- ★ baard (6)

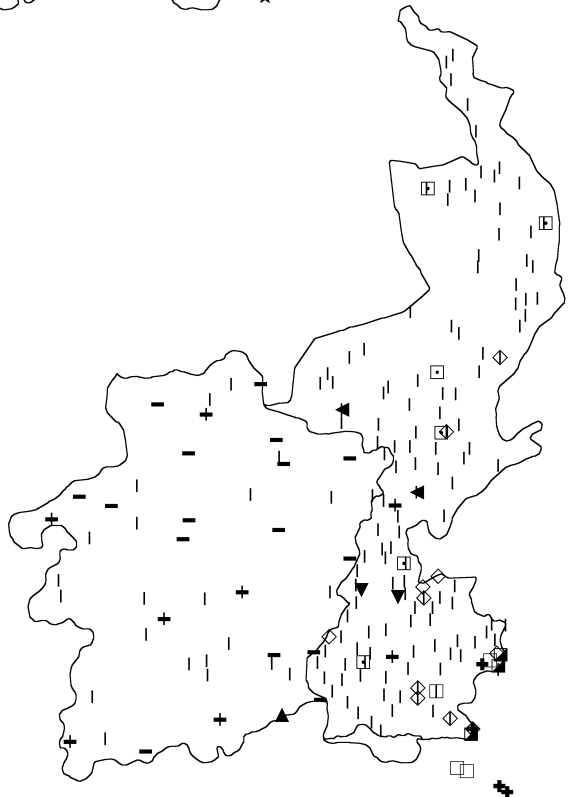
**Kinnebak
Kaart 59**

- / kinnebak (94)
- kinnebakke (6)
- ⊙ kinnebakkes (69)
- bakkes (8)
- ★ kinnebaard (5)
- ✕ kits (3)

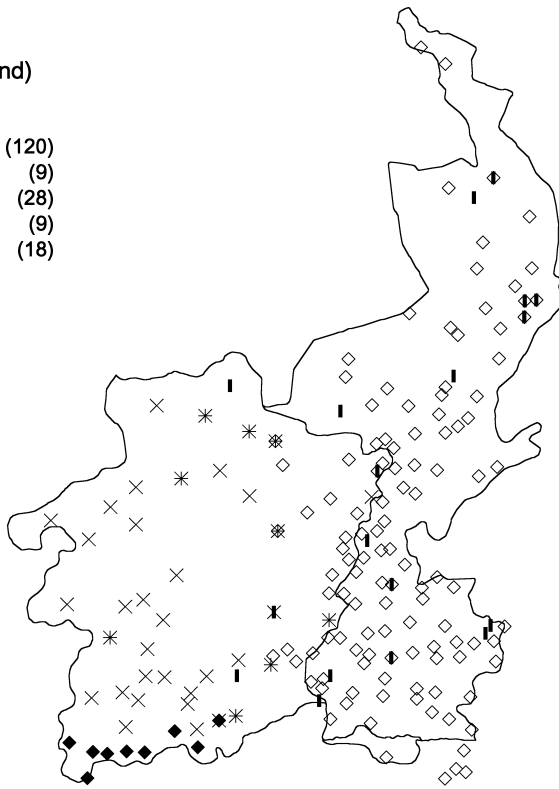
**Kaak
Kaart 60**

- | kaak (163)
- wang (24)
- ◇ raak (11)
- bakkes (6)
- bakke (4)
- ▣ bakkeknook (3)
- + kiefer (du.) (4)
- ◄ kieuwen (2)
- ▼ kummik (2)
- ▲ kum (1)

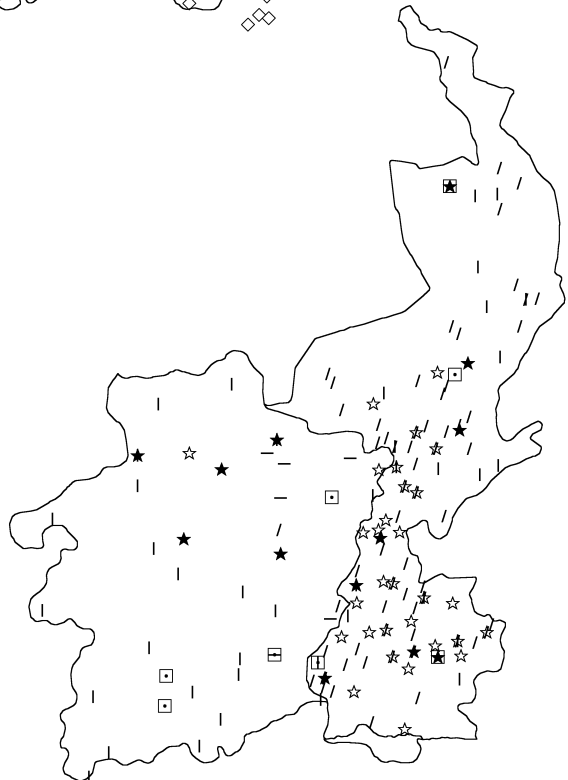
Kaakbeen(rand)
Kaart 61

- ◇ raak (120)
- ◆ rakel (9)
- × kaaksbeen (28)
- * kaakbeen (9)
- ┆ kaak (18)

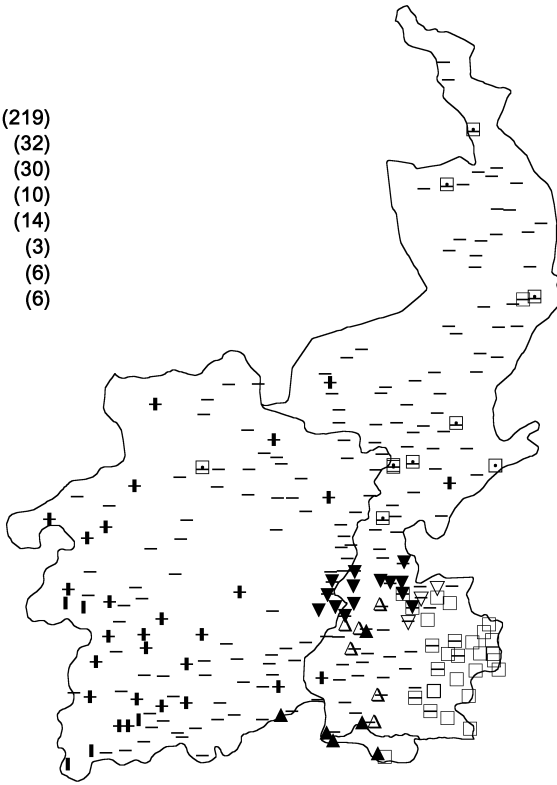
Kaakgestel
Kaart 62

- / kakement (62)
- ┆ kaken (40)
- ☆ geschaar (31)
- ★ schar (13)
- bakkes (8)
- wangen (6)

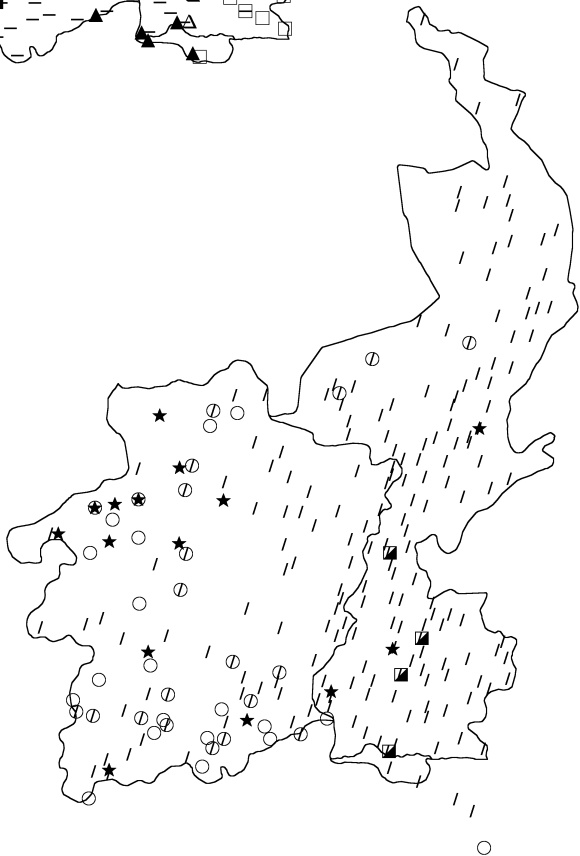
Wang
Kaart 63

- wang (219)
- kaak (32)
- bakke (30)
- ▣ bakkes (10)
- ▼ kummik (14)
- ▽ kumbak (3)
- ▲ kum (6)
- △ kummetje (6)

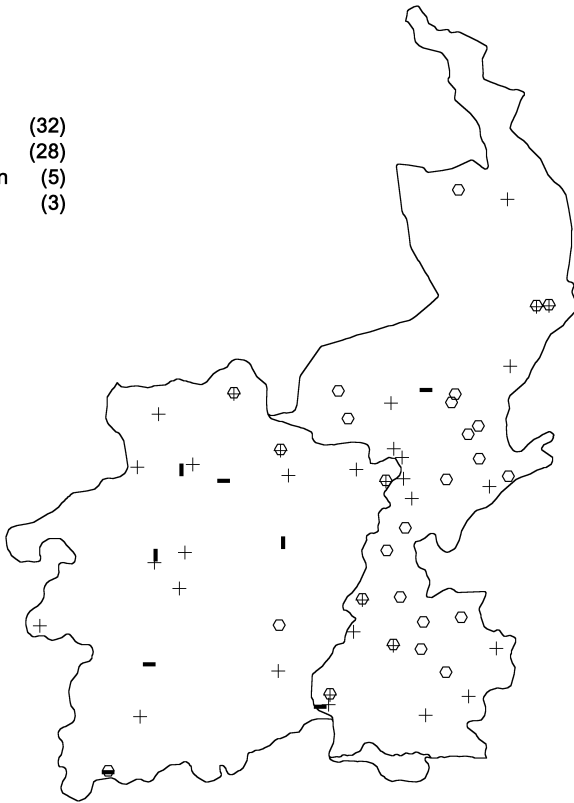
Kuiltje (in de kin of wangen)
Kaart 64

- / kuiltje (210)
- kotje (41)
- ★ putje (15)
- luikje (4)

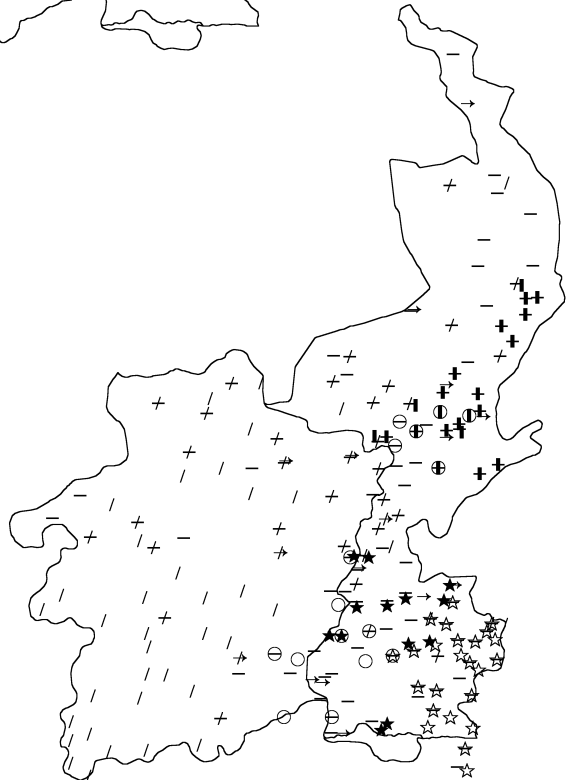
**Jukbeen
Kaart 65**

- + jukbeen (32)
- koon (28)
- wangbeen (5)
- ┆ kaakbeen (3)

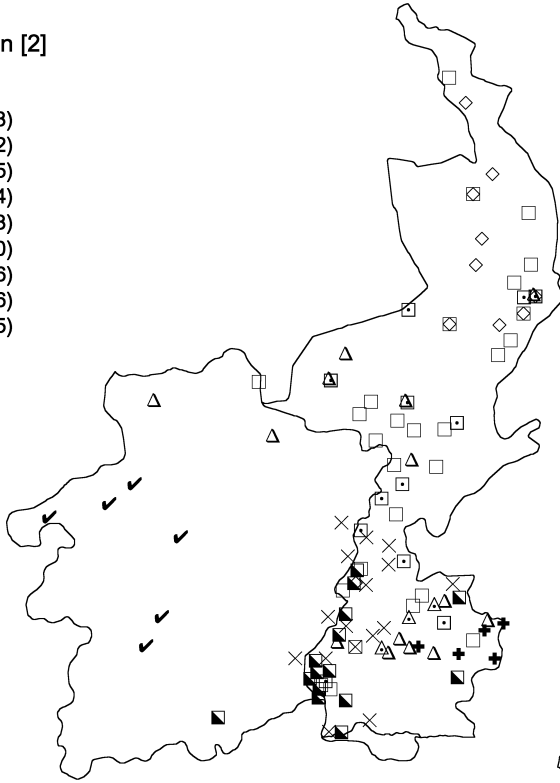
**Neus: spotnamen [1]
Kaart 66a**

- gevel (116)
- voorgevel (16)
- / snuit (77)
- snuits (16)
- ☆ tul (24)
- ★ tulder (13)
- ┆ kuit (22)

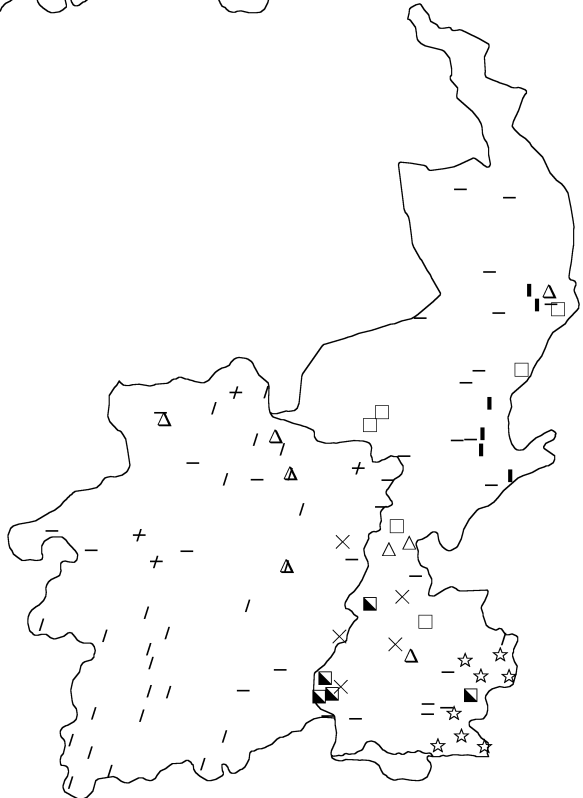
Neus: spotnamen [2]
Kaart 66b

- kokker (33)
- ◻ kokkerd (12)
- kokkel (15)
- △ fok (14)
- △ fokkerd (3)
- ◇ snotkokker (10)
- × tuitel (16)
- ✓ tomaat (6)
- + teunis (5)

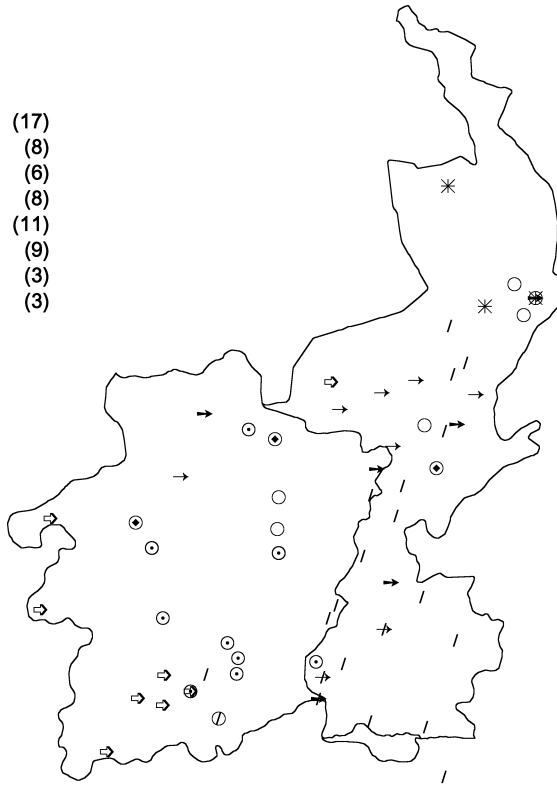
Lange neus
Kaart 67

- (lange) gevel (35)
- / (lange) snuit (30)
- ☆ (lange) tul (8)
- (lange) kokkel (6)
- ▬ (lange) kuit (6)
- kokker (6)
- × (lange) tuitel (5)
- △ fok (4)
- △ fokker (2)

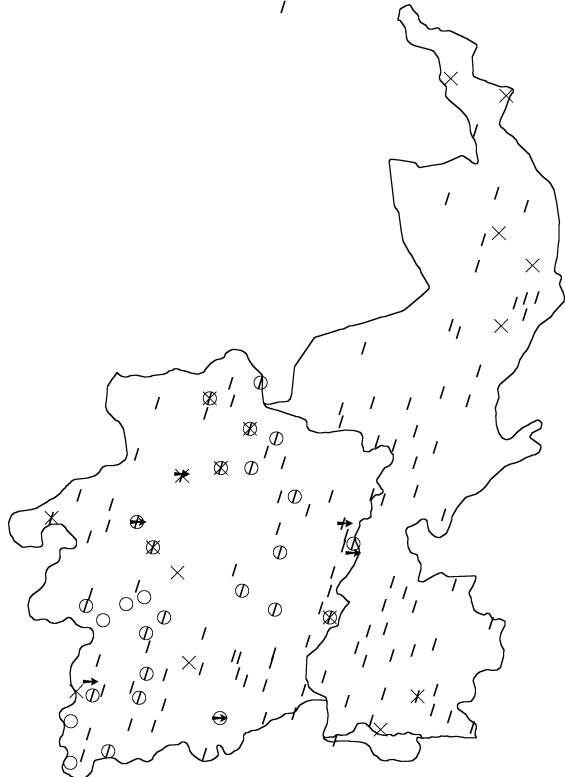
Dikke neus
Kaart 68

/ klomp	(17)
⇨ tromp	(8)
→ stomp	(6)
→ stompneus	(8)
○ domper	(11)
⊙ kaarsendomper	(9)
⊙ domphoren	(3)
* fopneus	(3)

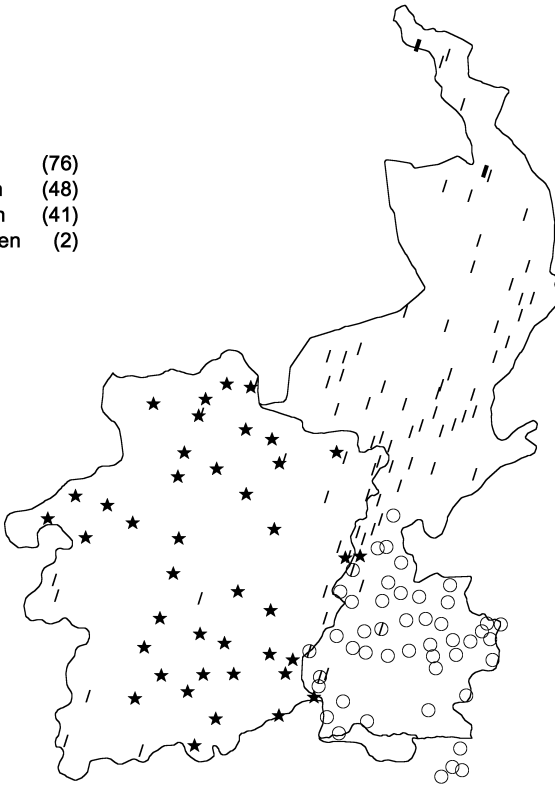
Kleine neus
Kaart 69

/ klein neusje	(124)
× kleine neus	(17)
○ (klein) snuitje	(27)
→ stompje, stompneus(je)	(6)

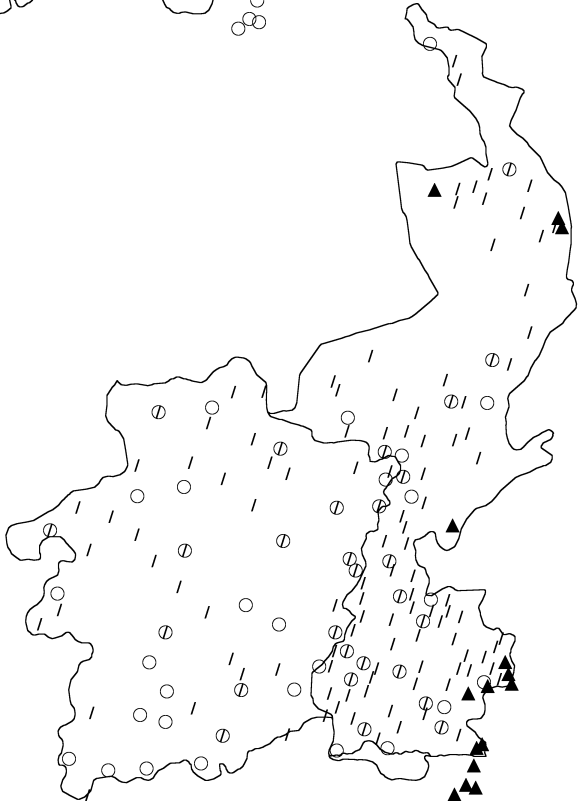
Neusgaten
Kaart 72

- / neusgaten (76)
- neuslokken (48)
- ★ neuskotten (41)
- ! neuzengaten (2)

Ooriele
Kaart 73

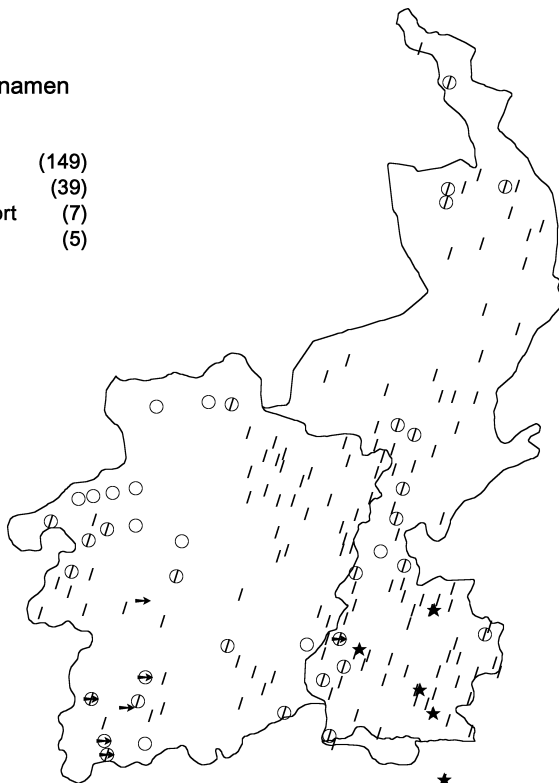
- / oorlele(letje) (138)
- lele(letje) (58)
- ▲ oorlap(je) (15)

Mond: spotnamen

Kaart 74

- / muil (149)
- bakkes (39)
- schuurpoort (7)
- ★ blets (5)

Bovenlip

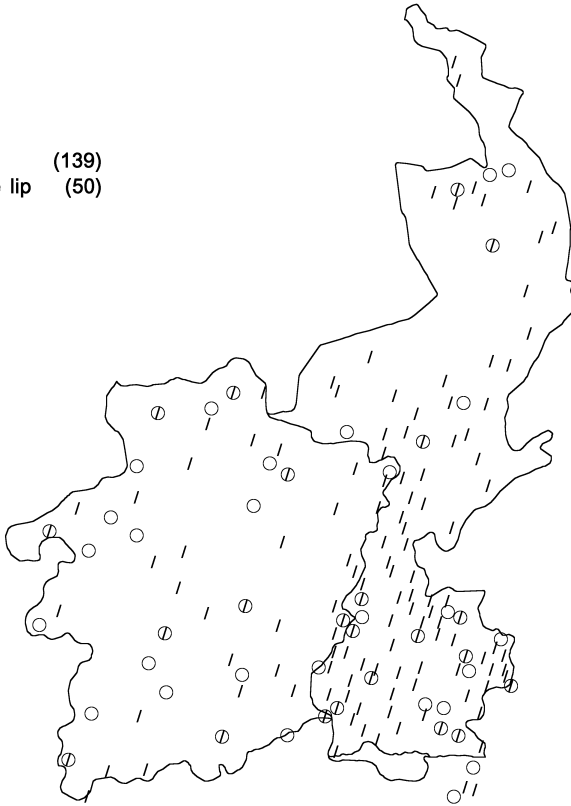
Kaart 75

- / bovenlip (139)
- bovenste lip (38)
- ◆ overlip (9)
- ⊙ overste lip (6)

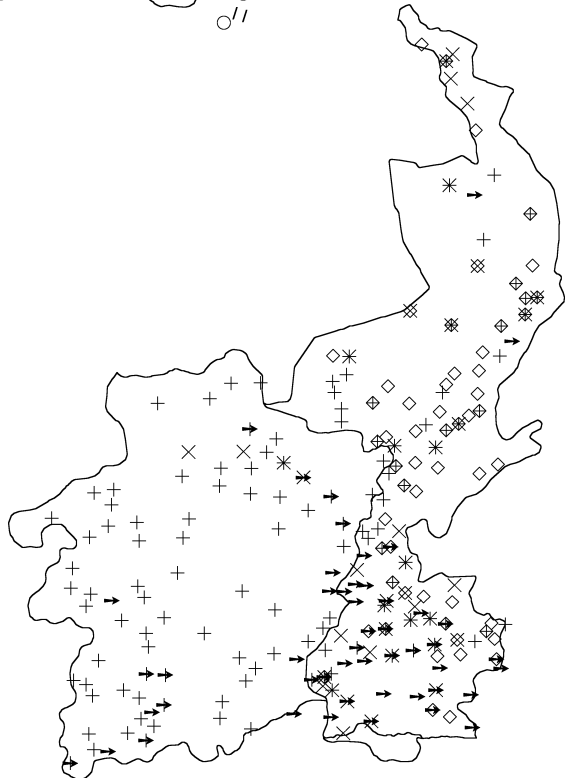
Onderlip
Kaart 76

- / onderlip (139)
○ onderste lip (50)

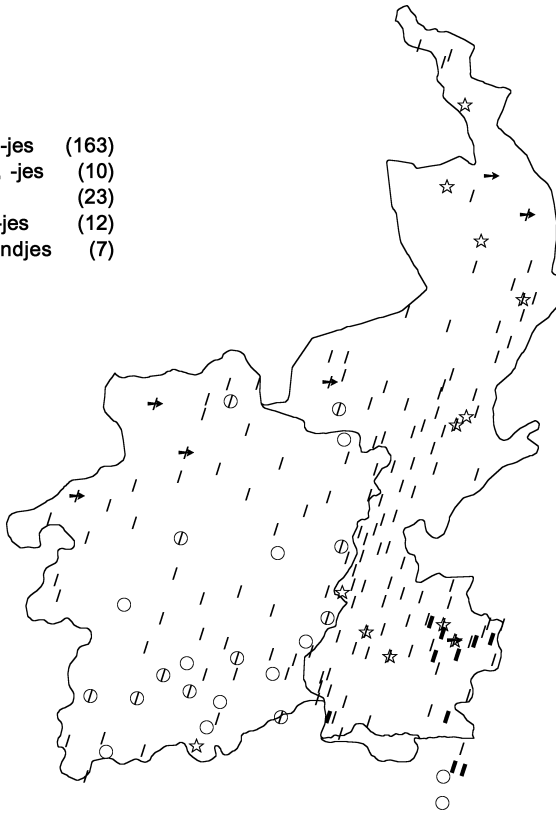
Gehemelte
Kaart 77

- + gehemelte (125)
◇ raak (57)
→ hemel (50)
× verhemelte (41)

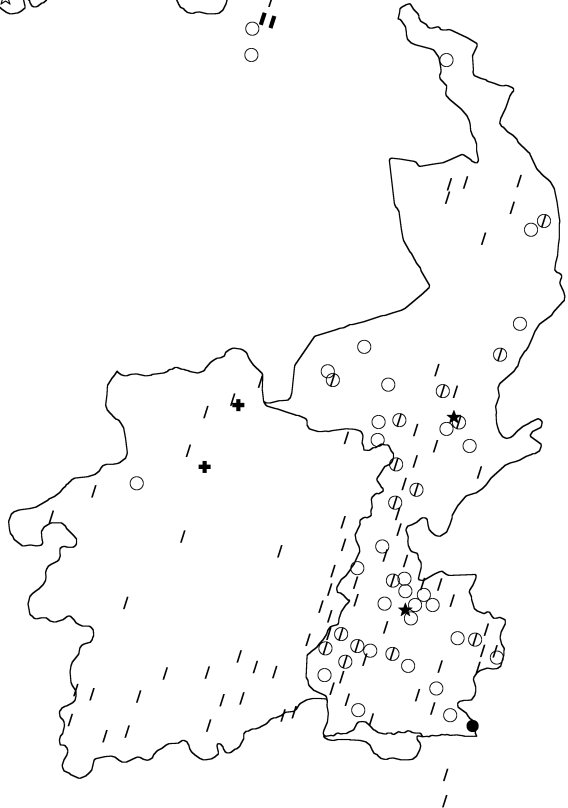
Melktanden
Kaart 78

- / melktanden, -jes (163)
- ▨ melkstanden, -jes (10)
- bijtertjes (23)
- ☆ zuigtanden, -jes (12)
- mem(men)tandjes (7)

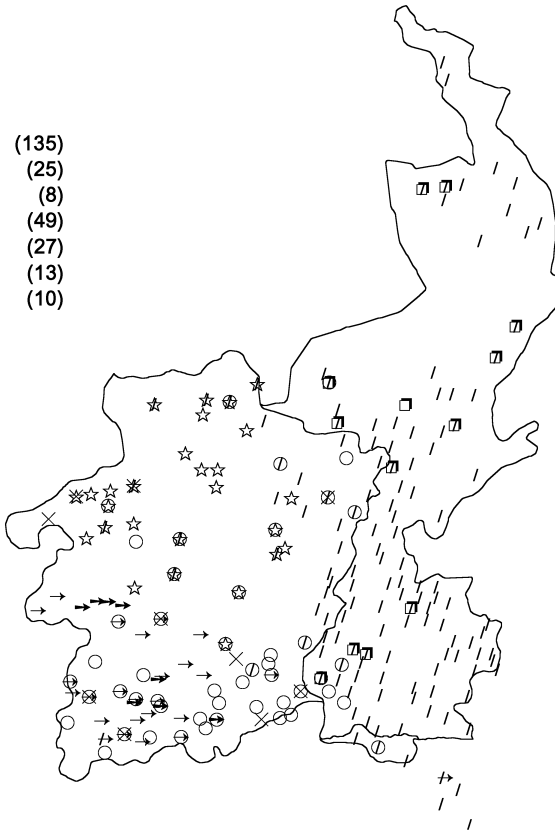
Hoektand
Kaart 79

- / oogtand (87)
- hoektand (44)
- ✚ hondstand (2)
- ★ wolfstand (2)
- eckzahn (du.) (1)

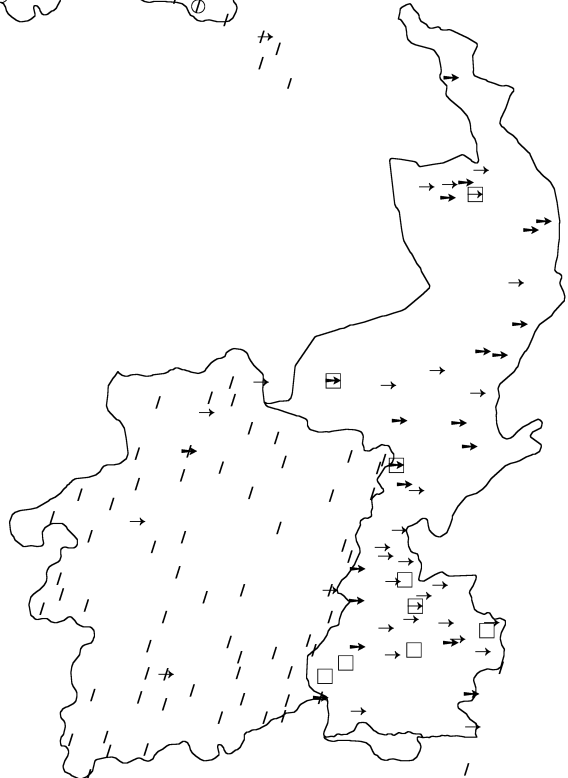
Kies
Kaart 80

/ baktand	(135)
→ baaktand	(25)
→ buiktand	(8)
○ dikke tand	(49)
☆ dubbele tand	(27)
□ kies	(13)
× maaltand	(10)

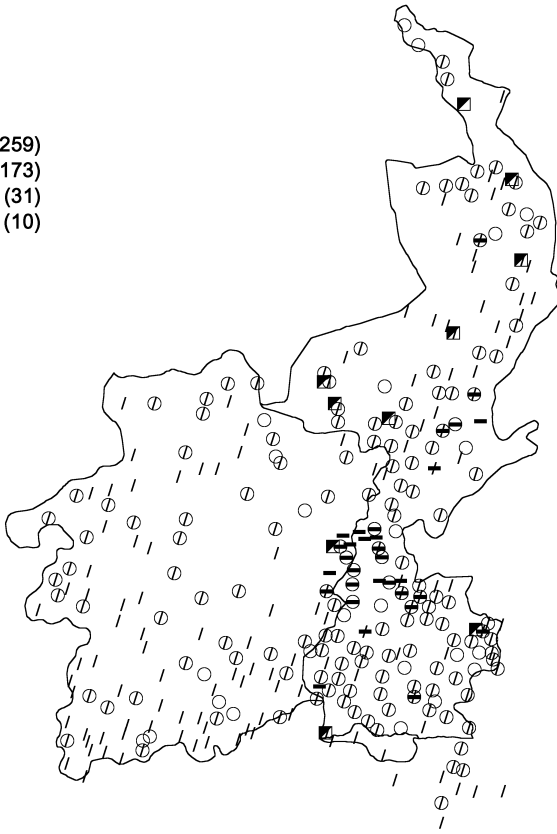
Verstandskies
Kaart 81

/ wijsheidstand	(65)
→ verstandstand	(31)
→ tand van verstand	(21)
□ verstandskies	(9)

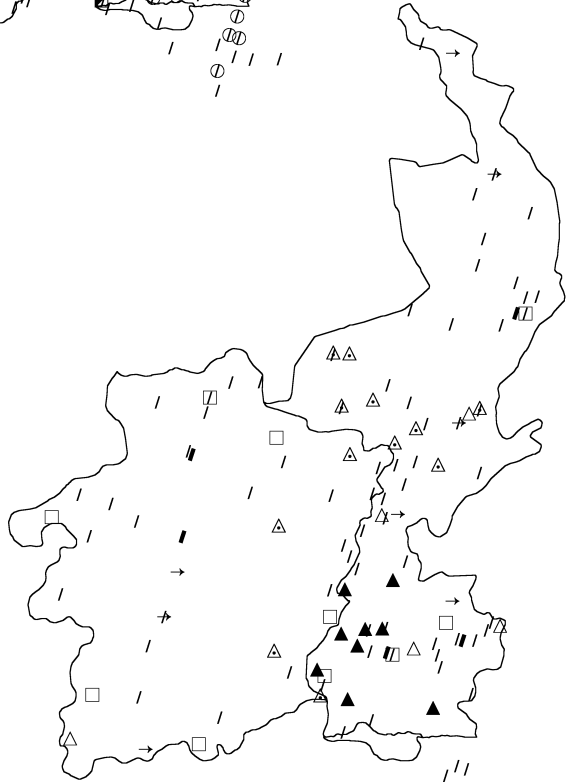
Keel, strot
Kaart 82

- / strot (259)
- keel (173)
- strots (31)
- gorgel (10)

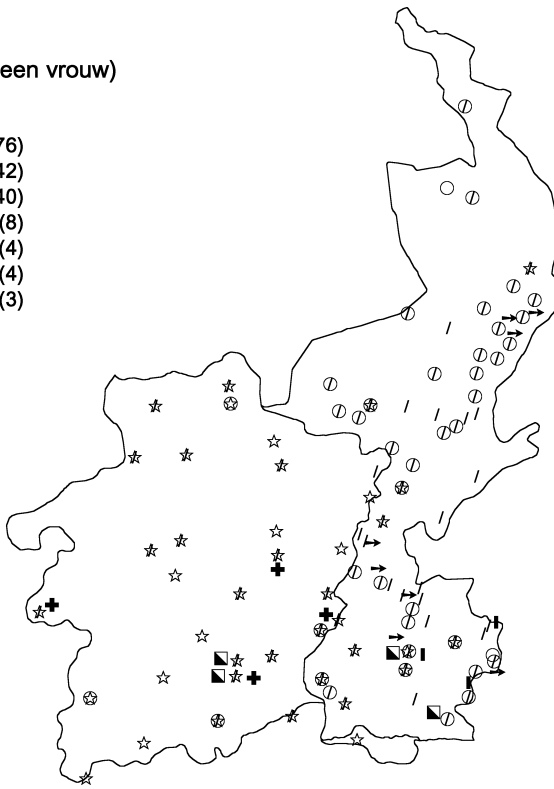
Adamsappel
Kaart 83

- / adamsappel (71)
- ▩ adamsknobbel (5)
- knobbel (10)
- △ keel(s)knobbel (5)
- △ keel(s)knop (12)
- ▲ bierknop (9)
- krop (8)

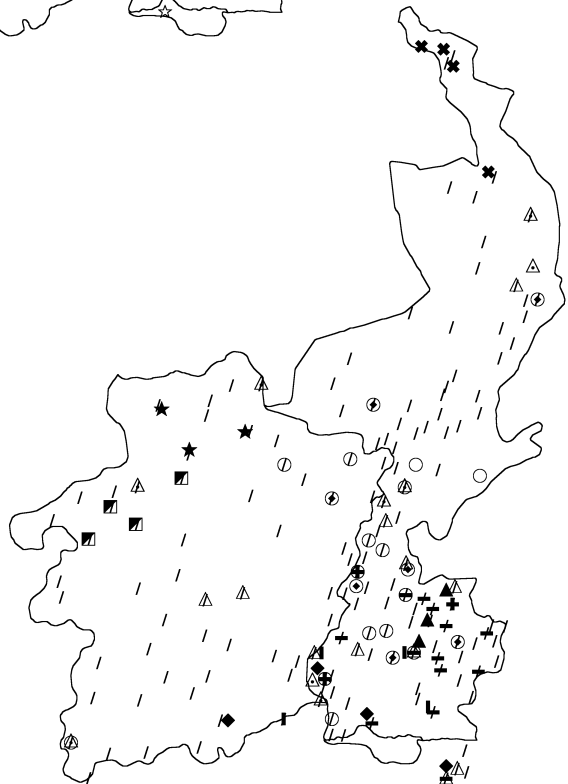
Borsten (van een vrouw)
Kaart 84

- / memmen (76)
- tieten (42)
- ☆ tetten (40)
- bollen (8)
- balkon (4)
- + melkerij (4)
- ! nokken (3)

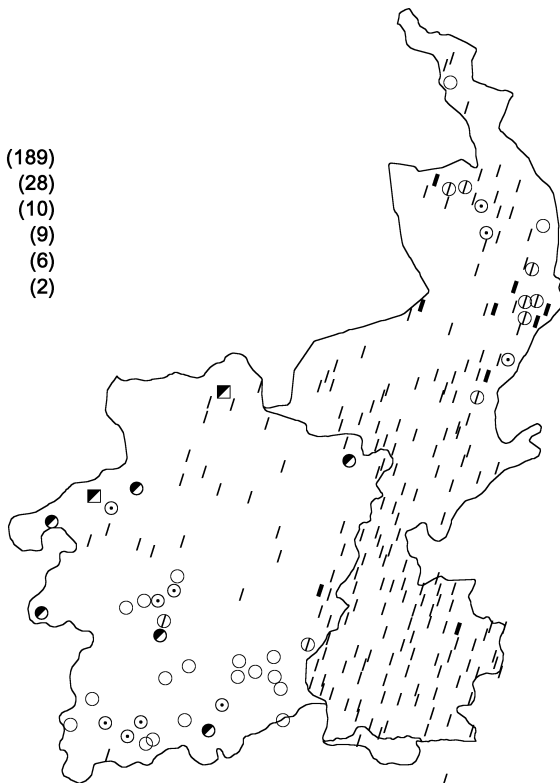
Buik: spotnamen
Kaart 85

- / pens (159)
- buikje (15)
- zak (16)
- △ ton (9)
- △ tonnetje (11)
- ▲ bierton (3)
- ⊙ bierbuik(je) (7)
- ! prij (7)
- ◆ gielis (4)
- meuk (4)
- ★ fak (3)
- * prul (4)

Navel
Kaart 86

- / navel (189)
- buiknagel (28)
- ⊙ nagel (10)
- ▨ buiknavel (9)
- nagelbuik (6)
- navelbuik (2)

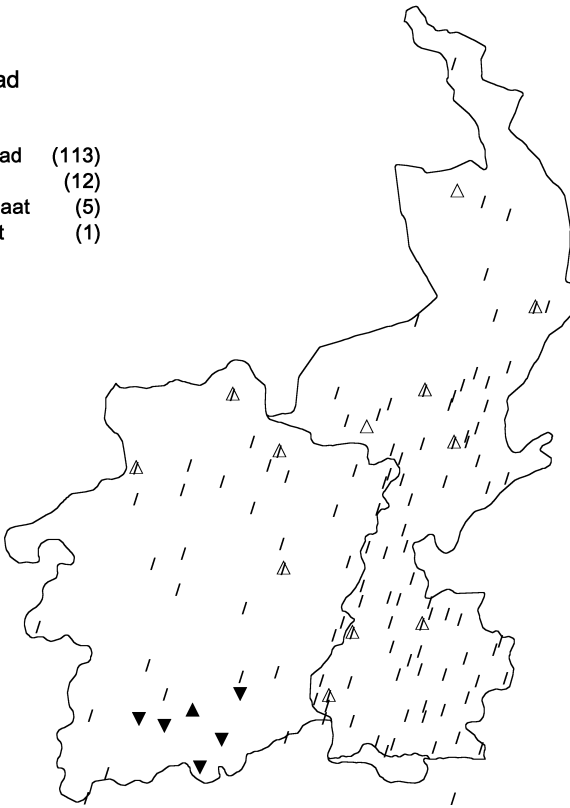
Schouder
Kaart 87

- / schouwer (176)
- schoer (13)
- ▨ schouwer (8)
- ★ assel (7)

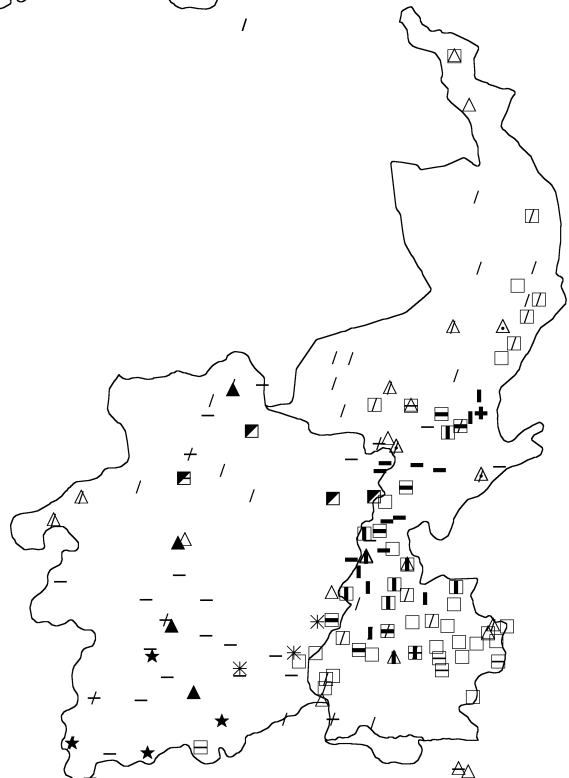
Schouderblad
Kaart 88

- / schouderblad (113)
- △ schoft (12)
- ▼ schouderplaat (5)
- ▲ schoftplaat (1)

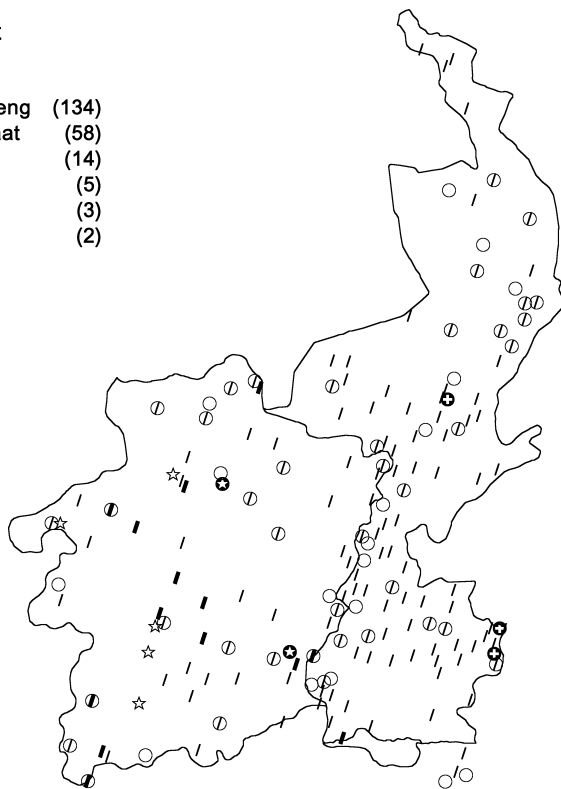
Bovendeel van de rug
Kaart 89

- pokkel (50)
- pochel (4)
- ┌ krommejak (17)
- krommenek (16)
- nek (40)
- / rug (44)
- △ schouders (mv.) (18)
- △ schouderbladen (mv.) (4)
- ▲ schoft (4)
- ★ bot (4)
- * kroef (3)

Ruggengraat
Kaart 90

- / rug(gen)streng (134)
- rug(gen)graat (58)
- ▨ streng (14)
- ☆ paternoster (5)
- ⊕ rozenkrans (3)
- ⊗ noster (2)

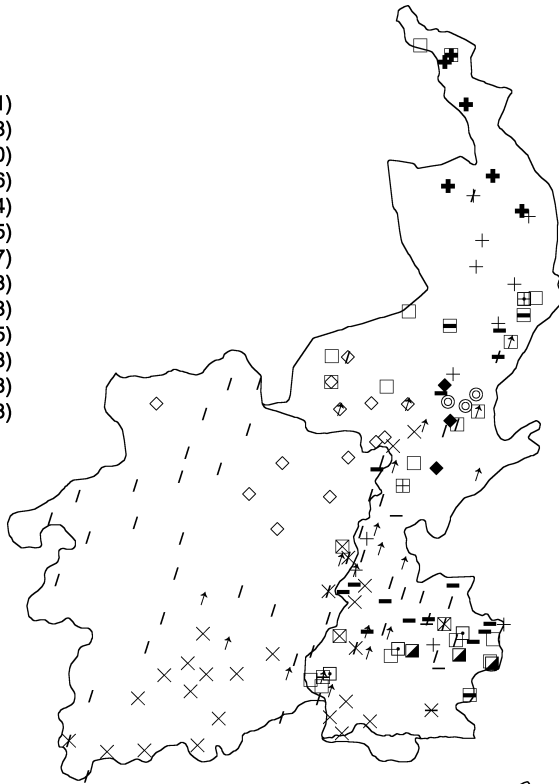
Ruggenwervel
Kaart 91

- / wervel (123)
- ▨ rug(gen)wervel (20)
- wervel (10)

Stuitbeen
Kaart 92

- / staartbeen(tje) (51)
- × staartschroef (28)
- ↑ staart(je) (20)
- stuit(je) (26)
- ▣ stuitbeen(tje) (4)
- knook(je) (5)
- votknook(je) (17)
- + staartknook(je) (13)
- ⊕ staartbot(je) (8)
- ◇ -schenk(je) (15)
- ◆ -schenkel(tje) (3)
- ◎ einde, het - (3)
- stütz (du.) (3)

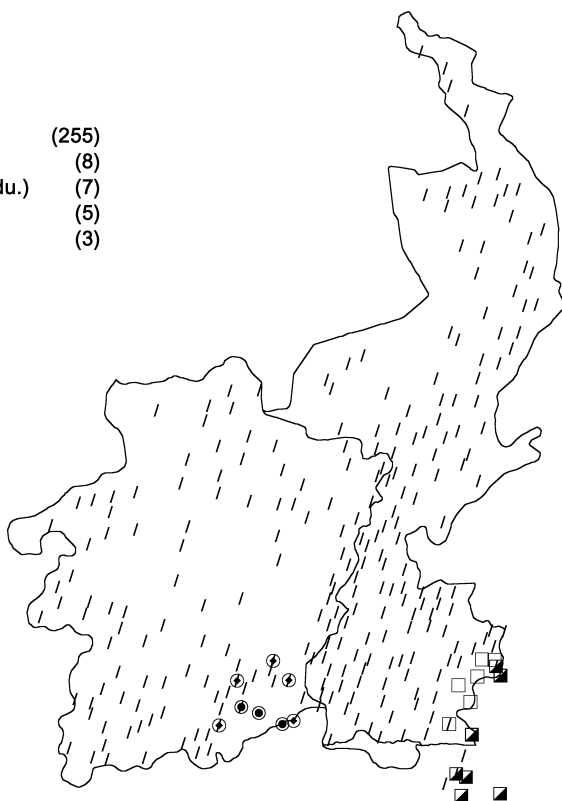
Lende(nen)
Kaart 93

- / lende (185)
- lee (36)

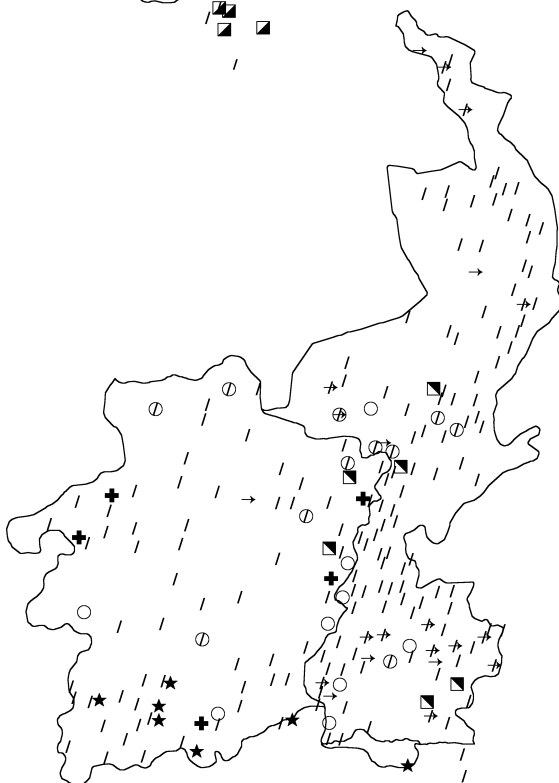
Heup
Kaart 94

- / heup (255)
- huf (8)
- ▣ hūfte (du.) (7)
- ⊙ weup (5)
- gweup (3)

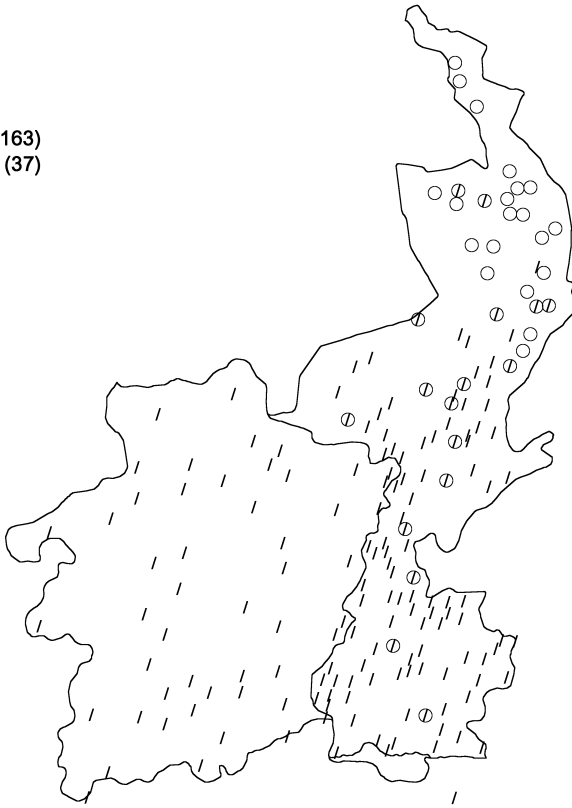
Lies
Kaart 95

- / lies (184)
- liezen (21)
- (de) dunne (20)
- ★ vouw (7)
- ▣ vliim (6)
- ⊕ plooien (5)

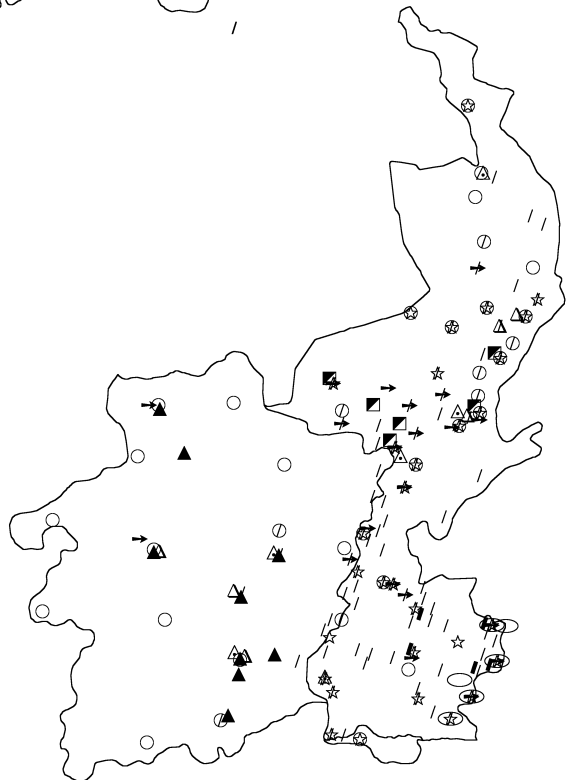
Schoot
Kaart 96

- / schoot (163)
- slip (37)

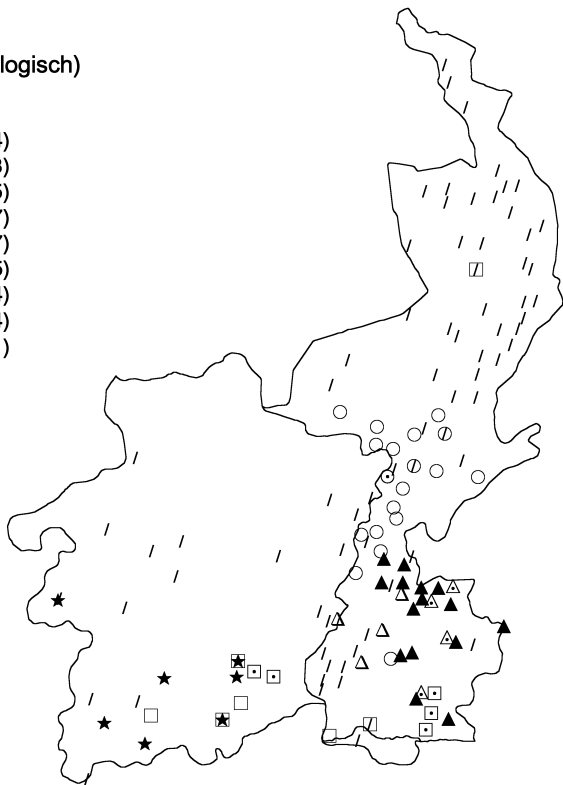
Achterwerk
Kaart 97

- / vot (90)
- ▤ vottes (5)
- gat (36)
- ☆ batterij (31)
- bodem (17)
- ▲ poep (10)
- △ poeper (6)
- △ poeperd (6)
- hingeste (6)
- stuiver (6)

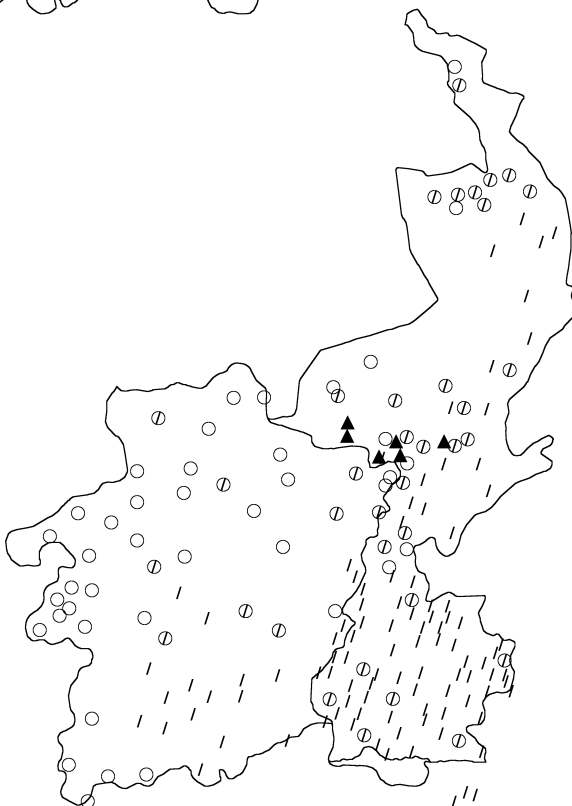
Achterste (fonologisch)
Kaart 98

- / achterste (74)
- achelste (18)
- ▲ acheste (15)
- aaterste (7)
- ★ äste (7)
- ◻ aateste (5)
- △ acherste (4)
- △ achteste (4)
- ⊙ achtelste (1)

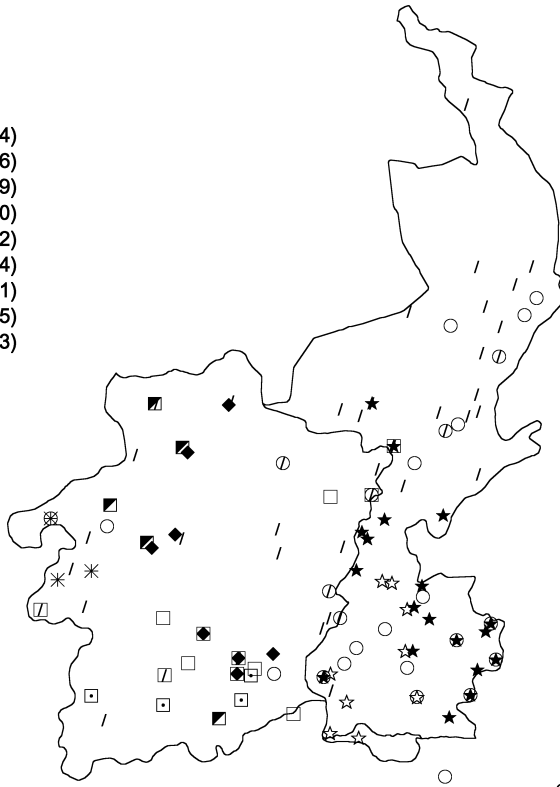
Bil
Kaart 99

- / bats (137)
- bil (77)
- ▲ kis (6)

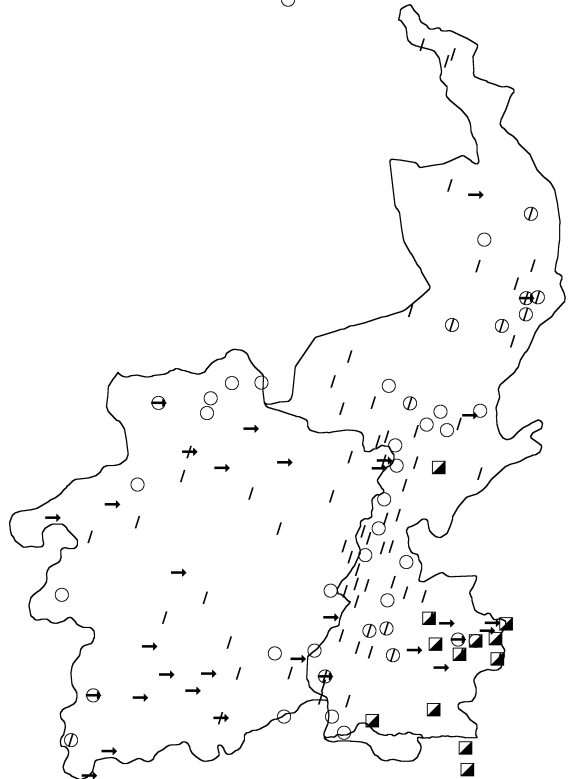
Aars
Kaart 100

- / gat, aarsgat (44)
- aars (26)
- ★ votluik (19)
- ☆ luik, aarsluik (10)
- aarsdarm (12)
- ▣ naarsdarm (4)
- ◆ kot(je) (11)
- ▣ hol(letje) (5)
- * post (3)

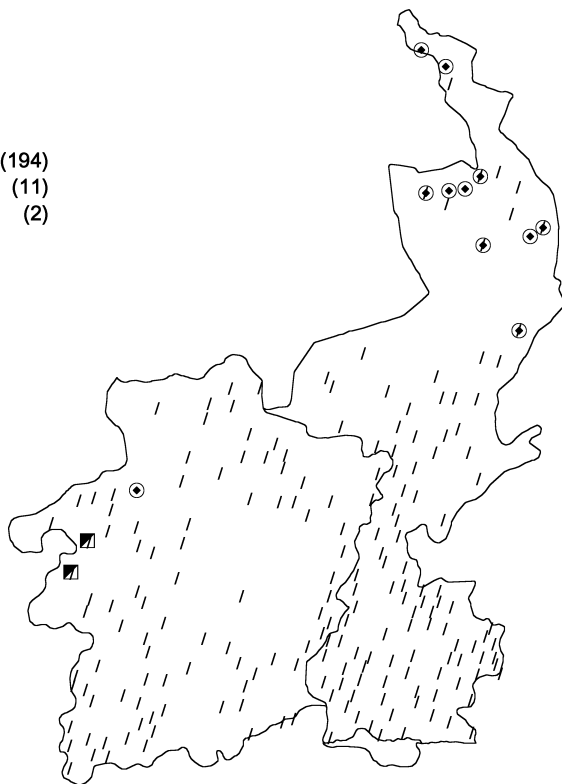
Lidmaat, ledematen
Kaart 101

- / lid, leden (72)
- lidmaat, ledematen (41)
- armen en benen (31)
- ▣ gelid, gelederen (12)

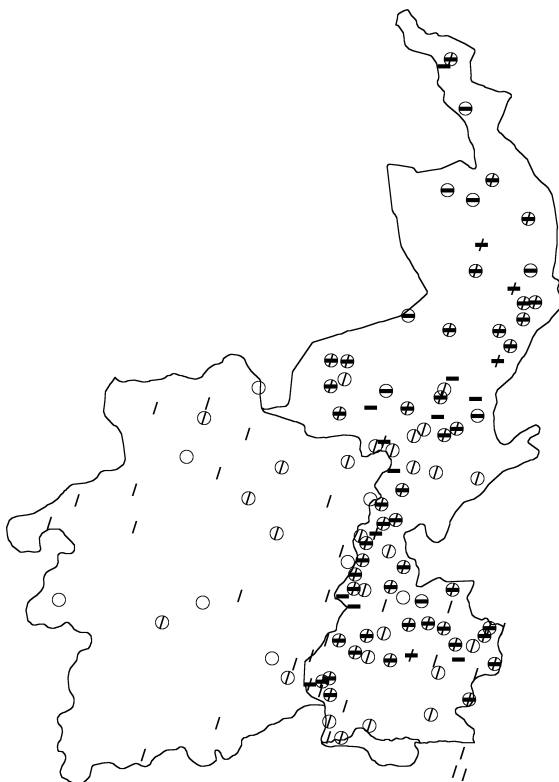
Elleboog
Kaart 102

- / elleboog (194)
- ⊙ ellenboog (11)
- ▣ nelleboog (2)

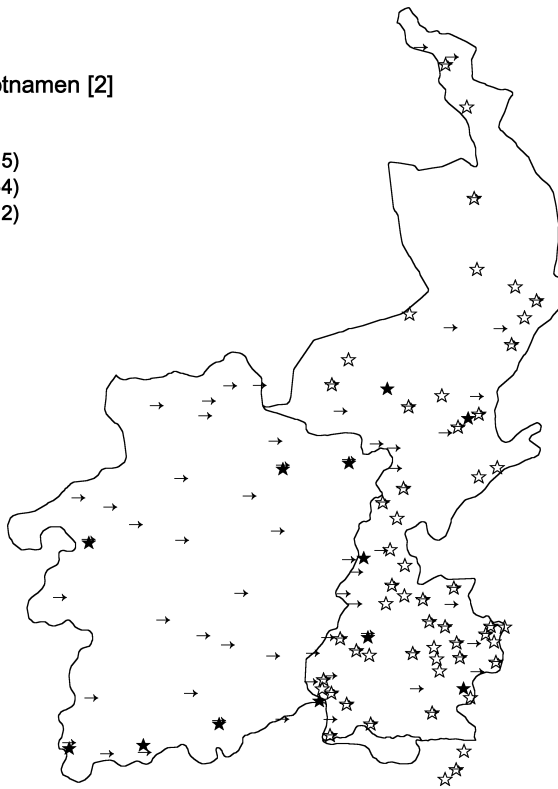
Handen: spotnamen [1]
Kaart 103a

- / klauwen (107)
- fikken (87)
- jatten (68)

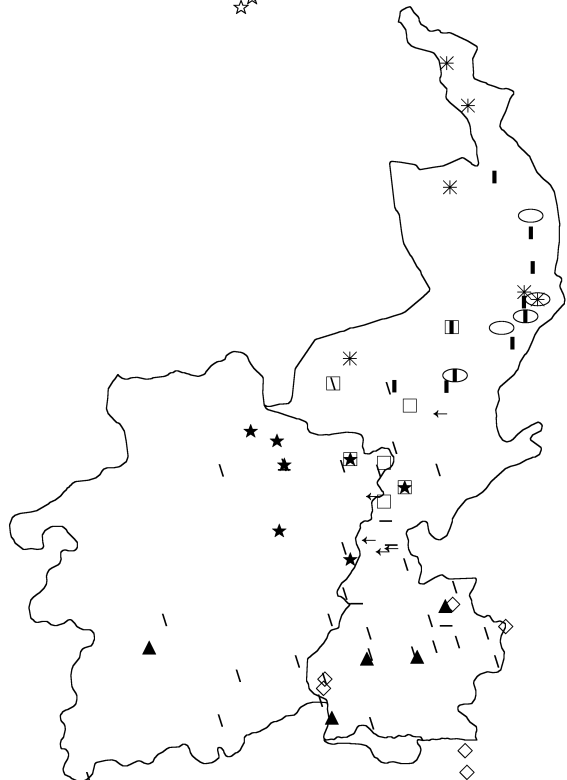
Handen: spotnamen [2]
Kaart 103b

- poten (85)
- ☆ knoken (54)
- ★ knokels (12)

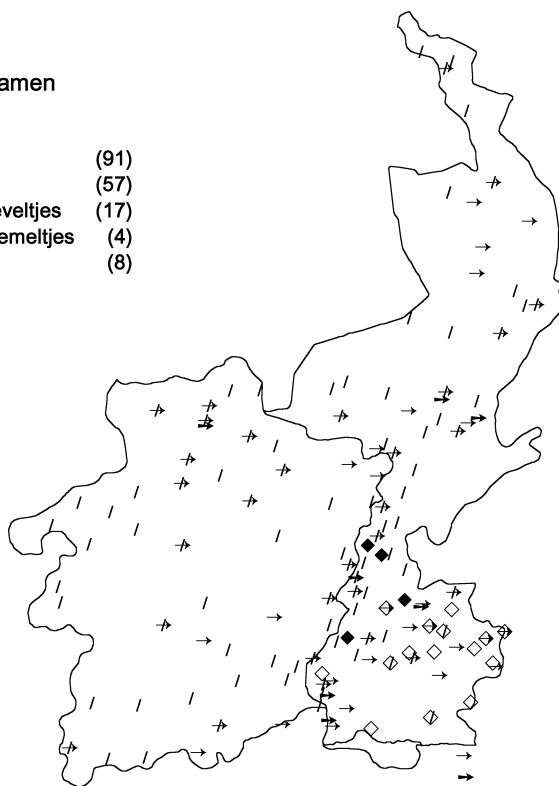
Handen: spotnamen [3]
Kaart 103c

- \ schoppen en ss. (30)
- ▮ vuisten (10)
- ★ duimen (7)
- pinnen (7)
- ◇ knoevelen (6)
- * knurften (6)
- plavuizen (6)
- ▲ gaffels (5)
- ← tien geboden (5)
- vijf geboden (5)

Handen: kindernamen
Kaart 104

/ pollen, polletjes	(91)
→ handjes	(57)
◇ knoevelen, knoeveltjes	(17)
◆ knoemelen, knoemeltjes	(4)
→ pootjes	(8)

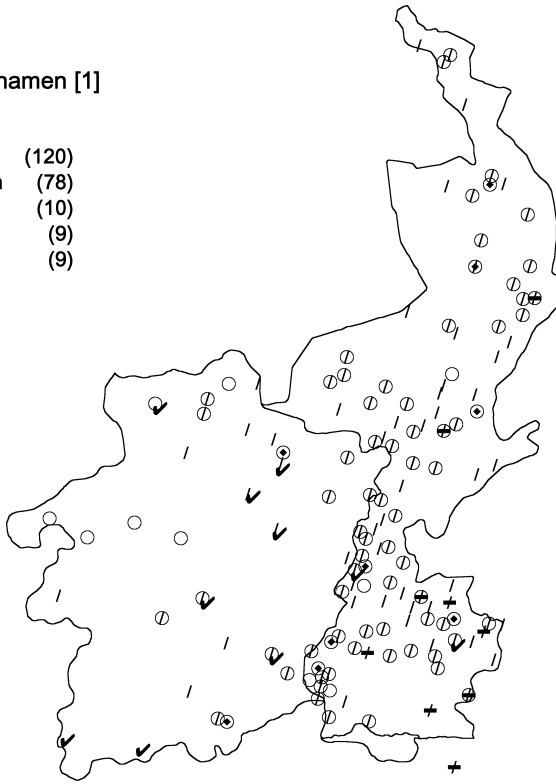
Handpalm
Kaart 105

/ palm	(88)
○ handpalm	(38)
◆ plat	(13)
* binnenste, het -	(10)

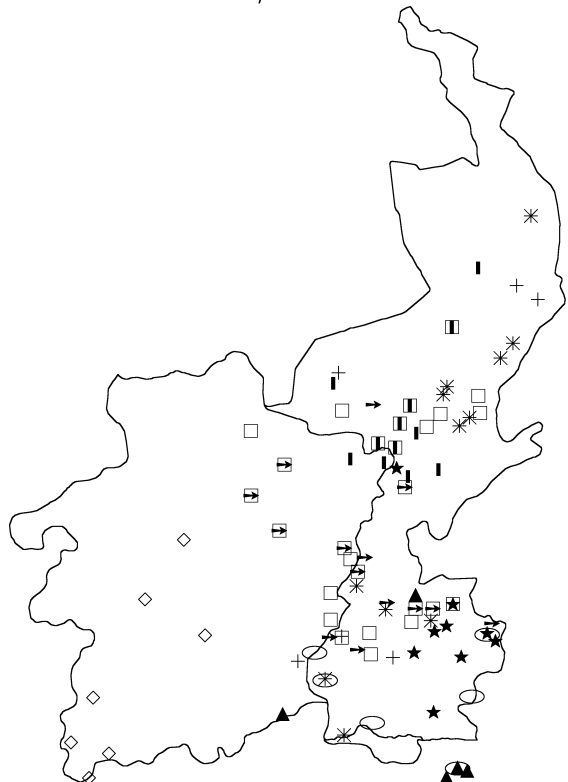
Vingers: spotnamen [1]
Kaart 106a

- / fikken (120)
- tien geboden (78)
- ✓ poten (10)
- knoken (9)
- ⊙ vijf geboden (9)

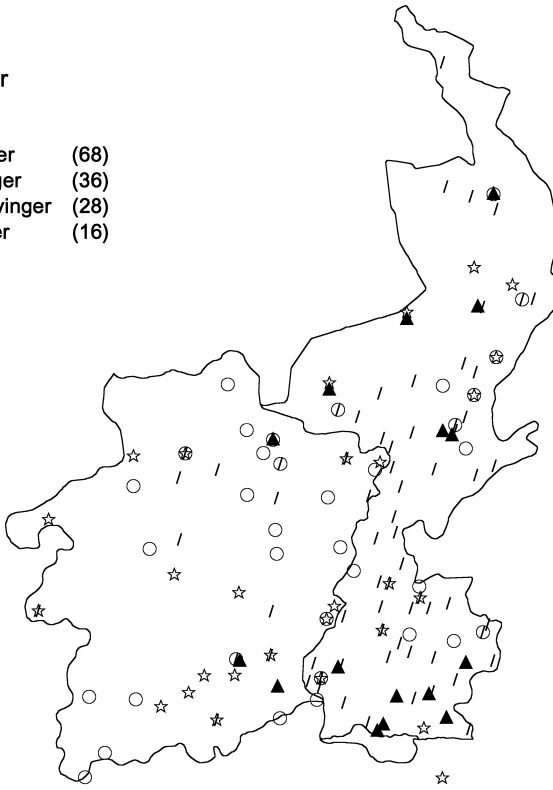
Vingers: spotnamen [2]
Kaart 106b

- duimen (27)
- klauwen (14)
- * jatten (12)
- ┆ pinnen (12)
- ★ griffels (9)
- ◇ pikkels (7)
- + tengels (6)
- vot(s)vinger (6)
- ▲ knoevelen (5)

Middelvinger
Kaart 107

- / middelvinger (68)
- middenvinger (36)
- ☆ middelste vinger (28)
- ▲ lange vinger (16)

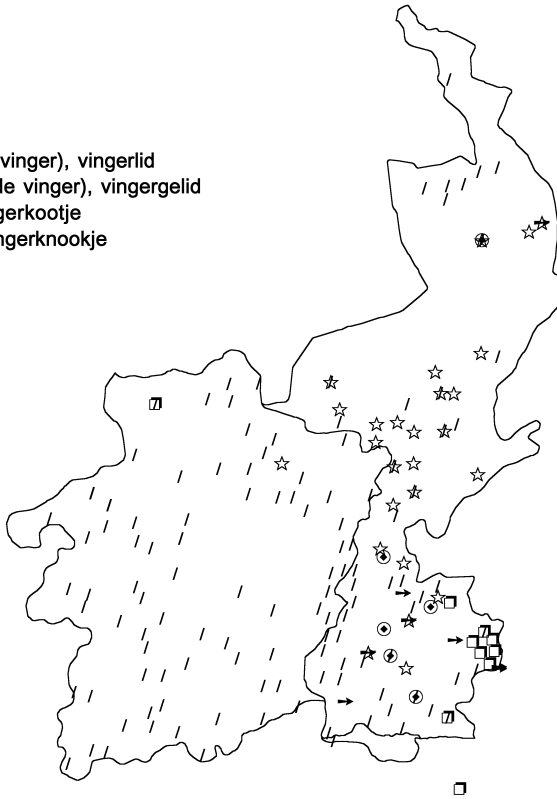
Pink
Kaart 108

- / pink(je) (118)
- ▲ kleine vinger (10)
- ▣ kink (4)

Vingerlid
Kaart 109

- / lid (van de vinger), vingerlid
- gelid (van de vinger), vingergelid
- ☆ kootje, vingerkootje
- knookje, vingerknookje
- ⊙ knokkel

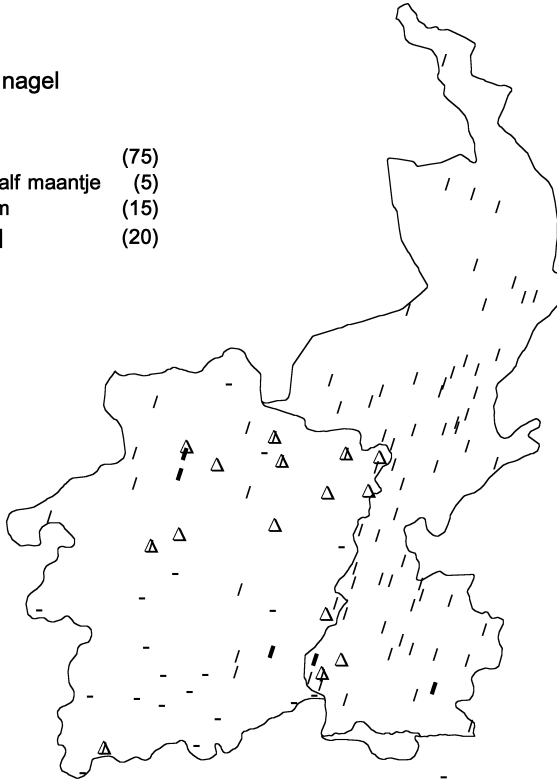
Nagel
Kaart 110

- / nagel (184)
- naal (10)

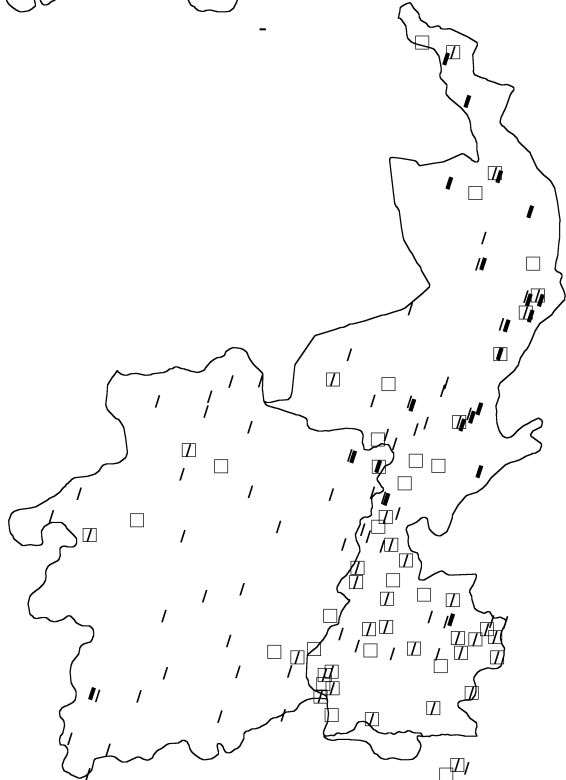
Maantje op de nagel
Kaart 111

- / maantje (75)
- ∕ halve maan, half maantje (5)
- △ riem, nagelriem (15)
- [geen opgave] (20)

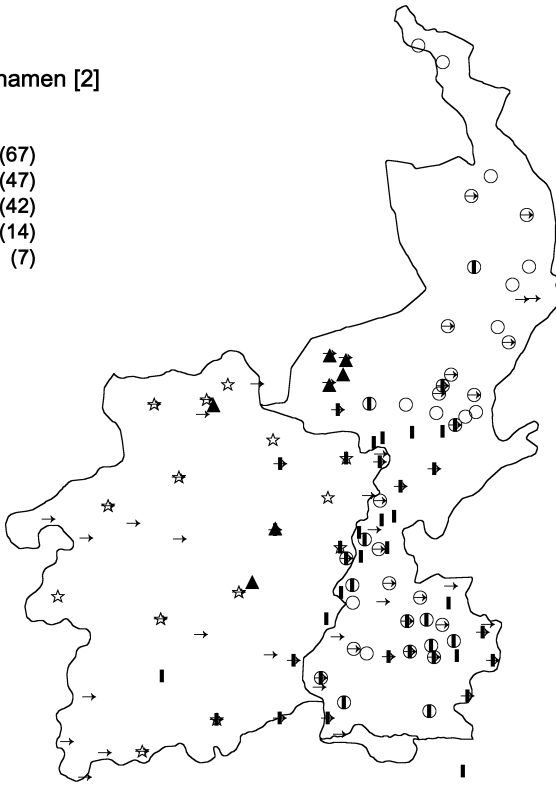
Benen: spotnamen [1]
Kaart 112a

- / stokken (93)
- stelten (56)
- ∕ staken (21)

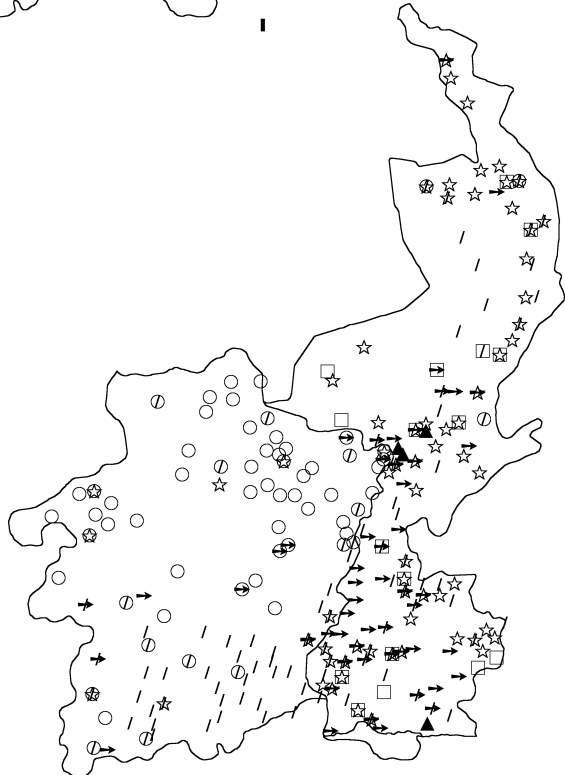
Benen: spotnamen [2]
Kaart 112b

- poten (67)
- ▮ stompels (47)
- knoken (42)
- ☆ pikkels (14)
- ▲ schenken (7)

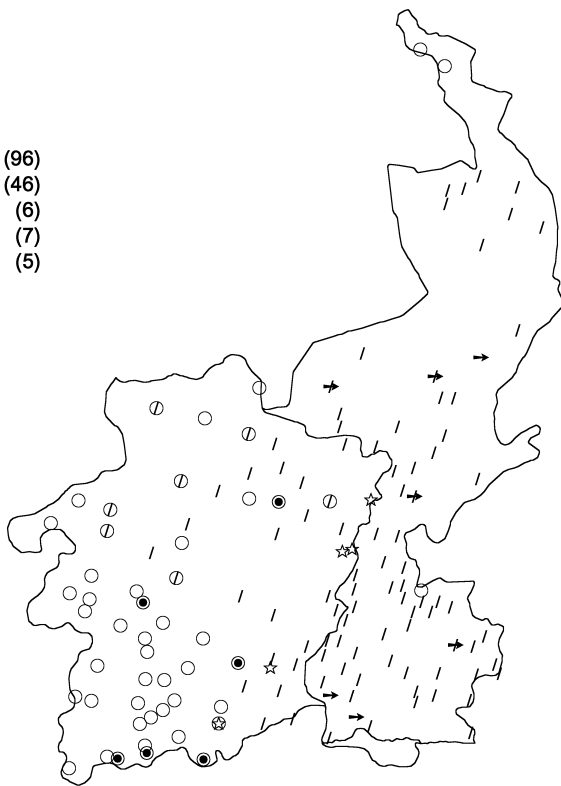
Dij
Kaart 113

- / bats (98)
- ☆ dij (67)
- bil (64)
- dik van het been (53)
- bovenbeen (17)
- ▲ kis (4)

**Knieholte
Kaart 114**

- / hees (96)
- vouw (46)
- plooi (6)
- knieholte (7)
- ☆ kuit (5)

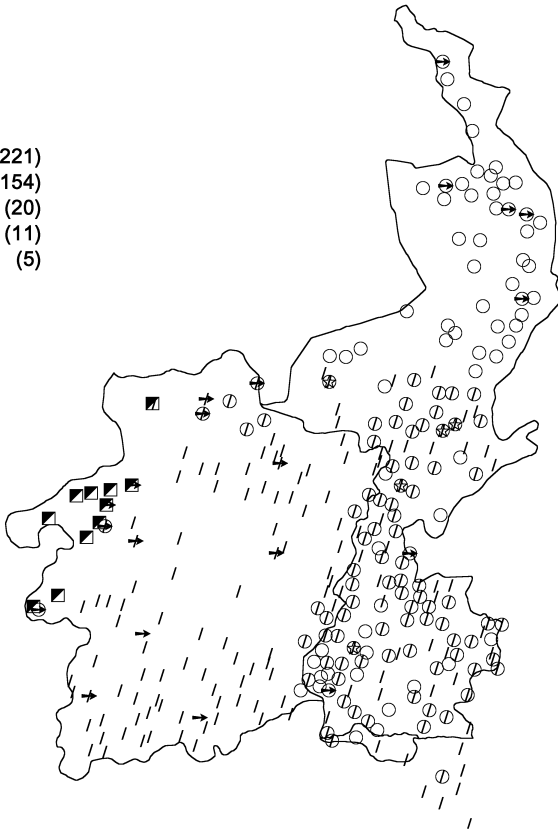
**Kuit
Kaart 115**

- / kuit (157)
- bra (55)

Hiel
Kaart 116

- / vers (221)
- hak (154)
- hiel (20)
- vessem (11)
- ☆ hees (5)

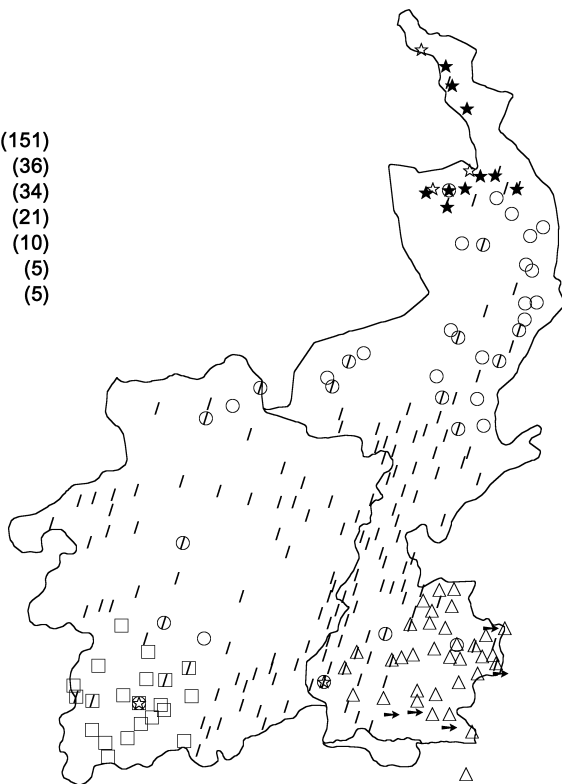
Voetzool
Kaart 117

- / zool, voetzool (135)
- plat (15)
- bal (12)
- ★ balk (9)
- * plank (6)
- ◇ onder de voet (9)

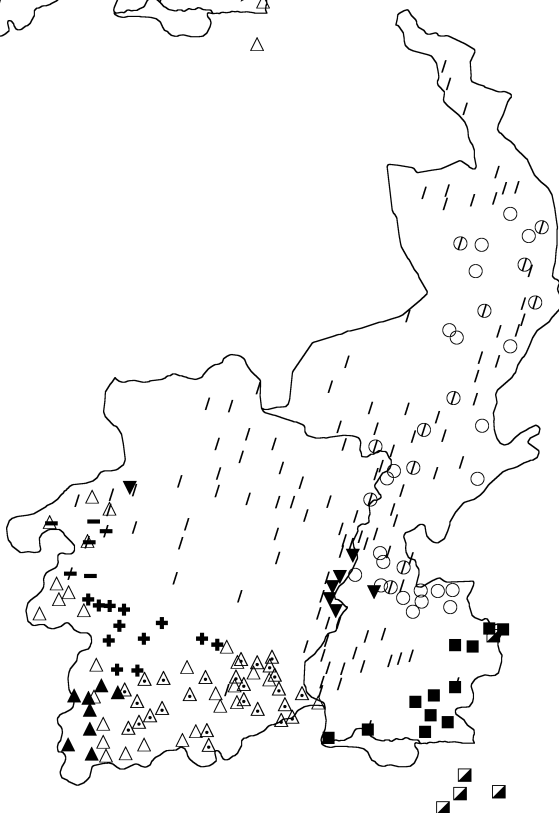
**Wreef
Kaart 118**

- / wreef (151)
- vrei (36)
- △ wregel (34)
- striksel (21)
- ★ wricht (10)
- ☆ gewricht (5)
- vaars (5)

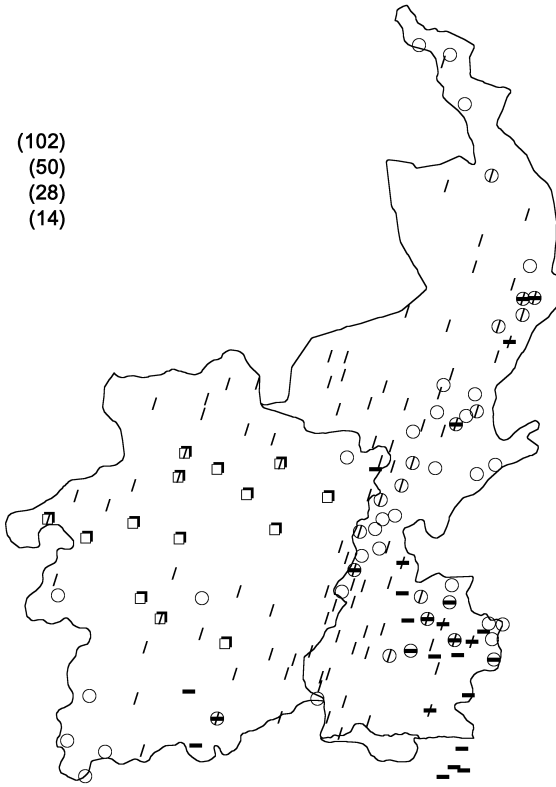
**Hersenen
Kaart 119**

- / hersens (118)
- harre (34)
- △ hosse (28)
- △ josse (26)
- ▲ osse (8)
- + hossele (12)
- horste (6)
- ▼ erse (7)
- hirne (du.) (12)
- ▣ gehirn (du.) (5)

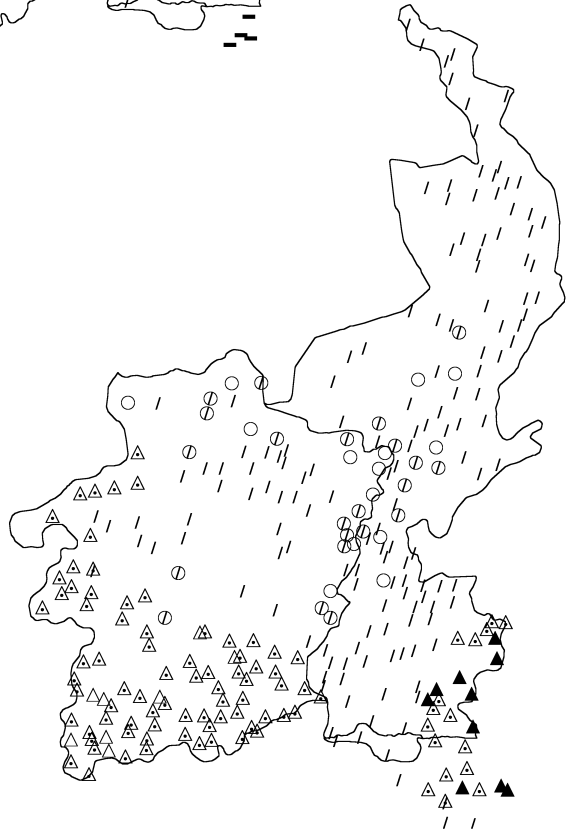
Zenuw
Kaart 120

- / zenuw (102)
- zeen (50)
- nerv (du.) (28)
- zenuf (14)

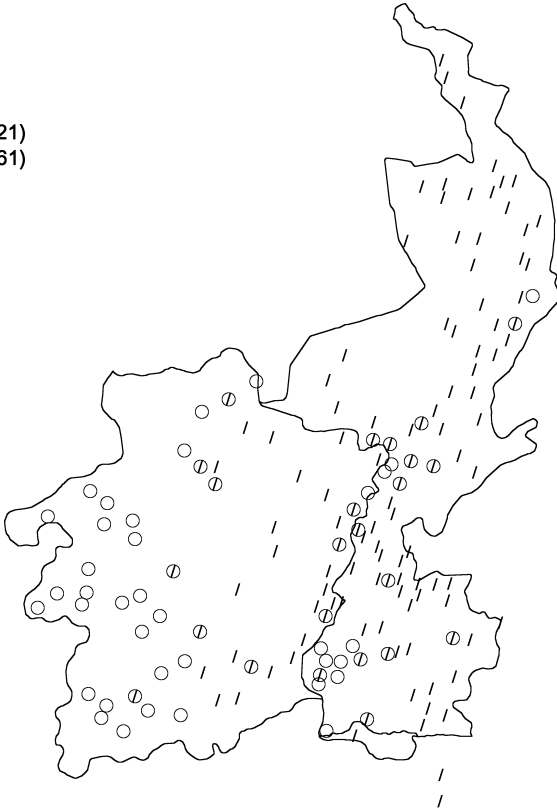
Hart
Kaart 121

- / hart (172)
- art (36)
- △ hat (92)
- △ at (8)
- ▲ hats (10)

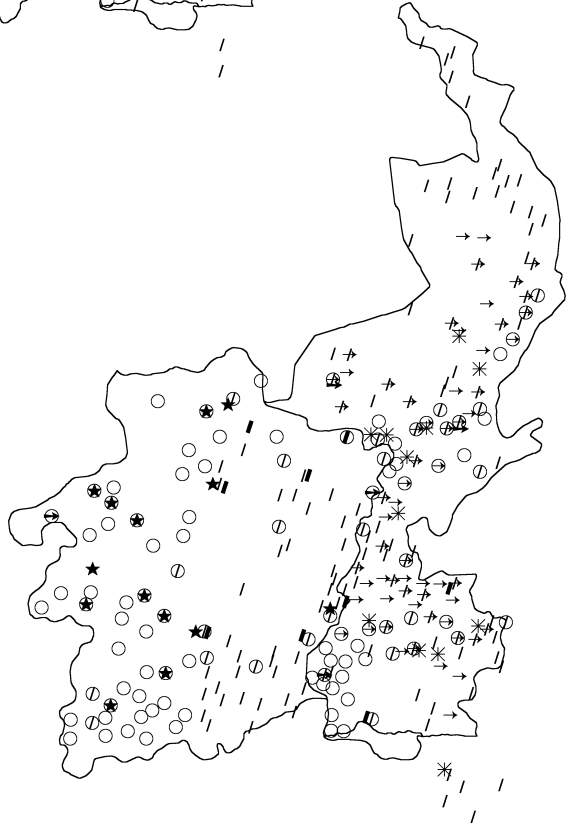
**Adem
Kaart 122**

- / adem (121)
- asem (61)

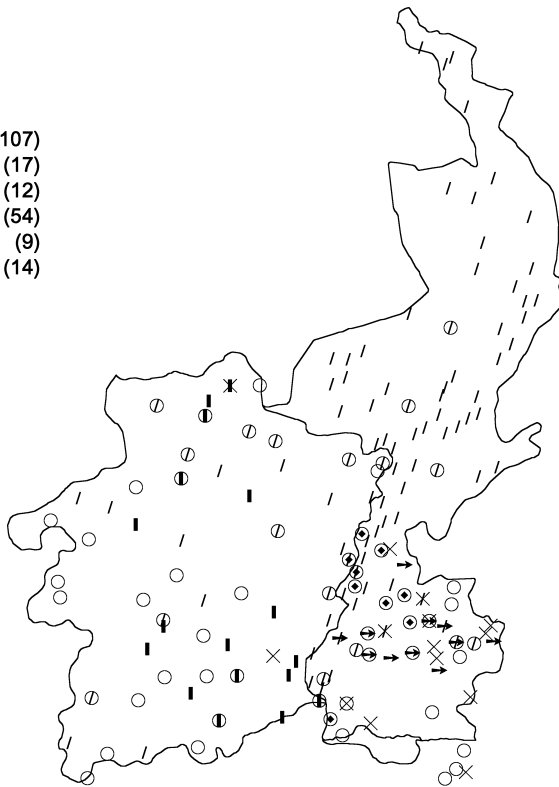
**Ademen
Kaart 123**

- / ademen (145)
- asemen (107)
- ademhalen (61)
- asemhalen (5)
- ▲ adem krijgen (9)
- ★ asem krijgen (14)
- * adem scheppen (12)

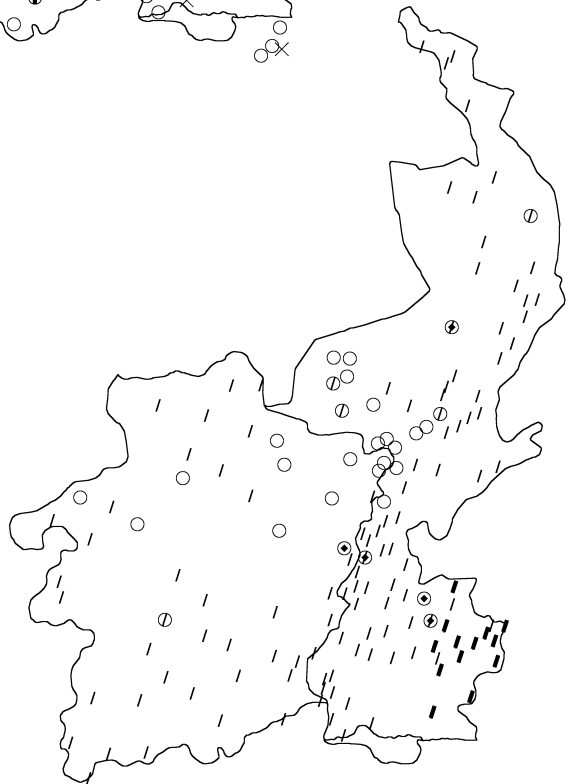
Keelgat
Kaart 124

/ keel(s)gat	(107)
▬ keel(s)kot	(17)
→ keel(s)lok	(12)
○ strot	(54)
⊙ strots	(9)
× keel	(14)

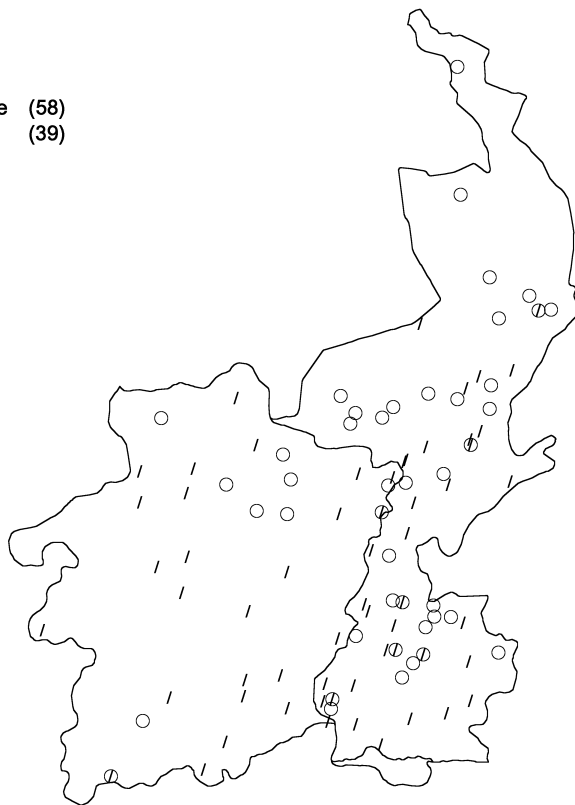
Luchtpijpen
Kaart 125

/ luchtpijpen	(120)
▬ 'lofpiepen'	(13)
○ loospijpen	(26)
⊙ long(s)pijpen	(5)

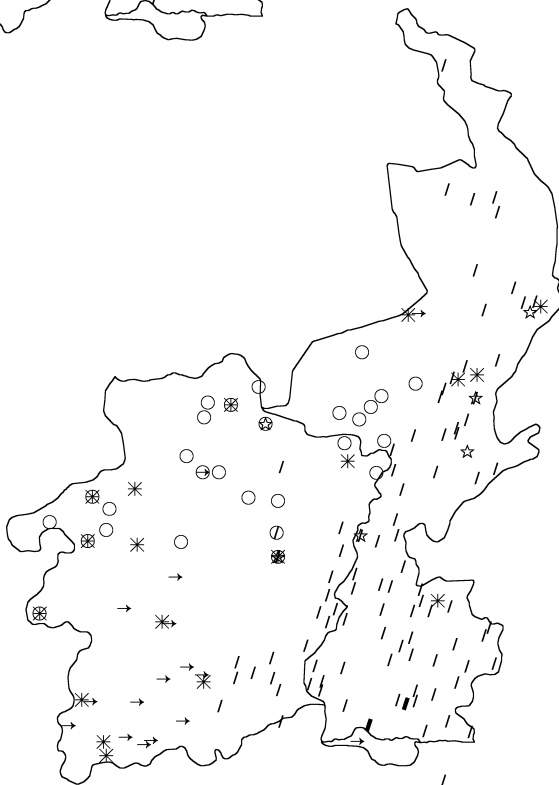
Huig
Kaart 126

- / lel, lelletje (58)
- huig (39)

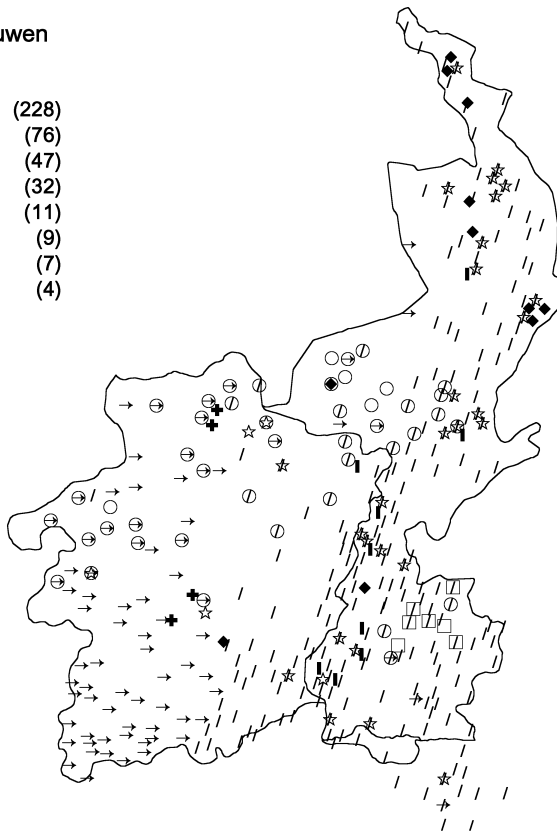
Speeksel
Kaart 127

- / spij (89)
- tuf (28)
- * speeksel (18)
- spouw (16)
- ☆ kots (6)
- ▣ spuug (2)

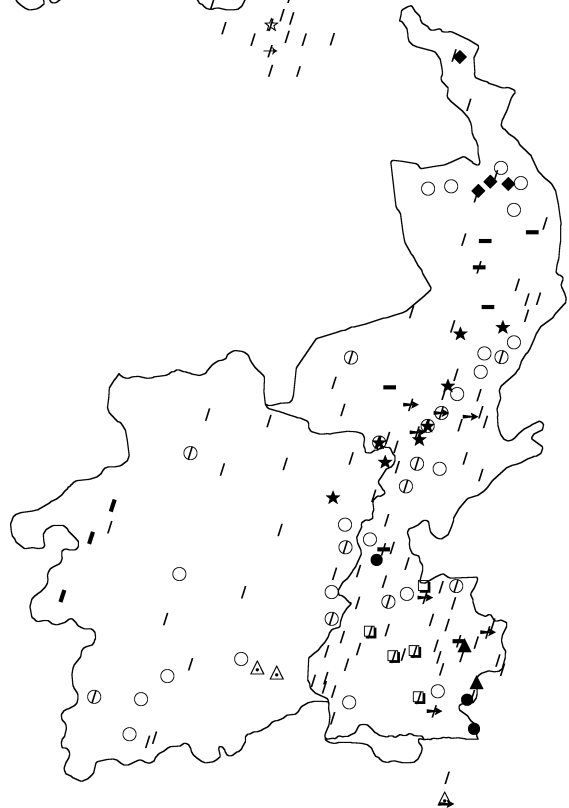
Speeksel uitspuwen
Kaart 128

/ spijen	(228)
→ spuwen	(76)
○ tuffen	(47)
☆ kotsen	(32)
◆ spritzen (du.)	(11)
! fluimen	(9)
□ kaatschen	(7)
⊕ spucken (du.)	(4)

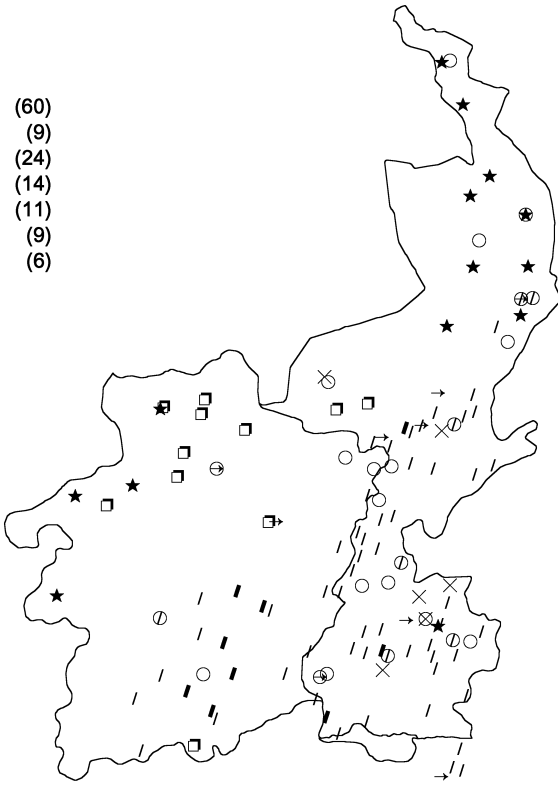
Ingewanden
Kaart 129

/ derm (mv)	(96)
→ gedärms (<du.)	(8)
- gedarmte	(7)
! darmen	(3)
○ ingewand	(34)
● ingewands	(3)
▲ ingeweids	(2)
△ ingewei(de)	(3)
★ gemook	(8)
□ gepoets	(5)
◆ prul	(4)

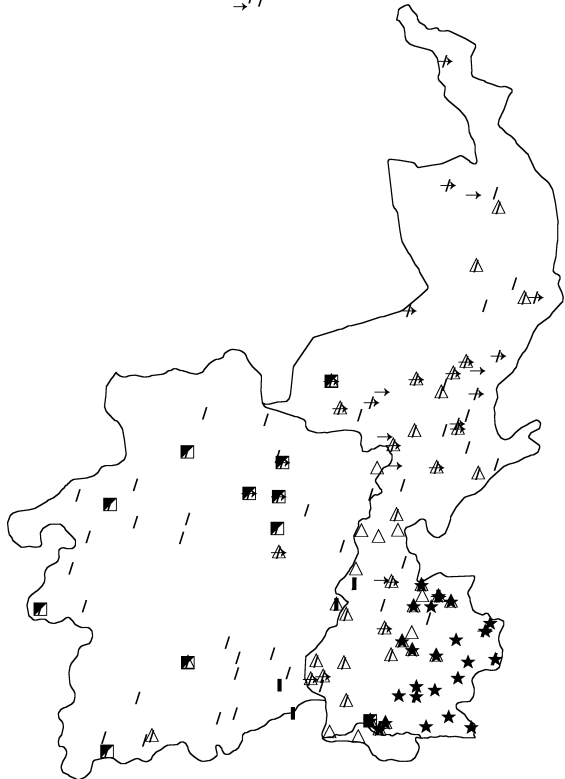
Endeldarm
Kaart 130

- / aarsdarm (60)
- ∕ naarsdarm (9)
- endeldarm (24)
- ★ gatdarm (14)
- kakdarm (11)
- dikke darm (9)
- × aars (6)

Wind
Kaart 131

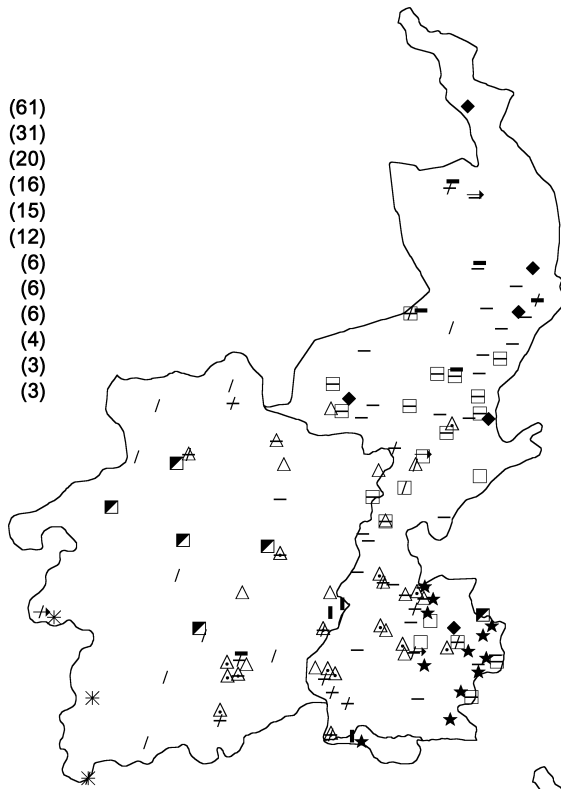
- / scheid(je) (88)
- △ poep(je) (59)
- wind(je) (35)
- ★ vots(je) (25)
- veest (11)
- ∣ dreet (6)

Een wind laten

Kaart 132

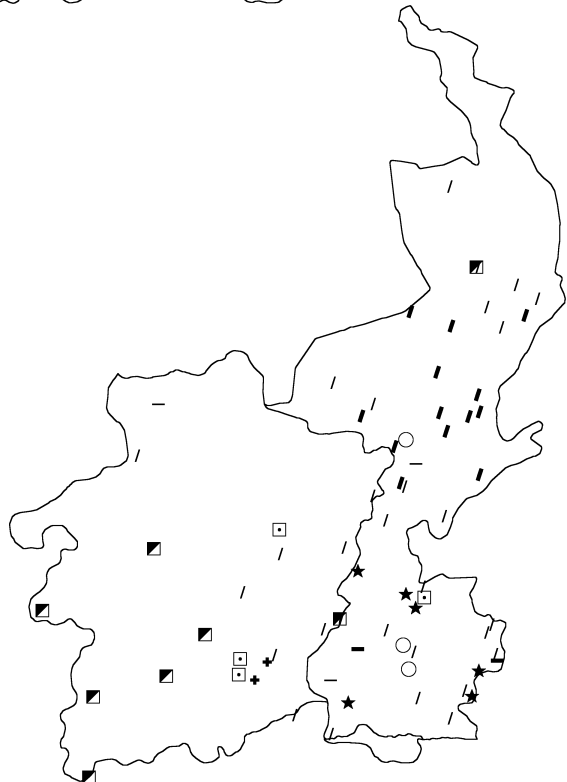
- ene laten vliegen (61)
- / een scheet laten (31)
- ene afrijten (20)
- △ poepen (16)
- △ een poep laten (15)
- ★ votsen (12)
- ◆ ene aftrekken (6)
- ene laten gaan (6)
- veesten (6)
- ene laten (4)
- ┆ een dreet laten (3)
- * protten (3)

Geluidloos een wind laten

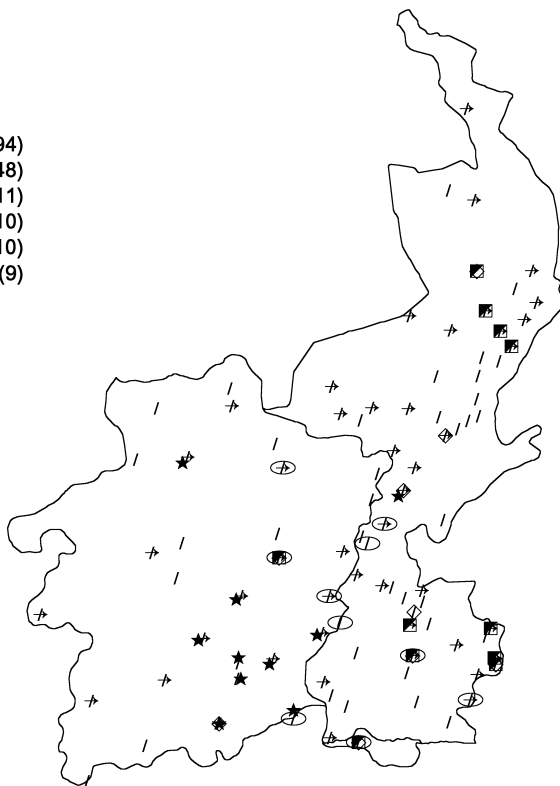
Kaart 133

- / ene op de sokken laten (gaan)
- ┆ ene over de sokken laten (gaan)
- veesten
- ★ votsen
- een veest laten
- ene laten vliegen
- ene stiekem laten
- + een scheet laten
- ene laten gaan

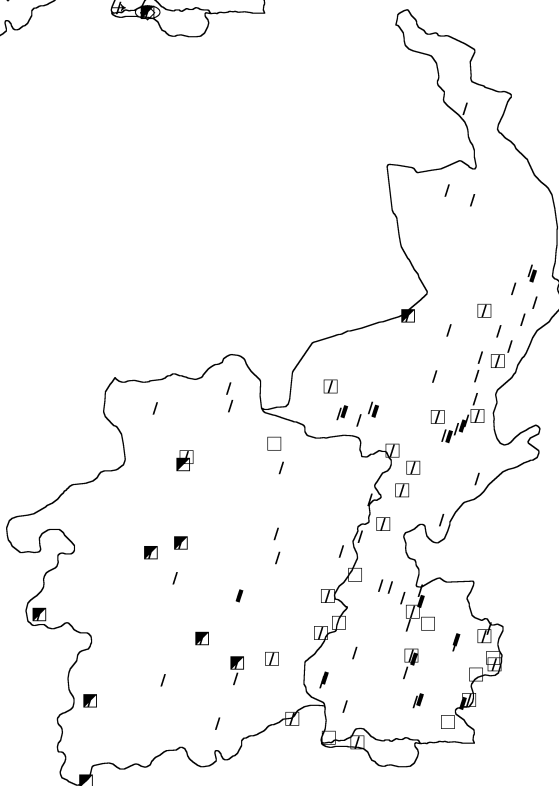
Teelballen
Kaart 134

- / kloten (94)
- ballen (48)
- eieren (11)
- huiven (10)
- ★ klitsen (10)
- ◇ noten (9)

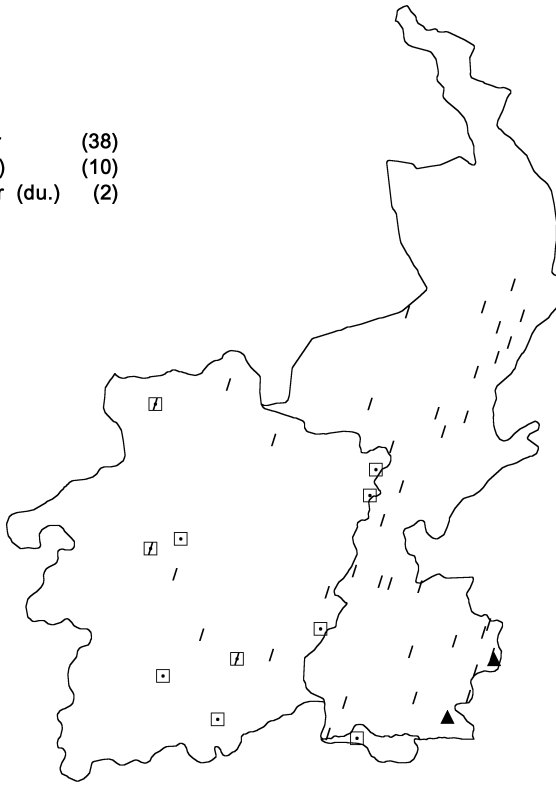
Balzak
Kaart 135

- / zak(je) (79)
- ▨ klootzak (12)
- buidel (28)
- beurs(je) (11)

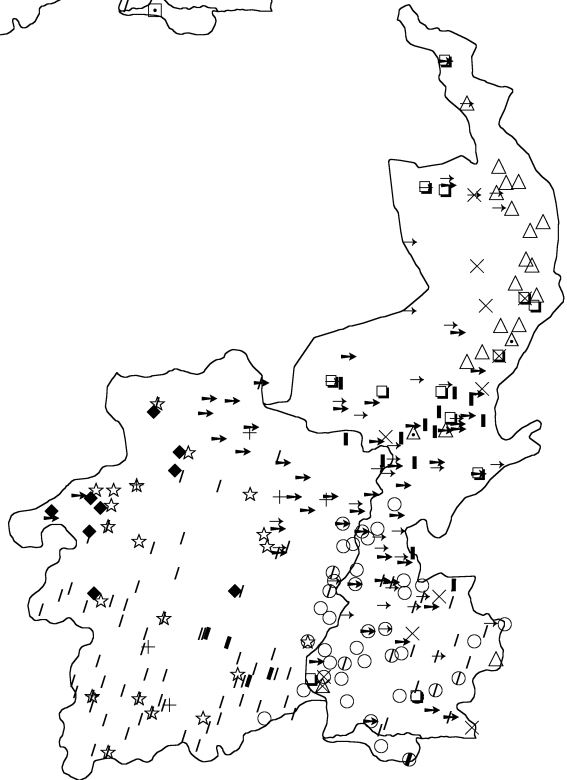
**Baarmoeder
Kaart 136**

- / baarmoeder (38)
 □ matrice (fr.) (10)
 ▲ gebärmutter (du.) (2)

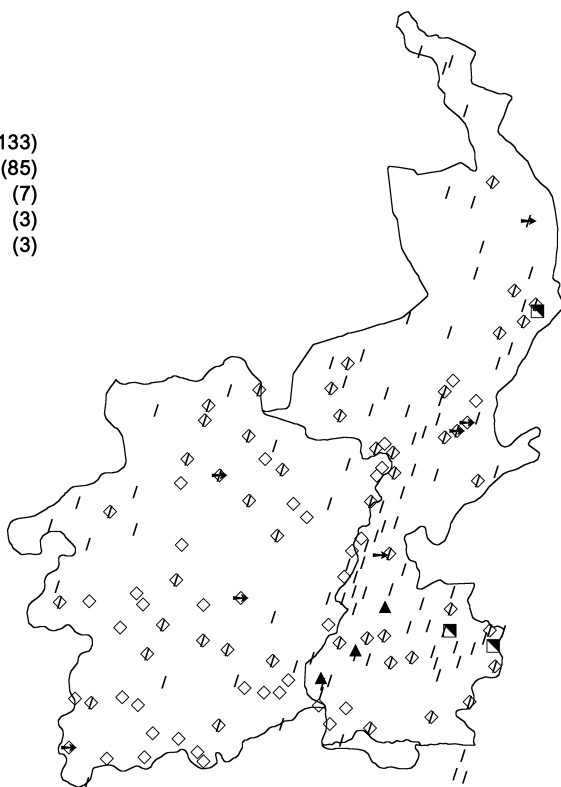
**Knipogen
Kaart 137**

- / (...) pitsen (102)
 △ (...) knippen (19)
 → (...) knippen (54)
 ○ (...) knikken (50)
 → knipogen (38)
 × knipoogje (zn.) (12)
 ☆ (...) pinken (21)
 □ (...) geven (13)
 I (...) wenken (13)
 ◆ (...) plumpen (9)
 + (...) trekken (6)
 / (...) toepitsen (5)
 △ (...) nijpen (2)

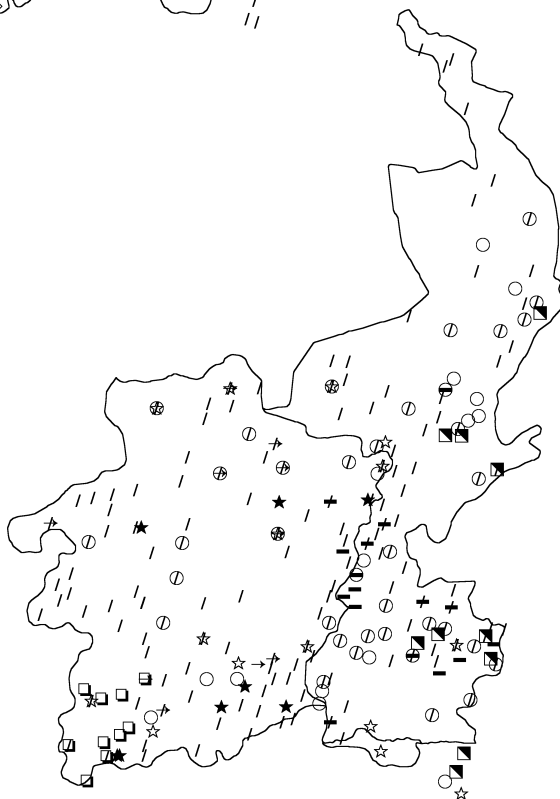
Loeren
Kaart 138

- / loeren (133)
- ◇ lonken (85)
- loensen (7)
- ▲ ogen (3)
- ▣ spinzen (3)

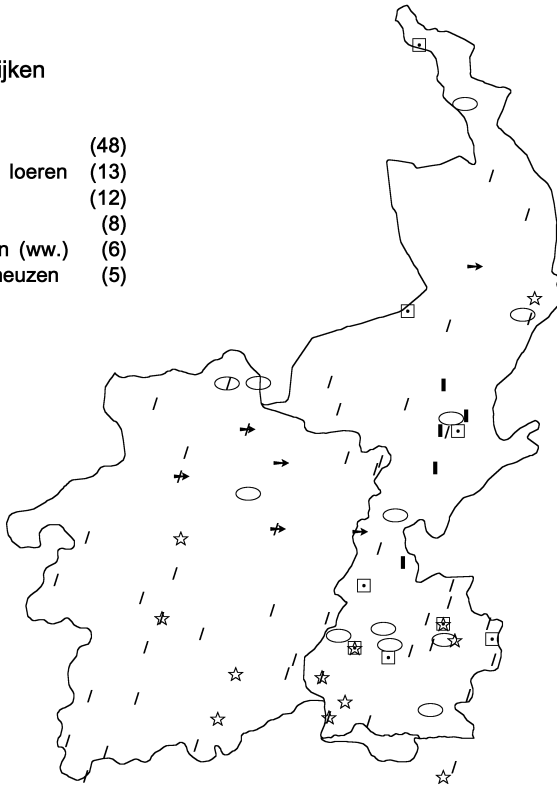
Afloeren, bespieden
Kaart 139

- / loeren en ss. (182)
- afkijken (52)
- ☆ spioneren en ss. (19)
- speculeren en ss. (17)
- ▣ spinzen en ss. (11)
- af-, bespieden (10)
- afletten (10)
- ★ (af)spionnen (8)

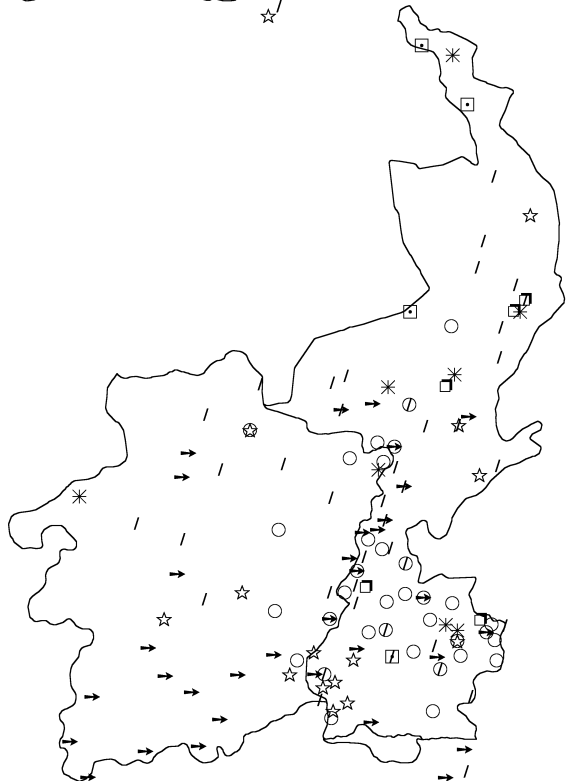
Nieuwsgierig kijken
Kaart 140

- / gapen (48)
- ☆ (nieuwsgierig) loeren (13)
- spitsmullen (12)
- ▣ blikken (8)
- nieuwsgierigen (ww.) (6)
- ┃ nieuwsgierig neuzen (5)

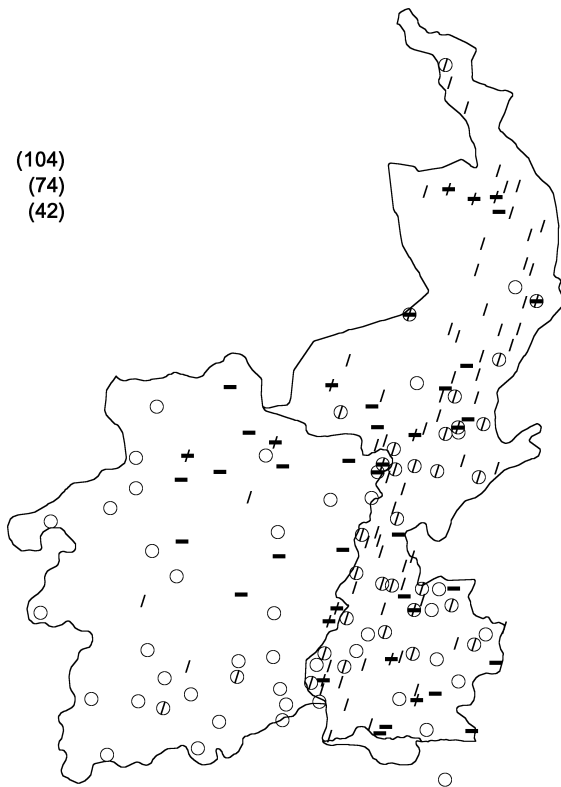
Scherp kijken
Kaart 141

- / scherp kijken (41)
- ogen (34)
- staren (33)
- ☆ loeren (9)
- * turen (8)
- ▣ mieren (5)
- ▣ blikken (4)

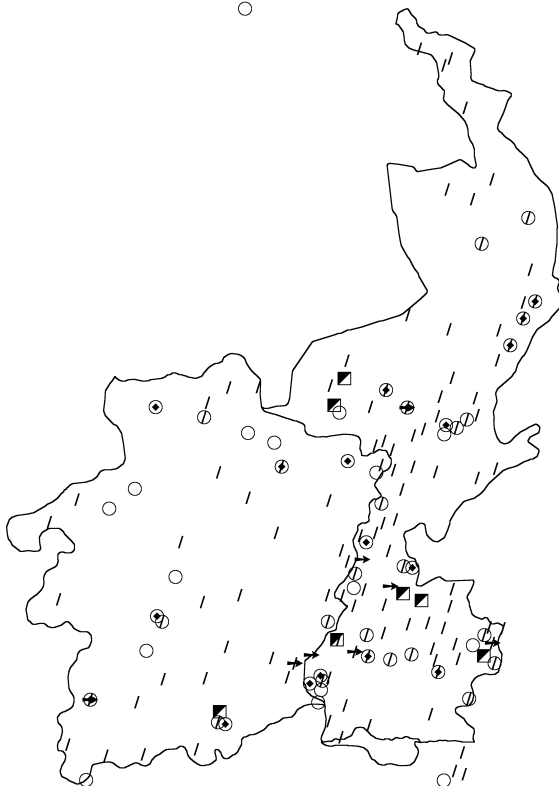
Tonen
Kaart 142

- / tonen (104)
- laten zien (74)
- laten kijken (42)

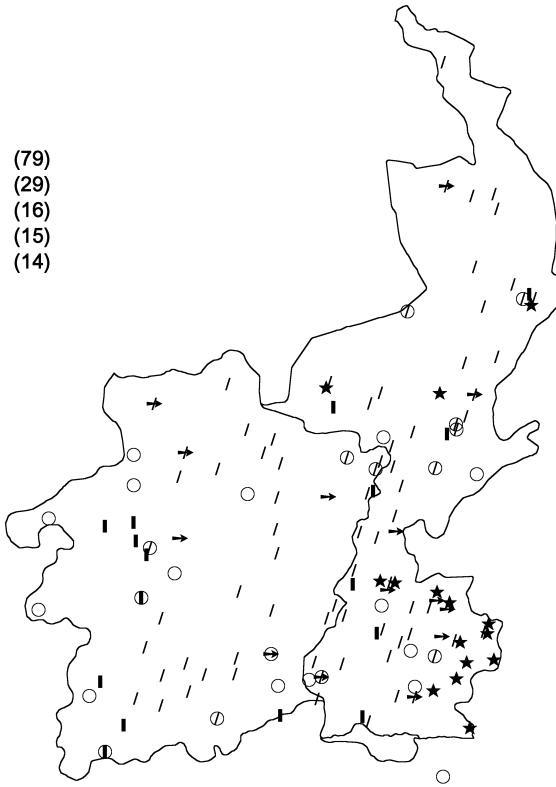
Schemeren van de ogen
Kaart 143

- / schemeren (120)
- sterren zien (33)
- ⊙ sterretjes zien (18)
- flikkeren (8)
- draaien (7)

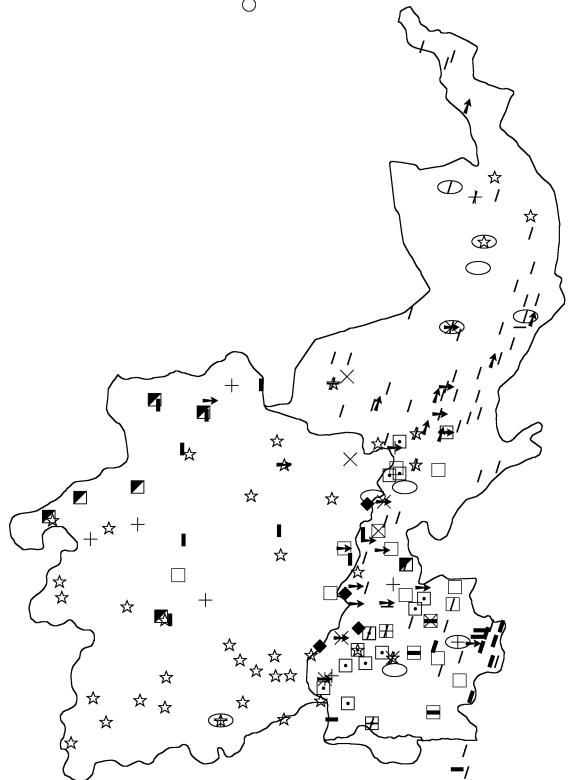
Scheelzien
Kaart 144

- / scheelkijken (79)
- scheelzien (29)
- ┃ lonken (16)
- ★ schelen (15)
- loensen (14)

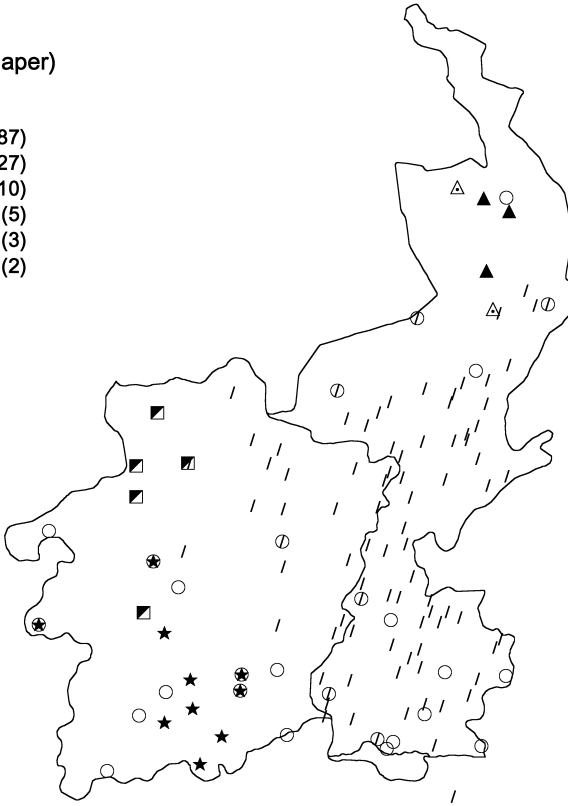
(Met) Tranende ogen
Kaart 145

- / zijpogen (58)
- ┃ zijpe ogen (7)
- ↑ zijpoogjes (7)
- ☆ leepogen (39)
- leepsogen (18)
- ▣ leepse ogen (14)
- lopende ogen (18)
- lope ogen (7)
- loopogen (4)
- + traanogen (12)
- × tranende ogen (9)
- soepogen (10)
- ┃ waterogen (9)
- ▣ prutogen (7)
- ◆ pipsogen (4)

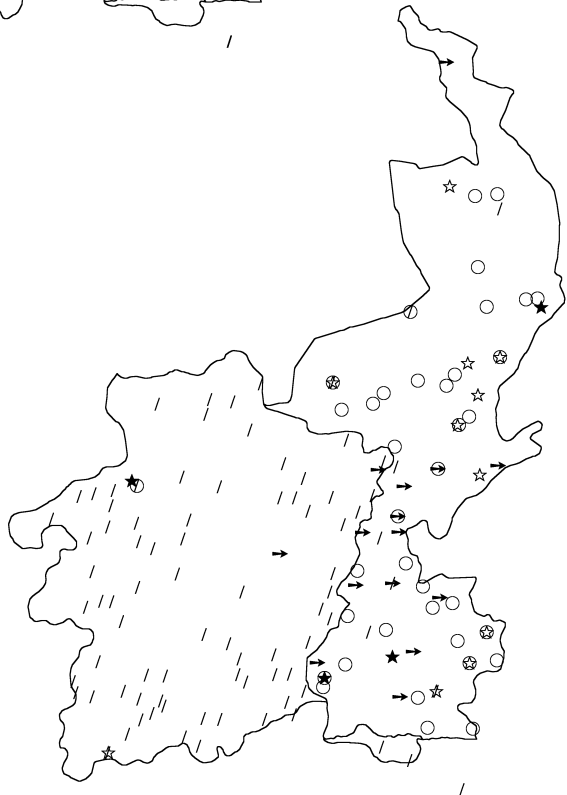
Oogvuil (slaper)
Kaart 146

- / pips (87)
- slaap (27)
- ★ leep (10)
- ▣ prut (5)
- ▲ kodde (3)
- △ kodje (2)

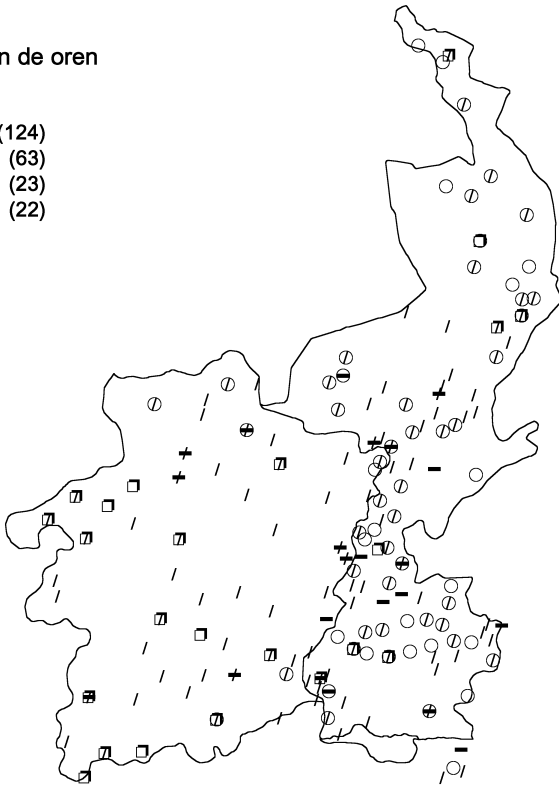
Goed, scherp luisteren
Kaart 147

- / goed luisteren (86)
- scherp luisteren (38)
- de oren spitsen (15)
- ☆ scherp horen (11)
- ★ goed horen (4)

Suizen van de oren
Kaart 148

- / tuiten (124)
- suizen (63)
- fluiten (23)
- ruisen (22)

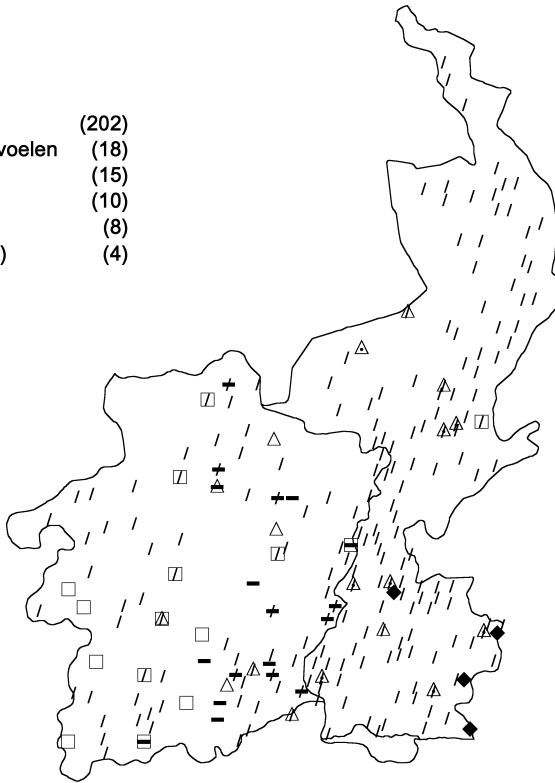
Ruiken (fonologisch)
Kaart 149

- / ruken (151)
- rikken (49)
- ⊙ rieken (38)
- ★ reken (19)
- ☆ reuken (8)
- ruiken (9)
- ▣ reiken (6)

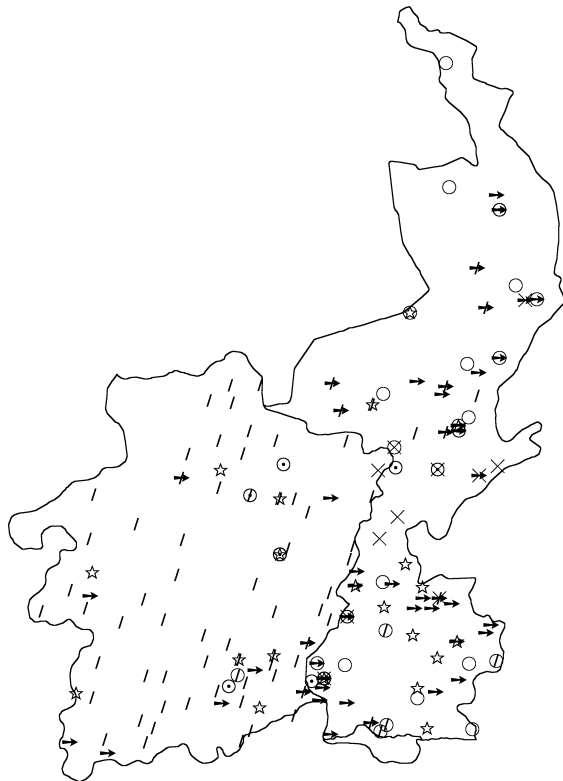
Gevoelig (zijn)
Kaart 150

- / gevoelig (202)
- het nog (altijd) voelen (18)
- week (15)
- △ pijn (10)
- △ pijnlijk (8)
- ◆ empfindlich (du.) (4)

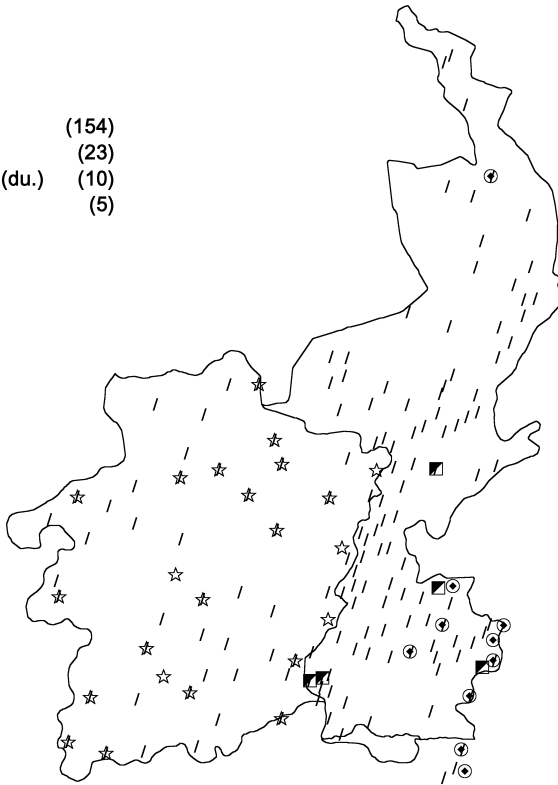
Gevoelloos
Kaart 151

- / doof (78)
- dood (47)
- geen gevoel (hebben) (24)
- ☆ ongevoelig (21)
- × gevoelloos (11)
- ⊙ zonder gevoel (11)

**Smaak
Kaart 152**

- / smaak (154)
- ☆ goesting (23)
- ⊙ geschmack (du.) (10)
- appetijt (5)

**Proeven
Kaart 153**

- / proeven (194)
- keuren (22)

Alfabetisch register

van trefwoorden, lexicale varianten (cursief) en lemmatitels (hoofdletters)

In het register wordt naar de lemma's verwezen in KLEIN KAPITAAL. De begrippen die niet in de woordenboektekst zijn opgenomen omdat ze onvoldoende variatie opleverden, maar waarvoor in de paragraafinleidingen doorgaans naar de materiaalbasis op internet verwezen wordt, worden in *CURSIEF KLEIN KAPITAAL* weergegeven. De trefwoorden, die in de woordenboektekst in het vet staan, zijn hier in gewoon lettertype opgenomen. De lexicale varianten ten slotte zijn alleen opgenomen onder de afwijkende variant en staan net als in de woordenboektekst *cursief*.

- 2.5, coupe Américaine ~ 45
à la bros 45
aal 141
aan de afgang zijn 132
aan de deur staan, een fatsoenlijke mens mag ~ 68
aan de dunne zijn 132
aan de kant, tand ~ 77
aan de kom-gauw zijn 132
aan de kop, vanachter ~ 31
aan de loop zijn 132
aan de ogen, haar ~ 59
aan de schijt zijn 132
aan de slinger zijn 132
aan de vieve zijn 132
aan het verhuizen, hij is ~ 48
aangezicht 53, 63
aanlopen, achter zijn buik ~ 85
aap 5
aap, gezicht wie een ~ 54
aap, lange ~ 104
aardappel 28, 70
aardappel, koude ~ 163
aardappelen 142
aardappels afgieten, de ~ 128
aardappels aflaten, de ~ 128
aardappels afschudden, de ~ 128
aardappelsbuik 85
aardappeltje 18
aardbeer 67, 70
aardbeer, neus wie een ~ 67
aardberenneus 70
aars 94, 95, 97, 129
AARS 95
AARS, SLUITSPIER VAN DE ~ 130
aarsdarm 96, 129, 130
aarsgat 95
aarsknook 90
aarslok 94, 96
aarsspier 130
AARSSPLEET 96
aarsspleet 97
aardsdarm 129
aas 129
aasdarm 129, 130
aaterste 93
aatste 93
accent 158
acherste 93
acherse 93
acherste 93
acheste 93
achtelste 93
achter in de knie 113
achter in de kop 31
achter op de kop 31
achter zijn buik aanlopen 85
achter, naar ~ gaan 131
achter, naar ~ moeten 131
achterblijven 3
achterblijver 5
achterblijverke 5
achterblijvertje 5
achterdets 31
achtergaan 131
achteregevel 31
achterhoofd 30
ACHTERHOOFD 30
achterhoofd 30
achterkasteel 93
achterkop 30
achterpoort 96
achterpoten 108
achterste 93
achterste baktand 79
achterste tand 78, 79
achterste van de kop 31
achterste van het hoofd 31
achtertand 78
achtertets 31
ACHTERWERK 93
achterwerk 93
achteste 93
adamsaardappel 81
ADAMSAPPEL 81

- adamsappel 81
adamserpel 81
 adamsknobbel 81
 ADEM 120
 adem 120
 adem krijgen 120
 adem ophalen 120
 adem scheppen 121
 adem, de goede ~ 132
 ADEMEN 120
 ademen 120
 ademhalen 120
ademsappel 81
 ademsappel 81
 ADER 119
 ader 119
 aderen, goed van poten en ~ 8
adret 20
 adroit 20
 afblazen, stoom ~ 134
 afdoen, zijn boks ~ 132
 afdrukken, ene ~ 133
 affaire 136
 afgaan 131
 afgaan, hard ~ 131
 afgang 131
 afgang hebben 131, 132
 afgang, aan de ~ zijn 132
 afgapen 150, 151
 afgeven, get van zich ~ 161
 afgevrozen 3
 afgieten 128
 afgieten, de aardappels ~ 128
 afgieten, zijn patatten ~ 128
 afgod 85
 AFHANGEND KUIFJE 45
 afkijken 150
 aflaten, de aardappels ~ 128
 aflaten, ene ~ 133, 134
 afleggen, de nieuwsgierige ~ 151
 afletten 150
 afloeren 150
 AFLOEREN, BESPIEDEN 150
 aflonken 150
 afluimen 150
 afluisteren 150, 157
 afnemen 16
 afpitsen, ene ~ 134
 afrijten, ene ~ 133
afscheten 133
 afschijten 133
 afschijten, zich de boord van de vot ~ 131
 afschijten, zich het hart ~ 131
 afschudden, de aardappels ~ 128
 afslanken 16
 afsluiter van het strontkotje 130
 afspeculeren 150
 afspeuren 150
 afspieden 150
afspieën 150
 afspikkelen 150
afspinoelen 150
afspinoenen 150
 afspinzin 150
afspioenen 150
 afspioneren 150
 afspionnen 150
 aftappen 128
 aftrekken, ene ~ 133
 afvallen 16
 afvinken 150
 afzien 150
aifpitsen, een ~ 56
afjemsappel 81
 al ingepakt; hij gaat emigreren, want hij heeft zijn haar ~ 48
 al oor zijn, een en ~ 157
 alert 20
 alles kort bij elkaar liggen, hij heeft ~ 6
 als een doorn, zo mager ~ 15
 als een gard, zo mager ~ 15
 als een hennenkot, zo kaal ~ 48
 als een hout, zo mager ~ 15
 als een lat, zo mager ~ 15
 als een olifant, poten ~ 109
 als een piering, zo mager ~ 15
 als een spier, zo mager ~ 15
 als een sprinkhaan, zo mager ~ 15
 als een stok, zo mager ~ 15
 als een varken, een vuist hoger ~ 4
 als een varken, maar een vuist hoger ~ 4
 als een varken, zo vet ~ 14
 als een vits, zo zwak ~ 19
 als het water zakt, kraakt het ijs 134
 als plavuisen, handen ~ 100
 altijd even klein, dat blijft ~ 3
 altijd jeuken, nog ~ 162
 altijd steken, nog ~ 162
 altijd voelen, nog ~ 162
 alvermannetje 5
 Américaine 2.5, coupe ~ 45
ampelke 7
ampelke, het is maar een ~ 6
 ampeltje 7, 18
 ampeltje, het is maar een ~ 6
 antiek hangertje 141
aojem 120
aojem krijgen 120
aojemen 120
aojemhalen 120
aojer 119
aom 120
aom krijgen 120
aom ophalen 120
aom scheppen 121
aomen 120
aomhalen 120
aor 119
äpel 28
äpel afschudden, de ~ 128
 apenbaard 50
 apengezicht 54
apensnoet 54
 apensnuit 54
 apentoet 54
 apostelpaard, per ~ reizen 107
 apparaat 136
äppel 142
 appel 28, 56, 81
 appel (van het oog) 56
 appelen 142
 appelenwangen 64
 appelenwangetjes 64
appelenwangskes 64
appelkes, rong ~ 64
 appeltje 64
 appeltjes, ronde ~ 64
 appeltoot 29
 appelenwangen 64
 appelenwangetjes 64
appelwangskes 64
 appetijt 164
 ARM 99
 arm, onder de ~ 86
 arme mens, blote vot van een ~ 48
 armen en benen 98
 armskot 86
 armzalig 17
ärpel 142
arre 118
art 119
 asem 120

- asem krijgen 120
 asemen 120
 asemhalen 120
 Asenray, van ~ zijn 68
 assel 86, 87
 asselblad 87
äste van de huid 31
äste van de kop 31
at 119
auf 55
auflied 57
aufstand 77
 Augen, mit wässerigen ~ 156
auvermenke 5
baaktand 77
baaktand 77, 78
baalmoor 146
 baam 163
 baar 144
 BAARD 26
 baard 26, 50, 52, 60, 63
 baard, gewrongen ~ 50
 baard, ronde ~ 50
 baard, volle ~ 50
 baardharen 49
 BAARDHAREN, EERSTE ~ 48
 baardje 50, 51
baardsje 51
 BAARMOEDER 146
 baarmoeder 146
baarmoeier 146
baarmoor 146
baarteke 50
 baarvader 146
baatant 78
 baats 8
 baatse kerel 8
 baatse, een ~ 11
 babbeltjes 142
 bacchus 86
Backe 63
 bai 9
 baipaal 9
 bak 63
 bak duwen 132
 bakke 61, 62, 63, 66, 67
 bakke, opgeblazen ~ 64
 bakke, rond ~ 64
 bakkebaard 50, 51
 bakkebaard(en) 49
 BAKKEBAARD(EN) 49
 bakkebaardje 51
 bakkebaardje(s) 49
bakkebaardsje 51
bakkebaardsjes 49
 bakkeknook 61, 62
 bakken, dikke ~ 64
 bakkes 29, 53, 61, 62, 63, 66, 74
 bakkes, dikke ~ 64
 bakkesement 63
 bakkestand 78
 baktand 78
 baktand, achterste ~ 79
 baktand, laatste ~ 79
 bal 115
bäl 142
 balg 85
 balk 115
balk 85
bälkes 142
 balkon 82, 84
 ballen (bollen) 142
 balletjes (bolletjes) 142
ballonekes 83
ballonnekeskop 28
ballonnekesneus 70
 ballonnetjes 83
 ballonnetjeskop 28
 ballonnetjesneus 70
 BALZAK 142
 balzak 143
 bammel 9
baoktand 77
 barvoetse kop 48
 barvoets onder de hoed 48
 basquallie 141
 bassel 11
 bats 94, 95, 97, 112
 bats, knook uit de ~ 112
 batsbeen 112
batsen (mv.) 94
 batsenknook 90
 batterij 94, 131
bauchduvel 35
 baviaan 54, 74
 bavvie 54, 74
 bazaar 84
 bazin 10
 bazin, dikke ~ 10
 beauté, tache de ~ 25
 bebbel 74
 bed, zijn ~ is te kort 48
 bedeed zijn, goed ~ 69
bee 21, 22, 115
bee ovenaa 112
 beek tussen de tetten 85
 beeldje knap 94
 been 21
 been 22, 62, 107, 115
 been bovenaan 112
 been van de lijken 22
 BEEN, BEENDEREN 21
 been, boven het ~ 112
 been, dik van het ~ 113
 been, kwak van het ~ 113
beender (mv.) 22
 beenderen (mv.) 22
 BEENDEREN, BEEN ~ 21
 beenmerg 23
 beenwagen 108
 beenwerk, goed ~ 112
 beer 8, 67
 beer uitlaten, een ~ 132
 beer van een vrouwmens 11
 beer, grove ~ 8
 beest, dikke ~ 10
 beest, vette ~ 10
 bef 54, 61, 74, 144
befronseld 60
 behendig 20
behoef doen, zijn ~ 131
 behoefte doen, zijn ~ 131
 behoorlijke kom-eens-voor, vrouw met een ~ 10
bei dem geht der mond op 47
bein 21, 22
 beitel 70
 bek 40, 41, 54, 74
 bekeuren 150
 bekijken 151
 bekklateren 55
 bellefleuren 65
 bellefrits 94
 beloeren 150, 152
 benen 98
benen (mv.) 22
 benen onder hebben, goede ~ 112
 benen wie een beugelpoort 109
 benen wie een stier 110
 benen wie een zicht 109
 benen wie stovenpijpen 110
 BENEN, (MET) STEVIGE ~ 110
 benen, armen en ~ 98
 benen, buizen van ~ 110
 benen, dikke ~ 108, 111
 benen, duchtige ~ 111
 benen, dunne ~ 108, 109
 benen, ferme ~ 111
 benen, flink stel ~ 111
 benen, flinke ~ 111
 benen, forse ~ 111
 benen, gelpe ~ 109
 benen, gestapeleerde ~ 111
 benen, goed op de ~ 110
 benen, kaarsrechte ~ 109
 benen, kromme ~ 108, 109
 benen, met twee ~ 112
 benen, nette ~ 109
 benen, onder de ~ 137
 benen, plompe ~ 109
 benen, rechte ~ 109
 BENEN, RECHTE VORMELOZE ~ 109
 benen, sap van de ~ 23
 benen, snakke ~ 109

- benen, Spaanse ~ 107, 108
 benen, stabiele ~ 111
 benen, stebbigje ~ 111
 benen, stemmige ~ 111
 benen, sterk op de ~ 110
 benen, sterke ~ 111
 benen, stevig op de ~ 110
 benen, stevige ~ 111
 benen, stevige stompige ~ 111
 benen, stijve ~ 111
 benen, straffe ~ 111
 benen, stramme ~ 111
 benen, struise ~ 111
 benen, tussen de ~ 137
 benen, vast op de ~ 110
 BENEN: SPOTNAMEN 107
 benenwagen 108
bener (mv.) 22
benerwagen 108
 benieuwd kijken 151
 benieuwd zijn 151
 beren 142
 berenklauwen 99
 berg 121
 berimpseld 60
 beroeste schroeven 84
beres onder de hoed 48
beske 41
 bespieden 150
 BESPIEDEN, AFLOEREN ~ 150
bespieën 150
 bespinzen 150
 bespioneren 149, 150
 beter in de wijde wereld dan in de broek 133
 beugelpoort, benen wie een ~ 109
 beukogen 155
 beuktand 78
 beul 8
 beurs 84, 138, 142, 143
 beursje 143
beurske 143
 bevallen 74
 bevattelijk 162
 bevreet 53
bezatte 6
 bezem 37
bezemstekken 109
 bezemstokken 109
 bezet 6
 bezien, scheel ~ 151
 bezijden, van ~ 64
bibberkes 76
 bibbertjes 76
 biebob 46
 biegeel 29
biegel 47, 138, 140, 143
biegel, kale ~ 47
 Bierbuik 85
 Bierbuikig 13
 Bierbuikje 85
Bierbuikske 85
 Bierknop 81
 Bierpens 85
 Biersknobbel 81
 Bierton 85
 Bierton, een pens wie een ~ 14
 biet 70
biggel 67
 bij elkaar liggen, hij heeft alles kort ~ 6
 bij hem gaat de maan op 47
 bijkomen 2
bijterke 76, 77
bijterkes 76
 bijters 76
 bijtertje 76, 77
 bijtertjes 76
 bijttanden 77
 bijtzeiker 144
 bijwinnen 2
 bikkel 67
 bikkelharde, een ~ 163
 BIL 95
 bil 95, 112
bilderkes 76
 bildertlade 54
 bildertjes 76
 biljartbal 47
biljartbol 47
 biljartsbal, kop wie een ~ 47
biljartsbol, kop wie een ~ 47
 billen 76, 94
 billenwagen 108
 bimmel 41, 42
 binnen in de hand 101
 binnenhand 101
 binnenkant 101
 binnenste, het ~ 101, 129
 binnentoe 146
 binnenwerk 129
 bips 94
 bis 41
 bisje 41, 42
biske 41, 42
 bit 76
 bizzeke 141
bizzelen 36
blaaiet 55
 blaasbakke 64
 blaasbalg 14, 122
blaasbalk 14
 blaaskaken 64
 blaaskop 28
 blaaswangen 64
 blad 56, 74, 75
 bladen 55
 blauw van de ogen, het ~ 56
BLAZEN 120
 blazen 83, 133, 134
 blazen, Wilhelmus ~ 133
 bleetogen 155
 bles 29, 36, 41, 44, 45
 blesje 41, 45
bleske 41, 45
 blets 74
 blijven, altijd even klein [-] 3
 blijven, een potwortel [-] 3
 blijven, klein ~ 3
 blik, scherpe ~ 152
 blikken 151, 152
BLIND 147
 blind 147
 blinkende tand 79
 blinkerd 94
BLOED 119
 bloed 119
 bloed, water van het ~ 119
 bloedvles 25
 bloedwater 119
BLOEDWEI 119
 bloedwei 119
 bloedweif 119
 bloemen water geven, de ~ 127
bloemke 144
 bloempje 144
 bloes vol, de ~ 82
 blok 96
 blote kont 65
 blote kont, klets kop wie een ~ 47
 blote vot van een arme mens 48
 bluts 29
 bobbel 82
 bobbelwangen 65
 bobbes 65
 bochel 87
 boddekop 34, 35, 39
 bodem 94
 body 88
 boel 71, 146
 boelenhandjes 102
 boer 86
 boeren, koude ~ 143
 boerenbaanhof 94
boetepoef 13
 boezem 83, 84
BOEZEM 84
 boezentem 84
 boffer 135
 bokkenbaard 50, 51

- bokkenbaard(en) 50
 bokkenbaardje 50, 51
bokkenbaardsje 50, 51
 bokkensik 51
 bokkentand 78
 boks, in zijn ~ doen 132
 boks, uit de ~ gaan 132
 boks, zijn ~ afdoen 132
 bokstersneus 67
 bokstand 78
 boktand 78
böl 142
 bol 27, 31, 44, 82
bol wangen 64
bol wangskes 64
bolke 27
bölkes 142
bolle 27, 44
 BOLLE WANGEN 64
 bolle wangen 64
 bolle wangetjes 64
bolleke 27
bollekes 142
 bollen 27, 31, 82
 bolles, dikke ~ 27
 bolles, kale ~ 47
 bollesje 27
bolleske 27
 bolletje 27
 bolster, dikke ~ 11
 bom 11
 bomen 108
 bomkop 28
 bommel, dikke ~ 11
 bommenwerper 11
 bonenstaak 17
 bonenstaken 107, 109
bonenstek (mv.) 109
bonenstekken 107, 109
 bonenstokken 107, 109
 bonheur 83
 bonheur, ferme ~ 83
 bonk 7, 8
 bonk van een vrouwmens 11
 boogje, wit ~ 106
boogske, wit ~ 106
booktand 77
boom 94
 boom, vrouw wie een ~ 11
 boom, vrouwmens gelijk een ~ 11
 boongard 17
 boongarden 109
boongeraard 17
boongeerden 109
 boonstaak 17
 boonstaken 107
boonstek (mv.) 107, 109
boonstekken 107, 109
 boonstokken 107, 109
- boord, zich de ~ van de vot afschijten 131
 boortoren 67
borbelen 55
bors 138, 142, 143
 borst 82, 84
 borstel 33, 37, 44, 46, 59
 borstel, haar wie een ~ 37
 borstelen 37
 borstelen, rechte ~ 35
 borstelenhaar 37
 borstelenharen 37
 borstelenkop 37
 borstelenkramer 37
 borstelhaar 37
 BORSTELIG HAAR 36
 borstelig haar 37, 46
 borstelkop 34
 borstelkopje 46
borstelkopke 46
 borsteltjes 37
 borsten 82
 BORSTEN (VAN EEN VROUW) 82
 BORSTKAS 82
 borstkas 82
 borstkast 82
 borstwerk 82
bortsel 59
bos 143
 bos 34, 41
 bos haar 34
 bos, wilde ~ 34
 bosaap 34
 bosduivel 34
 bosje 41, 44
boske 44
 bossel 144
 bosuil 34
 bot 22, 88
 botje 22
 botlok 96
 botsenbol 29
botsenbolleke 29
 botsenbolletje 29
 botskop 29
 bottel 67
botten (mv.) 22
bouktand 77
 bout 131
 bouten 132
 bouw, fors van ~ 8
 bouw, klein van ~ 4
 bouw, zwaar van ~ 8
bovelste lip 74
 boven de knie 112
 boven de ogen, haar ~ 59
 boven de ogen, haren ~ 59
 boven het been 112
 boven op de kop 31
 boven op de voet 116
- bovenaan, been ~ 112
 bovenbeen 112
 bovenbuik 84
 BOVENDEEL VAN DE RUG 87
 bovenhuid 24
 bovenkaak 66
 bovenkamer 29
 bovenlid 58
 BOVENLIP 74
 bovenlip 74
 bovenlokje 58
bovenlokske 58
 bovenop, hij is er glad ~ 48
 bovenste huid 24
 bovenste lid 58
 bovenste lip 74
 bovenste oogdek 58
 bovenste oogklep 58
 bovenste ooglid 58
 bovenste plimp 58
 bovenste van de kop 31
 bovenste van het hoofd 31
 bovenste van het oog 58
 bovenste vel 24
 bovenste, het ~ 75
 bovenvel 24
 bovenvoet 115
boverste ooglid 58
bra 101, 113
-bra 59
braai 11, 113
-braai 59
braaier 100
 braakwagen 18
braan 113
 Brabander, het is een ~ 112
 brade 11, 101, 113
 braden 100
braë 113
 bramel 84
brane 113
 bras 124
 brauw 59
-brauw 59
brauwe 113
 bred 94
 bred, erwten op een ~ 83
 breed 8
 breed in de schouder 8
 breed van schouder 8
 breien 42
 briesgaten 72
 brievenbus 84
 brits 94
 britsel 94
 brobbelen 55
 broek 93
 broek, beter in de wijde wereld dan in de ~ 133

- broek, zijn ma heeft zijn ~
krom gestreken 107
- broekenmannetje 5
- broekenmenneke* 5
- broers 83
- brok 11
- brok, ferme ~ 11
- brombeer 11, 67
- bronches 122
- brood op de plank 85
- broodstraat 97
- bros 36, 37, 44, 45, 144
- bros, à la ~ 45
- broshaar 45
- brosje 37, 44, 45
- broske* 37, 44, 45
- broskop 37, 45
- brost* 82, 84
- brosten* 82
- brostkas* 82
- brostwerk* 82
- brug 82
- bruin van de ogen, het ~
56
- bruine pater draaien, een ~
132
- bruine pater maken, een ~
132
- bruine plaats 25
- bruisen 158
- brulhaar 39
- bubikop 46
- bubikopje 46
- bubikopke* 46
- buffelen 161
- bugel* 140, 143
- buidel 47, 138, 140, 143
- buidel, kale ~ 47
- buidel, zich op de ~ trappen
135
- buidelmannetje 138
- buiel* 138, 140, 143
- buielmenke* 138
- buik 2, 85, 146
- buik wie een burgemeester
86
- buik wie een pastoor 86
- buik wie een pater 86
- buik wie een ton 86
- buik, achter zijn ~ aanlopen
85
- buik, dikke ~ 85
- buik, een dikke ~ hebben
14
- BUIK: SPOTNAMEN 85
- buikas 88
- buikduivel 35
- buikje 85
- buikluts 141
- buiknagel 86
- buiknavel 86
- buikpens 85
- buikske* 85
- buiksnagel 86
- buiktand 77, 78
- buiswerk 21
- buiten, de ~ in gaan 128
- buizen 83
- buizen van benen 110
- bull-dog 71
- bullen 161
- bult 29, 88
- bums 28
- buns* 28
- buoktand* 77
- burgemeester 86
- burgemeester, buik wie een
~ 86
- burgemeestersbuikje 86
- burgemeestersbuikske* 86
- bussel 11
- bussel, struise ~ 11
- buul* 143
- buul, zich op der ~ treëne*
135
- calotte 45
- capabel, een ~ 11
- capabele, een flinke ~ 11
- capoul 44, 45
- capouletje 45
- cent 93
- cent, halve ~ 7
- chambranles 50
- champagnesnuit 67
- chappementbuis* 96
- charel 140
- chareleur 140
- chignon 44
- chocodezen 142
- Christusbaard 50
- coeur 84
- commissaris 9
- commissie 131
- commissie doen, grote ~
131
- commissie doen, kleine ~
128
- comsaar* 9
- compabele, een flinke ~* 11
- constetuisse* 2
- constitutie 2
- corpus 2
- coupe Américaine 2,5 45
- croppus* 2
- cupidoke* 5
- cupido-tje 5
- curieus kijken 151
- curieus neuzen 151
- curieus zijn 151
- curieuze snuit trekken, een
~ 151
- curieuzeneuzen 151
- daaljes* 144
- daar waar de rug van naam
verandert 93
- daar zit de krot in 3
- daar zit de kwade in 3
- daar zit geen schot in 3
- daar zit geen was in 3
- daar zitten pruiken in mijn
haar 35
- dabber, kleine ~ 5
- dabbertje 5
- daggels 108
- dahlia 144
- dak, strooien ~ 36, 46
- dan, beter in de wijde
wereld ~ in de broek
133
- DARM 124
- darm 124, 129
- darm, dikke ~ 129
- darm, dunne ~ 129
- darm, korte ~ 129
- darm, smalle ~ 85
- darmen 85, 128
- darmen, pens noch ~ 18
- dat blijft altijd even klein
3
- dat blijft een potwortel 3
- dat hij zich strospiëren
onder de voeten legt 4
- daveren 159
- de aardappels afgieten 128
- de aardappels aflaten 128
- de aardappels afschudden
128
- de bloemen water geven
127
- de bloes vol 82
- de boord van de vot
afschijten, zich ~ 131
- de buiten in gaan 128
- de goede adem 132
- de haren klets over de kop
45
- de haren laten snijden met
de pats op, hij kan zich
~ 48
- de heilige drievuldigheid
48
- de kapotte zij 93
- de kleine jong een handje
geven 128
- de kleur van het oog 56
- de kop vanachter 31
- de kreupel in hebben 3
- de maan schijnt 47
- de neus poederen 127
- de nieuwsgierige afleggen
151
- de nieuwsgierige uithangen
151

- de ogen geboord [hebben] 156
de ogen lopen 156
de ogen toepitsen 149
de ogen tranen 156
de oren open zetten 157
de oren spitsen 157
de prat inzitten 3
de rug leegmaken 131
de rug uitsnoeven 132
de rug verlenen 132
de rugstrang uitsnoeven 132
de schemer voor de ogen hebben 153
de sterren draaien voor mijn ogen 153
de sterren komen mij voor de ogen 153
debber, kleine ~ 5
debberke 5
deel van de voet, voorste ~ 115
deem 83, 138, 141
deemke 83
deempje 83
deisem 131
deksel 57
deksel, onderste ~ 58
dekselblinden (mv.) 58
dekselke 57
dekseltje 57
demelen 36
demer 153
demeren 154
dempig 13
derm (mv.) 85, 128
derm, pens noch ~ 18
dermen 128
derrière 94
desem 141
dets 28
deukjes 102
deur, een fatsoenlijke mens mag aan de ~ staan 68
deur, hout voor de ~ 82
deur, voor de ~ 83
deur, wat voor de ~ hebben 131
diafragma 123
die heeft een half vat gekregen toen de koppen uitgedeeld werden 27
die het eerste ruikt, heeft zijn vot gebruikt 134
die kan geen varken in een hoek jagen 107
DIJ 112
dij 112
dijbeen 112
dik 6, 8, 13
dik hoofd 54
dik kanon 11
dik mokkeltje 9
dik padje 7
dik pootje, kort ~ 5
dik van de duim 101
dik van het been 112, 113
dik vrouwmens 10
dik wijf 10
dik, fel ~ 13
dik, klein en ~ 6
dik, lomp ~ 13
dik, ongezond ~ 13
dik, opgeblaasd (~) 12
dik, opgeblazen (~) 12
DIK, OPGEBLAZEN VAN LIJF, PAFFERIG ~ 12
dik, opgespoest (~) 13
dik, opgezwollen (~) 13
dik, pafferig (~) 12
dik, pampelrijk ~ 13
dik, papperig (~) 12
dik, pappetig (~) 12
dik, plotsig ~ 13
dik, pof ~ 13
dik, protserig ~ 13
dik, te ~ 13
dik, vies ~ 13
dik, zo iet ~ 9
dikbuik 85
dikke bakken 64
dikke bakkes 64
dikke bazin 10
dikke beest 10
dikke benen 108, 111
dikke bolles 27
dikke bolster 11
dikke bommel 11
dikke buik 85
dikke buik hebben, een ~ 14
dikke darm 129
dikke doos 12
dikke fom 11
dikke holster 9
dikke kalebas 12
dikke klomp 69
dikke kokkel 69
dikke kokker 69
dikke kuit 70
dikke kummiken 64
dikke kwak 11
dikke kwakkel 11
dikke machochel 9
dikke madam 10
dikke mahol 12
dikke marjan 11
dikke matant 11
dikke mechel 11
dikke merul 12
dikke meuk 85
dikke meun 10
dikke mokkel 9
dikke mossel 11, 14
dikke muil 64
DIKKE NEUS 69
dikke neus 69
dikke papzak 7
dikke patat 11
dikke patat in het gezicht 67
dikke peet 11
dikke pens 14, 85
dikke pis 143
dikke prats 11
dikke prij 10
dikke rode neus 69
dikke schommel 9
dikke snuit 70
dikke stempels 111
dikke tand 78, 79
dikke tas 9
dikke tets 28
dikke trien 10
dikke trom 85
dikke trommel 11
dikke truffel 12
dikke trut 70
dikke tul 70
dikke tulder 70
dikke van het been 112
dikke vingers 103
dikke wambuis 94
dikke wangen 64
dikke, een ~ 7, 11, 14
dikke, een korte ~ 7
dikken tjes 28
dikker worden 3
dikkigheid, maf van ~ 13
dikkop 28, 65
dikmaker 141
dikmuil 65
diknek 7
dikpens 14
dikte, ongezonde ~ 13
dikzak 7, 14
ding 137, 138, 140, 144
ding, licht ~ 20
ding, verkratst ~ 18
ding, vernepen ~ 6
dingetje 138, 140
dingske 138, 140
djaggels 108
dobbelt kruin 33
dobbelt tand 78
dobbelt tand, grote ~ 78
dobbeltand 78
dobske 5
dodenknook 22
doede 12
doedelzak 83

- doemelen* 103
doemen 100, 109
doemen 108
 doen, een hoop ~ 132
 doen, een kakje ~ 131
 doen, een Maas ~ 128
 doen, grote commissie ~ 131
 doen, grote WC ~ 131
 doen, in zijn boks ~ 132
 doen, kaka ~ 131
 doen, kleine commissie ~ 128
 doen, kleine WC ~ 128
 doen, pipi ~ 127
 doen, pisje ~ 127
 doen, zich get op de haren ~ 135
 doen, zijn behoefte ~ 131
 doende geweest, met mijn haar zijn de ratten ~ 35
doggenneus 70, 71
doggensnuit 67
dogneus 67, 71
dokneus 71
 dol worden 154
 domkop 29
 dompels 102
 domper 67, 68, 69
 domphoren 67, 68, 69
 donder 29
 dons 48, 49
 donshaar 49
 donsharen 49
 dood 17, 163
 dood gevoel 163
 dood pitsen, er een ~ 134
 dood van Ieperen, wie de ~ 17
 doods 163
 doodsbeen 22
DOOF 157
 doof 157, 163
 doof en stom 157
 doof gevoel 163
 doof, niet ~ 162
DOOFSTOM 157
 doofstom 157
dooienknook 22
 door de sokken sturen, ene ~ 134
 door de tek gaan 16
 door zijn haar uitgewassen 48
 door, haar recht ~ 35
 dooreen 35
 doorn, zo mager als een ~ 15
 doorpeger 18
 doorschieten 3
 doos 94, 144
 doos, dikke ~ 12
 dop 5, 29, 42, 44, 70, 91, 94
döp 56
 dopbeen 91
 dopje 5
dopke 5
 dopneus 70, 71
doppe 5, 29
 doppen (mv.) 56
 doppen, scherp uit de ~ loeren 152
 doppes 67
 dor 16
 dor kind 18
 dot 43
douda 12
 draadhaar 36
 draagmoeder 146
draagmoor 146
 draagzak 146
 draaien 153
 draaien, de sterren ~ voor mijn ogen 153
 draaien, een bruine pater ~ 132
 draaien, een drol ~ 131
 draaien, ene ~ 132
 dragonder 10
 dreet 133
 dreet laten, een ~ 134
 drek 131
 drekballen 131
 drievuldigheid, de heilige ~ 48
 drijt 131
 drijten 132
 drinkstrot 126
 drol 44, 131
 drol draaien, een ~ 131
drolke 44
 drolletje 44
 drukbol 29
 drukken 132
dubbel kin 63
 dubbel kruin 33
 dubbele kin 63
 dubbele tand 78
 duchtig 8
 duchtige benen 111
 duiel 29
 duiles 29
 DUIM 103
 duim 103
 duim, dik van de ~ 101
 duimelen 103
 duimeling 103
 duimen 100, 103
duimke 103
 duimpje 103
 duisteren 154
 Duitse helm 142
duivelke 51
duivelkeshaar 48
 duivelshaar 34, 48
duivelshaarkes 34, 488
 duivelshaartjes 34, 48
 duivelsharen 34, 48
 duiveltje 51
 duiveltjeshaar 48
 duizelen 153
 dul neus 70
 dulnes 29
 dun 15, 16
dun benen 108, 109
 dun haar 36
 dun worden 16
 dun, de ~ 92
 dunne benen 108, 109
 dunne darm 129
 dunne, aan de ~ zijn 132
dunne, de ~ 92
 dunningen 91
durch-ee 35
 dure neus 67
duts 29
duur neus 67
 duwen, bak ~ 132
 duwen, een warme onder de neus ~ 135
 dwarsborstel 33
 dwarsdrijver 33
 dwarspoes 33
 dwerg 5
ebber 67
ebber, neus wie een ~ 67
ebberenneus 70
échappement 95
échappementbuis 95, 96
 echte hommelm 14
 eckzahn 77
 Eden, hof van ~ 145
 Edenspleet, hof van ~ 145
 een beer uitlaten 132
 een bikkellarde 163
 een bruine pater draaien 132
 een bruine pater maken 132
 een curieuze snuit trekken 151
 een dikke buik hebben 14
 een dood pitsen, er ~ 134
 een dreet laten 134
 een drol draaien 131
 een en al oor zijn 157
 een fatsoenlijke mens mag aan de deur staan 68
 een geur hebben 161
 een gezicht wie een volle maan 64

- een goede kom-eens-voor 10
 een harde 163
 een helle 163
 een hoop doen 132
 een ingeraamd gezicht 50
 een kakje doen 131
 een knikooog geven 149
 een knipoog geven 149
 een knipoogje geven 149
 een kop wie een riethamer 64
 een krauwel blijven 3
 een kreupel blijven 3
 een lange Onze Vader hebben 32
 een Maas doen 128
 een magere 53
 een magere, dat was OK, maar zo'n haring 17
 een nagel uit de rug halen 132
 een oog knikken 148
 een oog knikken, met ~ 148
 een oog pinken 149
 een oog pitsen 148
 een oog pitsen, met ~ 148
 een oog toekniksen 149
 een oog toepitsen 149
 een oog trekken 149
 een oogje geven 149
 een oogje knijpen 148
 een oogje knikken 148
 een oogje knippen 148
 een oogje maken 149
 een oogje pinken 149
 een oogje pitsen 148
 een oogje plimpen 149
 een oogje schieten 149
 een oogje toepitsen 149
 een oogje trekken 149
 een oogje wenken 149
 een ordentlike onder de neus wrijven, iemand ~ 134
 een pens wie een bierton 14
 een pinken 149
 een poep laten 133
 een poepje laten 133
 een scheet laten 133, 134
 een scheet laten vliegen 133
 een schele 53
 een schemer zien 153
 een scheut krijgen 2
 een scheve 53
 een schuiverd laten 134
 een sladderbuik hebben 14
 een slag schijten 134
 een stang pis hebben 127
 een stang zeik hebben 127
 een stiekeme laten 134
 een stille laten gaan 134
 een stille op reis 134
 een stille wind laten 134
 een stomp hoog 4
 een vaste tred hebben 112
 een veest laten 134
 een veestje laten gaan 134
 een voet groot, maar ~ 4
 een vots laten 134
 een vuist hoger als een varken 4
 een vuist hoog, maar ~ 4
 een warme onder de neus duwen 135
 EEN WIND LATEN 133
 een wind laten 134
 EEN WIND LATEN, GELUIDLOOS ~ 134
 een windje laten 134
 een worm in de kop hebben 32
 eenspierig 15, 16
 eenwinter 5
 eer 84
 EERSTE BAARDHAREN 48
 eerste tanden 77
 eerste vel 24
 egelhaar 37
eier 142
 eieren 142
 eierzak 143
ei-j, i ~ 91
eike 29
 eikel 141, 142
eikelen 142
 eikels 142
 eikelvel 141
eikes 142
 eikop, glad wie een ~ 48
 einddarm 129
 einde van de rugstrang, het ~ 93
 einde, het ~ 91
 eindtoe 129
 eindsdarm 129
 eitje 29
 eitjes 142
 elender 18
elenderke 18
 elendertje 18
 elf trappengezicht 54
 elkaar, hij heeft alles kort bij ~ liggen 6
 elle 99
ellebok 99
 ELLEBOOG 99
 elleboog 99
 elleboog en knie 23
elleboow 99
 elleknop 99
ellemboog 99
 ellenboog 99
 elsboog 99
 email 79
 emigreren, hij gaat ~ want hij heeft zijn haar al ingepakt 48
 empfindlich 162
 ENDELDARM 129
 endeldarm 129
 endeltoe 129
 ene aflaten 133, 134
 ene afpitsen 134
 ene afrijten 133
 ene afrukken 133
 ene aftrekken 133
 ene door de sokken sturen 134
 ene draaien 132
 ene fluiten laten 134
 ene knijpen 134
 ene knoefelen 134
 ene laten 133
 ene laten gaan 133, 134
 ene laten vliegen 133, 134
 ene lossen 134
 ene met de stille trom 135
 ene neerdraaien 132
 ene op de sokken laten (gaan) 134
 ene over de sokken laten (gaan) 134
 ene stiekem laten 134
 ENKEL 114
 enkel 15, 114
 enkele tand 78
 er een dood pitsen 134
 er is mij ene weggefietst 135
 er klein uitzien 4
 er slecht uitzien 16
 er stevig op staan 112
 er verruizeld uitzien 35
 er zit nog gevoel bij 162
 ereteken 84
erf 24
 erg klein 4
 erg petit 4
 erg sterk, niet ~ 17
 erop trappen, zich ~ 135
erpel 28, 70
erpel aflaten, de ~ 128
erpel afschudden, de ~ 128
erpelke 18
erpelsbuik 85
 erse 118
ersen 118
erses 118

- erwten op een bred 83
 erwten op een plankje, twee
 ~ 83
 erwteje 84
 erwtesje 83
 erwtesje op een plank, twee
 ~ 83
erwtsjes 83
erwtsjes op een plank, twee
 ~ 83
esses 118
este 93
 etenslok 126
 etentand 78
 etter 119
euzen 59
 even klein, dat blijft altijd ~
 3
 ezelskop 28
ezelsoorkes 73
 ezelsoortjes 73
 ezelsoren 73
fabriejen 49
fabries 49
fabrieven 49
fabriezen 49
 façade 29, 54, 67
 facie 54
 fak 85
 falie 54
fasaat 54
 fatlel 12
 fatsoenlijke mens mag aan
 de deur staan, een ~ 68
 fatterig 13
 fatty 14
favorieten 49
 favoris 49
 feep 144
sefru 45
 fel dik 13
 fel kijken 152
 fel stuk 12
femelke 18
 femeltje 18
 fepen 134, 151
 ferm 8
ferm benen 111
ferm brok 11
 ferm gestapeld 110
 ferm partos 12
ferm poten 111
 ferm pul 11
ferm stampers 111
ferm stapels 111
ferm teef 10
ferm tes 9
 ferm vrouwmens 10
 ferm wijf 10
 ferme benen 111
 ferme bonheur 83
 ferme brok 11
 ferme gevel 70
 ferme poten 111
 ferme stampers 111
 ferme stapels 111
 ferme tas 9
 ferme teef 10
 ferme uier 83
 fiemelen 134
fieselemie 54, 93
fietelemie 54
fietemes 54
 fietes 94
 fietsen, staanplaats voor ~
 85
 figuur, gedrongen ~ 6
 fijn 15, 16, 17
 fijn horen 157
 fijn iemand 18
fijn krulkes 38
 fijn neusje 71
 fijne krulletjes 38
 fijne, een ~ 17
 fijngevoelig 162
 fikjes 73
 fikkels 103
 fikken 99, 101, 102
 fikker 102
 fikkers 99, 102
 fikkes 99, 102
fikoorkes 73
 fikoortjes 73
 fikoren 73
 fikse oren 73
fikskes 73
fiksoorkes 73
 fiksoortjes 73
 fiksoren 73
fiool 95, 144
 fit 20
 fixeren 152
 flamoës 144
 flank 91
 flaporen 72
 flappen 73
 flatsoren 73
 flauw 17
 flauw lans 18
flauw ogen hebben 154
 flauwe ogen hebben 154
 fledderen 132
 flempus, lange ~ 18
 flesje 141
fleske 141
 flessen 108
 flessenbenen 109
 flessenhaar 36
 flets haar 36
fleughaar 49
fleugharen 49
fleukhaar 49
 flierefluiter zonder muziek
 135
fliët 41
fliëte 44
fliëten 42
fliëten maken 42
 flikken 99
 flikker 138
 flikkeren 153
 flimmern 153
 flink 8
 flink gestiept 110
 flink get op het schap 83
 flink mens 10
 flink stel benen 111
 flink van poot, vrouw ~ 10
 flink van poten 110
 flink voor zijn doen zijn
 112
 flink vrouwmens 10
 flink wijf 10
 flinke benen 111
 flinke capabele, een ~ 11
 flinke gevel 68
 flinke knoken 111
 flinke kokker 69
 flinke kummetjes 64
 flinke mokkel 9
 flinke neus 68
 flinke palen 111
 flinke poten 111
 flinke stelten 111
 flinke stempels 111
 flinke stiepen 111
 flinke stompels 111
 flinke tas 9
 flinke teef 10
 flinke, een ~ 7, 11
 flirsen 126
 floche 41, 142, 144
 floche-tje 41, 142
flochke 142
 flodder, losse ~ 135
flodderke 141
 flodderkont 11
 floddertje 141
floesj haar 49
flojjen 128
flörek 145
flösken 41
 flots 10, 94
 flotsen 132
 flotsig 13
flötske 135
 fluimen 126
 fluit 140, 144, 145
 fluiten 158
 fluiten laten, ene ~ 134
 fluks 20
 fluks haar 49
flum 59

- flump* 57, 58
flumper 58
 flutjes haar 36
 foekepot, neus wie een ~ 68
 foens 145
 foezen 135
 fok 66, 68, 70
 fok, lange ~ 68
 fokker 68
 fokkerd 66
 fokneus 70
 fol 113
 fom 11, 67
 fom, dikke ~ 11
 fomp 67
 fonkelen 152
foor 32
 fop 67
 fopje 84
fopke 84
 fopneus 70, 71
 fors 6, 8
 fors gebouwde vrouw 10
 fors van bouw 8
 fors van postuur 6
 fors vrouwmens 10
 fors wijf 10
 forse benen 111
 forse gevel 68
 forse kerel 7
 forse madam 10
 forse mens 8
 forse vent 8
 forse vrouw 10
forsjetten 100
 fort 9, 94
fots 133
fotsen 133, 134
 fourchettes 100
 foute kruin 33
 foxoren 73
 frain 130
 Franse pony 45
fratsel 84
 fratselen 132
 frauwelen 60
 frêle 17
 fresse 53, 74
 frietje 141
frietsje 141
 friezelhaar 39
 frikadellen 83
froei 41
frommes 10
fronselen 60
 fronselen 60
 fronsels 60
 FRONSEN 59
 fronsen 59
 front 30, 67, 84
 frou 41, 44, 45
 froufrou 45
 frou-tje 45
fruke 45
 frut 84
fudbalestebin 110
 fundament 96
 fut 137
 fysionomie 54, 93
 gaan 112
 gaan kijken of ik nog een jong ben 128
 gaan kijken of ik nog een mannetje ben 128
 gaan staan 128
 gaan uitdrukken, zich ~ 132
 gaan waar de keizer te voet gaat 128
 gaan waar de koning te voet gaat 128
 gaan zitten 132
 gaan, de buiten in ~ 128
 gaan, door de tek ~ 16
 gaan, een stille laten ~ 134
 gaan, een veestje laten ~ 134
 gaan, ene laten ~ 133, 134
 gaan, ene op de sokken laten (~) 134
 gaan, ene over de sokken laten (~) 134
 gaan, laten ~ 132
 gaan, naar achter ~ 131
 gaan, naar de koer ~ 128
 gaan, naar het huisje ~ 131
 gaan, naar Waterschei ~ 128
 gaan, niet vooruit ~ 3
 gaan, op de schop ~ 132
 gaan, strabant ~ 112
 gaan, uit de boks ~ 132
 gaapplepel 152
gaapmoelen 151
 gaapmuilen 151
 gaapneus 152
 gaapneuzen 151
 gaapsneus 152
 gaatje 65, 94, 95
gaatsje 65, 94, 95
 gabie 55, 74
 gaffel 67
gaffelen 100
gaffelkes 108
 gaffels 100, 108
 gaffeltjes 108
gals 121
 gangerd 97
 gans ruw 35
 gapen 149, 150, 151, 152
 gapen, nieuwsgierig ~ 151
 gaperd 74
 gard, zo mager als een ~ 15
 garderobe, vrouw gelijk een ~ 10
 gardien 142
 gat 94, 95, 97, 130, 144, 145
 gatdarm 96, 129
gateke 65
 gaten 72
gater 72
 gatknook 90
 gatschenk 90
 gatschenkel 90
 gauw, het ~ voelen 162
 gauw, het niet ~ voelen 163
 gebärmutter 146
 gebeente 21, 22
gebek 54
 gebik 54
 gebiss 62
 gebit 63, 76
 GEBIT 76
 geblokt 6
 geblokte, een ~ 7
 geboden 100, 102
 geboden, tien ~ 100, 102
 geboden, vijf ~ 100, 102
 geboende kop, hij heeft een ~ 48
 geboord, hij heeft de ogen ~ 156
geboorteplak 24
 geboorteplek 24
 geboorteplekje 24
geboorteplekske 24
 geboortevlek 24
 GEBOUWD PERSOON, GROF ~ 8
 gebouwd, grof ~ 7
 gebouwd, klein ~ 4
 gebouwd, struis ~ 7
 gebouwd, zwaar ~ 7
 GEBOUWD, ZWAAR VAN LICHAAMSBOUW, GROF ~ 7
 gebouwde vrouw, fors ~ 10
 GEBOUWDE VROUW, GROF ~ 8
 gebuiks 86
 gedaan, nog niet heel ~ 162
 gedärms 129
gedärmt 129
 gedarmte 129
 gedaan 138
 gedoens 136, 138
 gedraaide ogen 155

gedrongen 6
 gedrongen figuur 6
 gedrongen mens 6
 GEDRONGEN PERSOON 6
 GEDRONGEN POSTUUR 6
 gedrongen postuur 6
 gedrongen van postuur 6
 gedrongen, een ~ 6
 gedrongen, kort ~ 6
 gedrongene, een ~ 6
 gedroogd vuil 156
 geduikt 4, 6
 geduikte, een ~ 7
 geelhaar 81
 geëmailleers 79
 geen gevoel 163
 geen groei in hebben 3
 geen kapsel van te maken 35
 geen kruin 33
 geen leven 163
 geen sik groeien 3
 geen sterke 17
 geen, daar zit ~ schot in 3
 geen, daar zit ~ was in 3
 geen, die kan ~ varken in een hoek jagen 107
 geen, in ~ goed vel steken 16
 geen, klinkers zijn ~ stinkers 134
 geen, zoekt ~ mantelstok 48
geerd, mager als een ~ 15
 gefronsel 60
gefronseld 60
 gehemel 75
gehemelt 75
 GEHEMELTE 75
 gehemelte 75
gehier 118
 gehing 128, 129
 gehirn 117, 118
 gehoor, goed ~ 157
 gehorig 157
geissebaard 51
 geit, lat ~ 17
 geit, oren wie een ~ 73
 geitenbaard 49, 50, 51
geitenbaardeke 51
 geitenbaardje 51
geitenbaardsje 51
 geitenbenen 110
 geitenhaar 49
 geitensik 51
 geitensikjes 50
geitensikskes 50
 gekloot 142
 gekluit 129
 geknauweld en uitgekotst 6

GEKNIPT HAAR, KORT ~ 45
 geknipt, kaal ~ 46
 geknipt, kort ~ 46
 geknoekt, goed ~ 7
 geknoekt, grof ~ 7
 geknoekt, straf ~ 110
 geknuppelde staart 41
 gekookt 35
 gekookt, in de ~ 35
 gekraakt, zijn groei is ~ 3
 gekroezeld haar 38
gekrold haar 39
gekrold haren 39
gekrolde haar 39
gekrolde haren 39
 GEKRULD HAAR 39
 gekruld haar 39
 gekrulde haren 39
 gelaat 53
geldroop, vrouw gelijk een ~ 10
geleden 98
geleder 98
 gelenig 19
 gelenk 23
 gelenkig 19
 gelid 23, 63, 105
 gelid, gelederen 98
 gelidvinger 105
 gelijk een boom, vrouwmens ~ 11
 gelijk een garderobe, vrouw ~ 10
 gelijk een herenpeer, neus ~ 68
 gelp 15
 gelpe benen 109
 gelps 15
 geluid, scherp ~ 158
 GELUIDLOOS EEN WIND LATEN 134
 GELUIDLOZE WIND 135
 gem 19
gemaak 138
gemaasj 96, 97
gemach 138, 145
 gemacht 93, 96, 97, 136, 144, 145
 gemacht 138
 gemak 138
 gemak nemen 132
gemaks 93
gemech 138
gemechs 136, 138, 144
gemek 136, 138
gemeks 138
gemel 75
 gemij 19
 gemook 129
 gemooks 129
 gendarne 9, 131

geneuk 138
 genoffel 144
 genotspier 141
 gepiekt 36
 gepiemaaks 137
geploesterd 13
 geplotserd 13
 gepoets 128, 129, 146
 gepoft 13, 110
 gepoot, goed ~ 110
 geraam 21
geraamde 21
 geraams 21
 geraamsel 18, 21
 geraamste 21
geraamt 21
 GERAAMTE 21
 geraamte 21
 geraamte, juist een ~ 17
 gereden hebben, met het paard ~ 107
 gereedschap 137, 138
 gerei 93, 136
geremps 21
gerempsel 21
gerempte 21
geremts 21
 gerief 137
gerimpeld 60
gerimpseld 60
 geschaar 61, 62, 63, 76
 gescheiden haar 32
 geschier 136, 138
geschier 62
 geschling 129
 geschlings 128, 129
 geschmack 164
geschmeidig 19
 geschoren, kaal ~ 46
 geslachtdelen 137
 GESLACHTSDEEL, VROUWELIJK ~ 144
 geslachtsdelen 137
 GESLACHTSDELEN (ALG.) 136
 geslachtsorgaan 138
 GESLACHTSORGAAN, MANNELIJK ~ 138
 geslinderde staart 42
gesmaak 164
 gesmij 19
 gesneden, kaal ~ 46
 gespannen luisteren 157
 gespeede, een ~ 14
 gespierde nagel 18
 gespoest 13
gespoets 13
gespoetst 13
 gesput 64
 GESTALTE, KLEIN VAN ~ 3
 gestalte, klein van ~ 4
 gestapeld 110

- gestapeld, ferm ~ 110
 gestapeld, goed ~ 110
 gestapeleerd 110
 gestapeleerde benen 111
gestapels 110
 gestel 2
 gestel, klein van ~ 4
 gestel, zwaar van ~ 8
 gestiept, flink ~ 110
 gestoken, hij heeft een lijf
 oft met een spaai waas
 ~ 6
 gestompeld, goed ~ 110
 gestonken 134
 gestreken, zijn ma heeft zijn
 broek krom ~ 107
 gestuikt 6
 gestuikt postuur 6
 gestuikt, kort ~ 6
 gestuikte, een ~ 6
 get op de haren doen, zich ~
 135
 get op het schap, flink ~
 83
 get op het schap, heel ~ 83
 get orschteg maken 151
 get uitkienen 149
 get van zich afgeven 161
 get voelen, nog ~ 162
 getante 76
 getuig 136, 138
 geu 55
 geur hebben, een ~ 161
 gevel 54, 66, 68, 70, 83,
 136, 138, 142
 gevel, ferme ~ 70
 gevel, flinke ~ 68
 gevel, forse ~ 68
 gevel, goede ~ 68
 gevel, grote ~ 68
 gevel, lange ~ 68
 gevel, schone ~ 68
 gevel, stompe ~ 69
 geven, de bloemen water ~
 127
 geven, de kleine jong een
 handje ~ 128
 geven, een knipoog ~ 149
 geven, een knipoog ~ 149
 geven, een knipoogje ~
 149
 geven, een oogje ~ 149
 geven, knipoogje ~ 149
 geven, knipoogjes ~ 149
 geven, mijn hand ~ 127
 geven, mijn zwager een
 hand ~ 128
 gever 66
 gevlochten haar 42
 gevlochten staartje 42
GEVOEL 162
 gevoel 162
 gevoel hebben 162
 gevoel, dood ~ 163
 gevoel, doof ~ 163
 gevoel, er zit nog ~ bij
 162
 gevoel, geen ~ 163
 gevoel, ohne ~ 163
 gevoel, opgeblazen ~ 12
 gevoel, zonder ~ 163
 gevoelig 162
 GEVOELIG (ZIJN) 162
 gevoelig, niet ~ 163
 GEVOELLOOS 162
 gevoelloos 163
 gevreet 29, 53, 63, 74, 76
 gevreets 53, 74
gevres 53
gevreundsel 60
 gewaarworden 162
 gewachs 138
 gewandt 19
 geward, in de ~ 35
 gewas, klein van ~ 4
 gewassen, niet uit de kluiten
 ~ 4
 geweek 23
 geweer 140
 geweld 138
 gewelf 23, 116
 gewerf 23
 gewerf (van de ruggengraat)
 89
 gewervel 23
 gewerver 23
 gewreef 23
 GEWRICHT 23
 gewricht 23, 116
 gewrongen baard 50
 gewrongen, kort ~ 6
 gewrongene, een ~ 6
gezatte 6, 8
 gezet 6, 8
 gezet postuur 6
 gezette, een kleine ~ 5
 gezette, een zware ~ 8
 gezicht 29, 30, 53, 63, 74
 GEZICHT 53
 gezicht wie een aap 54
 gezicht wie een helver
 katten 54
 gezicht wie een toet 54
 gezicht wie een volle maan
 64
 gezicht, dikke patat in het ~
 67
 gezicht, een ingeraamd ~
 50
 gezicht, knokerig ~ 65
 gezicht, lang ~ 48
 gezicht, lelijk ~ 54
 gezicht, rond ~ 64
 gezicht, schijnheilig ~ 54
 gezicht, schoon ~ 54
 gezicht, vol ~ 64
 gezicht, zuur ~ 54
 GEZICHT: SPOTNAMEN 53
 gezonde tanden glinsteren
 in de mond, goede ~
 79
 gezonde, een goede ~ 11
 gezwak 19
gezwang 19
 gezwank 19
 gezwankte kerel 20
 gezwollen 13
 gibbes 85
 giebel 85
 gielis 29, 85
 giepen 149
 gieter, smalle ~ 19
 giets 18
 gilet 84
 gils 18
girgel 80
gjonse 118
gjosse 118
 glad haar 36
 glad wie een eikop 48
 glad, hij is er ~ bovenop
 48
 Gladbach, München ~ 82
 gladde haren 36
 gladde vent, het is een ~
 48
 gladdekker 48
 glans 79
 glanzende schijn 79
 glazen pan 48
 GLAZUUR 79
 glazuur 79
gleps 15
 gletsjer 47
 gletsjer, kale ~ 47
 gletsjerd 47
 gleuf 84, 144
 glibber 47
 glibber, kale ~ 47
 glibberd 29, 47
 glibberd, kale ~ 47
glied 105
glied-glieder 98
 glinsteren 153
 glinsteren, goede gezonde
 tanden ~ in de mond
 79
 glinsterende schijn 79
 glits 48
 globe 48
 goed bedeed zijn 69
 goed beenwerk 112
 goed gehoor 157

goed geknoekt 7
 goed gepoot 110
 goed gestapeld 110
 goed gestompeld 110
 goed groeien 2
 goed groeien, niet ~ 3
 goed horen 157
 goed luisteren 157
 goed luisteren, te ~ 157
 goed op de benen 110
 goed op de pollevijen 110
 goed op willen 3
 goed opletten 157
 goed profiteren 2
 goed te poot 110
 goed van poten 110
 goed van poten en aderen
 8
 goed voelen, nog ~ 162
 goed voor de Limco 12
 goed voorzien zijn 85
 goed wassen 2
 goed, in geen ~ vel steken
 16
 GOED, SCHERP LUISTEREN
 157
 goede adem, de ~ 132
 goede benen onder hebben
 112
 goede gevel 68
 goede gezonde tanden
 glinsteren in de mond
 79
 goede gezonde, een ~ 11
 goede knoken 111
 goede kom-eens-voor, een ~
 10
 goede poten 111
 goede stelten 111
 goede stempels 111
 goede stompels 111
 goede, een ~ 11
 goei stelten 111
 goei stempelen 111
 goei stompelen 111
 goei, te ~ luisteren 157
 goeie gevel 68
 goeie, een ~ 11
 goesting 164
 gofferd 8
 golleger 126
 gomper 67
 goot 84
 gorgel 80, 82, 121, 126
 gorgelknobbel 82
 gorgelpijp 121
 gortje 86
 gortsje 86
 gorzen 128
 gosjen 128
 graat 89

grafioten 100
 gratendief 18
 grienogen 155
 griensogen 155
 griffelen 100, 103
 griffels 100, 103
 grijnen 60
 grijpers 100
 grijpstuivers 103
 grillig 8
 groei, geen ~ in hebben 3
 groei, in de ~ zijn 2
 groei, klein van ~ 4
 groei, zijn ~ is gekraakt 3
 GROEIEN 2
 groeien 2
 groeien, geen sik ~ 3
 groeien, goed ~ 2
 groeien, niet ~ 3
 groeien, niet goed ~ 3
 GROEIEN, SLECHT ~ 3
 groeien, slecht ~ 3
 groeispuurt 2
 grof 7
 grof gebouwd 7
 GROF GEBOUWD PERSOON 8
 GROF GEBOUWD, ZWAAR VAN
 LICHAAMSBOUW 7
 GROF GEBOUWDE VROUW 8
 grof geknoekt 7
 grof haar 37
 grof knoken 111
 grof postuur 6
 grof van knoken 7
 grof van knook 7
 grof vrouwmens 10
 grofnagel 8
 groot 8
 groot worden 2
 groot, maar een voet ~ 4
 groot, niet ~ 4
 grote commissie doen 131
 grote dobbele tand 78
 grote gevel 68
 grote handen 100
 grote neus 67
 grote oren 73
 grote tand 78
 grote toon 74
 grote vinger 104
 grote WC doen 131
 grote, een ~ 7
 groter worden 2
 grove beer 8
 grove knoken 111
 grove patroon 8
 grove, een ~ 8
 gurg 16, 17
 gurge, een ~ 17
 gurgel 80, 82, 121
 gurgelknobbel 82

gurgelpijp 121
 gurk 67, 69, 70
 gurk, lange ~ 69
 gut 86
 gutsen 108
 gweup 92
 gwor 32, 92
 haak 67
 haan, poten wie een ~ 110
 HAAR 31
 haar 32, 48
 haar aan de ogen 59
 haar boven de ogen 59
 HAAR IN DE WAR 34
 haar recht door 35
 haar wie een borstel 37
 haar wie een stekel 36
 haar wie een stekelvarken
 34, 36, 37
 haar wie een weerwolf 34
 haar wie stro 37
 HAAR, BORSTELIG ~ 36
 haar, borstelig ~ 37, 46
 haar, bos ~ 34
 haar, daar zitten pruiken in
 mijn ~ 35
 haar, door zijn ~ uitgewassen
 48
 haar, dun ~ 36
 haar, flets ~ 36
 haar, fluks ~ 49
 haar, flutjes ~ 36
 haar, gekroezeld ~ 38
 HAAR, GEKRULD ~ 39
 haar, gekruld ~ 39
 haar, gescheiden ~ 32
 haar, gevlochten ~ 42
 haar, glad ~ 36
 haar, grof ~ 37
 haar, hij gaat emigreren,
 want hij heeft zijn ~ al
 ingepakt 48
 haar, kort ~ 46
 HAAR, KORT GEKNIPT ~ 45
 haar, kroezelig ~ 38, 39
 haar, krom ~ 39
 haar, krullend ~ 39
 haar, lang ~ 36, 42
 haar, met mijn ~ zijn de
 ratten doende geweest
 35
 haar, pegelrecht ~ 36
 haar, pekelig ~ 38
 haar, pemelig ~ 36
 haar, plat ~ 35
 haar, recht ~ 35
 haar, ruspeltig ~ 38
 haar, ruw ~ 34, 37
 haar, slag in het ~ 39
 HAAR, SLUIK ~ 35
 haar, sluik ~ 35, 39

- haar, snak ~ 36
 haar, steil ~ 36, 37
 haar, stekelachtig ~ 37
 haar, stekelig ~ 37
 haar, stekkerig ~ 37
 haar, stijf ~ 35, 37
 haar, strooien ~ 36
 haar, struivelig ~ 34
 haar, verward ~ 34
 haar, vliegend ~ 34
 haar, vlug ~ 49
 haar, vrij ~ 37
 haar, weerse ~ 37
 haar, wild ~ 33
 haar, wisje ~ 41
 haar, woest ~ 34
 haar, zemelig ~ 36
 haarbles 45
 haarbos 34
 haarbos, wilde ~ 34
haarke 59
haarke, sleep ~ 36
haarkes van de ogen 59
 haarknoedel 44
 haarknot 43
 haarkop 34
 haarkrul 40
 haarkuif 44
 HAARLOK 40
 haarlok 41
 haarpad 32
 haarpijp 40
 HAARSCHIEDING 32
 HAARSTAART 42
 haarstaart 42, 43
 haarstaartje 42
haarstart 42
haarstat 42
haarstert 42
haarstersje 42
haarstet 42
haarstrank 41, 42
haarstreng 41, 42
 haartje 59
 haartje, sleep ~ 36
 haartjes van de ogen 59
 haartres 42
 HAARVLECHT 41
 haarvlecht 42, 44
haarvlucht 42
 HAARWRONG 43
 haarwrong 44
 haats 29
habbekes 101
 habbetjes 101
haessen 113
haessene 113
 hak 114, 116
 hakkelepak 88
 hakkelpak 88
 hakkepak 88
- halen, een nagel uit de rug
 ~ 132
 halen, lucht ~ 121
 half maan 47, 106
 half maantje 106
 half vat 29
 half vat, die heeft een ~
 gekregen toen de
 koppen uitgedeeld
 werden 27
 HALS 80
 hals 80, 81, 121
hals 81
 hals van de voet 116
 halve cent 7
 halve maan 106
 halve was 5
 hamerspel, klok en ~ 138
hampelke 18
 hand, binnen in de ~ 101
 hand, holte van de ~ 101
 hand, in de ~ 101
 hand, mijn ~ geven 127
 hand, mijn zwager een ~
 geven 128
 HAND, MUIS VAN DE ~ 101
 hand, naakte ~ 101
 hand, onderste van de ~
 101
 hand, pan van de ~ 101
 hand, rug van de ~ 101
 hand, vlakke ~ 101
 hand, volle ~ 101
 handdoek, hij scheidt zich
 met de ~ 48
 HANDEN (KINDERNAMEN)
 100
 handen als plavuizen 100
 handen lijk een schop 100
 handen wie een schop 100
 handen wie koekwissen
 100
 handen, grote ~ 100
 HANDEN: SPOTNAMEN 99
 handenharen 35
 handig 19
 handige poten 111
 handige stapels 111
 handige tap 70
 handje, de kleine jong een ~
 geven 128
 handjes 100
 HANDPALM 101
 handpalm 101
handpaum 101
handsjere 100
handsjes 100
 handvat 141
 hanenbenen 110
 hanenkam 44
 hanenpoten 108
- hanenwurger 18
 hangbuik 85
 hangbuil 85
 hangenbakke 65
hangerke, antiek ~ 141
 hangertje, antiek ~ 141
 hanglip 75
 hangmemmen 82
 hangwangen 65
hankere 100
hannekes 100
 hannes, schrale ~ 18
 haoks 113
 happes 55, 63
 har 23
 hard 163
 hard afgaan 131
 harde, een ~ 163
 haren 29, 32, 48
 haren boven de ogen 59
 haren klets over de kop, de
 ~ 45
 haren laten snijden met de
 pats op, hij kan zich de
 ~ 48
 haren wie een weerborstel
 34
 haren wie een wilde 33
 haren, gekrulde ~ 39
 haren, gladde ~ 36
 haren, heel korte ~ 46
 haren, hij heeft de ~
 ingepakt 48
 haren, korte ~ 46
 haren, krom ~ 39
 haren, opgedraaide ~ 44
 haren, opgestoken ~ 44
 haren, warse ~ 34
 haren, wilde ~ 33
 haren, zich get op de ~ doen
 135
hariekater 51
 haring, een magere, dat was
 OK, maar zo'n ~ 17
harkuil 8
 harre 117, 118
harse 118
harses 118
 HART 119
 hart 84, 119
 hart, zich het ~ afschijten
 131
 hartskeel 84
hat 119
hats 119
haus 80
 havermannetje 7
havermenke 7
 haviksneus 67
 hazengaak 12
hazenoorkes 73

- hazenoortjes 73
 hebben en houden 137
 heel gedaan, nog niet ~
 162
 heel get op het schap 83
 heel ineengedrongen 6
 heel korte haren 46
 heel ruw 35
 heel verduisterd zijn 154
 heer 139
heers 113, 114
 hees 92, 113, 114
heest 113
heid 27
 heilige drievuldigheid, de ~
 48
 heimelijke, een ~ 135
 hel 158, 163
 hel kallen 159
 hel klinken 158
 hel leven 158
 hel schreeuwen 159
 helder 158
 hele zaak, de ~ 137
 helle, een ~ 163
 helleveeg 12
 helm 142
 helm, Duitse ~ 142
 helver katten, gezicht wie
 een ~ 54
 hemel 75
 hemp 12
 hengst, knoken wie een ~
 109
 hennenbenen 110
 hennenkont, zo kaal als een
 ~ 48
 hennenkot 146
 hennepolder 146
hennige poten 111
hennige stapels 111
hennigen tap 70
 Henri-Quatre 51
 hercule 8
 herenpeer, neus gelijk een ~
 68
 herenpeer, neus wie een ~
 70
herre 118
herse 117, 118
herselen 118
hersen 118
 HERSENE 117
hersen 118
 hersenpan 28, 31
 hersens 28, 117, 118
 hersentjes 118
herses 118
 herz 119
 hesel 114
hesen 113, 114
heskes 118
 hesp 95
hesse 118
hesselen 118
hessen 118
hessene 118
hesses 118
heste 118
het 163
 het blauw van de ogen 56
 het bruin van de ogen 56
 het einde van de rugstrang
 93
 het gauw voelen 162
 het hart afschijten, zich ~
 131
 het is een Brabander 112
 het is een gladde vent 48
 het is maar een ampeltje 6
het leef 26
het lefzig 26
 het niet gauw voelen 163
 het topje van het oog 56
 het wit van het oog 56
 het zwart van de ogen 57
heud 27
 HEUP 91
 heup 92
 heupenschokkel 18
 heupknobbel 92
heut 30
hied 27
 hieës 114
 HIEL 114
 hiel 114
hiëne 118
 hiepje 42
hiepke 42
hiere 118
 hij gaat emigreren, want
 hij heeft zijn haar al
 ingepakt 48
 hij gaat immigreren 48
 hij gaat op reis 48
 hij had een pan uitlekken
 48
 hij heeft alles kort bij elkaar
 liggen 6
 hij heeft de haren ingepakt
 48
 hij heeft de ogen geboord
 156
 hij heeft een geboende kop
 48
 hij heeft een lijf oft met een
 spaaï waas gestoken 6
 hij is aan het verhuizen 48
 hij is er glad bovenop 48
 hij is minister 48
 hij kan een varken naar de
 vot inkijken 4
 hij kan zich de haren laten
 snijden met de pats op
 48
 hij laat de maan schijnen 47
 hij scheidt zich met de
 handdoek 48
 hij, dat ~ zich strospiëren
 onder de voeten legt 4
 hikken (hijken) 152
 hikker 123
hingeste 94
 hinten op de kop 31
 hinter-bouw 31
 hinter-kop 31
 hinterste 94
hiosse 117, 118
hiosses 118
 hirne 117, 118
 hobbelspaan 40
hoed 27
 hoed, barvoets onder de ~
 48
 hoedel 12
 hoek, die kan geen varken
 in een ~ jagen 107
 HOEKTAND 77
 hoektand 77
 hoenkel 12
 hoeper 121
 hoeperd 82, 121
 hoevenmuil 74
 hof van Eden 145
 hof van Edenspleet 145
 hoger, een vuist ~ als een
 varken 4
 hoger, maar een vuist ~ als
 een varken 4
 hol 94, 96
 holgeter 12
 holle van de knie, in het ~
 113
holleke 96
 holletje 96
 holster 9
 holster, dikke ~ 9
 holte 86, 113
 holte van de hand 101
 hommél 11
 hommél, echte ~ 14
 hondsoren 73
 hondstand 77
 hongerhaar 32, 49
hood 27, 31
hood van de vinger 105
hoodsje 28
hoof 27, 131
 HOOFD 26
 hoofd 26, 27, 30, 31
 hoofd van de vinger 105
 hoofd, achterste van het ~
 31

- hoofd, bovenste van het ~ 31
 hoofd, dik ~ 54
 HOOFD, KAAL (ZIJN), KAAL ~ 46
 hoofd, vanachter op het ~ 31
 HOOFD: SPOTNAMEN 27
 HOOFDHAREN, WILDE ~ 33
 hoofdje 28
 hoofdschaal 28, 30, 31
 hoog water 127
 hoog, een stomp ~ 4
 hoog, maar een vuist ~ 4
 hoon 74
 hoop 131
 hoop, een ~ doen 132
 hoots 83
 hop 160
 hop, stinken wie een ~ 160
 hophappen 161
 HOREN 157
 horen 157
 horen, fijn ~ 157
 horen, goed ~ 157
 horen, scherp ~ 157
 horken 157
 horre 118
 horse 118
 horsen 118
 horsenen 118
 horses 118
 horste 118
 horten 151
 hosse 117, 118
 hossele 118
 hossels 118
 hossen 118
 hosses 118
 hoste 118
 hötje 28
 houden, hebben en ~ 137
 houden, in de mot ~ 152
 houden, in het oog ~ 150
 houppes 42, 44
 hout voor de deur 82
 hout, zo mager als een ~ 15
 houterig 15
 houtmager 15
 houwbank 12
 hud 27
 huf 92
 huffelen 135
 hüfte 92
 huid 2, 24, 86, 115, 116, 141
 HUID 24
 huid 27, 30
 huid, äste van de ~ 31
 huid, bovenste ~ 24
 HUID, LEVEND VLEES ONDER DE ~ 25
 huidschaal 28, 30, 31
 huif 12, 29, 83
 HUIG 122
 huig 123
 huik 123
 huisje, naar het ~ gaan 131
 huisje, naar het ~ moeten 131
 huisje, op het ~ zitten 132
 huiske, naar het ~ gaan 131
 huiske, naar het ~ moeten 131
 huiven 142
 huivenbuidel 143
 huivenbuul 143
 hups 71
 hupse neus 71
 huid 27
 huut 30
 huzaar 10
 huzarenbenen 108
 ied 27
 iemand een ordentliche onder de neus wrijven 134
 iemand, fijn ~ 18
 iemand, schaak ~ 18
 iemens, fijn ~ 18
 iemens, schaak ~ 18
 leperen, wie de dood van ~ 17
 iërrappel aflaten, de ~ 128
 iërrappel afschudden, de ~ 128
 iet dik, zo ~ 9
 iets, op ~ loeren 150
 igewand 128
 igewanden 128
 igewands 128
 igewei 128
 igeweaks 128
 ijl 15, 16
 ijverpees 140
 illebao 99
 immigreren, hij gaat ~ 48
 in de broek, beter in de wijde wereld dan ~ 133
 in de gekookt 35
 in de geward 35
 in de groei zijn 2
 in de hand 101
 in de hand, binnen ~ 101
 IN DE KIN OF WANGEN, KUILTJE (~) 65
 in de kladder 35
 in de klit 35
 in de knie, achter ~ 113
 in de knoop 35
 in de kop hebben, een worm ~ 32
 in de kop, achter ~ 31
 in de mond, goede gezonde tanden glinsteren ~ 79
 in de mot houden 152
 in de ogen, tranen komen mij ~ 156
 in de schouder, breed ~ 8
 in de statie, veel volk ~ 83
 in de vinger snijden, zich ~ 135
 in de war 34
 IN DE WAR, HAAR ~ 34
 in de wijde wereld dan in de broek, beter ~ 133
 in een hoek jagen, die kan geen varken ~ 107
 in geen goed vel steken 16
 in hebben, de kreupel ~ 3
 in hebben, geen groei ~ 3
 in het gezicht, dikke patat ~ 67
 in het haar, slag ~ 39
 in het holle van de knie 113
 in het oog houden 150
 in mijn haar, daar zitten pruiken ~ 35
 in zijn boks doen 132
 in zijn linkse maal kijken, met zijn rechtse oog ~ 154
 in zijn rechtse kamizoolsmaaltje kijken, met zijn linkse oog ~ 154
 in(kijken), met zijn linker-oog naar zijn rechtertas ~ 154
 in, daar zit de krot ~ 3
 in, daar zit de kwade ~ 3
 in, daar zit geen schot ~ 3
 in, daar zit geen was ~ 3
 inee 35
 ineegekookt 35
 ineen 6, 35
 ineengedrongen 6
 ineengedrongen, heel ~ 6
 ineengeduikt 6
 ineengekookt 35
 inewate 128
 ing van de rugstrank, ~ 93
 ingeduikt 6
 ingentoe 129
 ingepakt, hij gaat emigreren, want hij heeft zijn haar al ~ 48
 ingepakt, hij heeft de haren ~ 48
 ingeraamd gezicht, een ~ 50

- ingewand 128
 INGEWANDEN 128
 ingewanden 128
 ingewander 128
 ingewands 128
 ingewei(de) 128
 ingeweids 128
 inkijk 84
 inkijken, hij kan een varken
 naar de vot ~ 4
 inkijken, met zijn linkeroog
 naar zijn rechters ~
 154
 inktpotje 84
inktpotsje 84
 inregent, neus waar het ~
 71
 inregent, neus waar het aan
 ~ 71
 inzitten, de prat ~ 3
 IRIS 56
 iris 56
 irk 124
 irken 124
 irpel 28
irpel afschudden, de ~ 128
 jaan 140
 jaap, lange ~ 104
jaarpels 142
 jagen, die kan geen varken
 in een hoek ~ 107
 jambes 108
 jan 140
 jan, lange ~ 104
 jankogen 155
 jantje 140
 janus 140
 jatten 99, 103, 108
 jeanke 140
 jef 140
jehirne 118
 jeneverneus 67, 70
 jeneversnuit 67, 70
jenkogen 155
jesse 118
jessene 118
jessens 118
jesses 118
jetappelen afgieten, de ~
 128
 jeugd 23
 jeuken, nog altijd ~ 162
 jim 137
 jim, kale ~ 47
jits, kale ~ 47
 jodenneus 67, 69, 70
 jodensnuit 67
 jodenvet 125
 joekel 12, 69, 70
joenkogen 155
 joepeman 140
- joerk* 67, 69, 70
joetsen 108
 jong, de kleine ~ een handje
 geven 128
 jong, gaan kijken of ik nog
 een ~ ben 128
 jong, kleine ~ 139
 jonge mansharen 49
 jongeheer 138, 139
 jongen, knoest van een ~ 6
 jongenskop 46
joome 108
 joppig 16
 josemien 145
 josse 117, 118
jossele 118
jossene 118
jossens 118
josses 118
jotten 99, 103
 jouwschierig kijken 151
 juist een geraamte 17
 juist een lat 17
 juk 65
jukbee 65
 JUKBEEN 65
 jukbeen 65
 jut, kop van ~ 29
 juwelen 137
kaafsgat 121
kaai 29, 55
 kaak 61, 62, 63
 KAAK VII, 61
 kaakbeen 61, 62, 66
 KAAKBEEN(RAND) 62
 KAAKGESTEL 62
 kaakrand 62
 kaaksbeen 61, 62, 66
 kaakwangen 65
 kaal 46, 47
 KAAI (ZIJN), KAAI HOOFD
 46
 kaal als een hennkont, zo
 ~ 48
 kaal geknipt 46
 kaal geschoren 46
 kaal gesneden 46
 KAAI HOOFD, KAAI (ZIJN), ~
 46
 kaal kruin 47
 kaal over het zwaard 46
 kaal plek 33
 kaalkop 46, 47
 kaalkoppig 46
 kaanes 31
 kaarsbenen 109
 kaarsendomper 67, 68, 69
 kaarsensmoker 67
 kaarsrechte benen 109
 kaaskop 47
 kaatsen 126
- kabaal maken 159
 kabouter 5
 kachelpijpen 108, 110, 112
 kachelspijpen 110
 kadaster 12
 kadee 8
 kadee, zwakke ~ 20
 kak 130
 kaka 130
 kaka doen 131
 kakkarm 96, 129
 kakement 61, 62, 63, 76
kaken (mv.) 62
kaken (mv.) 63, 66, 159
 kaken, opgeblazen ~ 64
 kakenbakkes 63
 kakenbeen 62
 kakenest 5
 kakesement 63
 kakje doen, een ~ 131
 kakken 131
 kakkewangetjes 65
kakkewangskes 65
 kakschenk 91
 kakschenkel 91
kakske doen, een ~ 131
 kakwangen 65, 94
kalbas, dikke ~ 12
 kale bolles 47
 kale buidel 47
 kale gletsjer 47
 kale glibber 47
 kale glibberd 47
 kale jim 47
 kale knikker 47
 kale knikkerd 47
 kale kols 47
 kale kop 46, 47
 kale tjiets 47
 kale, een ~ 47
 kalebas, dikke ~ 12
 kalfgat 121
 kallen, hel ~ 159
kallerkot, neuskotter wie
een ~ 72
 kalot 40
 kalvertanden 77
 kameraad 12
 kamizoolsmaltje, met zijn
 linkse oog in zijn
 rechtse ~ kijken 154
 kamizoolstasje, met het
 rechtse oog naar het
 linkse ~ (kijken) 154
kammeejook 87
 kammezolmaalke, met zijn
 linkse oog in zijn
 rechtse ~ kijken 154
 kammezolsteske, met het
 rechtse oog naar het
 linkse ~ (kijken) 154

- kanes 29
 kanon 11
 kanon, dik ~ 11
 kanonskop 29
 kant 91
 kant, tand aan de ~ 77
 kapitein 9
 kapje 57
kapke 57
kapoel 45
 kapot 163
 kapotte zij, de ~ 93
 kappes 28
kappoeleke 45
 kapsel, geen ~ van te maken 35
 kapstok 69, 71, 141
 karamellen 142
 karbonkel 56
 karkas 21
 karoet 29
karossier 10
 karrenpaard 9
 kasserol 94
 kast 94
 kast over de kop 46
kastanjele 142
 kastanjes 142
 kastanjetten 142
 kastar 8
 kasteel 94
 kattededie 88
 katten, gezicht wie een helver ~ 54
 kattenstront 156
 kauwschenk 61
 kauwtand 78
kealke 5
kebes 28
keddel 141
 keel 74, 80, 121
 KEEL, STROT 80
 keelappel 81
 KEELGAT 121
 keelgat 121
 keelknobbel 81
 keelknop 81, 123
 keelkoor 81
 keelkot 121
 keelkrop 81
 keellok 121
 keelopening 121
 keelpijpje 121
keelpijpke 121
 keelsgat 121
 keelsknobbel 81
 keelsknop 81
 keelskot 121
 keelslok 121
 keeborstel 37
 kegel 29, 67
 kei 29, 48, 55
 keizer, gaan waar de ~ te voet gaat 128
 keizersbaard 26
keken 159
kelbeurske 143
 kelderkot, neuskotten wie een ~ 72
 kelk 84
 kemel 12
kemisse doen, grote ~ 131
kemisse doen, klein ~ 128
kepoel 45
 KEREL 1
 kerel 8, 139
 kerel van een vrouwmens 11
 kerel van een wijf 11
 kerel, baatse ~ 8
 kerel, forse ~ 7
 kerel, gezwankte ~ 20
 kerel, knoest van een ~ 6
 kerel, strange ~ 8
 kerel, struise ~ 8
 kereltje 5
 kerf 97
 kern, pruim (zonder ~) 144
kerpoel 44, 45
 kers 84
 kersenpit 29
 ketje 18
ketsje 18
 kettel 18, 141
 keuren 164
 keus 83
keut 56
 keutel 130
keutelen (mv.) 130
keutelke 130
keutels (mv.) 130
 keuteltje 130
 keveren 3
 kevier 20
 kevits 20
 kevit sig 20
kiebel 85
 kiebus 28
 kiefer 61, 62
 kiembol 29
 KIES 77
 kies 78
 kiestaat 55
 kiestand 78
 kieuw 62, 63
 kieuwen (uitsl. mv.) 61
kieuwschenk 61
kieven (mv.) 61
 kijk 56
 kijken 147, 149, 151, 152, 153
 kijken of ik nog een jong ben, gaan ~ 128
 kijken of ik nog een mannetje ben, gaan ~ 128
 kijken zoals een valk 152
 kijken, benieuwd ~ 151
 kijken, curieus ~ 151
 kijken, fel ~ 152
 kijken, jouschierig ~ 151
 kijken, laten ~ 153
 kijken, loens ~ 154
 kijken, love ~ 154
 kijken, met het rechtse oog naar het linkse kamizoolstasje (~) 154
 kijken, met zijn linkeroog naar zijn rechtertas in(~) 154
 kijken, met zijn linkse oog in zijn rechtse kamizoolmaaltje ~ 154
 kijken, met zijn rechtse oog in zijn linkse maal ~ 154
 kijken, naar Maastricht ~ 154
 KIJKEN, NIEUWSGIERIG ~ 151
 kijken, nieuwsgierig ~ 151
 KIJKEN, SCHERP ~ 152
 kijken, scherp ~ 152
 kijken, stiekem ~ 151
 KIJKEN, ZIEN ~ 147
 kijken, zuiver ~ 152
 kijker 56
 kijmes 29
 kilf 29
 kilometer, vijf ~ tegen de wind op ruiken 161
 KIN 60
 kin 60, 61, 62, 63
 KIN OF WANGEN, KULTJIE (IN DE ~) 65
 kin, dubbele ~ 63
 kinbak 63
 kinbakke 61, 66
 kinbakkes 61
 kind, dor ~ 18
 kinderkont 48
kinderpollekes 100
 kinderpelletjes 100
 kindertanden 76
 kindervotje 48
 kindervotje, kop wie een ~ 48
 kindje 56, 139
kindsje 56
 kink 105
 kinkdraaier 102
kinke 56

- kinkje 105
kinkske 105
kinkuilke 65
 kinkuiltje 65
 kinnebaard 50, 61
 KINNEBAK 60
 kinnebak 61, 62, 63
 kinnebakke 61, 62
 kinnegebak 61
kinneke 56
 kinsbaard 51
 kippelen 42
 kippenhok 146
 kis 94, 95, 112
kissen (mv.) 94
 kits 18, 61, 62
 kitsen 126
 klabatteren 158
 klabeien 159
 klabetteren 158
 klabodderen 158
 kladder, in de ~ 35
 klakken 159
 klamme 16
 klamotten 103
 klank, scherpe ~ 158
 klarken 126
 klateren 128, 159
 klatsen 158
 klauw 115
 klauwatten 103
 klauwen 99, 103, 108
 klauwieten 100, 103
 klauwieters 100
klavang 145
klaven 99
 klavieren 100, 137
klavieters 100
 klawetteren 158
klawieten 158
klei krabke 5
klei snuiter 70
klei snuitje 70
 klein 3
 klein blijven 3
 klein commissie doen 128
 klein en dik 6
 klein gebouwd 4
 klein krabje 5
klein krullekes 38
 klein mannetje 5
klein neus 70
 klein neusje 70
 KLEIN PERSOON 4
 klein poep 145
 klein postuur 4
klein snuit 70
 klein snuitje 70
 klein staartje 42
 klein van bouw 4
 KLEIN VAN GESTALTE 3
- klein van gestalte 4
 klein van gestel 4
 klein van gewas 4
 klein van groei 4
 klein van lijf 4
 klein van maat 4
 klein van postuur 4
 klein van stuk 4
 klein van was 4
 klein ventje 5
 klein, dat blijft altijd even ~
 3
 klein, er ~ uitzien 4
 klein, erg ~ 4
 kleine dabber 5
 kleine gezette, een ~ 5
 kleine jong 139
 kleine jong, de ~ een handje
 geven 128
 kleine krauwel 5
 kleine krokkerd 5
 kleine krulletjes 38
 kleine lievenheer 18
 kleine maat 4
 kleine mens 5
 KLEINE NEUS 70
 kleine neus 70
 kleine pagadder 5
 kleine snuit 70
 kleine snuiter 70
 kleine vinger 104, 105
 kleine WC doen 128
 kleine, de ~ 139
 kleine, een ~ 5
 kleinvlees 137
 kleisper 4, 17
 klempen 159
 klep 74
 kles 29, 41, 47
 klets over de kop, de haren
 ~ 45
 kletsen 158
 kletschaar 29, 36, 46, 47
 kletskop wie een blote kont
 47
 kletten 158
 kletteren 159
 kleur van het oog, de ~ 56
 kleurskern 56
klevieten 100, 103
 klewang 145
 klieken 126
 klingelen 158
 klingereren 158
 klink 67
 KLINKEN 158
 klinken 158
 klinken, hel ~ 158
 klinker 133
 klinkers zijn geen stinkers
 134
- klippel 140
klipper 140
 klit, in de ~ 35
 klitsen 142
 klitsenbuidel 143
klitsenbuul 143
 kloekels 100
 kloet 29
 kloeten 100
 klok en hamerspel 138
 klokkenspel 138
 klomp 67, 69
 klomp van vrouwmens 11
 klomp, dikke ~ 69
 klomp, neus wie een ~ 67,
 69
 klompenriem 50
 klompje, neus wie een ~
 67, 69
klompke, neus wie een ~
 67, 69
 klontjesvingers 103
 klootjes 142
 klootzak 142, 143
 klopperd 8
 klos 141
klös 142
 klosbeursje 143
 klossen 142
 klossenbuidel 143
 kloten 142
 kloten, piemel en ~ 138
 kloten, piemel met ~ 138
 klotenkoek 143
 klotskop 28
 klotsluit 12
 klovelen 60
 kluit 5
 kluiten, niet uit de ~
 gewassen 4
 kluiten, uit de ~ wassen 2
 knaabes 12
 knaap 12
 knabben 108
knackworsjere 103
 knackworstjes 103
 knalpot 96
knao 44
 knap, beeldje ~ 94
 knapschenkel 22
 knauw 7, 29, 44
 knauwel 5, 7
knauwelke 5
 knauweltje 5
kneuk 21, 88, 98, 99, 103,
 107
kneukel 105
kneukel (mv.) 99, 102, 103
kneukelen 99, 102
kneukelkuilkes 102
kneukels 99, 102

- knevel 51, 52
knevelke 52
 kneveltje 52
KNIE 107
 knie 107
 knie, achter in de ~ 113
 knie, boven de ~ 112
 knie, elleboog en ~ 23
 knie, in het holle van de ~ 113
 knie, onder de ~ 113
 knie, pees van de ~ 92
 knieboog 113
 knieën 83, 88
 kniehol 113
KNIEHOLTE 112
 knieholte 113
 kniekuil 113
 knieplooi 113
 knies 156
 knieschijf 107
 knievrouw 113
knijnsbaard 49
 knijpen 148
 knijpen, een oogje ~ 148
 knijpen, ene ~ 134
 knijpen, met de ogen ~ 148
 knijpen, oogje ~ 148
 knijpen, oogjes ~ 148
 knijperd 130
knikdraaier 102
 knikkel 28
 knikken 148
 knikken, een oog ~ 148
 knikken, een oogje ~ 148
 knikken, met de ogen ~ 148
 knikken, met een oog ~ 148
 knikken, ogen ~ 148
 knikken, oogje ~ 148
 knikken, oogjes ~ 148
 knikker 27, 31
 knikker, kale ~ 47
 knikkerd 28
 knikkerd, kale ~ 47
 knikkers 142
 knikogen 148
 knikoog geven, een ~ 149
KNIPOGEN 147
 knipogen 148
 knipoog (zn.) 148
 knipoog geven, een ~ 149
 knipoogje (zn.) 148
 knipoogje geven 149
 knipoogje geven, een ~ 149
 knipoogjes geven 149
knipoogsje 148
knipoogske 148
- knipoogske* 149
knipoogske geven, een ~ 149
knipoogskes 149
 knippen 148
 knippen, een oogje ~ 148
 knippen, met de ogen ~ 148
 knippen, oogje ~ 148
 knippen, oogjes ~ 148
 knippenen 149
 knippenen, met de ogen ~ 149
knirs 22
 knobbel 22, 81
knobbelen 102
 knobbels 28, 102
knoddel 44
 knoedel 44
 knoef 44
 knoefel 44
 knoefelen 100
 knoefelen, ene ~ 134
knoefels 100
 knoei 156
 knoemel 137
 knoemelen 100, 101, 103
knoemelkes 101
 knoemeltjes 101
knoep 44
 knoeperd 29
knoer 28
 knoers/knors 22
 knoersbeen 22
 knoerzel 22
knoes/knos 22
 knoesel 114
knoeske 6
 knoest 5, 6, 29
 knoest van een jongen 6
 knoest van een kerel 6
 knoesten 100
 knoestige mens 6
 knoestje 6
knoet 43, 45
knoeteke 43
knoetje 43
knoets 43
knoevel 7
 knoevelen 100, 101, 103
knoevelkes 101
knoevels 103
knoevelsjer 101
knoeveltjer 101
 knoeveltjes 101
knokel 23
 knoken 21, 88, 99, 103, 107
knoken (mv.) 21
 knoken wie een hengst 109
- knoken, flinke ~ 111
 knoken, goede ~ 111
 knoken, grof van ~ 7
 knoken, grove ~ 111
 knoken, poten wie ~ 109
 knoken, stevige ~ 111
 knoken, vel en ~ 18
 knoken, zware ~ hebben 8
 knokenmagazijn 21
 knokerig gezicht 65
 knoketig 16
 knokkel 23, 105
 knokkel, lange ~ 68
KNOKKELKUILTJES 102
 knokkelkuiltjes 102
 knokkels 99, 102, 103
 knolkop 28
knolver 7
knook 21, 23, 66, 89, 90, 114, 115
 knook uit de bats 112
 knook van de wang 66
 knook, grof van ~ 7
 knook, knoken 98
 knookcarillon 18
 knookje 89, 90, 105
 knookjes 102
knooksje 105
knookske 89, 90, 105
knookskes 102
 knoop, in de ~ 35
 knoopbotje 22
knöp 142
 knop 44, 70, 81, 83
 knopje 83, 123
knopke 83, 123
 knopneus 70
 knoppen 83, 142
 knopperd 5
 knops 28
 knopshiel 114
 knor 7, 22, 28
 knorbeen 22
knorre 22
 knorrel 22
 knors 28
 knorvel 5, 7, 22
knosbeen 22
 knot 36, 43, 45
 knotje 43
 knotkop 28
 knots 22, 28, 31, 43, 55, 86, 89
 knotsenbol 28
 knotser 28
 knotserd 28
 knotsje 43
 knotsknieën 110
 knotskop 28
knuchelen 99
 knuddel 7

- knuddelke* 7
knuddeltje 7
knuijtjes 101
knuppel 42, 140
knuppelen 42
knurften 100
knutje 43
knutsje 43
knutske 43
kobbjes 28
kobbjesje 28
kobbeske 28
kobus 28
kod 156
kodde 156
kodde 56
kodje 156
koehouwen 159
koekeloeren 150
koekoek 125, 141
koekwissen, handen wie ~
 100
koer gaan, naar de ~ 128
koet 66
koeten 126
koethanden 101
koetsiersbaardje 50
koetsiersbaardsje 50
kogel 29
koinzjelen 128
kokel 66, 68, 69
koker 29, 96
koker 66, 68, 69
koker, dikke ~ 69
koker, flinke ~ 69
kokkel 66, 68, 69
kokkel, dikke ~ 69
kokkel, lange ~ 68
kokker 66, 68, 69
kokker, dikke ~ 69
kokker, flinke ~ 69
kokkerd 66, 69
kokkerel 66, 69, 71
kolenschoppen 100
kolleraab 29
kolos 8
kols, kale ~ 47
kölsebuïel 143
kölsen 142
kom 93
kom-eens-voor 83, 84
kom-eens-voor alstublieft
 84
kom-eens-voor, een goede ~
 10
kom-eens-voor, vrouw met
een behoorlijke ~ 10
kom-gauw, aan de ~ zijn
 132
komkommer 67, 70
kommies 131
- kompeskop* 29
komvanner 83
konijnsbaard 49
konijnsoren 73
koning, gaan waar de ~ te
voet gaat 128
konkernol 69
kont 91, 94, 96
kont, blote ~ 65
kont, kletskop wie een blote
~ 47
kont, kop en ~ 14
kont, kop wie een ~ 48
kontbeen 91
konteke 94
kontenschenk 90
kontje 94
kontjesvingers 103
kontkotje 96
kontkotsje 96
kontschenk 90
kontsjje 94
kontspier 130
kooieren 3
koolschoppen 100
koon 61, 62, 64, 65
koonke 66
koontje 66
koot 23, 89, 105
kootje 105
kop 26, 27, 30, 31, 74,
 141, 142
kop en kont 14
kop van jut 29
kop vanachter, de ~ 31
kop wie een biljartsbal 47
kop wie een kindervotje
 48
kop wie een kont 48
kop wie een pieperd 29
kop wie een riethamer 54,
 64
kop wie een suikerpotje 29
kop wie een toren 29
kop wie een tuierhamer 29
kop wie een vot 29, 48
kop, achter in de ~ 31
kop, achter op de ~ 31
kop, achterste van de ~ 31
kop, barrevoetse ~ 48
kop, boven op de ~ 31
kop, bovenste van de ~ 31
kop, de haren klets over de
~ 45
kop, een worm in de ~
hebben 32
kop, hij heeft een geboende
~ 48
kop, hinten op de ~ 31
kop, kale ~ 46, 47
kop, kast over de ~ 46
- kop, op zijn ~ kunnen de*
luizen schaatsen 48
kop, schone ~ 29, 54
kop, stomme ~ 29
kop, vanachter aan de ~ 31
kop, vanachter op de ~ 31
kop, verwaaide ~ 34
kop, voor de ~ 30
kop, voorste van de ~ 30
kop, wilde ~ 34
kop-eik 5
koperkont 7
kopje 28, 31, 141, 142
kopje touw 36
kopke 28, 31, 142
kopke touw 36
koplampen 83
kopneus 70
koppen, die heeft een half
vat gekregen toen de ~
uitgedeeld werden 27
koppes 28
koppijn 27
kopstuk 29
kopzes 29
körper 2, 21
kort 4, 46
kort dik pootje 5
kort gedrongen 6
kort geknipt 46
KORT GEKNIPT HAAR 45
kort gestuikt 6
kort gewrongen 6
kort haar 46
kort lijf 4
kort van lijf 4
kort van postuur 4
kort van stuk 4
kort van was 4
kort, hij heeft alles ~ bij
elkaar liggen 6
kort, zijn bed is te ~ 48
kort-dik 6
korte darm 129
korte dikke, een ~ 7
korte gestuikte, een ~ 7
korte haren 46
korte haren, heel ~ 46
korte neus 70
korte stijf, een ~ 5
korte, een ~ 5
koste 8
kosten 164
kot 65, 94, 96, 144
koteletten 50
kotelettenbaard 50
kotje 65, 96, 144
kotje-kerf 96
kotje-kont 96
kotjes 102
kots 125

- kotsen 126
kotsje 65, 96
kotsje-kerf 96
kotsje-kont 96
kotsjes 102
kotteke 65, 96
kottekes 102
 kotten (mv.) 56
kotter 56
 koude aardappel 163
 koude boeren 143
kouw boere 143
 kraag 142
 kraaien 159
 KRAAKBEEN 22
 kraakbeen 22
 kraaksbeen 22
 kraakwagen 18
 kraam 88
 kraatsel 5
 krabbedopje 14
krabbedopke 14
 krabje, klein ~ 5
krabke, klei ~ 5
 krak 18
 kraken 134
krakkel 5
 kramer 88
 krap 97, 145
 krasvinger 104
kratske 5, 18
 krauwekol 31
 krauwel 7
 krauwel, een ~ 5, 17
 krauwel, een ~ blijven 3
 krauwel, kleine ~ 5
 krauwen 128
kreisch-ogen 155
 krekkel 5
kremellen 142
 krempe 16
 krent 93, 96, 130
kretselke 18
kretske 18
 kreukeling 102
 kreupel 4, 16
 kreupel, de ~ in hebben 3
 kreupel, een ~ 5, 17
 kreupel, een ~ blijven 3
kreuzelke 18
 kreuzeltje 18
 kriebelekraam 88
 kriemaks 88
kriemer 88
 krijgen, adem ~ 120
 krijgen, asem ~ 120
 krijgen, een scheut ~ 2
 krijgen, zijn schot niet ~ 3
 krijtogen 155
 kril 138, 141
 krimpen 16
 kringspier 130
 kroddel 5
 kroddelachtig 8
 kroef 88
 kroefje 88
kroefke 88
 kroes 38
kroeselen 38
kroeselkop 39
 KROESHAAR 38
 kroeshaar 38
 kroesjes 38
 kroeskop 38
 kroeskopje 38
kroeskopke 38
 kroezel 38
 kroezelen 38, 40
 kroezelenhaar 38
 kroezelenkop 38
 kroezelhaar 38, 39
 kroezelig haar 38, 39
kroezelke 38
kroezelkshaar 38
 kroezelkop 38, 39
 kroezelkroes 38
 kroezeltje 38
 kroezeltjeshaar 38
 krokkerd, kleine ~ 5
krol 40, 41
krolhaar 38, 39, 41
krolharen 39
krolkop 38
krollekes 38, 39
krollen 38, 39, 40
krollen, rechte ~ 35
krollen, snakke ~ 36
krollenbol 39
krollenbos 39
krollend haar 39
krollende haar 39
krollenhaar 38, 39
krollenharen 38, 39
krollenkop 38, 39
krolspang 40
krom benen 108, 109
 krom haar 39
 krom haren 39
krom stapels 109
krom vingers 103
 krom, zijn ma heeft zijn
 broek ~ gestreken 107
 kromjak 88
 kromme benen 108, 109
 kromme stapels 109
 kromme vingers 103
 krommejak 87
krommelenak 88
 krommelenek 88
 krommeljak 88
krommenak 88
 krommenek 87, 88
 kromneus 67
 kroon 29
 kroontje 106
 kroot 29, 67
 krop 31, 81, 126
 krosteren 42
 krot 5
 krot, daat zit de ~ in 3
 krotenbladeren, oren wie ~
 73
 krotenkop 29
 krotje 5
 krots 5
 krotseltje 18
 krotsje 5, 18
krotske 5, 18
 Krugerbaard, Paul ~ 50
 kruidenharen 34
kruienharen 34
 kruif 44
 kruikescherf 5
 kruikestok 5
 kruikestop 5, 6
 KRUIJN 31
 kruin 31
 kruin, dobbel ~ 33
 kruin, dubbel ~ 33
 kruin, foute ~ 33
 kruin, geen ~ 33
 kruin, kaal ~ 47
 kruin, valse ~ 33
 kruin, verkeerde ~ 33
 kruin, warsdrijf ~ 33
 kruinen, twee ~ 33
kruinke 31, 33
kruinteke 31
 kruintje 31, 33
kruintsje 31
 kruis 84, 88, 89, 93, 130,
 137
 KRUIS 93
 krul 40, 41
 krulhaar 38, 39, 41
 krulharen 39
krulke 41
krulkes 38, 39
krulkes, fijn ~ 38
krulkshaar 38
krulkesharen 38
 krulkop 38, 39
krulleke 41
krullekes 38, 39, 40
krullekes, klein ~ 38
krullekshaar 38
krullekeskop 38
 krullen 38
 KRULLEN 39
 krullen 39, 40
 krullen, rechte ~ 35
 krullen, snakke ~ 36
 krullenbol 39

- krullenbos 39
 krullend haar 39
 krullenhaar 38, 39
 krullenharen 38, 39
 krullenkop 38, 39
 krulletje 41
 krulletjes 38, 39, 40
 krulletjes, fijne ~ 38
 krulletjes, kleine ~ 38
 krulletjeshaar 38
 krulletjesharen 38
 krulletjeskop 38
 krulspang 40
kubes 28
 kuierlatten 108
 kuif 41, 42, 43, 44, 45, 68, 70
 KUIF 44
 kuif, valse ~ 33
 kuifel 43
 kuifje 43, 44, 45, 46
 KUIFJE, AFHANGEND ~ 45
kuifke 43, 44, 45, 46
 kuil 65
kuileke 65
kuilekes 102
kuiles 28
kuilke 65, 84, 86
kuilkes 102
 kuiltje 65, 84, 86
 KUILTJE (IN DE KIN OF WANGEN) 65
 kuiltjes 102
kuiltsje 65
kuiltsjeren 102
kuiltsjes 102
 kuis 8
 KUIT 113
 kuit 66, 68, 70, 113
 kuit, dikke ~ 70
 kuit, lange ~ 68
 kuiten 108
kuivel 43
kulleke 141
 kulletje 141
 kuls 28
 kum 61, 62, 63
 kumbak 63
kummeke 63
kummekes, flinke ~ 64
 kummetje 63
 kummetjes, flinke ~ 64
 kummik 61, 62, 63, 95
 kummiken, dikke ~ 64
 kurassier 10
 kurbes 29
 kurkentrekker 40
kuske van de voet 115
 kussen 101
 kussens 102
 kussentje van de voet 115
 kut 144, 145
 kutje 144
kutsje 144
kwaaije, uit de ~ zijn 2
 kwabbel 102
 kwabbelachtig 13
 kwabbelig 13
 kwabbeltig 13
 kwaddelen 64
 kwade, daar zit de ~ in 3
 kwade, uit de ~ zijn 2
 kwak 11, 143
 kwak van het been 113
 kwak, dikke ~ 11
 kwaken 158
 kwakje 143
 kwakkel 11
 kwakkel, dikke ~ 11
kwakske 143
 kwakwangen 65
 kwarrel 138, 142, 143
 kwatsen 126
 kwebbel 74
 kweestenbijbel 138
 kwek 61
 kwekken 158
 kwetteren 158
 kwiebus 29
 kwiek 20
 KWIJL 124
 kwijl 124
kwijle 124
 kwijlen 124
 laag 145
 laatste 94
 laatste baktand 79
 labats 12
 labbes 141
laboren 73
 lafioten 100
 landingsgestel 108
 lang 15
 lang gezicht 48
lang gurk 69
 lang haar 36, 42
lang kokkel 68
lang kuit 68
lang neus 68
 lang Onze Vader 48
 lang Onze Vader hebben, een ~ 32
 lang snoer 18
lang snuit 68
lang tromp 69
lang tul 68
 lang uitgeschoten 15
lang vingeren 103
lang vingers 103
 lange aap 104
 lange flempus 18
 lange fok 68
 lange gevel 68
 lange gurk 69
 lange jaap 104
 lange jan 104
 lange kokkel 68
 lange kuit 68
 lange liereboom 104
 lange manen 41
 LANGE NEUS 68
 lange neus 68
 lange snuffel 69
 lange snuit 68
 lange tromp 69
 lange tuitel 68
 lange tul 68
 lange vinger 104, 105
 lange vingers 103
 lange voorgevel 68
 langeman 104
 langman 104
 langneus 67, 70
 langs zijn sokken 134
 langste vinger 104
 lans, flauw ~ 18
 lantaarn 17
 lap 75
 lapel 29
 laporen 73
 lappen van mijn voeten, onder de ~ 115
 lapsoren 73
 larp 69
 lat 17, 141
 lat geit 17
 lat, juist een ~ 17
 lat, zo mager als een ~ 15
 laten (gaan), ene op de sokken ~ 134
 laten (gaan), ene over de sokken ~ 134
 laten gaan 132
 laten gaan, een stille ~ 134
 laten gaan, een veestje ~ 134
 laten gaan, ene ~ 133, 134
 laten kijken 153
 laten loeren 153
 laten snijden met de pats op, hij kan zich de haren ~ 48
 laten vliegen, een scheet ~ 133
 laten vliegen, ene ~ 133, 134
 laten zien 153
 laten, een dreet ~ 134
 laten, een poep ~ 133
 laten, een poepje ~ 133
 laten, een scheet ~ 133, 134
 laten, een schuiverd ~ 134

- laten, een stiekeme ~ 134
 laten, een stille wind ~ 134
 laten, een veest ~ 134
 laten, een vots ~ 134
 LATEN, EEN WIND ~ 133
 laten, een wind ~ 134
 laten, een windje ~ 134
 laten, ene ~ 133
 laten, ene fluiten ~ 134
 laten, ene stiekem ~ 134
 LATEN, GELUIDLOOS EEN WIND ~ 134
 laten, scheten ~ 17
latjan 17
 lats 17
 latten 50, 108, 109
 lawaai maken 159
 laweit hebben 159
 laweit maken 159
 lebbel 122
 LEDEMATEN, LIDMAAT ~ 98
leder (mv.) 91
 lederen tram 108
 lee 91, 92
lee (mv.) 23
leeën (mv.) 91, 92
 leef 91
leef, het ~ 26
 leegmaken, de rug ~ 131
 leehartig 162
 leep 156
 leepachtig 156
 leepkeus 156
 leepogen 155
 leeps 156
leeps ogen 155
 leepse ogen 155
 leepsogen 155
 leepsogig 156
lees kijken 154
 leewater 119
leftig vlees 26
leftig, het ~ 26
 legt, dat hij zich strospiëren onder de voeten ~ 4
 lel 58, 72, 75, 122
 lelijk gezicht 54
 lelijk van magerigheid 15
lelke 72, 122
lelleke 72, 122
 lelletje 72, 122
 lemmend 18
 lemmend, magere ~ 18
 lende 91, 92
 LENDE(NEN) 91
lenden 91
lendenen 91
lender 91
 LENIG 19
 lenig 19
- LENIG PERSOON 20
 lenk 91
 lens 56
 lepe ogen 155
lepelen 72
 lepels (mv.) 72
 lepelveger 52
lepen (mv.) 156
leren tram 108
 letten 151, 152
 letten, op iet ~ 152
 letten, scherp ~ 152
 leun 141
 leuteren 128, 132
 leven 91
 leven, geen ~ 163
 leven, hel ~ 158
 leven, het ~ 25
 levend lijk 18
 levend vlees 25
 LEVEND VLEES ONDER DE HUID 25
 levend, het ~ 25
 levendig vlees 25
 levendig, het ~ 25
 LEVER 127
 lever 127
 levert 127
 LICHAAM 2
 lichaam 2
 LICHAAMSBOUW, GROF GEBOUWD, ZWAAR VAN ~ 7
 licht 57
 licht ding 20
 lichten, zich ~ 135
 lichter worden 16
 lid 23, 57, 105, 141
 lid (van de rugstrang) 89
 lid van het oog 57
 lid, bovenste ~ 58
 lid, leden 98
 lid, onderste ~ 58
 lidmaat 105
 LIDMAAT, LEDEMATEN 98
 lidmaat, ledematen 98
 lidvinger 105
 liereboom, lange ~ 104
 LIES 92
 lies 92
liesen 92
 liesje 92
lieske 92
 liesplooï 92
 liest 92
 lievenheer, kleine ~ 18
liezen 92
 liggen, hij heeft alles kort bij elkaar ~ 6
 liggen, op de loer ~ 150
 lijf 2, 86, 93, 96, 145, 146
- lijf, hij heeft een ~ oft met een spaaï waas gestoken 6
 lijf, klein van ~ 4
 lijf, kort ~ 4
 lijf, kort van ~ 4
 lijf, opgeblazen ~ 12
 lijf, opgeblazen van ~ 12
 LIJF, PAFFERIG DIK, OPGEBLAZEN VAN ~ 12
 lijk een schop, handen ~ 100
 lijk, levend ~ 18
 lijken, been van de ~ 22
 lijm 156
 lijn 32
 likkepot 104
 Limco 12
 Limco, goed voor de ~ 12
 linkeroog, met zijn ~ naar zijn rechtertas in(kijken) 154
 linkse, met het rechtse oog naar het ~ kamizools-tasje (kijken) 154
 linkse, met zijn ~ oog in zijn rechtse kamizools-maaltje kijken 154
 linkse, met zijn rechtse oog in zijn ~ maal kijken 154
 LIP 53
 lip 58
 lip, bovenste ~ 74
 lip, onderste ~ 75
 lip, overste ~ 74
 lipje van het oog 58
lipke van het oog 58
 lippen 97
 lips 19
 lis 123
loch halen 121
lochspijpen 122
locht ding 20
lochtspijpen 122
 loens 8, 147
 loens kijken 154
 loensen 149, 154, 157
 loensen, scheel ~ 154
 loer, op de ~ liggen 150
 loeren 147, 149, 150, 151, 152
 LOEREN 149
 loeren, laten ~ 153
 loeren, nieuwsgierig ~ 151
 loeren, op iets ~ 150
 loeren, scheel ~ 154
 loeren, scherp ~ 152
 loeren, scherp uit de doppen ~ 152
 loeres 138, 140

- loes 83
loeschen 154, 157
 loet 141
 loeter 141
loets 83
 loeze, een ~ 39
lofhalen 121
lofpiepen 122
lofpijpen 122
lofröhre 122
 lok 40, 41, 94, 96, 97, 130
 lok, vies ~ 94, 96, 130
 lokje 41, 65
 lokjes 102
lokske 41, 65
lokskes 102
 lommelen 108
 lomp 8
 lomp dik 13
 LONG 122
 long 122
 longpijpen 122
 longspijpen 122
 lonken 147, 149, 151, 152, 154
 loop, aan de ~ zijn 132
 loopogen 155
 loopoogjes 155
loopoogskes 155
 loopse ogen 155
 loopsogen 155
 loos 122
 loospijpen 122
 lope ogen 155
 lopen, de ogen ~ 156
 lopen, moeten ~ 132
 lopen, veel ~ 132
 lopende ogen 155
 lorejas 141
 los vel 141
 losch 72
 losse flodder 135
 lossen 132, 134
 lossen, ene ~ 134
 lotsoren 73
 love kijken 154
 lucht 17, 19
 lucht halen 121
 luchtballonnen 82
 luchten 132
 luchtkotter 122
 LUCHTPIJPEN 121
 luchtpijpen 122
 luchtspijpen 122
 lucifers 108, 110
 luftröhren 122
 luiden 158
luien 158
 luis 34
 luishaken, tien ~ 103
 LUISTEREN 157
 luisteren 157
 luisteren zoals een vink 157
 luisteren, gespannen ~ 157
 luisteren, goed ~ 157
 LUISTEREN, GOED, SCHERP ~ 157
 luisteren, scherp ~ 157
 luisteren, te goed ~ 157
 luizen, op zijn kop kunnen de ~ schaatsen 48
 luizenbos 34
luizenladderkes 50
 luizenladdertjes 50
 luizenpaadje 32
 luizenpad 32
 lul 138
lulle 138
 lummel 138, 141
 luthof 145
 ma heeft zijn broek krom gestreken, zijn ~ 107
 MAAG 126
 maag 126
 maagt 126
 maal 25
 maal, met zijn rechtse oog in zijn linkse ~ kijken 154
 maaltand 78
 maan 47, 106
 maan, bij hem gaat de ~ op 47
 maan, de ~ schijnt 47
 maan, gezicht wie een volle ~ 64
 maan, half ~ 47, 106
 maan, halve ~ 106
 maan, hij laat de ~ schijnen 47
 maan, volle ~ 47, 64
maand 106
maand, de ~ schijnt 47
maand, volle ~ 47, 64
maanke 56, 106
maanke, half ~ 106
maankes zien 154
 maansgezicht, volle ~ 64
 maanskop, volle ~ 47
 maantje 56, 106
 MAANTJE OP DE NAGEL 106
 maantje, half ~ 106
 maantjes zien 154
maantsje 106
maantsje, half ~ 106
 maar een ampeltje, het is ~ 6
 maar een voet groot 4
 maar een vuist hoger als een varken 4
 maar een vuist hoog 4
 Maas, een ~ doen 128
 maasdarm 129
 Maastricht, naar ~ kijken 154
 maat, klein van ~ 4
 maat, kleine ~ 4
 maatkar 12
machien 9
 machine 9, 138
 machochel 9
 machochel, dikke ~ 9
machokkel 9
machonkel 9
 madam 10
 madam, dikke ~ 10
 madam, forse ~ 10
 madat 12
 madsel 9
 maf 13
 maf van dikkigheid 13
 maffig mens, vettig ~ 14
 maffig vrouwmens, vettig ~ 14
mafvoel 9
 mag aan de deur staan, een fatsoenlijke mens ~ 68
 magel 15
 MAGER 15
 mager 15
 mager als een doorn, zo ~ 15
 mager als een gard, zo ~ 15
 mager als een hout, zo ~ 15
 mager als een lat, zo ~ 15
 mager als een ptering, zo ~ 15
 mager als een spier, zo ~ 15
 mager als een sprinkhaan, zo ~ 15
 mager als een stok, zo ~ 15
 MAGER PERSOON, ZWAK EN ~ 17
 mager scherf 19
 mager schraap 19
mager stekken 109
 mager wie een vits, zo ~ 15
 MAGER WORDEN 16
 mager worden 16
 magerder worden 16
 magere lemmend 18
 magere pier 18
 magere schrekdedek 19
 magere spie-juut 19
 magere spierling 18
 magere stokken 109
 magere, een ~ 17, 53

- mageremus 18
 mageren 16
 magerigheid, lelijk van ~
 15
 magermans 18
magoggel 9
magoggel, dikke ~ 9
mahoefel 9
 mahol, dikke ~ 12
 maken, een bruine pater ~
 132
 maken, een oogje ~ 149
 maken, geen kapsel van te ~
 35
 maken, get orschteg 151
 maken, mest ~ 132
 maken, vlechten ~ 42
 maken, zich niet ~ 3
 makkès 131
makokkel 9
makokkel, dikke ~ 9
mam 83
 mamatandjes 76
 mamiel 12
 mammaspek 83
mammetandjes 76
MAN 1
 man 139
 manen, lange ~ 41
 maneschijn 47
 mangel 9, 86
manne 139
 MANNELIJK GESLACHTS-
 ORGAAN 138
 mannes 139
 mannetje 5, 138, 139
 mannetje, gaan kijken of ik
 nog een ~ ben 128
 mannetje, klein ~ 5
 mannetje, mieterig ~ 18
 mannetje, min ~ 5
 mannetje, petieterig ~ 18
 mannetje, vazel ~ 18
 mansharen, jonge ~ 49
 manswif 11
 mantelstok, zoekt geen ~ 48
 manwif 11
 marbel 142
marg 23
 marjan 11
 marjan, dikke ~ 11
mark 23
 marktkorf 83
marochel 9
maroddel 9
 mars 88
masjochel 9
masjokkel 9
 maske 29, 54
 masker 54
 matant 11
- matant, dikke ~ 11
 materie 119
 matrice 146
maul 53
mazjel 9
 meche 41
 mechel 11
 mechel, dikke ~ 11
 meelzak 14
 meelzakkerig 13
 meer, niet ~ voelen 163
 meet 32
 meetjesvlecht 42
 mekkie 46
 mekpaard 9
 melis 85
 melkbaard 48
 melkbaardje 49
melkbaardsje 49
 melkboerenhondenhaar 34
 melkerij 82
 melkgebit 76
 melkhaar 49
 melkharen 49
 melkmik 65
melkmoel 76
 melkmuil 49, 76
 melksbaard 49
 melkshaar 49
melkshaarkes (mv.) 49
 melkshaartjes (mv.) 49
 melksharen 49
 melkstanden 76
 melkstandjes 76
melktandekes 76
 MELKTANDEN 76
 melktanden 76
 melktandjes 76
melktandsjes 76
 mem 83
memke 83
memmekes 82, 84
 memmen 82, 84
 memmenkast 82
 memmenpunt 83
 memmentandjes 76
 memmetje 83
 memmetjes 82, 83
memtandekes 76
 memtanden 76
 memtantandjes 76
 menageklep 74
menke 139
menke, klein ~ 5
menke, mieterig ~ 18
menke, min ~ 5
menke, petieterig ~ 18
menke, vazel ~ 18
menneke 5, 138, 139
*menneke, gaan kijken of ik
 nog een ~ ben* 128
- MENS* 1
 mens 10
 mens, blote vot van een
 arme ~ 48
 mens, een fatsoenlijke ~
 mag aan de deur staan
 68
 mens, flinke ~ 10
 mens, forse ~ 8
 mens, gedrongen ~ 6
 mens, kleine ~ 5
 mens, knoestige ~ 6
 mens, schamele ~ 18
 mens, schrapele ~ 18
 mens, struise ~ 8
 mens, subtiële ~ 18
 mens, vettig maffig ~ 14
 mens, zwakke ~ 18
 mens, zwakke tere ~ 18
 mensje, subtiel ~ 18
menske, subtiel ~ 18
 mentig vrouwmens 10
mentje 139
 mep 93
 MERG 23
 merg 23
 mergbeen 23
 mergel 23
merk 23
 merul, dikke ~ 12
 mest 131
 mest maken 132
 met de handdoek, hij
 scheigelt zich ~ 48
 met de ogen knippen 148
 met de ogen knikken 148
 met de ogen knippen 148
 met de ogen knippen 148
 149
 met de ogen nijpen 149
 met de ogen pitsen 148
 met de ogen wenken 149
 met de pats op, hij kan zich
 de haren laten snijden ~
 48
 met de stille trom, ene ~
 135
 met de vot, muilen maken ~
 134
 met een behoorlijke kom-
 eens-voor, vrouw ~ 10
 met een oog knikken 148
 met een oog pitsen 148
 met een spaai waas gestoken,
 hij heeft een lijf oft ~
 6
 met het paard gereden
 hebben 107
 met het rechtse oog naar het
 linkse kamizoolstasje
 (kijken) 154

- met het rechtse oog naar het linkse kammezolsteske (kijken) 154
 met mijn haar zijn de ratten doende geweest 35
 met oren, vot ~ 48
 MET STEVIGE BENEN 110
 MET TRANENDE OGEN 154
 met twee benen 112
 met zijn linkeroog naar zijn rechtertas in(kijken) 154
 met zijn linkeroog naar zijn rechtertes in(kijken) 154
 met zijn linkse oog in zijn rechtse kamzoolsmaaltje kijken 154
 met zijn linkse oog in zijn rechtse kammezolsmaalkje kijken 154
 met zijn rechtse oog in zijn linkse maal kijken 154
metaant 11
 meubel 10
 meuk 85
 meuk, dikke ~ 85
 meulder 131
meulepere 9
 meun 10
 meun, dikke ~ 10
 meun, stevige ~ 10
 meuren 161
 meurese 131
 middel 123
 middelrif 123
 middelste vinger 104
 middelste vlies 123
 MIDDELVINGER 104
 middelvinger 104
 middelvlies 123
 midden, het ~ 123
 MIDDENRIF 123
 middenrif 123
 middenste vinger 104
 middenste, het ~ 123
 middenvinger 104
 middenvlies 123
 mie 145
mielus 85
 miem 145
 miemauwen 154
 mieren 152
 miesmannetje 5
miesmenke 5
 mieterig mannetje 18
 miezerig zijn 3
 mijn hand geven 127
mijn ogen schemeren 153
 mijn zwager een hand geven 128
 mik 93, 94
 mikken 152
millefste vinger 104
millefste vlies 123
miltste vinger 104
 min 4, 16, 17
 min mannetje 5
 minder worden 16
 minister, hij is ~ 48
 minnetjes 17
 mirm 74
mistêgèt 40
 mit wässerigen Augen 156
mochel 9
mochelke, dik ~ 9
 moddervet 13
 model vet 13
 moeder 11
moederkeszalf 125
moederplak 24
 moederplek 24
 moederschoot 146
 moedersplek 24
 moederstand 76
 moedersvlek 24
 moedertjeszalf 125
 MOEDERVLEK 24
 moedervlek 24
 moei 11
moeier 11
moeierplak 24
moeiervlek 24
moel 29, 53, 74, 80
moelbakkes 74
moelwerk 74
 moepel 12
moer 11
 moesbladeren 73
moesetant 76
 moeshoofd 28
moeshuid 28
 moeskop 28
 moeston 86
 moeten 131
 moeten lopen 132
 moeten, naar achter ~ 131
 moeten, naar het huisje ~ 131
 moeten, op het potje ~ 132
 moezel 60
 mokbenen 109
 moken 83
 mokkel 9
 mokkel, dikke ~ 9
 mokkel, flinke ~ 9
 mokkel, staatse ~ 9
 mokkeltje, dik ~ 9
 molenpaard 9
 molenpaard, vrouwmens wie een ~ 9
 mombakkes 54
 mommebakkes 54
 mommegezicht 54
 MOND 53
 mond 63, 74
 mond, goede gezonde tanden glinsteren in de ~ 79
 MOND: SPOTNAMEN 73
mondedje, smalle ~ 19
 mondje, smal ~ 19
 monument 12
 mook 126, 129
 moos 93
moosblaar 73
mooshood 28
mooskop 28
 mop 67, 70
 mopneus 70
 mops 70
 mopsneus 70
 morellen 142
 mormel 12
mormelkes 101
 mormeltjes 101
 mortier van een vrouwmens 11
 mossel 11, 144, 145
 mossel, dikke ~ 11, 14
 mot, in de ~ houden 152
 motbenen 109
 motknoken 109
 mots 70
motsig 13
 motskop 28
 mottig 13
 moustache 51
 muffen 135, 161
 muil 29, 53, 63, 74, 80
 muil, dikke ~ 64
 muilbakkes 74
 muilen maken met de vot 134
 muilen maken met de vot 134
 muilkorf 83
 muilwerk 63, 74
 muis 101, 144
 MUIS VAN DE HAND 101
 muisje 101, 144
muiske 101
muizeke 144
 muizenkont 25
muizenoorkes 73
 muizenootjes 73
 muizenoren 73
 mulder 74
 München Gladbach 82
 murf 55
 mus 140, 144, 145
 muskel 25
 muts 141

- muziek, flierefluiters zonder
 ~ 135
 mystinguettes 40
 naakse vot 48
 naakte hand 101
 naal 106
 naam, daar waar de rug van
 ~ verandert 93
 naar achter gaan 131
 naar achter moeten 131
 naar de koer gaan 128
 naar de vot inkijken, hij kan
 een varken ~ 4
 naar het huisje gaan 131
 naar het huisje moeten 131
 naar het linkse kamizool-
 tasje (kijken), met het
 rechtse oog ~ 154
 naar Maastricht kijken 154
 naar Waterschei gaan 128
 naar zijn rechttert
 in(kijken), met zijn
 linkeroot ~ 154
 naars 95
 naarsdarm 96, 129
 naasdarm 129
 nagaan 151
 NAGEL 105
 nagel 86, 106
 nagel uit de rug halen, een
 ~ 132
 nagel, gespierde ~ 18
 NAGEL, MAANTJE OP DE ~
 106
 nagelbeet 106
 nagelbuik 86
 nageldarm 86
 nagelbuik 86
nagelke 86
 nagellid 105
 nagelmaantje 106
nagelmaantsje 106
 nagelrand 106
nagelrank 106
 nagelriem 106
 nageltje 86
nak 31, 80, 81, 88
 nakijken 151
 napoleon 50, 51
nase-lokker 72
nase-vleugel 71
 nat 119
 natuur 143
 NAVEL 86
 navel 86
 navelbuik 86
 Nazareth 69
 Nazareth, van ~ zijn 68
Nazerooi, van ~ zijn 68
 neerdraaien, ene ~ 132
 neerzetten 132
 negerhaar 38
negerkrollen 38
 negerkrullen 38
nek 31, 80, 81, 87, 88
 NEK 81
 nekbeen 22
 neks 80, 81
 nekel 141
 nelboog 99
 nelleboog 99
 nemen, gemak ~ 132
 nerf 24
nerft 24
 nerv 118
 nerven 23
neske 31
 nest 137
 nesthaar 48, 49
nesthaarkes (mv.) 49
 nesthaartjes (mv.) 49
 nestharen 49
 nestje 31
 net 146
 net zo een spinnenjager 35
 nette benen 109
 NEUS 53
 neus gelijk een herenpeer
 68
 neus poederen, de ~ 127
 neus waar het inregent 71
 neus wie een aardbeer 67
 neus wie een foekepot 68
 neus wie een herenpeer 70
 neus wie een klomp 67, 69
 neus wie een klompje 67,
 69
 neus wie een stekkerhaak
 68
 neus wie een tromp 69
 NEUS, DIKKE ~ 69
 neus, dikke ~ 69
 neus, dikke rode ~ 69
 neus, dul ~ 70
 neus, dure ~ 67
 neus, een warme onder de ~
 duwen 135
 neus, flinke ~ 68
 neus, grote ~ 67
 neus, hupse ~ 71
 neus, iemand een
 ordentliche onder de ~
 wrijven 134
 NEUS, KLEINE ~ 70
 neus, kleine ~ 70
 neus, korte ~ 70
 NEUS, LANGE ~ 68
 neus, lange ~ 68
 neus, nieuwsgierige ~ 152
 neus, opgedraaide ~ 71
 neus, opgeschroefde ~ 71
 neus, pinnige ~ 71
 neus, stompe ~ 69
 NEUS: SPOTNAMEN 66
 NEUSGATEN 71
 neusgaten 72
neusgater 72
 neusje 67, 70
 neusje, fijn ~ 71
 neusje, klein ~ 70
neuske 67, 70
neuske, fijn ~ 71
neuske, klein ~ 70
 neuskotten 72
 neuskotten wie een
 kelderkot 72
neuskotter 72
neuskotter wie een kallerkot
 72
 neuslokken 72
neuslokker 72
 NEUSVLEUGEL 71
 neusvleugel 71
 neusvleuger 71
 neusvoet 115
 neuswand 71
 neuswateren 124
neut 142
 neuzen 152
 neuzen, curieus ~ 151
 neuzen, nieuwsgierig ~
 151
 neuzengaten 72
neuzengater 72
 neuzenwarmer 84
 neuzerienes 67
nie 107
 NIER 127
 nier 127
nieren (mv.) 127
nierke 127
 niertje 127
 niet doof 162
 niet erg sterk 17
 niet gauw voelen, het ~
 163
 niet gevoelig 163
 niet goed groeien 3
 niet groeien 3
 niet groot 4
 niet heel gedaan, nog ~
 162
 niet krijgen, zijn schot ~ 3
 niet maken, zich ~ 3
 niet meer voelen 163
 niet schikken, zich ~ 3
 niet sterk 17
 niet uit de kluiten gewassen
 4
 niet vooruit gaan 3
 niet vooruit willen 3
 niet wassen 3
 niet willen 3

- nieuwsgieren 151
 nieuwsgierig gapen 151
 NIEUWSGIERIG KIJKEN 151
 nieuwsgierig kijken 151
 nieuwsgierig loeren 151
 nieuwsgierig neuzen 151
 nieuwsgierig ogen 151
 NIEUWSGIERIG PERSOON
 152
 nieuwsgierig zijn 151
 nieuwsgierige neus 152
 nieuwsgierige, de ~
 afleggen 151
 nieuwsgierige, de ~
 uithangen 151
 nieuwsgierigen 151
 nieuwsgierigeneuzen 151
 nieuwsgierigneus 152
 nijp 140
 nijpen, met de ogen ~ 149
 nijpen, oogje ~ 149
 nijpetang 140
 nijppes 140
 nikkelakke 44
 niks waard zijn 17
 niks wassen 3
 nirpes 16
 nits 19
 noch darmen, pens ~ 18
 noedel 141
 nog altijd jeuken 162
 nog altijd steken 162
 nog altijd voelen 162
 nog get voelen 162
 nog goed voelen 162
 nog niet heel gedaan 162
 nog pijn doen 162
 nog voelen 162
 nog, er zit ~ gevoel bij
 162
 nog, gaan kijken of ik ~ een
 jong ben 128
 nog, gaan kijken of ik ~ een
 mannetje ben 128
 nok 84
 nokkel 84
 nokkelen 82
 nokken 82
nolleke 96
 nollles 29
 nollekje 96
 nonde(d)ju-tjes 50
nondejukes 50
 nonk 141
 nonnenvot 48
 noona 94
 noster 89
 noten 142
 notenbladeren, oren wie ~
 73
 nunnes 29
- o-benen 108
oesjank 129, 130
 oeuף 29
 of ik nog een jong ben,
 gaan kijken ~ 128
 of ik nog een mannetje ben,
 gaan kijken ~ 128
 oft met een spaai waas
 gestoken, hij heeft een
 lijf ~ 6
 ogen 147, 149, 151, 152
 ogen geboord, hij heeft de ~
 156
 ogen hebben, de schemer
 voor de ~ 153
 ogen hebben, flauwe ~
 154
 ogen knijpen, met de ~
 148
 ogen knikken 148
 ogen knikken, met de ~
 148
 ogen knippen, met de ~
 148
 ogen knipperen, met de ~
 149
 ogen lopen, de ~ 156
 ogen nijpen, met de ~ 149
 ogen pitsen 148
 ogen pitsen, met de ~ 148
 ogen toepitsen, de ~ 149
 ogen tranen, de ~ 156
 ogen wenken, met de ~
 149
 OGEN, (MET) TRANENDE ~
 154
 ogen, de sterren draaien
 voor mijn ~ 153
 ogen, de sterren komen mij
 voor de ~ 153
 ogen, gedraaide ~ 155
 ogen, haar aan de ~ 59
 ogen, haar boven de ~ 59
 ogen, haartjes van de ~ 59
 ogen, haren boven de ~ 59
 ogen, het blauw van de ~
 56
 ogen, het bruin van de ~
 56
 ogen, het zwart van de ~
 57
 ogen, leepse ~ 155
 ogen, lepe ~ 155
 ogen, loopse ~ 155
 ogen, lope ~ 155
 ogen, lopende ~ 155
 ogen, nieuwsgierig ~ 151
 ogen, pipse ~ 155
 ogen, rijke ~ 155
 OGEN, SCHEMEREN VAN DE ~
 153
- ogen, scherp ~ 152
 ogen, tranen komen mij in
 de ~ 156
 ogen, tranende ~ 155
 ogen, vel van de ~ 58
 ogen, waas voor de ~ 154
 ogen, waterachtige ~ 155
 ogen, waterende ~ 155
 ogen, zeike ~ 155
 ogen, zijpe ~ 155
 ogen, zwart voor de ~ 154
 ogenbrauw 59
 ogedeksel 57
 ogenlid 57
 ogenplimp 58
 ogentand 77
 ohne gevoel 163
 OKSEL 86
 oksel 86
okselke 5
 okseltje 5
 olga 11
 olifant, poten als een ~
 109
 olifantenbenen 110
 olifantenpoten 110
 olifantspoten 108, 110
 omhoog schieten 3
 omhoog, snuit ~ 71
 ompijpen 122
 onder de arm 86
 onder de benen 137
 onder de hoed, barvoets ~
 48
 ONDER DE HUID, LEVEND
 VLEES ~ 25
 onder de knie 113
 onder de lappen van mijn
 voeten 115
 onder de neus duwen, een
 warme ~ 135
 onder de neus wrijven,
 iemand een ordentliche
 ~ 134
 onder de voet 115
 onder, dat hij zich
 strospiëren ~ de voeten
 legt 4
 onder, goede benen ~ heb-
 ben 112
 onder, van ~ 145
 onderdanen 108
 onderdelen 136
 onderdeur 5
onderdeurke 5
 onderdeurtje 5
 onderdeen 35
 onderkaak 61
 onderkomen 3
 onderlagen 108
 onderlid 58

- onderlijf 86, 93, 136, 138, 145
 ONDERLIP 75
 onderlip 75
 onderlokje 58
onderlokske 58
 onderste deksel 58
 onderste lid 58
 onderste lip 75
 onderste oogdek 58
 onderste oogdeksel 58
 onderste oogklep 58
 onderste ooglid 58
 onderste oogplimp 58
 onderste plimp 58
 onderste van de hand 101
 onderste van de voet 115
 onderstel 108
 onderwerk, stevig ~ 112
ongelste lip 75
 ongemot 13
ongeree(n) 35
 ongevoelig 163
 ongezond dik 13
 ongezonde dikte 13
 ONTLASTING HEBBEN 131
 Onze Vader hebben, een lange ~ 32
 Onze Vader, lang ~ 48
 OOG 55
 oog 56, 57, 99
 oog knikken, een ~ 148
 oog knikken, met een ~ 148
 oog pinken, een ~ 149
 oog pitsen, een ~ 148
 oog pitsen, met een ~ 148
 oog toekniksen, een ~ 149
 oog toepitsen, een ~ 149
 oog trekken, een ~ 149
 oog, appel (van het ~) 56
 oog, bovenste van het ~ 58
 oog, de kleur van het ~ 56
 oog, het topje van het ~ 56
 oog, het wit van het ~ 56
 oog, in het ~ houden 150
 oog, lid van het ~ 57
 oog, lipje van het ~ 58
 oog, met het rechtse ~ naar het linkse kamizools-tasje (kijken) 154
 oog, met zijn linkse ~ in zijn rechtse kamizools-maaltje kijken 154
 oog, met zijn rechtse ~ in zijn linkse maal kijken 154
 oog, vlek op het ~ 58
 oogappel 56
oogappelke 56
 oogappeltje 56
oogbolke 56
 oogbolletje 56
 oogbrauw 59
 oog-deckel 57
 oogdek 57
 oogdek, bovenste ~ 58
 oogdek, onderste ~ 58
 oogdeksel 57
 oogdeksel, onderste ~ 58
oogdekselke 57
 oogdekseltje 57
oogflump 57, 58
 ooghaar 59
ooghaarke 59
 ooghaartje 59
 oogje geven, een ~ 149
 oogje knippen 148
 oogje knippen, een ~ 148
 oogje knikken 148
 oogje knikken, een ~ 148
 oogje knippen 148
 oogje knippen, een ~ 148
 oogje knippen, een ~ 149
 oogje maken, een ~ 149
 oogje nijpen 149
 oogje pinken 149
 oogje pinken, een ~ 149
 oogje pitsen 148
 oogje pitsen, een ~ 148
 oogje plimpen 149
 oogje plimpen, een ~ 149
 oogje schieten, een ~ 149
 oogje toepitsen 149
 oogje toepitsen, een ~ 149
 oogje trekken 149
 oogje trekken, een ~ 149
 oogje wenken 149
 oogje wenken, een ~ 149
 oogjes knippen 148
 oogjes knikken 148
 oogjes knippen 148
 oogjes pitsen 148
 oogjes trekken 149
oogke knikken, een ~ 148
oogke pitsen 148
oogke pitsen, een ~ 148
 oogklep 58
 oogklep, bovenste ~ 58
 oogklep, onderste ~ 58
 oogknikken 148
 OONGLID 57
 ooglid 57
 ooglid, bovenste ~ 58
 ooglid, onderste ~ 58
 oogpimpel 57, 59
 oogpips 57
 oogpitsen 147
 oogplimp 57, 58
 oogplimp, onderste ~ 58
 oogplimper 57
oogplump 57, 58
oogplumper 57
 oogpunt 57
oogpups 57
 oogsbrauw 59
 oogschaal 57
oogschail 57
 oogscheel 57
 oogscheer 59
oogscheil 57
 oogschel 57, 58, 59
 oogschelp 58
 oogsdop 58
oogslump 58
oogsje pitsen, een ~ 148
oogske geven, een ~ 149
oogske knippen 148
oogske knippen, een ~ 148
oogske knikken 148
oogske knikken, een ~ 148
oogske knippen 148
oogske knippen, een ~ 148
oogske nijpen 149
oogske pinken 149
oogske pinken, een ~ 149
oogske pitsen 148
oogske pitsen, een ~ 148
oogske plimpen, een ~ 149
oogske plumpen 149
oogske plumpen, een ~ 149
oogske schieten, een ~ 149
oogske toepitsen 149
oogske toepitsen, een ~ 149
oogske trekken 149
oogske trekken, een ~ 149
oogske wenken 149
oogske wenken, een ~ 149
oogskes knippen 148
oogskes knikken 148
oogskes knippen 148
oogskes pitsen 148
oogskes trekken 149
 oogsknikken 148
 oogslid 57
 oogsplimp 57, 58
oogsplump 57, 58
 oogstand 77
 oogsvlim 58, 59
 oogswimper 59
 oogtand 77
 oogvel 58
 oogvin 59
 oogvlim 58, 59
 OOGVUIL (SLAPER) 156
 oogwimpel 59
 oogwimper 59
 ooievaar, stelten wie een ~ 109
 ooievaarsbenen 110
 OOR 72

- oor 72
 oor, een en al ~ zijn 157
 oorbaard 50
oorkes, staande ~ 73
oorkes, steil ~ 73
 oorlap 72
 oorlapje 72
oorlapke 72
oorlapsje 72
 OORLEL 72
 oorlel 72
oorlelke 72
oorlelleke 72
 oorlelletje 72
 oorschelp 72
 oorsuizen 158
 oortjes, staande ~ 73
 oortjes, steil ~ 73
 oortuiten 158
oow 56, 99
 op de benen, goed ~ 110
 op de benen, sterk ~ 110
 op de benen, stevig ~ 110
 op de benen, vast ~ 110
 op de buidel trappen, zich ~ 135
 op de haren doen, zich get ~ 135
 op de kop, achter ~ 31
 op de kop, boven ~ 31
 op de kop, hinten ~ 31
 op de kop, vanachter ~ 31
 op de loer liggen 150
 OP DE NAGEL, MAANTJE ~ 106
 op de pikkels, stijf ~ 110
 op de plank, brood ~ 85
 op de pollevijen, goed ~ 110
 op de poten, stevig ~ 110
 op de schop gaan 132
 op de sokken laten (gaan), ene ~ 134
 op de staart trappen 133
 op de stamkaart trappen, zich ~ 133, 134, 135
 op de voet 116
 op een bred, erwten ~ 83
 op een plank, twee erwtes ~ 83
 op een plankje, twee erwten ~ 83
 op het hoofd, vanachter ~ 31
 op het huisje zitten 132
 op het oog, vlek ~ 58
 op het potje moeten 132
 op het schap, flink get ~ 83
 op het schap, heel get ~ 83
 op iet letten 152
 op iets loeren 150
 op reis, een stille ~ 134
 op reis, hij gaat ~ 48
 op zijn kop kunnen de luizen schaatsen 48
 op zijn staart trappen, zich ~ 135
 op, goed ~ willen 3
 op, hij kan zich de haren laten snijden met de pats ~ 48
 open reet 145
 open zetten, de oren ~ 157
 opgaan 112
 opgeblaasd (dik) 12
 opgeblazen (dik) 12
 opgeblazen bakke 64
 opgeblazen gevoel 12
 opgeblazen kaken 64
 opgeblazen lijf 12
 opgeblazen papzak 14
 OPGEBLAZEN PERSOON, PAFFERIG, ~ 13
 opgeblazen van lijf 12
 OPGEBLAZEN VAN LIJF, PAFFERIG DIK, ~ 12
 opgeblazen wangen 64
 opgeblazen, papperig ~ 12
 opgeblazen, pofferig ~ 13
 opgedraaide haren 44
 opgedraaide neus 71
 opgejaagd 13
 opgelopen 13
 opgepapt 13
 opgepoest 13
 opgepof 13
 opgeschoten 15
 opgeschroefde neus 71
 opgespoest (dik) 13
opgespoetst 13
 opgespuit 13
 opgesteven 13
 opgestijfd 13
 opgestoken haren 44
 opgetrompt 13
 opgezet 13
 opgezwollen (dik) 13
 opgroeien 2
 ophalen, adem ~ 120
 opletten 157
 opletten, goed ~ 157
 opper 29
 OPPERHUID 24
 opperhuid 24
 opschieten 3
 opwassen, slecht ~ 3
 opzicht 55
 opzij 64
 ordentliche onder de neus wrijven, iemand een ~ 134
 ordentliche stelten 111
 ordentliche stempels 111
 oren open zetten, de ~ 157
 oren spitsen, de ~ 157
 oren wie een geit 73
 oren wie krottenbladeren 73
 oren wie notenbladeren 73
 oren, fikse ~ 73
 oren, grote ~ 73
 oren, rechte ~ 73
 OREN, RECHTSTAANDE ~ 72
 oren, rechtstaande ~ 73
 oren, spitse ~ 73
 oren, steil ~ 73
 OREN, SUIZEN VAN DE ~ 157
 oren, uitstaande ~ 73
 oren, vot met ~ 48
 orenbaard 50
 oren-deckel 57
orentliche stelten 111
 orgel 96
ornliche stempelen 111
 orschteg maken, get ~ 151
 osse 117, 118
ossele 118
 oudwieveren 151
ouwwieveren 151
 oven 55, 74
ovenaar, bee ~ 112
 ovenspijpen 108
 over de kop, de haren klets ~ 45
 over de kop, kast ~ 46
 over de sokken laten (gaan), ene ~ 134
 over het zwaard, kaal ~ 46
 over, vel ~ schenk 18
 overbeen 112
 overdik 13
 overlip 74
 overste lip 74
 overvel 24
 ozelaar 17
ozelke 17
ozeltje 17
ozelzak 17
 ozie 59
 paadje 32, 84
paam 101
paans 85
 paard 9
 paard gereden hebben, met het ~ 107
 paard van een vrouwmens 9
 paard, vrouwmens wie een ~ 9
 paardenhaar 37
 paardenstaart 43
 paardenstaartje 43

- paardsharen 36
 paardsklauwen 112
 paardsknoken 112
 paardskop 28
 paardspoten 108, 110, 112
 paardsstaart 43
 paardstaart 43
 paardstaarts 43
 pad 10, 32
 padaver 12
 padden 100
 padje, dik ~ 7
 paffer 14
 pafferig (dik) 12
 PAFFERIG DIK, OPGEBLAZEN
 VAN LIJF 12
 PAFFERIG, OPGEBLAZEN
 PERSOON 13
 paffetig 12
 pagadder 5
 pagadder, kleine ~ 5
pagadderke 5
 pagaddertje 5
pagekepeke 45
 pagekopje 45
pakke 67
 palen 108, 109, 111
 palen, flinke ~ 111
 palen, stevige ~ 111
 paletten 100
 palm 101, 115
 palotpoten 110
 pampelijk dik 13
pamperig dik 12
pampillot 40
 pampus 12
 pampusdik 12
 pampustig 12
 pan 93
 pan van de hand 101
 pan, glazen ~ 48
 pan, hij had een ~ uitlekken
 48
 pand 17
 pand, zwak ~ 19
pans 85
 panschop 101
 panschoppen 100
päöl 108, 109, 111
päöl, flinke ~ 111
päöl, stevig ~ 111
päöl, stevige ~ 111
 papachtig 12
 papblazer 64
 papegaai 141
 papegaaiensnuit 67
 papillote 40, 42
 papjannes 14
 papjes 83
papkes 83
 papkop 65
 papmuil 65
pappekes 83
 pappens 14, 85
 papperig (dik) 12
 papperig opgeblazen 12
 pappetig (dik) 12
 pappig 12
 papvet 13
 papzak 14, 85
 papzak, dikke ~ 7
 papzak, opgeblazen ~ 14
 papzakkerig 12
 partij 137, 138
 partos, ferm ~ 12
 Pasen, Pinksteren en ~ 137
 pastoor, buik wie een ~ 86
 patapoef 13
 patat 69, 70
 patat in het gezicht, dikke ~
 67
 patat, dikke ~ 11
 patat, stevige ~ 11
 patatten 142
 patatten afgieten, zijn ~
 128
 patattenneus 70
 pater draaien, een bruine ~
 132
 pater maken, een bruine ~
 132
 pater, buik wie een ~ 86
 paternoster 89
paternostert 89
 patronen 142
 patroon, grove ~ 8
 pats 12
 pats op, hij kan zich de
 haren laten snijden met
 de ~ 48
 patserig 13
 Paul-Krugerbaard 50
paum 101
peedestat 43
peedstats 43
peeke 32
 peemhaar 36
 peenhaar 36
 peer van een vrouw 11
peerdenstart 43
peerdenstert 43
peerdenstertje 43
peerdsstart 43
peerdstart 43
peerstart 43
peerstert 43
peers 145
peersstart 43
peersstert 43
pees 11, 23, 25, 118
 pees van de knie 92
 pees van een vrouw 11
 peesje 42, 118
peeske 42, 118
 peet 11
 peet, dikke ~ 11
 pegel 131
 pegelrecht haar 36
 pegels 103
 pekelig haar 38
pekkels 108
 pemel 18
 pemelen 36
 pemelhaar 36
 pemelig haar 36
pemels 36
 pemen 36
 pen 18
 PENIS 138
 penis 139
 pens 2, 85, 129
 pens noch darmen 18
 pens wie een bierton, een ~
 14
 pens, dikke ~ 14, 85
 pens, zwaar van ~ 8
 penserij 85, 129
 pensje 2, 85
penske 2
penske 85
 penswerk 129
peperbolleke 25
 peperbolletje 25
 peperkoor 24
peperkoorke 24
 peperkoortje 24
 peperkoos 24
 peperkoren 24
pepermunteke 25
 pepermuntje 25
 peperplek 24
 pepervlek 24
 per apostelpaard reizen
 107
 percelen 137, 138
 perenslikker 18
 periculeus 15
 perjoekel 145
 PERSOON, GEDRONGEN ~ 6
 PERSOON, GROF GEBOUWD ~
 8
 PERSOON, KLEIN ~ 4
 PERSOON, LENIG ~ 20
 PERSOON, NIEUWSGIERIG ~
 152
 PERSOON, PAFFERIG,
 OPGEBLAZEN ~ 13
 PERSOON, ZWAK EN MAGER ~
 17
 petiertetje 18
 petieter 5
 petieterig mannetje 18
petieterke 18

- petit, erg ~ 4
 petsen 159
petsjere 101
peu 99, 102, 107
peut 99, 102, 107
 pezel 140
 pezeling 140
 pezeltje 140
 pezemantje 140
 pezen 38
 pezerik 18, 140
pichels 108
pichels, schraal ~ 110
 pie 139
 pieke 139
 pieken 36
 pieken, rechte ~ 35
 piekhaar 36, 37
 piekje 139
 piekjeshaar 37
piekske 139
piekskeshaar 37
 piel 130, 131
 piel 139
piele 139
 pielemantje 139
pielemenke 139
 pielewie 139
pielke 139
pielleke 139
 pielogen 152
 pieltje 139
 piemel 18, 138
 piemel en klotten 138
 piemel met klotten 138
 piemel, zwakke ~ 18
piemelke 18, 139
 piemeltje 18, 139
 pieperd, kop wie een ~ 29
piepieke 140
 piepje 84
piepke 84
 piepneusje 71
piepneuske 71
 pier, magere ~ 18
 pieren 152
 pierik 18
 piering, zo mager als een ~ 15
 piers 145
 piersel 145
 piet 139
pieteke 139
pietekes 156
 pieteman 139
 pietemantje 139
pietemenke 139
pietementje 139
 pieten 156
 pieterman 139
 pietje 139
 pietjes 156
piezel 140
 piezel 18
 piezelen 36, 41, 46
 piezelenhaar 36
 piezelhaar 36
piezeling 140
piezelke 140
 piezels 49
piezemenke 140
piezerik 140
 pijn 162
 pijn doen, nog ~ 162
 pijnlijk 162
 pijp 40, 42, 80
 pijpbenen 110
 pijpen 40, 42, 122
pijpenkrol 40
pijpenkrolleke 40
 PIJPENKRUL 40
 pijpenkrul 40
 pijpenkrulletje 40
 pijpenkrulletjes 42
 pijpenlok 40, 41
 pijpen-lote 40
 pijpje 40
 pijpjes 42
pijpke 40
pijpkens 42
 pijplok 40
 pik 139
pikke 139
pikkelen 103
 pikkels 100, 103, 108
 pikkels, schrale ~ 110
 pikkels, stijf op de ~ 110
 pikken 103
 pikkenvet 143
pikkevèt 143
 pim 5
 pimpel 59
 pin 139
pin (mv.) 100, 103
 pincher 4, 5
 pinhaar 36, 37
 PINK 104
 pink 105
 pinken 103, 148
 pinken, een ~ 149
 pinken, een oog ~ 149
 pinken, een oogje ~ 149
 pinken, oogje ~ 149
 pinkje 105
pinkske 105
 Pinksteren en Pasen 137
pinne 139
pinneke 84, 139
pinnekes 37, 46
pinnekesdraad 37
pinnekeshaar 37, 46
pinnekeskop 46
 pinnen 100, 103
 pinnetje 84, 139
 pinnetjes 37, 46
 pinnetjesdraad 37
 pinnetjeshaar 37, 46
 pinnetjeskop 46
 pinnige neus 71
 pintneus 67
 pioniergereedschap 137
 pipet 140
 pipi 127, 140
 pipi doen 127
 pipitje 140
 pips 56, 156
 pipse 156
 pipse ogen 155
pipsje 156
pipske 156
 pipsogen 155
 pirmel 18
 pis 101, 127
 pis, dikke ~ 143
 pis, een stang ~ hebben 127
 pisbuis 140
 pisje 139
 pisje doen 127
piske 139
piske doen 127
 pisknookje 140
pisknookske 140
 pisman 140
 pismantje 5, 140
pismenke 5, 140
pismenneke 140
 pisseman 140
 pissemantje 5
pissemenke 5
 pissen 127
 pisser 139
 pisserd 139
pisserke 18, 139
 pissertje 18, 139
 pizak 143
 pits 18, 81
 pitsen 147
 pitsen, een oog ~ 148
 pitsen, een oogje ~ 148
 pitsen, er een dood ~ 134
 pitsen, met de ogen ~ 148
 pitsen, met een oog ~ 148
 pitsen, oogje ~ 148
 pitsen, oogjes ~ 148
 pitser 130
 pitserd 18
 pitsknobbel 81
 pitsogen 148
pjaddestat 43
pjadstat 43

- plaat 29, 47
 plaats, bruine ~ 25
 plaatskop 47
 plak 25
 plank 115
 plank, brood op de ~ 85
 plank, twee erwten op een ~ 83
 plankje, twee erwten op een ~ 83
plankske, twee erwten op een ~ 83
 plas 127
 plasje 127
 plasma 119
 plassen 127
 plasser 140
plasserke 140
 plassertje 140
 plat 101, 115
 plat haar 35
 platengieles 47
platengilles 47
 platenkop 29, 47
 platneus 67
 platoren 73
 platshaar 36
 plavuizen 100
 plavuizen, handen als ~ 100
 plededder 131
 pleeborstel 46
 plek 25
 plek, kale ~ 33
 pletshaar 36
 plevij 95
plevijen, goed op de ~ 110
 plevoeter 95
 plezier 137
 plimp 57, 58
 plimp, bovenste ~ 58
 plimp, onderste ~ 58
 plimpen 149
 plimpen, een oogje ~ 149
 plimpen, oogje ~ 149
 plimper 57, 58
 plimperen 149
plimphaarke 59
 plimphaartje 59
 plofferig 13
 plomp 8
 plompe benen 109
 plooi 32, 92, 113
 plooiën 60, 102
 plot 95
 plotkont 14
 plotsurig 13
 plotsig dik 13
 plotten 110, 112
plump 57, 58
plump, onderste ~ 58
- plumpen* 149
plumpen, een oogske ~ 149
plumpen, oogske ~ 149
plumper 57, 58
pochel 7, 87
 pochel 89
 poederen, de neus ~ 127
 poep 94, 131, 132, 137, 141
 poep laten, een ~ 133
 poep, klein ~ 145
 poepedik 6
poepeke 94, 141, 145
 poepen 131, 133
 poepenstaart 94
 poeper 94, 130
 poeperd 94, 96
poeperke 94
 poepermekje 88
poepermekske 88
 poeptertje 94
 poepgaatje 96
 poepje 96, 133, 141, 145
 poepje laten, een ~ 133
poepke 133
poepke laten, een ~ 133
 poepput 96
 poepsel 143
 poepstengel 141
 poepwangen 65
 poerten 133, 135
 poes 41, 43, 44, 144, 145
 poesje 41, 45, 144, 145
 poesjes 101
poeske 41, 45, 144
 poester 13
 poesterig 13
poestetig 13
 poestig 13
 poet 144
poeterkes 101
 poetertjes 101
 poetshaar 38
poezeke 145
 poezelen 101
poezelkes 101
 poezeltjes 101
poezetig 13
 pof dik 13
 poffen 134
 pofferig 13
 pofferig opgeblazen 13
 poffetig 13
 pokkel 87, 89
 pukkelen 83
 polder 94
polevis 100
 polka 46
 polkakop 45, 46
 polkakopje 45, 46
- polkakopke* 45, 46
 polken 151
pollekes 100
 pollen 100
poller 94
 polletjes 100
 pollevij 95
 pollevijen 100
 pollevijen, goed op de ~ 110
POLS 99
 pommekop 64
 pompemel 68
 pompeus 14
 pompoen 67
 pondkont 11
 ponem 54
 pones 54
 pony 45
 pony, Franse ~ 45
 ponyhaar 45
 ponykop 45
 poot 115, 141
 poot, goed te ~ 110
 poot, vrouw flink van ~ 10
 pootje, kort dik ~ 5
 pootjes 101
pootsjes 101
pootstekken 103
 pootstok 141
 pootstokken 103
 popje 56
 poppenlappenjongetje 18
poppenlappenjongske 18
 por 7
 porem 54
 pork 7
 porpens 14
 porren 112
 portzit 55
porum 54
 post 96
 postpaard 9
 postuur, fors van ~ 6
 POSTUUR, GEDRONGEN ~ 6
 postuur, gedrongen ~ 6
 postuur, gedrongen van ~ 6
 postuur, gestuikt ~ 6
 postuur, gezet ~ 6
 postuur, grof ~ 6
 postuur, klein ~ 4
 postuur, klein van ~ 4
 postuur, kort van ~ 4
 postzegel 54
potekes 101
 poten 98, 99, 102, 107, 110, 111
 poten als een olifant 109
 poten en aderen, goed van ~ 8

- poten wie een haan 110
 poten wie knoken 109
 poten wie stelten 109
 poten, ferme ~ 111
 poten, flink van ~ 110
 poten, flinke ~ 111
 poten, goed van ~ 110
 poten, goede ~ 111
 poten, handige ~ 111
 poten, stevig op de ~ 110
 poten, stevige ~ 111
 poten, stijve ~ 110
 poten, voorste ~ 100
 potentaat, zwakke ~ 19
 potig 110
 potje 84
 potje, op het ~ moeten 132
 potlood 141
 potsurig 13
potsje 84
 potstroof 7
 pottemars 88
potverdommeke 51
 potverdommetje 51
 potwortel, dat blijft een ~
 3
 pouce-tje, tom ~ 5
 praats 55
 praddel 12
 pramblokken 83
 prammen 83
 prat, de ~ inzitten 3
 pratelen 132
 prats, dikke ~ 11
 pratsen 132
 pratskont 11
 pratstaar 11
 pratsvot 11
preculeus 15
 prengelen 108
 presenteren 153
 prij 2, 85
 prij, dikke ~ 10
 prij, sterke ~ 10
 prij, struise ~ 10
 prij, zware ~ 10
 prikken (prijken) 152
 prise-benen 110
 proberen 164
 proef 164
 proeten 55
 PROEVEN 164
 proeven 164
 profiteren 2
 profiteren, goed ~ 2
 pront 8
 prop 5
 propje 5
propke 5
 propvol 7
 prot 95, 133
 prots 7, 133
 protsen 133
 protserig dik 13
 protswangen 65
 prottelen 133
 protten 133
 protter 95, 96
 pruiik 33
 pruiik, valse ~ 33
 pruiiken, daar zitten ~ in
 mijn haar 35
 pruiikleuwerik 44
 pruim 145, 146
 pruim (zonder kern) 144
pruimke 144
 pruiimpje 144, 145
pruimsje 144, 145
 prul 85, 129, 138, 139
prulleke 139
prullen (mv.) 129
 prulletje 139
 prut 68, 144, 145, 156
 prutje 144
 prutogen 155
prutske 144
 pufferd 135
 pukneus 71
 pul 11
 pul, ferm ~ 11
 pulverheur 68
 pum 139
 pummel 139
 pummeldik 13
pummelke 139
 pummeltje 139
 punt 115
 puntbaard 51
 puntbuik 85
 puntje 57
 puntneus 69
 PUPIL 56
 pupil 56
pupke 56
pups 56, 156
pupse 156
pupsogen 155
 put 95
 putje 65
 putjes 102
 puts 54, 74
putsje 65
putsjes 102
putteke 65
puttekes 102
 puur schenk 18
 puzak 88
raab 85
 raak 61, 62, 63, 75, 76
 raakrand 62
 raam 21
 raap 29, 85
rachen 62, 63, 75
 ragebol 34, 38, 39, 46
rake 62, 75
 rakel 61, 62, 76
rakels (mv.) 62
raken 62, 63, 75, 76
 rammelaar 138
 rampetampen 159
 rand 62, 123, 130
 rand van het votlok 130
 randvlees 76
 rank 15
 rap 19
 ratsenkaal 46
 ratten, met mijn haar zijn de
 ~ doende geweest 35
 rattenkaal 46
 rattenkop 34, 35, 46
 recht haar 35
 recht, haar ~ door 35
 rechte benen 109
 rechte borstelen 35
rechte haar 35
 rechte krullen 35
 rechte oren 73
 rechte pieken 35
 rechte staken 109
 rechte stokken 109
 RECHTE, VORMELOZE BENEN
 109
 rechtertas, met zijn
 linkeroog naar zijn ~
 in(kijken) 154
 rechtertes, met zijn
 linkeroog naar zijn ~
 in(kijken) 154
 rechtse kamizoolsmaltje
 kijken, met zijn linkse
 oog in zijn ~ 154
 rechtse oog in zijn linkse
 maal kijken, met zijn ~
 154
 rechtse oog naar het linkse
 kamizoolstasje (kijken),
 met het ~ 154
 RECHTSTAANDE OREN 72
 rechtstaande oren 73
 reel 15
 reesteren 132
 reet 32, 94, 96, 144, 145
 reet, open ~ 145
 reg 88
 regels 145, 146
regstrank 88
 reigerspoten 110
reiken 160, 161
 reis, een stille op ~ 134
 reis, hij gaat op ~ 48
 reizen, per apostelpaard ~
 107
rek 88

- reken* 160
rem 130
remmel, smalle ~ 19
remspoor 130
rest 145
reten 60, 103
REUK 160
reuk 160
reuken 160
reus 14
reuzing 12
RIB 80
rib 80
ribbenkast 21, 82
ribbenkoning 18
rieken 100, 160, 161
rieken 160, 161
riem 106, 141
riemke 106
riempje 106
riethamer 29
riethamer, kop wie een ~
 54, 64
rif 123
rijke ogen 155
rijpenmagazijn 18
rikken 160
rimpelen 60
rimpelen 60
RIMPELS 60
rimpels 60
rimpels trekken 60
ripselen 60
ripselen 60
ripsels 60
ring 130, 145
RINGBAARD 50
ringbaard 50
ringbaardje 50
ringbaardsje 50
ringbaarteke 50
RINGVINGER 104
ringvinger 104
rip 80
ris 15
rits 145
rits 15
ritz 96
rochelen 126
rode neus, dikke ~ 69
roetsjbaan 71
roezen 132
rollo's 42
rolmops 14
rolvat 14
rommelen 108, 110
ron wangen 64
rond bakke 64
rond gezicht 64
rond van wangen 64
ronde appeltjes 64
ronde baard 50
ronde wangen 64
rong appelkes 64
roos 131
rotel 23
rotkop 29
rotten 161
roze vrouwmens 10
roze wijf 10
rozenknoeske 114
rozenknoestje 114
rozenknookje 90
rozenknookske 90
rozenkop 34
rozenkrans 89
rug 87, 88
RUG 88
rug van de hand 101
RUG, BOVENDEEL VAN DE ~
 87
rug, daar waar de ~ van
naam verandert 93
rug, de ~ leegmaken 131
rug, de ~ uitsnoeven 132
rug, de ~ verlengen 132
rug, een nagel uit de ~
halen 132
RUGGENGRAAT 89
ruggengraat 89
ruggengraat, gewerf
(van de ~) 89
ruggenstrang 88, 89
ruggenstrank 88, 89
rugstrank, ing van de ~ 93
ruggenstreng 89
ruggenwolver 89
RUGGENWERVEL 89
ruggenwervel 89
ruggraat 89
rugschenkelke 91
rugschenkeltje 91
rugstrang 88, 89
rugstrang, de ~ uitsnoeven
 132
rugstrang, het einde van de
~ 93
rugstrang, lid (van de ~)
 89
rugstrank 88, 89
rugstrank, de ~ uitsnoeven
 132
rugstrank, lid van de ~ 89
rugstuk 89
rugwervel 89
ruigbaard 50
RUIKEN 160
ruiken 160, 161
ruiken, slecht ~ 161
ruiken, vies ~ 161
ruiken, vijf kilometer tegen
de wind op ~ 161
ruin 12
ruisen 158
ruizelen 128
ruizen 158
ruje vlees 26
ruk 88
ruken 160, 161
rumselen 60
runzeln 60
ruspeltig haar 38
ruw 35
ruw haar 34, 37
ruw vlees 25
ruw, gans ~ 35
ruw, heel ~ 35
ruwe 35
ruwe vlees 26
ruwkop 34
sabberik 141
sacoché 145
samentrekken 60
sap van de benen 23
sassen 128
schaafspaan 40
schaafspeen 40
schaak iemand 18
schaalsbol 48
schaapshaar 38
schaapskop 28
schaar 32, 62, 63, 93
schaasspien 40
schaatsen, op zijn kop
kunnen de luizen ~ 48
schabben 108
schabberten 108
schabbetig 16
schachtel 108
schakkedak 88
schakkedouder 88
schakkenak 88
schakkenek 88
schamel 16
schamele mens 18
schampers 108
schampsteen 50
schankelen 108
schanslok 41
schap, flink get op het ~
 83
schap, heel get op het ~ 83
schapenkrulkes 38
schapenkrulletjes 38
scharen 108
scharkuikentje 5
scharminkel 19
scharnier 23
schateren 158
schaveling 40
schawetteren 158
SCHEDE 145
schede 145

- schee 144, 145
SCHEEL 147
 scheel 57, 147, 156
 scheel bezien 151
 scheel loensen 154
 scheel loeren 154
 scheel tonen 154
 scheelkijken 154
 SCHEELZIEN 154
 scheelzien 154
 SCHEEN 113
 scheen 114
 scheepje 145
scheepke 145
 scheerbak 50
 scheerling 19
 scheerriemen 83
 scheet 132
 scheet laten vliegen, een ~ 133
 scheet laten, een ~ 133, 134
 scheetje 132
scheetske 132
schei 144, 145
 schei 32, 84
 scheiding 32
 scheiel 32
 scheigel 32, 84
 scheigelt, hij ~ zich met de handdoek 48
scheiïng 32
 scheilijn 32
scheiling 32
scheiss 130
 scheisse 130
 schel 58
 schele uil 154
 schele, een ~ 53
 schelen 154
 schemer voor de ogen hebben, de ~ 153
 schemer zien, een ~ 153
schemeren 153
 SCHEMEREN VAN DE OGEN 153
 schenen 108
 schenenknook 114
 schenk 22, 93, 95, 101
 schenk, puur ~ 18
 schenk, vel over ~ 18
 schenkel 22, 112
schenkelen (mv.) 22
 schenkelen, vel en ~ 18
 schenkels 108
 schenken 108
schinken (mv.) 22
 schenkje 101
schenkske 101
 scheppen, adem ~ 121
 schepsel 12
 schepsel, zwak ~ 18
 scherf 19
 scherf, mager ~ 19
scherkuukske 5
 scherp 16
 scherp geluid 158
 scherp horen 157
 SCHERP KIJKEN 152
 scherp kijken 152
 scherp letten 152
 scherp loeren 152
 scherp luisteren 157
 SCHERP LUISTEREN, GOED ~ 157
 scherp ogen 152
 scherp uit de doppen loeren 152
 scherp zien 152
 scherpe blik ~ 152
 scherpe klank 158
 scherpe tand 77
scheten 133
 scheten laten 133
 schetteren 158
 scheur 96, 145
 scheut krijgen, een ~ 2
 scheve, een ~ 53
 schieten, een oogje ~ 149
 schieten, omhoog ~ 3
 schietsel 143
 schijn, glanzende ~ 79
 schijn, glinsterende ~ 79
 schijnen, hij laat de maan ~ 47
 schijnheilig gezicht 54
 schijnt, de maan ~ 47
 schijnt 130
 schijnt hebben 131
 schijnt, aan de ~ zijn 132
 schijntdarm 129
 schijnten 131, 133
 schijnten, een slag ~ 134
 schijter 96
 schijtgat 96
 schijtkot 96
 schijtkotje 96
schijtkotsje 96
 schijtklok 96
 schijtschenk 90
 schikken 3
 schikken, zich niet ~ 3
 schilderij 55
schinkelen 108
schinken 108
 schip 141
 schippersbaard 50
 schlund 121
 schnapsneus 67, 70
 schnauz 51
 schocht 87, 88
schoeben 100
 schoef 44
 schoeftie 155
schoep, handen wie een ~ 100
schoepen 100
schoer 87
schoerblad 87
schoeren 88
schoerennak 88
schoerplaat 87
 schoft 87, 88, 95
 schoftplaat 87
 schokkel 9
 schokkelpaard 9
 schommel 9
 schommel, dikke ~ 9
 schone gevel 68
 schone kop 29, 54
 schone voorgevel 68
 schoon gezicht 54
 SCHOOT 92
 schoot 92
 schootje 92
schootsje 92
 schop, handen lijk een ~ 100
 schop, handen wie een ~ 100
 schop, op de ~ gaan 132
 schoppen 100
 schot, daar zit geen ~ in 3
 schot, zijn ~ niet krijgen 3
schotelkes 73
 schoteltjes 73
 SCHOUDER 86
 schouder 87
 schouder, breed in de ~ 8
 schouder, breed van ~ 8
 SCHOUDERBLAD 87
 schouderblad 87
 schouderbladen (mv.) 88
 schouderennek 88
 schouderplaat 87
 schouders (mv.) 88
schouver 87
schouvers 88
 schouw 68
schouwer 87
schouwerblaaier 88
schouwerblaar 88
schouwerblad 87
schouwerplaat 87
schouwers 88
 schraag 16
 schraal 15
schraal pichels 110
 schraal worden 16
 schraap, mager ~ 19
 schraapsel 19
 schraapshaasje 19
 schragen 108

- schrakkel* 17
schrakkelpeut 108
schrakkelzak 17
 schrale hannes 18
 schrale pikkels 110
 schrale, een ~ 17
 schram 97, 145
 schranke, een ~ 17
 schrankel 7, 17, 23
schrankelen 108
 schrankelen 98
 schrankelpoten 108
 schrankels 108
 schrankelzak 17, 107
 schrans 12
 schrapel 15, 17
 schrapele mens 18
 schrapnel 19
schrauwgezicht 54
 schravels 109
schreeuwen 159
 schreeuwen 159
 schreeuwen, hel ~ 159
 schreeuwgezicht 54
 schreeuwogen 155
 schrekcedek, magere ~ 19
 schriekelig 16
 schriel 15
schriepel 15, 17
 schrijen 159
 schrijfel 116
 schroef 84, 90, 96
 schroeven, beroeste ~ 84
 schrotel 19
 schruw 16
 schüffen 135
 schuil 141
 schuif 10
 schuitjes 100
 schuivelhaar 38
 schuiverd laten, een ~ 134
schuppen 100
 schups 88
 schuur 74
 schuurdeur 74
 schuurpoort 74
schwarg 17
septiel 15, 16
septiel mens 18
 serdelbeer 12
 sergeant 9
 serum 119
 seuresje 19
seureske 19
sijfogen 155
 sijpelogen 155
sijpkesogen 155
sijpogen 155
sijpoogskes 155
 sijsje 145
sijske 145
- SIK 50
 sik 50, 51
 sik, geen ~ groeien 3
 sikbaardje 51
 sikje 51
 sikken 126
 sikkenbaard 51
sikske 51
 singelen 158
 sip 51
sjaggelpaard 9
sjambrangs 50
 sjangske 140
sjengske 140
sjlaver 124
sjloeg 140
skeil 57
 skelet 21
slaailip 74
 slaap 26, 156
 slaapkop 156
 slaapmet 155
slaappieteke 156
slaappietekes 156
 slaappieten 156
 slaappietje 156
 slaappietjes 156
 sladderbuik hebben, een ~ 14
 slag in het haar 39
 slag schijten, een ~ 134
 slag tand 77
 slagwerk 141
 slalip 74
 SLANK 14
 slank 14
 slanken 16
slaofer 124
slaover 124
 slap 17, 19
 SLAP, ZWAK, ~ 16
 slapen 163
 slaper 156
 SLAPER, OOGVUIL (~) 156
 slappe tinus 18
 slappe, een ~ 17, 20
 slappeling 18
 slapzwans 18
 SLECHT GROEIEN 3
 slecht groeien 3
 slecht opwassen 3
 slecht ruiken 161
 slecht uitzien, er ~ 16
 slecht wassen 3
 sleep haartje 36
slenderen 42
 slieten 109
 slijpen 128
 slikdarm 126
 slikken 122
 slikker 82, 121
- slikkerd 80, 121
 slikkes 55
 sliktuk 61, 82, 126
 slinderen 42
 slinger 42
 slinger, aan de ~ zijn 132
 slingeren 42
 slinken 16
 slip 93, 145
 slits 84, 97
 sloever 124
 sloeveren 124
 slok 126
 SLOKDARM 126
 slokdarm 126
 slokgat 121
 slokker 126
 slonk 121
 sloot 145
 slop 74
 slot 130, 146
slow 20
 sluik 140
 SLUIK HAAR 35
 sluik haar 35, 39
 sluitbeen 91
 sluitring 130
 sluitspier 130
 SLUITSPIER VAN DE AARS 130
 sluitstuk 91
 slurf 67
 sluw 20
 SMAAK 164
 smaak 164
 smal 14, 16, 20
 smal mondje 19
 smal worden 16
 smalbatser 19
smalbetser 19
 smalle darm 85
 smalle gieter 19
smalle mondedje 19
 smalle remmel 19
 smalle smink 19
 smalle tinus 18
 smalle verrekkeling 19
 smalle, een ~ 17
 smeel 41
 smelen 36
 smiegelen 128
 smikkel 54
 smink, smalle ~ 19
 smissen 34
 smodder 143
 smoel 29, 53, 74
 smoel, vieze ~ 54
 smoelwerk 53
 smoker 67
 smurft 55
 snak haar 36

- snakke benen 109
 snakke krullen 36
 snarrig 15
 snater 74
 snats 145
 sneb 68, 69
 snebel 19
snedder 74
 snee 60, 84, 97, 144, 145
sneejke 144
sneeke 145
 sneetje 144, 145
snep 68, 69
 sniets 145
 snijden, hij kan zich de
 haren laten ~ met de
 pats op 48
 snijden, zich in de vinger ~
 135
 SNIJTAND 77
 snijtang 77
 snip 145
 snips 15
 snit 84, 97, 144
snitje 144
 snoer, lang ~ 18
snoet 54, 55, 66, 74
snoeteke 54
snoeteke, klein ~ 70
snoeter 66
snoetje 70
snoetje, klein ~ 70
snoets 51, 54, 55, 66, 74
snoetserd 66
 SNOR 51
 snor 51
 snorbaard 52
snorke 51
 snorrenbaard 52
 snorretje 51
snoterkoker 67
 snotfabriek 67
 snotfokker 66
 snotharen 67
snotkoker 66
 snotkokker 66
 snotkokkerd 66
 snotneus 67
snotskoker 67
 snotskokker 67
 snotspomp 67
 snotter 67
 snotterd 67
 snotterharen 67
 snotterkokker 67
 snotterneus 67
 snottoet 67
 snuffel 29, 51, 68, 145
 snuffel, lange ~ 69
 snuffelen 151, 160
 snuffen 160
 snufferd 55, 68
 snuit 54, 55, 66, 68, 70, 74
 SNUIT 55
 snuit omhoog 71
 snuit trekken, een curieuze
 ~ 151
 snuit waar het aan inregent
 71
 snuit, dikke ~ 70
 snuit, kleine ~ 70
 snuit, lange ~ 68
snuite 66
 snuiten 150, 151
 snuiter 66
 snuiter, kleine ~ 70
 snuitje 54, 66, 70, 71
 snuitje, klein ~ 70
 snuits 50, 54, 55, 66, 74,
 95
snuits 51
 snuitser 51
 snuitserd 66
 snuitsje 54, 71, 74
snuitsje 70
snuitsje, klein ~ 70
snuitske 54, 71, 74
 soepel 20
 soepneus 70
 soepogen 155
 sokken, ene door de ~
 sturen 134
 sokken, ene op de ~ laten
 (gaan) 134
 sokken, ene over de ~ laten
 (gaan) 134
 sokken, langs zijn ~ 134
sopogen 155
spaa 125
 spaai, hij heeft een lijf oft
 met een ~ waas gestoken
 6
 spaan 125
 spaan 40
 Spaanse benen 107, 108
 spaarpot 84, 145
 spakan 29
 spann 116
spaven 125
 speculeren 149, 150, 151
 SPEEKSEL 124
 speeksel 125
 SPEEKSEL UITSPUWEN 125
 speekselen 126
 speen 40
 speen 83
 spekel 125
spekkel 125
 spektakel maken 159
 spektakelen 159
 spel 137, 141, 143
 spender 96
 spenerig 16
 SPERMA 143
 sperma 143
 speuren 150
 spiegel 48
 spiegeleitjes 83
 spie-juut, magere ~ 19
 spieken 150
 spier 18, 25, 130, 141
 SPIER 25
 spier, zo mager als een ~
 15
 spiering 18
 spierling, magere ~ 18
spiertsen 126
 spietsen 126
spiggelen 126
 spij 124, 125
 spij-aders 121
 spijen 125
 spillebenen 108, 110
 spillen 108
 spin 19, 51
spinoelen 152
spinksen 149
 spinnenjager, net zo een ~
 35
spinoelen 150
 spintlemmend 18
 spintlicht 18
 spintvlieger 18
 spinzen 149, 150, 151, 152
spioenen 150
 spioneren 149, 150
 spionnen 150, 152
 spits 15
 spitsbaardje 51
 spitse oren 73
 spitselen 151
 spitsen, de oren ~ 157
spitsmoel 152
spitsmoelen 151
 spitsmuil 152
 spitsmuilen 151
 spitsneus 69, 71, 152
 spitsogen 151
spitsoorkes 73
 spitsortjes 73
 spitsoren 73
 spitsvingeren 151
 spleet 84, 96, 144, 145
 spleetje 144
 splinter 19
 spliterwt 84
 spoeshaar 39
 spoeskop 35, 39
 spoeswangen 65
spoo(n) 125
 spoor 97
spouw 124, 125
spouwen 125

- spriet 18
 springbenen 110
 springhaar 39
 sprinkhaan, zo mager als
 een ~ 15
 spritzen 126
 sproetelen 55
sproetels 55
 SPROETEN 55
 sproeten 55
 sproetselen 55
 spronselen 55
spronsels 55
sprosselen 55
sprossen 55
 spuchelen 126
 spucken 126
 spugen 125
 spul, het ~ 144
 spuug 125
 spuw 124, 125
 spuwen 125
 staakbenen 109
 staan, een fatsoenlijke mens
 mag aan de deur ~ 68
 staan, er stevig op ~ 112
 staan, gaan ~ 128
 staan, stevig ~ 112
 staan, vast ~ 112
 staande oortjes 73
 staander 141
 staanplaats voor fietsen 85
 staart 41, 42, 43, 44, 90,
 140
 staart, geknuppelde ~ 41
 staart, geslinderde ~ 42
 staart, op de ~ trappen 133
 staart, zich op zijn ~ trap-
 pen 135
 staartbeen 90
staartbeenke 90
 staartbeentje 90
staartbeentsje 90
 staartbot 90
 staartbotje 90
 staarteinde 91
staarteke 140
 staartenbeen 90
 staartenknookje 90
staartenknookske 90
 staarthaar 42
 staartje 42, 43, 90, 140
 staartje, gevlochten ~ 42
 staartje, klein ~ 42
 staartknookje 90
staartknookske 90
 staarts 43
 staartsbeen 90
 staartschenk 90
 staartschenkje 90
staartschenkske 90
 staartschroef 90
staartsje 90
 staatsknook 90
 staatsknookje 90
staatsknookske 90
 staartsschroef 90
 staartstuk 91
 staats 8
 staats vrouwmens 10
 staate mokkel 9
stabiel benen 111
 stabiele benen 111
 staken 107, 109
 staken, rechte ~ 109
 stakenbenen 109
 stalbenen 110
 stalknoken 110
 stalpoten 112
 stamineebenen 107, 108
 stamkaart, zich op de ~
 trappen 133, 134, 135
 stammetje 5, 7
 stampers, ferme ~ 111
 stampers, stevige ~ 112
stamske 7
 stang 141
 stang pis hebben, een ~
 127
 stang zeik hebben, een ~
 127
 stangen 103
stapelen 108
 stapels 108, 111
 stapels, ferme ~ 111
 stapels, handige ~ 111
 stapels, kromme ~ 109
star 54
 staren 150, 152
start 42, 43
startenj 91
starthaar 42
stase 29
stat 42, 43
stat, geknuppelde ~ 41
stathaar 42
 statie 29
 statie, veel volk in de ~ 83
statje 42
stats 43
 stebbighe benen 111
 steekhaar 37
 steekharen 37
 steekmemmen 82
 steekneus 69, 71
steekoorkes 73
 steekootjes 73
 steekoren 73
 steenweg 50
 steil haar 36, 37
 steil oortjes 73
 steil oren 73
stek (mv.) 107, 109
stek, zo mager als een ~
 15
stekbenen 109
stekel (mv.) 37
 stekel, haar wie een ~ 36
 stekelachtig haar 37
stekelachtige haar 37
stekelen 37, 46
 stekelhaar 34, 36, 46
 stekelharen 36
 stekelig haar 37
stekelkes 46
 stekels 34, 36, 37, 46
 stekelshaar 34
 stekeltjes 46
 stekelvarken 34, 37
 stekelvarken, haar wie een
 ~ 34, 36, 37
 stekelvarkenshaar 36, 37
 stekelzakken 37
 steken, in geen goed vel ~
 16
 steken, nog altijd ~ 162
 stekenhaar 37
stekken 103, 107, 109
stekken, mager ~ 109
stekken, rechte ~ 109
stekken, stijve ~ 109
stekkenbenen 107, 109
stekkenpaardbenen 109
stekker 107, 109
 stekker 37
 stekkerhaak, neus wie een ~
 68
 stekkerhaar 37
 stekkerig haar 37
stekkerige haar 37
stekskes 107, 109
 stel benen, flink ~ 111
stelden 107
stelsel 107, 109
 stelt 141
 steltbenen 109
 stelten 107, 109, 111
 stelten wie een ooievaar
 109
 stelten, flinke ~ 111
 stelten, goede ~ 111
 stelten, ordentliche ~ 111
 stelten, poten wie ~ 109
 steltenloper 107
stemke 5
 stemmige benen 111
 stempel 141
stempelen 108, 111
stempelen, dikke ~ 111
stempelen, flinke ~ 111
stempelen, goei ~ 111
stempelen, orntliche ~ 111
stempelen, stevige ~ 111

- stempels 108, 111
 stempels, dikke ~ 111
 stempels, flinke ~ 111
 stempels, goede ~ 111
 stempels, ordentliche ~ 111
 stempels, stevige ~ 111
 ster 29, 30, 31, 54
 sterk op de benen 110
 sterk vrouwmens 10
 sterk, niet ~ 17
 sterk, niet erg ~ 17
 sterke 30
 sterke benen 111
 sterke prij 10
 sterke stompels 111
 sterke veeg 10
 sterke, geen ~ 17
sterkes zien 153
sterkes zien vliegen 153
 sterogen 153
sterrekes zien 153
 sterren draaien voor mijn ogen, de ~ 153
 sterren komen mij voor de ogen, de ~ 153
 sterren zien 153
 sterretje 30
 sterretjes zien 153
 sterretjes zien vliegen 153
stert 42, 43
stertje 42, 43
stertje, klein ~ 42
stet 42, 44
stet, geslinderde ~ 42
stetje 42
stetje, gevlochten ~ 42
stetsje 42, 43
 stevig 8
 stevig onderwerk 112
 stevig op de benen 110
 stevig op de poten 110
stevig päöl 111
 stevig staan 112
 stevig vrouwmens 10
 stevig wijf 10
 stevig, er ~ op staan 112
 stevige benen 111
 STEVIGE BENEN, (MET) ~ 110
 stevige knoken 111
 stevige meun 10
 stevige palen 111
 stevige patat 11
 stevige poten 111
 stevige stampers 112
 stevige stempels 111
 stevige stiepels 111
 stevige stompels 111
 stevige stompige benen 111
- stevige, een ~ 11
stiebels 111
 stiekem kijken 151
 stiekem laten, ene ~ 134
 stiekeme laten, een ~ 134
 stiekeme, een ~ 135
 stiepels 108, 109, 111
 stiepels, stevige ~ 111
 stiepen 108, 109, 111
 stiepen, flinke ~ 111
stier 29, 54
 stier, benen wie een ~ 110
 stieren 147
 stijf 141, 163
stijf benen 111
 stijf haar 35, 37
 stijf op de pikkels 110
 stijf, een ~ 14, 17
 stijf, een kort ~ 5
stijpen 109
 stijve benen 111
 stijve poten 110
 stijve stokken 109
 stijve, een ~ 112
stiksel 116
 stille laten gaan, een ~ 134
 stille stinker 135
 stille trom, ene met de ~ 135
 stille wind 135
 stille wind laten, een ~ 134
 stille, een ~ 135
 stille, een ~ op reis 134
stimpels 109
stimpels, stevige ~ 111
stimpke 5
 stinken 134, 160
 STINKEN 160
 stinken wie een hop 160
 stinker, stille ~ 135
 stinkerd 95, 96
 stinkers, klinkers zijn geen ~ 134
stob 7
 stobbe 7
 stoep 41, 44
 stoepneus 67, 71
 stoepneusje 71
stoepneuske 71
 stoepsneus 71
 stoer 8
 stoetneus 71
 stok, zo mager als een ~ 15
 stokbenen 109
 stokjes 107, 109
 stokken 103, 107, 109
 stokken, magere ~ 109
 stokken, rechte ~ 109
 stokken, stijve ~ 109
- stokkenbenen 107, 109
 stokkenpaardbenen 109
 stom, doof en ~ 157
 stomme kop 29
 stomp 5, 7, 63, 67, 69
 stomp, een ~ hoog 4
 stompe gevel 69
 stompe neus 69
 stompe voorgevel 69
 stompe, een ~ 7
stompelen 108, 109, 110
stompelen, flinke ~ 111
stompelen, goei ~ 111
stompelen, sterke ~ 111
stompelen, stevige ~ 111
 stompels 108, 109, 110
 stompels, dikke ~ 111
 stompels, flinke ~ 111
 stompels, goede ~ 111
 stompels, sterke ~ 111
 stompels, stevige ~ 111
 stompeltje 108
 stomperd 112
 stompige benen, stevige ~ 111
 stompje 5, 7, 71, 140
 stompjes 46
stompke 7, 71, 140
stompkes 46
 stompneus 69, 71
 stompneusje 69, 71
stompneuske 69, 71
 stoofbuizen 110
 stoofpijpen 110
 stoom afblazen 134
 stootstuk 115
 stopje 84, 91
stopke 84, 91
 stoppel 26
stoppel (mv.) 45
stoppelen 36, 37, 45, 46
 stoppelenkop 46
 stoppelhaar 37, 46
 stoppels 36, 37, 45
 stoppeltjes 46
 storkelen 38
stots 43, 68, 71, 90
 stovenpijpen 110
 stovenpijpen, benen wie ~ 110
 straat 32
 straatje 84, 97
straatsje 84, 97
 strabant gaan 112
 straf 8
 straf geknookt 110
 straf vrouwmens 10
 straffe benen 111
 straffe tas 9
 straffe, een ~ 11
stram benen 111

- stramme benen 111
 strang 8, 88, 89
strang vrouw 10
 strange kerel 8
 strange vrouw 10
strank 41, 42, 88, 89
 streen 42
 streep 32, 41
 strems 41
 streng 41, 42
 strengetje 41
strengske 41
 strepen 60
 stresje 41
streske 41
 strijkstok 141
 strik 42
 striksel 115, 116
 stripsen 128
 stritsen 128
 stro, haar wie ~ 37
 strobblen 37
 strobbig 37
stroefel 34
stroefels 34
 strohaar 34, 37
strongs 130
 stront 44, 130
 strontdarm 129
 strontje 130
 strontkotje, afsluiter van het
 ~ 130
*strontkotsje, afsluiter van
 het* ~ 130
 strontmachine 96
 stronts 130
 strontsdarm 129
strontsje 130
 strontston 11
 strontton 11
 stronttrampelaars 109
 strooien dak 36, 46
 strooien haar 36
 stropen 128
 stropsel 96, 130
stros 80
 strosperien, dat hij zich ~
 onder de voeten legt 4
 strot 80, 82, 121, 122, 126
 STROT, KEEL ~ 80
 strotappel 82
 strots 80, 121, 122, 126
 strotsappel 82
 strotsenknookje 82
strotsenknookske 82
 struif 31, 33, 34, 41, 44,
 45
 struif, terjasse ~ 33
 struif, terwarse ~ 33
 struif, valse ~ 33
 struif, verkeerde ~ 33
 struifhaar 37
 struifje 41, 44, 45, 46
struifke 41, 44, 45, 46
 struik 33
 struis 7, 44
 struis gebouwd 7
 struis vrouwmens 10
 struis worden 3
 struis, wilde ~ 34
 struis, zwaar en ~ 7
 struise benen 111
 struise bussel 11
 struise kerel 8
 struise mens 8
 struise prij 10
 struise vrouw 10
 struise wreef 12
 struise, een ~ 7, 8, 11, 14
 struivel 34, 41, 44, 45
 struivelen 34, 37
 struivelen, wilde ~ 34
 struivelenkop 46
 struivelhaar 34, 39
 struivelig haar 34
struivelke 41, 51
struivels 34
 struivelshaar 37
 struivelsharen 34
 struivelskop 35
 struiveltje 41, 51
 struiver 41
 stuffen 126
 stug 8
 stuit 90
 STUITBEEN 89
 stuitbeen 90
 stuitbeentje 90
 stuitje 90
stuitsje 90
stuitske 90
 stuiver 94, 141
 stuk van de vinger 105
 stuk, fel ~ 12
 stuk, klein van ~ 4
 stuk, kort van ~ 4
 sturen, ene door de sokken
 ~ 134
 stütz 43, 68, 71, 90
stütze 90
 subtiel 15, 16
 subtiel mens 18
 subtiel mensje 18
 suggel 145
 suikerpopje 18
suikerpopke 18
 suikerpotje, kop wie een ~
 29
*suikerpotsje, kop wie een ~
 29*
 suikertanden 76
 suikertandjes 77
 suizelen 158
 suizen 158
 SUIZEN VAN DE OREN 157
 suts 28, 68
 sutskop 28
 taats 55
tab 84
 tabernakels 83
 tache de beauté 25
 tafelpoten 110, 112
 tak, van zijn ~ maken 159
 tak, zwakke ~ 20
 taksbenen 108
 tamboer 12
 tampen 159
 TAND 53
 tand aan de kant 77
 tand van het verstand 78
 tand van verstand 78
 tand, achterste ~ 78, 79
 tand, blinkende ~ 79
 tand, dikke ~ 78, 79
 tand, dubbele ~ 78
 tand, dubbele ~ 78
 tand, enkele ~ 78
 tand, grote ~ 78
 tand, grote dubbele ~ 78
 tand, scherpe ~ 77
 tand, voorste ~ 77
 tanden 76
 tanden, eerste ~ 77
 tanden, goede gezonde ~
 glinsteren in de mond
 79
 tandrand 62
 tandvlees 62, 76
 TANDVLEES 75
 tangbammel 9
 tap 82, 84, 123, 141
 tap, handige ~ 70
 tapje 123
 tas 9
 tas, dikke ~ 9
 tas, ferme ~ 9
 tas, flinke ~ 9
 tas, straffe ~ 9
 te dik 13
 te goed luisteren 157
te goei luisteren 157
 te kort, zijn bed is ~ 48
 te poot, goed ~ 110
 te voet, gaan waar de keizer
 ~ gaat 128
 te voet, gaan waar de
 koning ~ gaat 128
 teef, ferme ~ 10
 teef, flinke ~ 10
teel 66
 TEELBALLEN 142
 teelballen 142
teelböl 142

- TEEN* 107
 teen 107
 teer 15, 17, 162
 teergevoelig 162
 tegen de wind op ruiken,
 vijf kilometer ~ 161
 tek, door de ~ gaan 16
 telder 95
 ten-einde-toe 129
tenentoe 129
 tengels 100, 103
 tenger 15, 17
 TEPEL 83
 tepel 83
tepelke 83
 tepeltje 83
 tere mens, zwakke ~ 18
 terjasse struif 33
 terugblazen 134
tes 9
tes, dikke ~ 9
tes, ferm ~ 9
tes, flinke ~ 9
tes, straffe ~ 9
test 28
 testament 137, 138
 tet 83
 tets 28
 tets, dikke ~ 28
 tettel 83
 tetten 82
 tetten, beek tussen de ~ 85
 tettenkraam 82
 tettentepel 83
 tettenwinkel 82
teule 66
 teulis 67
 teunis 67
tieke 83
 tien geboden 100, 102
 tien luishaken 103
 tiet 83
 tietten 82
 tietje 83
 timp 115
 tinnef 143
 tinus, slappe ~ 18
 tinus, smalle ~ 18
 tip 84
 tipje 141
tipke 141
tjes 28
tjes, dikken ~ 28
 tjiets 28
 tjiets, kale ~ 47
 tjol 29
 tobben 83
 toeknijpt, waarmee men de
 vot ~ 130
 toekniksen, een oog ~ 149
 toepes 29, 67
 toepitsen, de ogen ~ 149
 toepitsen, een oog ~ 149
 toepitsen, een oogje ~
 1499
 toepitsen, oogje ~ 149
toepneus 71
toes, wie een ~ 35
 toeska 34
 toeskop 34
 toest, wie een ~ 35
 toet 40, 44, 54, 67, 68, 74
 toet, gezicht wie een ~ 54
 toetel 40
toetenkrol 40
 toetenkrul 40
 toeters 64
 toetje 54, 74
 toetswangen 64
 toetwangen 64
 togen 153
 toggel 12
 tokes 69, 93
 tokken 158
tokus 69
 tom pouce-tje 5
 tomaat 67, 70
 tomaten 64
 tomatenneus 67
 tomp 67, 69
tompoeske 4, 5
 ton 7, 11, 85
 ton, buik wie een ~ 86
 TONEN 152
 tonen 153
 tonen, scheel ~ 154
 tōnes 29
 TONG 75
 tong 75
 tongblad 75
tonke 85
tonneke 7, 11, 85
 tonnetje 7, 11, 85
 toon, grote ~ 74
 toot 29
 top 31, 84, 115, 141, 142
 topje van het oog 56
topke van het oog 56
 topneus 70, 71
toreke 69
 toren, kop wie een ~ 29
 torentje 69
 tors 93
tot 43
 tots 44
 totsel 146
 tottel 12
tottel 67, 68
 touw, kopje ~ 36
 traag, een ~ 11
 traanogen 155
 tram 11
 tram, lederen ~ 108
 tramp 11
 trampel 11
 tranen komen mij in de
 ogen 156
 tranen, de ogen ~ 156
 tranende ogen 155
 TRANENDE OGEN, (MET) ~
 154
 trappen, op de staart ~ 133
 trappen, zich erop ~ 135
 trappen, zich op de buidel ~
 135
 trappen, zich op de stam-
 kaart ~ 133, 134, 135
 trappen, zich op zijn staart
 ~ 135
 trappengezicht, elf ~ 54
 trechter 68
 tred 115, 116
 tred, een vaste ~ hebben
 112
 trees 116
 trekken 60
 trekken, een curieuze snuit
 ~ 151
 trekken, een oog ~ 149
 trekken, een oogje ~ 149
 trekken, oogje ~ 149
 trekken, oogjes ~ 149
 trekken, rimpels ~ 60
 tres 40, 41, 42, 44
 tresje 42, 44
treske 42, 44
 tressen 42
 trien, dikke ~ 10
tripnagelkes 84
 tripnageltjes 84
tris 41
tritt 116
troefelen 100
 troefels 100
 troggel 12
 trom 11, 14, 85
 trom, dikke ~ 85
 trom, ene met de stille ~
 135
 trombone 11
 trommel 11, 85
 trommel, dikke ~ 11
trommelke 85
trommelstekken 103
 trommelstukken 103
 trommeltje 85
 tromp 67, 69
 tromp, lange ~ 69
 tromp, neus wie een ~ 69
 trompet 141
 trompneus 69
 tronie 53
 tros 41

- trouwgeschied 136
 truffel, dikke ~ 12
 trut 55, 121, 145
 trut, dikke ~ 70
 tsiep 51
 tuf 124, 125, 143
 tuffen 125
 tufsel 125
tuiheramel, kop wie een ~
 29
 tuiheramer, kop wie een ~
 29
 tuit 29, 70
 tuitel 67, 68, 70
 tuitel, lange ~ 68
 tuiten 158
 tuitenbolles 29
 tuiiter 67
 tuitje 138, 141, 143
 tul 66, 68, 70
 tul, dikke ~ 70
 tul, lange ~ 68
 tulder 66
 tulder, dikke ~ 70
 turen 152
 tussen de benen 137
 tussen de tetten, beek ~ 85
 tuis 29, 31
 tutsenbol 29
tuul 66
 tuut 121
 twee benen, met ~ 112
 twee erwten op een plankje
 83
 twee erwtjes op een plank
 83
 twee kruijen 33
 tweebroer 83
udder 82
 uier 82, 85
 uier, ferme ~ 83
 uil, schele ~ 154
 uilengezicht 54
 uit de bats, knook ~ 112
 uit de boks gaan 132
 uit de doppen loeren, scherp
 ~ 152
 uit de kluiten gewassen, niet
 ~ 4
 uit de kluiten wassen 2
 uit de kwade zijn 2
 uit de rug halen, een nagel
 ~ 132
 uitdrukken, zich ~ 132
 uiteren 152
 uitgaan 131
 uitgang 96, 129, 130
 uitgangsdarm 129
 uitgapen 150
 uitgedeeld, die heeft een
 half vat gekregen toen
 de koppen ~ werden
 27
 uitgekotst, geknauweld en ~
 6
 uitgeschoten, lang ~ 15
 uitgewassen, door zijn haar
 ~ 48
 uithangen, de nieuwsgierige
 ~ 151
 uitkienen, get ~ 149
 uitkieren 150
 uitlaat 96
 uitlaten, een beer ~ 132
 uitlekken, hij had een pan ~
 48
 uitloeren 149, 150, 151
 uitsnoeven, de rug ~ 132
 uitsnoeven, de rugstrang ~
 132
 uitspeculeren 150
 uitspijen 125
 uitspinzen 150
 uitspioneren 149, 150
 uitspuwen 125
 UITSPUWEN, SPEEKSEL ~
 125
 uitstaande oren 73
 uitstrenen 132
 uitteren 16
 uituffen 126
 uitvigileren 150
uitvingen 150
 uitvinken 150
 UITWERPSELEN 130
 uitwerpselen 131
 uitzien, er klein ~ 4
 uitzien, er slecht ~ 16
 uitzien, er verruizeld ~ 35
ungerkaak 61
 unster 94, 145
ure 118
 URINE 127
 urine 127
 URINEREN 127
 urineren 127
uster 94, 145
 uts 29
uud 27
uven 142
vaaf 113
vaag 113
vaaien 60
vaan 23
 vaanstok 141
 vaderwang 65
 vadsig 13
vagen 60, 102
 vagina 144, 145
 valk, kijken zoals een ~
 152
 valse kruij 33
 valse kuif 33
 valse pruik 33
 valse struif 33
 valwand 101
 van Asenray zijn 68
 van bezijden 64
 van het been, dik ~ 112
 van naam verandert, daar
 waar de rug ~ 93
 van Nazareth zijn 68
 van onder 145
 van voor op de voet 115
 van zich afgeven, get ~
 161
 van zijn tak maken 159
 vanachter aan de kop 31
 vanachter op de kop 31
 vanachter op het hoofd 31
 vanachter, de kop ~ 31
vanestok 141
 vang 92
 var 92
 varken 7, 141
 varken, die kan geen ~ in
 een hoek jagen 107
 varken, een vuist hoger als
 een ~ 4
 varken, hij kan een ~ naar
 de vot inkijken 4
 varken, maar een vuist
 hoger als een ~ 4
 varken, vet ~ 14
 varken, zo vet als een ~ 14
 varkensborstel 37
 varkenshaar 34, 36, 37, 49
 varkenskop 28, 34
varkensoorkes 73
 varkensootjes 73
 varkensoren 73
 varkenspootjes 110
 varkentje, vazel ~ 18
vars 114
vassen ogen, mit ~ 156
 vast op de benen 110
 vast staan 112
 vaste tred hebben, een ~
 112
 vat 29
 vat, die heeft een half ~
 gekregen toen de kop-
 pen uitgedeeld werden
 27
 vat, half ~ 29
 vazel 17
 vazel mannetje 18
 vazel varkentje 18
 veeg 10, 97
 veeg, sterke ~ 10
 veel lopen 132
 veel volk in de statie 83
 veest 133, 135

- veest laten, een ~ 134
 veesten 133, 134
 veestje laten gaan, een ~ 134
 vel 24, 115, 141
 vel en knoken 18
 vel en schenkelen 18
 vel over schenk 18
 vel van de ogen 58
 vel, bovenste ~ 24
 vel, eerste ~ 24
 vel, in geen goed ~ steken 16
 vel, los ~ 141
velke 141
velle 141
velleke 141
 velletje 141
veltje 141
 vent, forse ~ 8
 vent, het is een gladde ~ 48
 ventje, klein ~ 5
 verandert, daar waar de rug van naam ~ 93
 verdommelingsgetje 51
verdommelingske 51
 verdoofd 163
 verduisterd zijn, heel ~ 154
 veren 49
 vergaring 23
 vergunning hebben 68
verhemelt 75
 verhemelte 75
 verhooid 35
 verhuizen, hij is aan het ~ 48
 verkeerde kruin 33
 verkeerde struif 33
verkeshaar 34, 36, 37
verkeskop 34
 verklad 35
 verklaterd 35
 verkrakelen 3
 verkratst ding 18
 verkreupelen 3, 16
 verlengen, de rug ~ 132
 vermageren 16
 vernepen 15
 vernepen ding 5
 verraasd 35
verrekshaar 34, 36, 37
verrekeshop 34
verrekesspitsjes 110
 verrekkeling, smalle ~ 19
verrekske, *vazel* ~ 18
verreneweerd 35
 verrimpseld 60
 verruïneerd 35
 verruizeld uitzien, er ~ 35
 vers 114, 116
versen 114
 versene 114
versenen 114
 versluf 68
 verspelen 16
 verstand 118
 verstand, tand van ~ 78
 verstand, tand van het ~ 78
 VERSTANDSKIES 78
 verstandskies 78
 verstandstand 78
 verstandtand 78
 vervallen 16
 verwaaide kop 34
 verward 35
 verward haar 34
verweerd 35
verwiaad 35
 ves 114, 116
 vessem 114
véssen 134
vest 114
 vestibule 84
 vet 8, 13
 vet varken 14
 vet, model ~ 13
 vet, zo ~ als een varken 14
vetkuilkes 102
 vetkuiltjes 102
 vetpens 14
 vetpot 146
 vette beest 10
 vette, een ~ 14
 vettig maffig mens 14
 vettig maffig vrouwmens 14
 vetzak 14
 vezelenhaar 36
 vezelhaar 36
 vezelshaar 36
 vief 20
 vierde vinger 104
 vierkantige, een ~ 5
 vies dik 13
 vies lok 94, 96, 130
 vies ruiken 161
 vieve, aan de ~ zijn 132
 vieve, een ~ 20
 vieze smoel 54
 vijf geboden 100, 102
 vijf kilometer tegen de wind op ruiken 161
 vijf, de ~ 100, 102
 vinger, grote ~ 104
 vinger, hoofd van de ~ 105
 vinger, kleine ~ 104, 105
 vinger, lange ~ 104, 105
 vinger, langste ~ 104
 vinger, middelste ~ 104
 vinger, middenste ~ 104
 vinger, stuk van de ~ 105
 vinger, vierde ~ 104
 vinger, zich in de ~ snijden 135
 vingerbotje 105
vingeren, *lang* ~ 103
 vingergelid 105
vingerglied 105
 vingerknookje 105
vingerknooksje 105
vingerknookske 105
 vingerkootje 105
 vingerkop 105
 vingerkotjes 102
vingerkuilkes 102
 vingerkuiltjes 102
 VINGERLID 105
 vingerlid 105
 vingerling 104
vingermaanke 106
 vingermaantje 106
 vingers, dikke ~ 103
 vingers, kromme ~ 103
 vingers, lange ~ 103
 VINGERS: SPOTNAMEN 102
 vingerschenkje 105
vingerschenkske 105
 vink, luisteren zoals een ~ 157
 viool 95, 144
 visage 54
 vissersbaard 50
 vits 19
 vits, zo mager wie een ~ 15
 vits, zo zwak als een ~ 19
 vitsig 20
 vlaai 95
 vlaaien 100
 vlak 101
 vlakke hand 101
 vlakke witte 95
 vlammen 134
 vlashaar 37
vlechke 42
vlechske 51
 vlecht 41, 43, 44, 51
 VLECHTEN 42
 vlechten 42
 vlechten maken 42
 vlechte 42, 51
 vlechtstaart 43
vlechtstert 43
 vlees 25
 VLEES ONDER DE HUID, LEVEND ~ 25
 vlees, levend ~ 25
 vlees, levendig ~ 25
 vlees, ruw ~ 25
 vlees, wild ~ 25

- vleesterkop 36
 vlegel 42
 vlegelharen 34
 vlegelsharen 34
 vlek op het oog 58
 vlerk 145
 vleug 49
 vleugel 71
 vleuger 71
 vleughaar 33, 48, 49
vleughaarkes (mv.) 49
 vleughaartjes (mv.) 49
 vleugharen 33, 49
vleukhaar 49
vleukharen 49
 vliegen, een scheet laten ~ 133
 vliegen, ene laten ~ 133, 134
 vliegen, sterretjes zien ~ 153
 vliegen, ze zien ~ 154
 vliegend haar 34
 vliem 146
 vlies 123
 vlies, middelste ~ 123
vliët 43
 vlijm 16
 vlim 59, 62, 113
 vloedje 135
 vloeien 128
vlucht 41, 43
vluchten 42
 vlug haar 49
 voddën 146
vodse 131
 voelen, het gauw ~ 162
 voelen, het niet gauw ~ 163
 voelen, niet meer ~ 163
 voelen, nog ~ 162
 voelen, nog altijd ~ 162
 voelen, nog get ~ 162
 voelen, nog goed ~ 162
voem 67
 voet 107
 VOET (ALTERNATIEVE BENAMINGEN) 114
 voet, boven op de ~ 116
 voet, gaan waar de keizer te ~ gaat 128
 voet, gaan waar de koning te ~ gaat 128
 voet, hals van de ~ 116
 voet, kussentje van de ~ 115
 voet, maar een ~ groot 4
 voet, onder de ~ 115
 voet, onderste van de ~ 115
 voet, op de ~ 116
 voet, van voor op de ~ 115
 voet, voorste deel van de ~ 115
 voet, voorste van de ~ 115
 voet, vuil van de ~ 115
 voet, wijde ~ 116
 voetbal 115
 voetballistenbenen 110
 voeten legt, dat hij zich strospiëren onder de ~ 4
 voeten, onder de lappen van mijn ~ 115
 voetpalm 115
 voetstuk 115
 VOETZOOI 115
 voetzool 115
 vogel 140
vogelke 140
 vogeltje 140
 vol gezicht 64
vol maan 47, 64
vol maan, een gezicht wie een ~ 64
vol maansgezicht 64
vol wangen 64
 vol, de bloes ~ 82
 volbaard 50
 volk in de statie, veel ~ 83
 volle baard 50
 volle hand 101
 volle maan 47, 64
 volle maan, gezicht wie een ~ 64
 volle maansgezicht 64
 volle maanskop 47
 volle wangen 64
 vonk 69
 vonken zien 154
 voor 32, 84, 96, 145
 voor de deur 83
 voor de deur hebben, wat ~ 131
 voor de deur, hout ~ 82
 voor de kop 30
 voor de Limco, goed ~ 12
 voor de ogen hebben, de schemer ~ 153
 voor de ogen, de sterren komen mij ~ 153
 voor de ogen, waas ~ 154
 voor de ogen, zwart ~ 154
 voor fietsen, staanplaats ~ 85
 voor mijn ogen, de sterren draaien ~ 153
 voor op de voet, van ~ 115
 voor zijn doen zijn, flink ~ 112
 voordeur 66
 voorfront 30, 83, 84
 voorgevel 30, 54, 66, 68, 70
 voorgevel, lange ~ 68
 voorgevel, schone ~ 68
 voorgevel, stompe ~ 69
 voorhang 86
voorhoofd 30
 VOORHOOFD 30
 voorhoofd 30
 VOORHUID 141
 voorhuid 141
 voorkomen 54, 83, 84
 voorkop 30
 voorschaal 30
 voorste deel van de voet 115
 voorste poten 100
 voorste tand 77
 voorste van de kop 30
 voorste van de voet 115
 voorste, het ~ 115
 voortand 77
 voorruit 86
 voorruit gaan, niet ~ 3
 voorruit willen, niet ~ 3
voorvelleke 141
 voorvelletje 141
 VOORVOET 115
 voorvoet 115
 voorzien zijn, goed ~ 85
 voos 163
 voren 60
 vork 93
 VORMELOZE BENEN, RECHTE ~ 109
 vot 94, 96, 97, 137
 vot met oren 48
 vot van een arme mens, blote ~ 48
 vot, hij kan een varken naar de ~ inkijken 4
 vot, kop wie een ~ 29, 48
 vot, muilen maken met de ~ 134
 vot, naakse ~ 48
 vot, waarmee men de ~ toeknijpt 130
 vot, zich de boord van de ~ afschijten 131
 votland 129
 votje 94, 137
 votknook 90
 votknookje 90
votknookske 90
 votlok 94, 96, 97, 130
 votlok, rand van het ~ 130
 vots 131, 133, 135
 vots laten, een ~ 134
 votschenk 90
 votschenkje 90
votschenkske 90

- votsen 133, 134, 161
 votsje 133
 votsje 94, 137
 votske 133
 votsknook 90
 votsknookje 90
 votsknookske 90
 votspier 130
 votstompel 112
 votsvinger 103
 vottendarm 130
 vottenknook 90
 vottenknookje 90
 vottenknookske 90
 vottenschenkje 90
 vottenschenkske 90
 vottes 94
 votvinger 100, 103
 votwerk 94
 vouw 92, 97, 113
 vouwcheren 102
 vrouwen 23, 60, 102
 vouwkes 102
 vouwtjes 102
 vreel 116
 vreet 53
 vreetes 53
 vreetzak 85
 vrei 115, 116
 vreiël 116
 vreiigel 116
 vres 53, 74
 vrij haar 37
 vroebaai 9
 vroedbai 9
 vrommes 10
 vrommes gelijk een boom 11
 vrommes wie een molenpaard 9
 vrommes, beer van een ~ 11
 vrommes, bonk van een ~ 11
 vrommes, dik ~ 10
 vrommes, ferm ~ 10
 vrommes, flink ~ 10
 vrommes, fors ~ 10
 vrommes, grof ~ 10
 vrommes, kerel van een ~ 11
 vrommes, klomp van ~ 11
 vrommes, mentig ~ 10
 vrommes, mortier van een ~ 11
 vrommes, paard van een ~ 9
 vrommes, roze ~ 10
 vrommes, staats ~ 10
 vrommes, sterk ~ 10
 vrommes, stevig ~ 10
 vrommes, straf ~ 10
 vrommes, struis ~ 10
 vrommens, vettig maffig ~ 14
 vrommens, wel van een ~ 11
 vrommens, woest ~ 10
 vrommes, straf ~ 10
 vrommes, struis ~ 10
 vrommes, wolk van een ~ 11
 vruchtvlies 146
 vuil van de voet 115
 vuil, gedroogd ~ 156
 vuilke 156
 vuiltje 156
 VUIST 99
 vuist, een ~ hoger als een varken 4
 vuist, maar een ~ hoger als een varken 4
 vuist, maar een ~ hoog 4
 vuisten 100, 103
 vuistjes 101
 vurig 13
 vuurwater 119
 waar de keizer te voet gaat, gaan ~ 128
 waar de koning te voet gaat, gaan ~ 128
 waar de rug van naam verandert, daar ~ 93
 waar het aan inregent, neus ~ 71
 waar het inregent, neus ~ 71
 waard zijn, niks ~ 17
 waarmee men de vot toeknijpt 130
 waas voor de ogen 154
 waas, hij heeft een lijf oft met een spai ~ gestoken 6
 wafel 54
 wafelijzer 74
 wak 88
 wals 12
 wambuis 10, 55
 wambuis, dikke ~ 94
 wammes 10, 55
 wammes, dikke ~ 94
 wan 93
 wang
 wang 61, 62, 63, 66, 95
 WANG 63
 wang, knook van de ~ 66
 wangbeene 66
 wangen (mv.) 63
 WANGEN, BOLLE ~ 64
 wangen, bolle ~ 64
 wangen, dikke ~ 64
 WANGEN, KULTJE (IN DE KIN OF ~) 65
 wangen, opgeblazen ~ 64
 wangen, rond van ~ 64
 wangen, ronde ~ 64
 wangen, volle ~ 64
 wangetje 63
 wangetjes 64
 wangetjes, bolle ~ 64

- wangske* 63
wangskes 64
wangskes, bol ~ 64
wangskes, bolle ~ 64
 WAR, HAAR IN DE ~ 34
 war, in de ~ 34
warborstel 12
 warkop 35
 warme, een ~ 135
 warme, een ~ onder de neus
 duwen 135
 warres 35
 wars 35
 warsdrijf kruin 33
 warse haren 34
 was, daar zit geen ~ in 3
 was, halve ~ 5
 was, klein van ~ 4
 was, kort van ~ 4
 wassen 2
 wassen, goed ~ 2
 wassen, niet ~ 3
 wassen, niks ~ 3
 wassen, slecht ~ 3
 wassen, uit de kluiten ~ 2
 wässerigen Augen, mit ~
 156
wasserstijf 141
 wat voor de deur hebben
 131
 water 119, 127
 water geven, de bloemen ~
 127
 water maken 127
 water van het bloed 119
 water, hoog ~ 127
 waterachtige ogen 155
 waterbloed 119
 waterbuik 85
 wateren 127
 waterende ogen 155
 watergal 124
 waterkop 28
 waterogen 155
 waterprij 14
 Waterschei, naar ~ gaan
 128
 waterstijf 141
 wawa's 73
 WC doen, grote ~ 131
 WC doen, kleine ~ 128
 WC-borstel 37
 wee 162
 week 17, 162
 weerborstel 12, 33, 34, 37
 WEERBORSTEL 32
 weerborstel, haren wie een
 ~ 34
 weerbos 33
 weerkop 34
 weersborstel 33
 weerse haar 37
 weershaar 34, 36, 37
 weersstruif 33
 weerstrons 33
 weerstruif 33
 weerwas 33
 weerwolf, haar wie een ~
 34
weerwouf, haar wie een ~
 34
 wegge 93, 95
 weggefiets, er is mij ene ~
 135
 wegstijken 151
 wei 119
 weif 119
 weipalen 108, 109, 111
weipäöl 108, 111
wek 93
 weke, een ~ 135
 wel van een vrouwmens
 11
 wellen 39
 welver 89
 wemelen 154
 wendrik 33
 wenk 59
 wenk- 59
 WENKBRAUW 59
 wenkbrauw 59
 wenken, een oogje ~ 149
 wenken, met de ogen ~
 149
 wenken, oogje ~ 149
 wenkneus 71
 wenksbrauw 59
 wenkschel 59
wensbrauw 59
wer, in de ~ 34
 wereld, beter in de wijde ~
 dan in de broek 133
 werewas 33
 werk 74
 wervel 23, 33, 89
 wervelknook 89
 werven 23
weske haar 41
w eup 92
 wezen 53
 wie de dood van Ieperen 17
 wie een aap, gezicht ~ 54
 wie een aardbeer, neus ~
 67
 wie een beugelpoort, benen
 ~ 109
 wie een bierton, een pens ~
 14
 wie een biljartsbal, kop ~
 47
 wie een blote kont, klets kop
 ~ 47
 wie een boom, vrouw ~ 11
 wie een borstel, haar ~ 37
 wie een burgemeester, buik
 ~ 86
 wie een eikop, glad ~ 48
 wie een foekepot, neus ~
 68
 wie een geit, oren ~ 73
 wie een haan, poten ~ 110
 wie een helver katten,
 gezicht ~ 54
 wie een hengst, knoken ~
 109
 wie een herenpeer, neus ~
 70
 wie een hop, stinken ~ 160
 wie een kelderkot, neuskot-
 ten ~ 72
 wie een kindervotje, kop ~
 48
 wie een klomp, neus ~ 67,
 69
 wie een klompje, neus ~
 67, 69
 wie een kont, kop ~ 48
 wie een molenpaard,
 vrouwmens ~ 9
 wie een ooievaar, stelten ~
 109
 wie een paard, vrouwmens
 ~ 9
 wie een pastoor, buik ~ 86
 wie een pater, buik ~ 86
 wie een pieperd, kop ~ 29
 wie een riethamer, kop ~
 54, 64
 wie een schop, handen ~
 100
 wie een stekel, haar ~ 36
 wie een stekelvarken, haar
 ~ 34, 36, 37
 wie een stekkerhaak, neus ~
 68
 wie een stier, benen ~ 110
 wie een suikerpotje, kop ~
 29
 wie een toest 35
 wie een toet, gezicht ~ 54
 wie een ton, buik ~ 86
 wie een toren, kop ~ 29
 wie een tromp, neus ~ 69
 wie een tuierhamer, kop ~
 29
 wie een vits, zo mager ~ 15
 wie een volle maan, gezicht
 ~ 64
 wie een vot, kop ~ 29, 48
 wie een weerborstel, haren
 ~ 34
 wie een weerwolf, haar ~
 34

wie een wilde, haren ~ 33
 wie een zicht, benen ~ 109
 wie knoken, poten ~ 109
 wie koekwissen, handen ~ 100
 wie krotenbladeren, oren ~ 73
 wie notenbladeren, oren ~ 73
 wie stelten, poten ~ 109
 wie stovenpijpen, benen ~ 110
 wie stro, haar ~ 37
wiebelke 141
wiebeltje 141
wiemelen 154
wiemeren 154
wieroken 135
wijde voet 116
wijde, beter in de ~ wereld dan in de broek 133
wijf 10
wijf, dik ~ 10
wijf, ferm ~ 10
wijf, flink ~ 10
wijf, fors ~ 10
wijf, kerel van een ~ 11
wijf, roze ~ 10
wijf, stevig ~ 10
wijnbrauw 59
wijnkrauw 59
wijnplak 25
wijnplek 25
wijnschel 59
wijnvlek 25
wijsheidstand 78
wijsheidstand 78
wijsneus 71
 WIJSVINGER 103
wijsvinger 104
wijventreiter 51
wijwaterbakje 84
wijwaterbakske 84
wijwaterpotje 84
wijwaterpotsje 84
wijwatersvat 84
wijwatervaatje 84
wijwatervatsje 84
wijzen 153
wijzentand 78
wijzer 140
wijzerke 140
wijzertje 140
wiks 143
wil haar 33
wil haren 33
wil struivelen 34
wild 35
wild haar 33
wild vlees 25
wilde bos 34

wilde haar 33
wilde haarbos 34
wilde haren 33
 WILDE HOOFDHAREN 33
wilde kop 34
wilde struis 34
wilde struivelen 34
wilde, haren wie een ~ 33
Wilhelmus blazen 133
wille bos 34
wille haarbos 34
wille kop 34
wille struis 34
willem 140
willen, goed op ~ 3
willen, niet ~ 3
willen, niet vooruit ~ 3
willy 140
wim 140
wimbrauw 59
wimpel 59
WIMPER 58
wimper 58
 WIND 132
wind 132
 WIND LATEN, EEN ~ 133
wind laten, een ~ 134
wind laten, een stille ~ 134
 WIND LATEN, GELUIDLOOS EEN ~ 134
 WIND, GELUIDLOZE ~ 135
wind, stille ~ 135
wind, vijf kilometer tegen de ~ op ruiken 161
winddik 13
winden 134
windje 132
windje laten, een ~ 134
windsje 132
windvangers 73
winkbrauw 59
winkel 82, 84, 136, 143
winnen 2
wipneus 69, 71
 WIPNEUS 71
wipneusje 71
wipneuske 71
wipperd 71
wipsnuit 71
wipsnuiteke 71
wipsnuitje 71
wirbel 89
wirwar 33
wis 107
wis 41, 42, 44
wisje haar 41
wisse 107
wit 79
wit boogje 106
wit van het oog, het ~ 56

wits 107
witte, vlakke ~ 95
woest 8
woest haar 34
woest vrouwmens 10
woeste vrouw 10
wol 49
wolfstand 77, 79
wolhaar 49
wolk van een vrouwmens 11
wondvocht 119
woos 141
woos, ich gaan een ~ draaien 130
wor, in de ~ 34
worden, dikker ~ 3
worden, dun ~ 16
worden, groot ~ 2
worden, groter ~ 2
worden, lichter ~ 16
worden, mager ~ 16
worden, magerder ~ 16
worden, minder ~ 16
worden, schraal ~ 16
worden, smal ~ 16
worden, struis ~ 3
worm in de kop hebben, een ~ 32
worst 130, 131, 141
worstfabriek 86
worstjes 103
wortel 140
wortelenhaar 37
woskes 103
wraggel 5
wrak 7
wrakkel 5
wratsel 84
wrattel 84
 WREEF 116
wreef 23, 115, 116
wreef, struise ~ 12
wregel 115, 116
wricht 116
wrijven, iemand een ordentliche onder de neus ~ 134
wringel 116
wroet 55, 68
wrong 33, 44, 116
wuiles 141
wum 140
x-benen 108, 110
zaad 143
zaadballen 142
zaadböl 142
zaak, de hele ~ 137
zaakje 137
zaakske 137
zak 85, 126, 138, 142

- zakballen 142
 zakje 142
 zakkie 138
 zand 156
 ze zien vliegen 154
 zeen 118
 zeigefinger 104
 zeigen 153
 zeigfinger 104
 zeik 127
 zeik hebben, een stang ~
 127
 zeikbuidel 143
 zeikbuul 143
 zeike ogen 155
 zeiken 127
 zeiker 140, 145
 zeikerd 140
 zeikfaat 12
 zeikogen 155
 zeikooigjes 155
 zeikoogskes 155
 zeiksel 127
 zeikstang 140
 zeikstiep 140
 zeikvat 12
 zeikzak 143
 zekske 142
 zemelen 36
 zemelhaar 36
 zemelig haar 36
 zemenlap 143
 zenuf 118
 ZENUW 118
 zenuw 118
 zetten, de oren open ~ 157
 zettens 142
 zevenmaandskindje 8
 zever 124, 125
 ZEVEREN 124
 zeveren 124
 zich de boord van de vot
 afschijten 131
 zich de haren laten snijden
 met de pats op, hij kan
 ~ 48
 zich erop trappen 135
 zich gaan uitdrukken 132
 zich get op de haren doen
 135
 zich het hart afschijten
 131
 zich in de vinger snijden
 135
 zich lichten 135
 zich met de handdoek
 [scheigelen] ~ 48
 zich niet maken 3
 zich niet schikken 3
 zich op de buidel trappen
 135
 zich op de stamkaart
 trappen 133, 134, 135
 zich op zijn staart trappen
 135
 zich strospiëren onder de
 voeten [leggen] ~ 4
 zich, get van ~ afgeven
 161
 zicht, benen wie een ~ 109
 zie 147
 zieberen 124
 zieje 147
 ziel 123
 zielement 2
 zien 147
 zien vliegen, sterretjes ~
 153
 zien vliegen, ze ~ 154
 zien, een schemer ~ 153
 ZIEN, KIJKEN 147
 zien, laten ~ 153
 zien, maantjes ~ 154
 zien, scherp ~ 152
 zien, sterren ~ 153
 zien, sterretjes ~ 153
 zien, vonken ~ 154
 zij 91
 zij, de kapotte ~ 93
 ZIJDE 91
 zijde 91
 zijfe ogen 155
 zijg 91
 zijkant 64, 91
 zijn bed is te kort 48
 zijn behoefte doen 131
 zijn boks afdoen 132
 zijn groei is gekraakt 3
 zijn ma heeft zijn broek
 krom gestreken 107
 zijn patatten afgieten 128
 zijn schot niet krijgen 3
 zijpe ogen 155
 zijpjesogen 155
 zijpneus 67
 zijpogen 155
 zijpoogjes 155
 zijpoogskes 155
 zin 164
 zinne 164
 zit, daar ~ de krot in 3
 zit, daar ~ de kwade in 3
 zit, daar ~ geen schot in 3
 zit, daar ~ geen was in 3
 zits, kale ~ 47
 zitten, gaan ~ 132
 zitvlak 95
 zitvlees 95
 zjo 145
 zo een spinnenjager, net ~
 35
 zo iet dik 9
 zo kaal als een hennkont
 48
 zo mager als een doorn 15
 zo mager als een gard 15
 zo mager als een hout 15
 zo mager als een lat 15
 zo mager als een piering
 15
 zo mager als een spier 15
 zo mager als een sprinkhaan
 15
 zo mager als een stok 15
 zo mager wie een vits 15
 zo vet als een varken 14
 zo zwak als een vits 19
 zoals een valk, kijken ~
 152
 zoals een vink, luisteren ~
 157
 zoekt geen mantelstok 48
 zoekvinger 103
 zoemen 158
 zoldesgezicht 54
 zonder gevoel 163
 zonder muziek, flierefluiter
 ~ 135
 zonnebloem 48
 zoo 95, 145
 zool 115
 zuigtanden 76
 zuigtandjes 76
 zuikertje 84
 zuikandekes 76
 zuiktanden 76
 zuiktandjes 76
 zuilen 158
 zuipknobbel 81
 zuipknookje 82
 zuipknookskes 82
 zuipknop 81
 zuipknopje 82
 zuipknopke 82
 zuipneus 67, 70
 zuiver kijken 152
 zungelen 158
 zuur gezicht 54
 zwaar 7
 zwaar en struis 7
 zwaar gebouwd 7
 zwaar knoken hebben 8
 zwaar prij 10
 zwaar van bouw 8
 zwaar van gestel 8
 ZWAAR VAN LICHAAMSBOW,
 GROF GEBOUWD, ~ 7
 zwaar van pens 8
 zwaard, kaal over het ~ 46
 zwabberig 13
 zwabberkaken 65
 zwabberwangen 65
 zwadderwangen 65

zwager een hand geven, mijn ~ 128	zwakke piemel 18	zwart voor de ogen 154
zwak 17, 19	zwakke potentat 19	zwavelstokjes 110
zwak als een vits, zo ~ 19	zwakke tak 20	zwavelstokken 110
ZWAK EN MAGER PERSOON 17	zwakke tere mens 18	<i>zwegelke</i> 141
<i>zwak mens</i> 18	zwakke, een ~ 17	<i>zwegelstekken</i> 110
zwak pand 19	zwakkeling 18	<i>zwegelstekskes</i> 110
zwak schepsel 18	zwamneus 67	zwegeltje 141
ZWAK, SLAP 16	zwank 19	zwei 137
zwakke kadee 20	zwans 140	zwieren 3
zwakke mens 18	zware gezette, een ~ 8	
	zwart van de ogen, het ~ 57	

Verschenen afleveringen

Van het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten* verschenen tot nu toe de volgende afleveringen:

Deel I. Agrarische terminologie

- WLD, Inl. en I.1: dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Inleiding en Agrarische terminologie, afl. 1 (Bemesten en ploegen)*, Assen 1983 (77 en 166 p.). ISBN 90 232 1820 5.
- WLD, I.2 dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 2 (Eggen en slepen)*, Assen 1984 (80 p.). ISBN 90 232 1819 1.
- WLD, I.3 drs. J. Kruijssen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 3 (Weidebouw)*, Assen/Maastricht 1991 (136 p.). ISBN 90 232 2634 8.
- WLD, I.4 drs. J. Kruijssen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 4 (Verbouw van graangewassen)*, Assen/Maastricht 1992 (202 p.). ISBN 90 232 2751 4.
- WLD, I.5 drs. J. Kruijssen, dr. J. Goossens, dr. H. Brok, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 5 (Verbouw van knol- en andere gewassen)*, Assen 1994 (210 p.). ISBN 90 232 2890 1.
- WLD, I.6 dr. J. Kruijssen, drs. J. Kokkelmans, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 6 (Boerderij, bedrijfsgebouwen)*, Assen 1995 (176 p.). ISBN 90 232 3009 4.
- WLD, I.8 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 8 (Landerijen)*, Assen 2004 (105 p.). ISBN 90 232 3018 9.
- WLD, I.9 dr. J. Molemans, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 9 (Het paard)*, Assen 1994 (168 p.). ISBN 90 232 2920 7.
- WLD, I.10 dr. J. Molemans, lic. J. Verbeek, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 10 (Paardentuig)*, Assen 1996 (115 p.). ISBN 90 232 3145 7.
- WLD, I.11 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 11 (Rundvee, melk en boter, veeteelt algemeen)*, Assen 2001 (225 p.). ISBN 90 232 3653 X.
- WLD, I.12 dr. H. Cromptvoets, dr. J. Goossens, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 12 (Kleinvee en pluimvee)*, Assen 1998 (150 p.). ISBN 90 232 3356 5.

- WLD, I.13 Lic. M. Ooms, dr. J. Goossens, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 13 (*Landbouwvoertuigen*), Assen 1999 (139 p.). ISBN 90 232 3490 1.

Deel II. Niet-agrarische vakterminologieën

- WLD, II.1 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. J. van Schijndel, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 1 (*Huisslachter en bakker*), Assen/Maastricht 1986 (214 p.). ISBN 90 232 2242 3.
- WLD, II.2 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 2 (*Bierbrouwer en stroopstoker*), Assen/Maastricht 1988 (70 p.). ISBN 90 232 2410 8.
- WLD, II.3 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 3 (*Molenaar*), Assen/Maastricht 1991 (242 p.). ISBN 90 232 2669 0.
- WLD, II.4 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 4 (*Turfsteker en ertsontginner*), Assen/Maastricht 1987 (132 p.). ISBN 90 232 2306 3.
- WLD, II.5 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, m.m.v. drs. J. Busch, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 5 (*Mijnwerker*), Assen/Maastricht 1989 (293 p.). ISBN 90 232 2469 8.
- WLD, II.6 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 6 (*Imker, stroofbuntgrasvlechter*), Assen/Maastricht 1991 (128 p.). ISBN 90 232 2616 X.
- WLD, II.7 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 7 (*Kleermaker, naaister, handspinner, handwever, touwslager, mutsenmaakster*), Assen 1993 (208 p.). ISBN 90 232 2821 9.
- WLD, II.8 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 8 (*Pottenbakker, steenbakker, pannembakker, gresbuizenindustrie*), Assen 1994 (136 p.). ISBN 90 232 2872 3.
- WLD, II.9 drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 9 (*Metselaar, timmerman, dakdekker, loodgieter, stucadoor, huisschilder*), Assen 1995 (324 p.). ISBN 90 232 3034 5.
- WLD, II.10 dr. H. Cromptvoets, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 10 (*Schoenmaker, zadelmaker/gareelmaker*), Assen 1994 (107 p.). ISBN 90 232 2953 3.
- WLD, II.11 drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 11 (*Smid, loodgieter, koperlager*), Assen 1998 (222 p.). ISBN 90 232 3370 0.
- WLD, II.12 drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 12 (*Houtzager, timmerman, meubelmaker, rad- en wagenmaker, kuiper, klompenmaker, mandenmaker*), Assen 2001 (277 p.). ISBN 90 232 3732 3.

Deel III, Algemene Woordenschat

- WLD III, 1.1 lic. R. Keulen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 1, De mens als individu, afl. 1 (Het menselijk lichaam)*, Groningen 2004 (302 p.). ISBN 90 5179 203 4.
- WLD III, 1.2 lic. R. Keulen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 1, De mens als individu, afl. 2 (Beweging en gezondheid)*, Groningen 2004 (454 p.). ISBN 90 5179 207 7.
- WLD III, 2.1 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 2, Het huiselijk leven, afl. 1 (De woning)*, Assen 2003 (442 p.). ISBN 90 232 3934 2.
- WLD III, 2.3 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 2, Het huiselijk leven, afl. 3 (Eten en drinken)*, Groningen 2004 (444 p.). ISBN 90 5179 201 8.
- WLD III, 4.1 dr. J. Kruijssen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Inleiding en Sectie 4, De wereld tegenover de mens, Fauna, afl. 1 (Vogels)*, Assen 2001 (50 en 270 p.). ISBN 90 232 3753 6.
- WLD III, 4.2 dr. J. Kruijssen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 4, De wereld tegenover de mens, Fauna, afl. 2 (Overige dieren)*, Assen 2001 (260 p.). ISBN 90 232 3754 4.
- WLD III, 4.3 dr. J. Kruijssen, m.m.v. dr. H. Brok, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 4, De wereld tegenover de mens, afl. 3 (Flora)*, Assen 2002 (416 p.). ISBN 90 232 3754 4.
- WLD III, 4.4 dr. J. Kruijssen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 4, De wereld tegenover de mens, afl. 4 (De stoffelijke en abstracte wereld)*, Groningen 2004 (450 p.). ISBN 90 5179 192 5.

De materiaalbases van de Algemene Woordenschat zijn te raadplegen op de website van het WLD: <http://www.ru.nl/dialect/wld>

